Iosephi Quercetani libri
De priscorum philo. veræ med. materia.
Deque simpliciũ & rerũ signaturis
De Dogmaticorũ medicametorũ legitima præparatione
Consilia selecta
Ad ueritatem Hermeticæ medicinæ, Anonymo Responsio
Item
Israëlis Harueti defensio chymiæ Aduersus Apologiam & censuram scolæ medicorum Parisiensium

VERSANTUR HIS TRIBUS

Table

IOS. QVERCETANI CONS. ET MEDICI REGII

LIBER

De Priscorum Philosophorum veræ medicinæ materia, præparationis modo, atque in curandis morbis, præstantia.

Déque simplicium, & rerum signaturis tum externis, tum internis, seu specificis, à priscis & Hermeticis Philosophis multa cura, singularique industria comparatis, atque introductis, duo tractatus.

His accesserunt eiusdem Ios. Quercetani de dogmaticorum medicorum legitima, & restituta medicamentorum præparatione, libri duo.

Itémque selecta quædam consilia medica, clarissimis medicis Europæis dicata.

S. GERVASII,
Apud Hæredes Eustathij Vignon.
M. DCIII.

PRÆCLARA *semper ingenia extiterunt, quæ summam curam, summúmque studium posuerunt, in excolenda, promouẽdáque arte, seu facultate, in qua non tantùm cum laude versari, sed præ aliis etiam excellere gestiebant. Hoc studium licèt præcipuum, & commune omnibus, atque adeo singulis idem, (quippe vnum omnibus intentum, vnius scopus) sentiendi tamen & opinandi varietate distinctum, sola procedendi, collimandíque diuersitate, in partes diuersas fuit distractum. Nam alij medicinarum facultates solis experimẽtis addisci posse, magna contentione asseruerunt. Hi Empirici priscis dicti, etiamnum hodie illud nomen retinuerunt. Alij nescio quid compendij in arte difficillima (quã longã dixit Hippocrates,* [Aph.1.] *nos verius immẽsæ longitudinis, atq; difficultatis) quærentes, dum singula ad paucissima quædam capita redigere conati sunt, pro compendio, quod satagebant, dispendium inuexerunt. Hi semet methodicos, omine haud minùs, quàm nomine gloriosо vocitarunt, Thessalica hæc secta, à Thessalo authore homine summæ impudentiæ (quòd & spacio semestri tantam artem addisci posse dice-*

re non veritus ſit) fuit appellata: vtrámque prædictarum ſuperciliosè repudiantes alij, nec ſoli experientiæ innitti, nec in arctũ tantam diſciplinam contrahi æquo animo ferentes, rationem quoque in ſubſidium artis comparandæ accerſerunt. Hos dogmaticos vocant. ſecta, ſi quæ alia medicorum, nobilis, & ob grauiſsimos, quos ſemper habuit autores, celebranda. Priores duæ, vel ante Hippocratis tempora ad Galenum vſque in ſumma exiſtimatione à pleríſque fuerunt habitæ: quas tamen idem Galenus in libro ſuo de Sectis proponit, examinat, atque confutat. Tertiam verò, hoc eſt, ſuam dogmaticam, inquam, ab Hippocrate (vt ille ait) mutuatam principiis quibuſdam vniuerſalibus, vti hypotheſibus ſuis ſolent Geometræ, ſuperſtruxit. Ea ſunt: Omnia ex quatuor elementis tanquam primis & viniuerſaliſsimis principiis ſenſibilibus, certa quadam, & conuenienti proportione mixtis, oriri, ex cuius mixtionis ſymmetria in viuentibus ſanitatem: ametria verò morbum excitari. Rerum omnium virtutes, atque facultates ab elementorum illa mixtione, ſeu mixtionis exuperantia promanare. Vniuſcuiúſque rei formam eſſentialem ex certa elementorũ miſtione, & temperatura inſurgere.

Qua-

Qualitates constituit quatuor, duas actiuas, calidum & frigidum: totidem paßiuas, humidum, & siccum. Secundas qualitates, nempe sapores, odores, colores, aliásque sensibiles ex illis primis deducit. Quatuor humani corporis (quos vocat) humores, sanguinem, pituitam, bilem, & melancholiam, analogia quadam primis elementis respondere statuit. Iisdem principiis ac fundamentis, & ipsémet Galenus, & omnes quoque eius sectatores suffulti non tantùm omnium morborum, & symptomatum causas ascripserunt: sed & ipsis primis qualitatibus, in mixtis tamen, seu compositis corporibus existentibus, vim, & potestatem omnem ad profligandos morbos, inesse dixerunt: Ac proinde contraria contrariis curari, calidum frigido, humidum sicco, horúmque vnumquódque suo contrario, ceu regio quodam edicto, ideóque firmo, ac indubitato axiomate promulgarunt. Hinc infinitæ medicamentorum compositiones, ac formularum varietates promanarunt. Quarum materia ex familia tam vegetabilium, quàm animalium, & mineralium deprompta est. Atque ex hac diuersorum remediorum farragine, tertium (quod vocant) medicinæ instrumentorum,

quo ſanitas deperdita reſtitui debeat, emanauit, nempe pharmacopœa, ſeu ratio præparandorum diſpenſandorúmque medicamentorum. De quo medicinæ Galenicæ inſtrumento omnibus ferè medicis ad vſum, ad gratiam, addam. Et ſi lubet illud, ad pompam præcipuo, cognitúque neceſſario hoc ſuſcepto opuſculo differendi ſpartam ſuſcepimus.

Sed antequam rem ipſam ſpecialiùs attingamus, libet aliquid de quarta, multis noua, nobis verò vetuſtiſſima habita pauciſsimis anticipare. Quartam, inquam, hodiè putant, & faciunt medicinæ ſectam ſpagiricam, de cuius dignitate, ac vetuſtate hoc loco pluribus diſſerere tantiſper differamus, dum de eadem, eiúſque potiſsimo organo ſequenti capite tractare ſit animus. Fatendum tamen hoc loco, & verè fatendum, hanc eſſe, ſi rationem & experientiam habeat, tanquam organa ſubſidiaria, totius medicinæ imperatricem. Huius ſectæ anteceſſores, & rationem, & experientiam faciunt maximi, ſed vtriúſque alios fontes, alia ſtatuunt fundamenta. rationem quippe non vulgatis, & vel vulgò notis, elementorum, mixtorúmque proportionibus adſcribunt, ſed res ipſas intuiti, & con-

& contemplati, ibi rationem quærendam efficaciter contendunt, vbi rationis sit fons, & scaturigo: atqui hanc non in extrinsecis, & vniuersalissimis illis mundi elementis, sed in insitis, sed in propriis corporum essentiis quærendam satius ducunt. Hic aqua hæret: hæc diuersitatis occasio: hoc totius spagiricæ fundamentum. At quid sit insitum illud elementum, quod, & omnis vitæ, omnísque medicinæ statuunt fundamentum, mox patebit. Vnum illud nunc addam, huius sectæ assectas, non tam compendij rationem, quàm medicinæ inuictam efficaciam naturæ insuper optatissimum solatium, præter præparationem, subtiliationem, dosin, atque gratiam (quæ mera sunt accidentia) summam omni medicinæ attulisse perfectionem. Hoc nunc satis sit, dum interim plura mox, sed specialiora in aliis nostris operibus meditamur. Nunc ad dogmaticam reuertamur; cuius principem Galenum faciunt ferè omnes: quamuis idem eandem à summo Hippocrate promanasse liberè, nulláque vsus circuitione fateatur. Eius pars, seu organum præcipuum est pharmacopœa, seu medicamentorum præparandorum administrandorúmque ratio; de qua hoc libro sumus acturi.

Sed ne illotis, quod dici solet, manibus rem ipsam statim aggreßi videamur, placet prius fundamenta quædam futuræ disputationis ponere, atque, vt tractationis series postea melius elucescat, pauca quædam anticipare.

Itaque cum de pharmacopœa Galenica, seu medicamentorum vulgarium præparatione potißimum hæc tractatio sit suscepta, imprimis demonstrandum quid per medicamentum, seu medicinam ex Galeni sententia sit intelligendum. Deinde docendum, quæ fuerit priscorum medicina Hermetica seu balsamica, vt quantum vtráque inter se differat omnibus fiat notum. Tum reassumpta Galenica seu dogmatica præparandi ratione, ipsa medicamenta per classes distribuemus, atque totius pharmacopœæ formam integram quasi ob oculos ponemus: subinde quid in ea probandum, Quid improbandum censeamus, suis quibúsque locis inseremus: adeóque vniuersam Galeni pharmacenticen bona fide, singularíque industria reformabimus. Denique innumeris ferè præparationibus, correctionibus, medicamentis omnis generis specificis, atque ad omnes sanandos corporis affectus, tum internos, tum externos ditabimus: adhæc quibusdam Chymicis seu

cis seu spagiricis ornamentis vt ornatior, ditior, atque vtilior hic noster prodeat fœtus, exornabimus, & illustrabimus.

De medicamenti & medicinæ vocabulo, seu nomine diuersæ sunt, & discrepantes medicorum sententiæ. Alia námque est Hermeticorum medicorum, seu eorum qui Hermetis Trimegisti omnium philosophorum celeberrimi, ac vetustissimi, sequuntur sententiã. Alia est dogmaticorũ, seu eorum qui sunt sectatores Galeni. Hi quippe per medicinam, & artem ex certa præceptionum coadceruatione ad sanandos, profligandósque humani corporis morbos: & medium, quo illud præstatur, hoc est remedium, vel simplex, vel ex pluribus simplicibus commixtum, intelligunt. Illi verò per medicinam non artem quandam ad humani corporis sanitatem conseruandam, morbósque pellendos comparatam intelligebant: sed quandam potiùs essentiam in rerum natura sensibus sese offerentẽ. Verùm non statim, ac primo quoquo obtutu, sed artificiosa, ac legitima præparatione ex rebus omnibus, quotquot sub cœlo sunt, erutam, & ritè ad humani corporis affectus, & langores profligandos, administratam: hanc, inquam, propriè, ac veræ medicinæ nomen sibi

vendicare censent, secundùm quam etiam veru: medicus comperiatur. Nam vt in vniuersum omnes artes, ita quoque medicina, artium, extra controuersiam, nobilißima, sibi materiam quandam sumit, eiúsque naturam, proprietates, virtutes, actiones, conditiones, effectus, cæteráque ad eam pertinentia, diligentißimè rimatur. Quibus cognitis, atque perspectis, nondum satur, sed vlteriùs pergens, quali insuper præparatione, quibus mediis, quali denique methodo, atque processu ad vsus humanos poßit accommodari, inquirit. His demum perceptis, inuentis, atque cognitis, ars vera constituitur medica: naturæq́; solius ministri fiunt ipsi medici, quæ natura, teste Hippocrate, [6.Epid.f.5.part.1.] *morborum est medicatrix. Medici igitur ex eorum sententia officium est, vitalibus, potentibúsque remediis morbos illos radicales in corpore, & semine genitos eradicare. Hoc autem fit ope vitalis cuiusdam balsami, quod veræ medicinæ firmum fundamentum, morborúmque omnium vera est medicina, modò ab omnibus impuritatibus separetur, & debitè præparetur. Hoc est, illud vitale balsamum, hæc vnica, & vera medicina, quæ ad omnes corporis affectus, tum præseruationis,*

tum

tum curationis ergo exhibetur.

Hanc Fernelius in ſuo opere de abditis rerum cauſis ſubolfecit, dum probare conatur in natura eſſe quiddam diuinum, atque præſtantius, quàm quod ex vulgatis illis elementorum qualitatibus inſurgat, illúdque occultam proprietatem appellat. Quam ſi cognouiſſet eſſe in natura, (vt diſcipuli Hermetis illud norunt) certè hanc rem manifeſtam, & quæ verè in natura eſt, atque ſubſiſtit diuiniori alicui principio non aſcripſiſſet. Anſam verò, & quaſi fundamentum, cur ita ſentiret, atque ſtatueret, ex plurimis Hippocratis, & Galeni, locis deſumpſit. Hippocrates námque libro de Antiqua medicina, repudiatis antiquorum hypotheſibus & fundamentis, (propterea quod caliditati, frigiditati, humiditati, & ſiccitati omnium morborum cauſas aſcripſiſſent) inquit: omnia à vi quadam, & facultate, ἀπὸ δυνάμεων proficiſci: quibus etiam curationem morborum acceptum refert. Et alibi ſcribit τὸ θερμὸν diuinum quiddam eſſe. Quicquid autem per hæc intelligat Hippocrates. [l. de Diæta.] *nihil tamẽ reuera id aliud eſt, quàm ipſamet vera abſolutáque prædicti balſami natura: cuius virtute viuunt, virent,*

vigéntque omnia: & ſine quo mortua, & extincta iacerent. Hanc materiam ſecretiores philoſophi appellant quintam rerum eſſentiam, elixir aurum potabile, lapidem, cælúmque philoſophorum, diuerſiſſimis quidem nominibus, eandem tamen rem intelligentes. Quintam eſſentiam dicunt: quod ſit aliquid, quod non ex craſi quatuor elementorum reſultarit, ſed aliquid præter hæc, & quaſi τὸ θεῖον quiddam, ſiue autorem rerum omnium, qui eam creauit, ſpectes: ſiue admirandas eius virtutes, atque effectus; non temerè ab elementari corpore promanare percipias. Elixir vocant, quod ſit ad vitam conſeruandam, morbóſque depellendos, incomparabilis medicina. Aurum potabile verò nõ quod ex ſolo auro, & ſemper ex eo fiat. (fit enim ex omnibus rebus, quæ ſub cælo ſunt, vt mox docebitur) ſed κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dictum, quod eius præſtantiam adæquet. Lapis vocatur, non vt ille, cuius contactu metalla tranſeant in aurum: (hoc enim auaritiæ inuentum eſt, atque opus, non medicorum, vel medicinæ) ſed propter perpetuam, atque inuictam durationem, aut quòd de natura ſit ſalis, ſalis, inquam, rerum vitæ, in quo tanquam duriſſimo, firmiſſimóque corporum fundamento

reliquæ

reliquæ virtutes conquiescunt. Cœlum denique philosophorum, quòd elemẽtorum naturam longè transcendat. Balsamum quoque meritò eam materiam dicunt, quòd sit quædam natura radicalis, fons actionum, & fœcunditatis, cuius beneficio elementa concordi mixtionis ratione vinciuntur, & in cuius facultate, seu virtute, vera, & vniuersalis est omnium morborum medicina, sanitatis restauratio, corporum renouatio, atque conseruatio: denique id, quod vigorem, & potiendi facultatem præbet omnibus naturæ rebus. Et quamuis hæc materia spiritualis, cœlestis, inuisibilis, & occulta, atque iccirco rationi magis, quàm sensui subiecta, vix seorsim reperiri possit: attamen eam, & esse, & à vero philosopho haberi posse, certis, & euidentibus rationibus, diffusáque verborum serie conuincemus, atque ostendemus in libro nostro de recondita rerum naturo artísque mysteriis & mox eiusdem specimen familiarissimum exhibebimus.

Enimuerò sanè, vt artis beneficio corporea spiritualia reddi possunt: sic rursus etiam spiritualia corporea, vel astralia, vt vocat Paracelsus: inuisibilia visibilia, & quæ modò in orco Hippocratis, vel nocte Orphei vel puteo Democriti

occulta iacebant, nunc manifesta fieri possunt: denique quieta mobilia, & è contrà.

Hoc incorruptibile balsamum in corruptibilibus rerum fœcundis seminibus præsertim, & reperitur, & conseruatur. Atque hîc maximè locum habet illud Aristotelis: Ex corruptione vnius, alterius fieri generationē. *Semē námque terræ iniectum quodammodo putrescit quidem, aut saltem corrumpitur, hoc est, digeritur, atque resoluitur: at radicalis, seu balsamicalis ipsius substantia, quæ in vitali, & spirituali quadam humiditate otiosa antea delitescebat, & in qua totius virtus, atque potestas seminis vigebat, nunc prodit, séque in conspectum dat. Vt vel hinc satis supérque manifestè pateat, balsamicam illam substantiam, quam incorruptibilem iure diximus, non corrumpi, sed perfici, nouúmque corpus inde procreari. Quod si constet solam naturam per se talia præstare posse, ipsiúsque solius beneficio, spirituale à corporeo, incorruptibile à corruptibili, inuisibile à visibili, & denique purum ab impuro separari posse, quid eadem præstet adiuta beneficio, atque dexteritate artis? Maximè verò cum maius quiddam, & præstantius fieri conspiciamus in ipsiúsmet naturæ operatio-*

rationibus, si debitum, & legitimum artis ministerium accedat, vt fit in agricultura, cum terram optimè præparamus, ipsámque stercoribus & vrinis animalium (in quibus salia balsamicalia continentur) impinguamus, quò & ipsa terra, ipsáque semina fertiliora reddantur. Tale quiddam sanè inest rebus omnibus, ac ita quidem inest, vt à philosophis ac veris artificibus medicis sagaci industria elici, & in perfectionis, puritatísque summum gradum reduci possit. Atque hoc illud est, quod medici, ac philosophi Hermetici propriè, & per excellentiam medicinam appellarunt: De cuius antiquitate, materia, præstantia, qualitatibus, & officiis deinceps specialiùs disseramus.

DE MATE-

ILLVSTRIBVS, AMPLISSIMIS ATQVE MAGNIFICIS *Viris*, POMPONIO BELLEVREO *Regni Galliæ Cancellario &* NICOL. BRVLARDO *In ſacro Regis ſcrinio & conclaui Conſiliario Viris ac Patronis ſuis omni obſeruantia digniſſimis* IOSEPHVS QVERCETANVS *Regius Medicus S.*

PRISCI illius æui ſcriptoribus inualuit conſuetudo, antequam meſſis ſuorum laborum auſpicium facerent, falcémque ſeriò immitterent, quædam priùs præmetere ſacrificio dicanda, tum etiam vt flamen aliquis de maturitate frugum decerneret ac pronũtiaret. Quorum Imitatione, ampliſſimi Proceres, atque Patroni obſeruandiſſimi, ſpicam vnam aut alteram futuræ meæ meſſis (quam paro) offerre, & flaminio veſtro lubens ſubmittere decreui: vobis, inquã, optimis ac optatiſſimis meis Meçœnatibus coniunctim:

¶¶

qui & animi magnitudine, sic & mutua beneuolentia congruitis: quorum vnum meritò, pro officiis ac meritis, Potentissimus Rex: imò Regum, quotquot tellus habet, facilè primus, talem tantúmq; agnouit, & iudicauit, vt ad clauum & regni huius potentissimi gubernaculum torquendum primas partes pro dignitate præfixerit. Alterum verò vtpote sagacissimum ac prudentissimum virum, tanquam alterum suum in consilio captando & decernendo oculum, nunquam à conspectu suo recedere: sed suæ Majestati semper adhærere voluerit & iusserit. Quod cùm Rex ipse, dynasta amplissimus de vobis verè iudicet, quotusquisque fuerit, qui vos in sublimi hoc culmine constitutos non suspiciat & veneretur? quíque propter tot virtutes vobis insitas, tot animi dotes, & rerum à vobis fœliciter gestarum gloriam (qualia ab aliis nunquam, quàm à generosis, & verè heroicis geniis proficisci solent) non amet, admiretur, & colat? vos inquam, qui vobis non parcitis vt aliis vsui sitis & auxilio: qui in omnes benigni, mansueti & moderati, in vos verò ipsos seueri, & truces:

qui

qui citra cōtemptum & abiectionem, ſed cum honeſta grauitate faciles: ſine terrore reuerendi ac metuendi, nullius honoris aut gloriæ ambitioſorū inſtar cupidi: quos tamen honores licèt inuiti & reluctantes, conſecuti eſtis maximos vt quorum prudētiæ, fidei ac æquitati Rex auguſtiſſimus rerum ſuarum ſummam & adminiſtrationem concrediderit. Quamobrem & reliquus Senatus regius totus vos colit & amore amplectitur: vniuerſúſque populus, votis proſequitur, veneratur ac celebrat. Taléſque eſtis, quos Deus opt. max. ſelegerit, eáque ſapientia ditauerit, quam, ad ſtatum huius regni exitialibus tot bellis penè attritum, inſtaurandum ac reſtituendum ſufficeretis. Magna dico (fateor) ſed quæ cum geſtis veſtris de officiis ſi conferātur, minima futura ſint: veſtris enim tam egregiis virtutibus celebrādis cùm impar ſim, ni finem dicēdi faciam, vereor, ne ingenij mei tenuitate, & linguæ errore, laudes veſtras potius deteram, quam augeam. fateor equidem ſic oportere æſtimari, colíque Heroas, qui Catonū ac Fabiorum in morē bono publico atque patriæ nati ſunt, ac vi-

uunt, vt eorum laudibus canendis nullus finis debeatur. At quum ſatis gloria vbiq; veſtra refulgeat, metuendum potius mihi eſt, ne ſi maiorẽ lucem ei afferre ſtudeam, tenebras potius offudiſſe videar. Quin & clariſſimè gloriam veſtram abundè prædicat, tanta temporum & huius opulentiſſimi regni, veſtris auxiliis & conſiliis parta permanénſque tranquillitas.

Ecquid igitur vobis tantis Mecœnatibus meis & Flaminio veſtro ſpicas meas iudicandas non exhibeam, priuſquàm vberioris meſſis ſpe fretus, tempus & occaſionem captem ſtudiis & conatibus meis aptiorem & opportuniorem? Nam vberiorem omnino meſſem, idq; breui, (confido) vel tempori dabo, vel dabit mihi tẽpus. At ſi mihi plauſibilis vllus teſtimonij publici fauor eſſet affectandus, vnde potiùs is mihi quàm ex ſolo iudicio veſtro, cui prorſus acquieſco, expectandus eſſet? vel iuxta Heraclitum, veterem illum philoſophum, qui ſummam laudis arbitrabatur, vel vnico tantùm placere, ſi eſſet optimus qui probaret: nunquid laus mea tantò maior futura eſt, ſi duobus vobis & optimis

ptimis & ſapientiſſimis placeam & prober? Sed de his ſatis. Reſtat vt de noſtro ſcripto aliquid referam: & ſi fortè præcocem nimiùm fœturam atque immaturam excludã, veſtræ tutelæ & propugnationis honore indignam: ſpero tamẽ fore, vt pro candore, liberalitate, comitate, manſuetudine, modeſtia, aliiſque veſtris plus quàm heroicis virtutibus, ſerena frõte excipiatis. Quòd ſi vel lectionis honore ipſum dignemini, maturiores fortè fructus, ſitis quàm ego ſperem, agnituri. In hoc enim conatu meo, vſque adeo neruos viréſque contendi & exerui, vt nihil non de vtraque medicina, quæ nunc apud pleroſque excolitur, & magna laude in vſum venit, ex Hippocratica & Trimegiſtana ſchola profecta, ſagaciſſimè & magno labore exquiſierim, nec non quicquid arcani ex vtriuſque penetralibus effodi potuit, eruerim & extorſerim. Si quid autem præſtiterim, & ex vſu Reipub. noſtræ promouerim, veſtrum, non meum ſit iudicium. Affirmare tamen auſim me vtriuſque ſcholæ flores ſelegiſſe, vt gratum naribus odorem ex illis in ſertum contractis, ſitis, nî fallor,

reportaturi. In hoc enim ſertulo, præter Hippocratica dogmata, iam olim adhuc omnibus peruia & detrita, renouata delibatur hîc, longè, meo iudicio, ſolidior, tutior, & ad agendum potentior Hermetica philoſophia, quæ guſtum & ſaporem ſuauiſſimum & iucundiſſimum inducat. Scio tamen, quàm plenum ſit aleæ opus hîc à me ſuſceptum: vbi noui quid introducere multis videbor: vnde multa auguror mihi ſuſtinenda fore, quæ debacchari in me audeant illi, à quibus falsò medicina Hermetica nouitatis inſimulatur. Sed hoc mihi tutiſſimum fore præſidium ſpero, quòd quicquid authoritati veſtræ nuncupatur, ab omni iniuria ſecurè vindicetur.

Excipite igitur ex obſequētiſſimo cliente veſtro, viri ampliſſimi & fideliſſimi propugnatores ac conſeruatores ſalutis publicæ hoc noſtrū munuſculum: & QVERCETANI veſtri perpetuò memores ſaluete fœliciſſimè & valete.

IN IOS. QVERCETANI MEDICI REGII CELEBERRImi, opus verè aureum, ſumma eruditione, induſtria, & fide, ex luce Naturæ elaboratum: IOANNES SARRACENVS Char. apud Sancer. Medicus, votiuum hoc vt debuit, fidelis amicitiæ pignus conſecrauit.

Quæ pridem natura ſuo viduata nitore eſt,
Laruatus fœde commaculata genas:
Longáque natiuum poſuit per ſecula lumen:
Pſeudo ſophiſtarum diſsimulata dolis.
En QVERCETANVS *tenebroſo educit ab orco*
Arte potens, propriumreſtituítque iubar.
Ipſas quin animas etiam (mirabile viſu)
Euocat, & digitis atterit aſtra ſuis.
Scilicet vt poſito, rerum myſteria, fuco
Indubia exhibeat, conſpicienda fide.
Hanc igitur ſectare viam Sophei neſcia falſi
Naturæ hæc cæcos explicat vna ſinus.

IO. SARRAC.

Typographus lectori.

Qvod tibi hoc opus, Lector beneuole, partim aliquot impreßionis mendis scatens: partim in præcipua sui parte, nempe pharmacopea, non integrum: sed mutilum, omnibusque suis numeris haud absolutum, hac prima nostra editione, obtulerimus: Ne quæso, vel negligentiæ ipsius authoris, vel nostræ culpam tribuas, quæ deplorandis quibusdam obstaculis, ac talibus impedimentis, quæ nostram, nostrorumque ministrorum diligentiam non sine graui de causa remorata sunt, adscribenda venit. Tu interim ista, qualiacumque, boni consules; & propediem editionem alteram longè perfectiorem, emendatiorem, ac omnibus suis partibus integram expectabis, vt spondemus. Vale.

Errata sic corrigito.

IN epist. pag. 2. lig. 8. lege partes ei (pro &) pag. 4. lig. 11. leg. flaminio, p. 5. l. 12. leg. agnituri. In epigr. versu 2 leg. laruatas. In penultimo versu, lege sophe. In præf. p. 1. l. 9. leg. vnus scopus, p. 2. l. vlt. leg. exurgere, p. 3. leg. instrumentum. In lib 1. p. 2. l. 12. leg. veraciter, p. 3. l. 21. le. ænigmata, l. 21. le. tegenda, & l. 22. le. vsi, p. 6. le. Ryplæus, p. 7. l. 24. dele hausimus, & lege præstabimus, p. 9. l. vlt. leg. magneticas, p. 11. l. 27. dele non, p. 16. l. vlt. leg. & reliquum refrigescat, p. 22. l. 1. leg. curiosa ineptiarũ ingenia, l. 16. leg. numeris, p. 23. l. 2. leg. muria, l. 8. leg. acetum, & l. 21. leg. abstrusiora, p. 29. l. 12. leg. velitent, p. 30. l. 10. leg. vt augeat & multiplicet, p. 36. l. 17. leg. manes, p. 38. l. 14. leg. doliũ, p. 42. l. 8 leg. philosophicæ, p. 81. l. 26. leg. familiares, pa. 83. l. 26. leg. holeraceæ, p. 87. l. 18. leg. leuconarcissolirium, p. 88. l. 10. leg comprobantes, p. 92. l. 6 leg. acrimoniam, l. 21. leg. distantem, p. 114. l 16. leg. eruenda, p. 139. l. 12. leg. dissimiles, p. 143. le. scuta, p. 145. l. 2. leg. calcinationes, & l. 5. leg. pertinentia (non putantes) p. 153. l. 22. leg. super natantia, p. 137. l. 26. leg. stomachales, l. 28. leg. lapathi, p. 178. l. 16. concipient, p. 184. l. 25. leg. excellentius, p. 185. l. 28. hystericas, p. 205. l. 14. leg. in eum finem, p. 209. l. 23. leg. restæ bouis, p. 204. l. 11. leg abijt, p. 215. l. 8.

leg. contueretur, l.11.leg.sunt, p.218.l.22.leg.mollioribus, p. 239 l.24.leg lycophronis, p.248.l.22.leg. alat, p.255.l.18.leg.liquata,p.2 2.l.penult.leg.θεραπευτικὴν,& sic in reliquis,p.264.l. 9 leg. Arthritidis,p.265.l 20.leg.peccantium,p.266.l.3.leg.iua arthritica, p.271.l 19.le.in inæqualitate, p.273.l.vlt.leg.citiùs, p.274.l.11.leg.Et partes,p. 275.l.9.leg.toties hydromel,p.276. l.19.leg fluidæ,p.277.l.25.leg.talia.p.280.l.23.leg.hydromelite, 292.l.12.leg.nimis , p.294.l14.leg.therapeutica, p. 296.l.6. lege afferant.pag. 198.ligne 6.leg eos,l.13.lege.statuerunt,l. 16 leg. ex, l. 27. leg.aspero, p.304.l.16.leg.Et quæ,l.22. (post frigida) adde,sed,l.vlt.leg seminibus, p .310.l.23 leg.papaueris.dele hyoscyami,p.311.l.4.le.limacum rubrarũ,p.314.l.2.leg. multiplici,p.317.l.22.leg.genuina, p.319.l.2. leg. et (loco de) l.27.leg.qui, p.321.l.18.leg. et (loco ne) p.322.l.24.leg. sit, p. 322.l 28.leg. in lapidem vertere possit, p.324. l.2.leg.consilio, p.328 l.6.leg.vnoquoque,l.11.leg.capiet, p.329.l.1.leg.in libra vna colaturæ,p.333.l.2.le. seminis bardanæ,p.334.l.28.leg.hieræ, p.337.l.8.leg.confractiones, p.343.l.8.leg.halitu, l.17.leg. patefacit,l.26.dele satis quinetiam,p.347.l.21.leg.copulam,p. 351. dele tres vltimas lineas & duas primas sequẽtis paginæ, p. 352.l.12.leg.possit, p.353.l.18.leg.comperio,l.19.leg.quam à leni,l.vlt.leg.contendant,p.354.l.18. (adde) liberaliter largitus est, p.355. dele primas duas lineas & duas primas voces tertiæ lineæ,p.357.l. 25.dele vt,l.26.leg.poterit,l.29.dele ergo,p.362. l.12.le.verã ac genuinam, p.363.l 17.le.fragrante, p.365.l.3.leg. putrilaginibus, l.24.leg.vt (pro &) p.367. l. 12.leg. restituere potuerunt,p.374.l.20.leg.ad ministratus fuerit, p.385.ligne.26. (adde) sudorifica (post multa) p.386.l.vltima, leg.aquæ fumariæ,p.389.l.17.leg.angelicas,p.390.l.vlt.le. Du Ioun,p.391. l. 20. dele vix ac me vix quidem,l.22. (adde) manibus clarissimorum,pag.392.leg. Saportam(in titulo) p.394.l.21.leg.satis, l.27.leg.decet,p.397.l.22.leg. Atque ita, p 398.l.1.leg.euasit, p. 401.l.9.dele tam,l.26.le.esse, l.29.leg.eamque, p. 403.l.25.leg. Qui sit,p.405.l.9. (post detestandum adde) sequuta, lig 11. leg.symptomatis (absque periodo) p. 409. l. 11.leg.nobis, p. 412. ligne.16. (post moderatissimam adde) se, p. 417.l.6.leg. patienti,p.429.l.vlt leg.condiscipuli,p.431.l.8. (adde) cum careat,p.vlt.l.14.leg.infundo.

P. 356. decoctum sic parandum est. ℞. rasuræ cordis ligni indici, & rasuræ ligni Rhodij anà vncias duas, &c. pag. 357. l. vlt. sic legendum est, ℞. rasuræ ligni indici vncias tres, salcæ parill. sassafras ana vnc duas semis: rad petasites filicis & rasuræ cornu cerui, ana. vnc. duas, cinnamomi rad. cariophillatæ ana. vnc. semis: macerentur per xxiiiij. horas in aquarum fumariæ scabiosæ vlmariæ ana. libris iiij. dein. coquantur ad vnius tertiæ vel medietatis consumptionem, provt sudores plus vel minus vrgere volueris. De colatura capiat, &c.

FINIS.

DE MATERIA, PRÆPARATIONIS MODO, ET PRÆstantia Medicinæ Balſamicæ priſcorum Philoſophorum.

CAP. I.

VETVS eſt, non noua ſecretorum naturæ inueſtigatio exactior, atque penitiſsima, immo vetuſtiſsima. Conſtat quippè omni ſeculo, omníque tẽpore extitiſſe præclara, ac ſumma quædam ingenia, quæ in naturæ myſteriis indagandis inſudarunt, & ſummi adeò philoſophi, & inter cæteros eminentiſsimi in ea cura toti verſati ſunt. Summus ille Sabor atque Hermes ille, propterea cognomine τρισμέγιστος ter maximus dictus (quem nõ ita pridem literariæ reipublicæ cultor, atque promotor illuſtr. D. Franciſcus de Candolle lumini, atque vſibus humanis reddidit) aliíque ſummi viri nihil aliud in votis habuerũt, quàm vt multiiuga, & ſublimi illa inueſtigatione, ſummam quandam medicinam, inculpatam, vniuerſaliſsimámque medendis humani corporis morbis aptiſsimam, ſufficientémque inuenirent. Factum tamen, vt eámmet curioſitatem (vt eſt nobiliſsimorum ingeniorum ſatagentia multa)

ad transmutationes quoque metallorum adhiberent, qua efficerent, & consequerentur illammet medicinam, quam appellarunt lapidem philosophicum. Hic lapis impostorum, & ignorantium culpa adeò abiit in contemptum, vt hodie nihil ferè sit aliud, quàm fabula vulgi. Contra quos non tantùm huius artis contemptores, sed etiam sectatores præcipui meritò inuehuntur. Audiamus quid scribat Augurellus summus ille Poëta, atq; philosophus in doctissima sua Chrysopœia.

Nec miseram magis affirmes veracier vllam
Artẽ aliã, quã quæ externis Halchymia verbis
Dicitur: obscurisque tegens ambagibus errat
Auia per: miserósque trahit per iniqua sequentes.
Ac tandẽ eiectos in cœca baratra relinquit
Vt videas quemcumque bonũ sua prædia, ciuem
Vendentem, patriásque domos nubésque repostas
Fornaces inter versari, ac follibus aurum
Captare, in tenuémque (nefas) cõuertere fumum
Rem, dubias dum quærit opes insanus auitam
Protrahit, illachrymãt nati, fit sordidus ipse
In tantum ludúsque patens, & fabula vulgi.

Ecce quid magnus hic vir & philosophus Chimicus scribat de miseris, atque indoctis illis Halchymistis, déque spuria, & sophistica Halchymia: qui tamen idem Poëta summus verã, atque legitimam magnis laudibus deprædicat in toto suo opere: atque statuit solos esse verè doctos, & in pietate, atque timore Domini versantes, qui

in tam

in tam diuina ſcientia occupari poſsint, ac debeant. Quapropter idem alibi ſic infit.

Hanc non impuris manibus fraudator auarus
Attingat, decoctor item, quiſquiſve fabrili
Arte valet: molliſve etiã, cui perdita cordi
Otia, mercatórque vagus, &c.

Tandem ſubdit:

At ſapiens ſuperos imprimis qui colat, & qui
Noſcendis penitus cauſis modò gaudeat, huc ſe
Conferat, hanc totis ſectetur viribus artem:
Huic comes hærebit grauis exploratio rerum
Intima naturæ paßim veſtigia ſeruans.
Tum mora ſollicitos curſus remorata ſequetur.
Et viſura olim ſtabilis patientia finem.

Et ſanè negari nequaquam poteſt artem hanc cum medicina ſummo Dei dono, coniunctam eſſe vtiliſsimam: maximè cùm certum ſit eam nos docere correctiones, purificatiónéſque rerum, aperiátque nobis myſteria mirabilia in naturæ ſinu recondita.

Cæterùm ænimagta, tropi, atque figuræ, quibus priſci ad legenda myſteria hæc eleuſina ſunt vſu, multos in maximos errores, magnáſque confuſiones perduxerunt. Nec fuit illis tamen integrum, tam mirabiles huius artis fructus, ceu præcioſiſsimas quaſdam perlas porcis obiicere, & hominibus brutis. Quod ſi pulcherrima hæc ſcientia tot habet hoc noſtro ſeculo oſores, atque contemptores, nihil mirandum, quod ſoli id eorum ignorantiæ tribuendum ſit. Nam con-

ſtat, & apertum eſt ſatis, ſapientiſsimos, atque celeberrimos hominum omnis antiquitatis, eandem & admiratos, & ſummis laudibus extuliſſe. Inter quos primi Hebræi, Ægyptij, & Chaldæi Cabaliſtæ eandem ſingulari commendatione dignati ſunt: & ab his prima eius origo deſcendit. Græci poſtea antiquiores huius meminerunt quidem, ſed ſub velo, & tegmine fabularum ſuarum: cuiuſmodi ſunt Draco, qui Heſperidum fructum aureum cuſtodiebat. Nauigatio Iaſonis facta ad Colchos, quam explicant Suidas, Apollonius, & interpretes eiuſdem nauigationis: qui omnes ſtatuunt, & ſentiunt ſub fabula conquiſitionis velleris aurei, obſcurè deſcriptam, ſignificatámque eſſe rationem faciendi auri. Simili ratione traditur de agno ſeu ariete Atræi, cuius maximæ diuitiæ conquiſitæ fuerunt per tranſmutationem metallicam, vt ſcribit Caliſthenes Olynthius conſanguineus atque diſcipulus Ariſtotelis. Legimus apud Suidam Ægyptios ad hanc ſcientiam tanta cura animos appuliſſe, & tam benè in ea inſtructos fuiſſe, vt maximas illas opes inde conſecuti ſint, quorum adminiculo bella, Romanorúmque impetus hoſtiles profligarent. Quod durauit ad tempus vſque Diocletiani, qui infinitos eorum libros, qui de tali ſcientia erant conſcripti combuſsit. Legimus inſuper principem Grecum Democritum, quem tantopere admiratus eſt Hippocrates, quem Plato ne reprehendere quidem eſt auſus, à quo promanauit

manauit secta Democritea, aliàs dicta Abderitica: legimus, inquam, postquam frequentasset Ægyptios, atque Indos magna exinde secreta reportasse. Nam & ex iisdem scriptis patet eundem insignem fuisse philosophum Chymicum. Michaël Psellus interpres Aristotelis, præter alia magnæ eruditionis volumina, edidit quoque opera Chymica Constantino imperatori dicata. In eadem scientia doctissimè quoque scripsit Hediodorus, qui libros suos dedicauit Imperatori Theodosio. Similiter Heraclius Cynesius non pauca ea de re edidit. Qui quidem omnes Philosophi plerique scripta sua Chymica extraxerunt ex præceptis Democriti, qui magnitudine ingenij, ætatisque immensa confirmatione, prorogationéque (qua centesimum quoque superauit annum) suæ ætatis Chymicorum princeps, atque celeberrimus fuit habitus. Neque tam obscurè tantóque tecta velamine sua edidit, quin à doctis optimè intellectus fuerit: Quamuis Hermolaus barbarus eum temerè taxarit, obscuritatísque accusarit. Non considerans bonus ille ab Hermeticis Philosophis hoc præcipuè fuisse obseruatum, secreta non esse temerè prophananda, ne ab ignaro vulgo perciperentur. Sic certè Pythagoreos nouimus ἀποχῇ vsos, atque silentio, posteris deinde Pythagorico dicto, qui tacendo secum interquærendóque philosophabãtur. Sic Heraclitici ęnigmatis se mutuò interrogabant, & respondebant. At post desola-

tionem Græciæ atque Italiæ, Barbari, & Arabes de eorum ſpoliis triumpharunt, vt multi etiam libri ab iis poſtea ſint proditi, atque ab ipſis etiã regibus, cuiuſmodi ſunt rex Sadid & Cadid: Ac eoúſque tandem ſcientia hęc per vniuerſam Maurorum regionem fuit expanſa, vt & principes, & reges, & primę notę homines, philoſophos, ac Medicos excitarit, ac in ſui amorem rapuerit. Hoc abundè teſtantur libri ab iis proditi, cùm præcitati, tum qui ab Auicenna, à Rhaſi, à Gebere aliiſque multis ſunt proditi. Ab his demum floruerunt Arnoldus à Villa Noua, Lullius, Albertus Magnus, Thomas de Aquino, Scotus, Guillermus Pariſienſis, Chriſtophorus Pariſienſis, omnes magnæ exiſtimationis homines, atque adeo peripateticorum, & ſcholaſticorum principes, ſubſecuti ſunt hos Iſaacus Holandus, Riplerus, Northon, Rogerius Bacho, Agidius de Vadis, Thomas de Bononia, Bonus Ferrarienſis, & noſtra memoria Theophraſtus Paracelſus, Heluetius, atq; Ioan. Frãciſcus Pic', Mirãdulæ, & cõcordię dominus, aliíq; infiniti propemodùm inſignes philoſophi, ac medici, quorum ſcripta etiamnum magna ex parte extant, quóſque hoc in loco lubens nominare volui ac debui: vt taceam eos qui adhuc hodie viuunt, quorum quidam haud exiguam faciunt ſpem poſteritatis iuuandę, circa nobiliſsimam hanc ſcientiam. Hi, inquam, nominati, & non nominati omnes, non tantùm magna cura, fœlicitatéque pulchra,

chra, admirandáque naturę ſecreta indagare ſunt conati, ſed ex profeſſo quoque ea de re libros conſcribere dignati ſunt: quamuis verbis interdum obſcuris, ne res tam ſacrę, támque eximiæ, & quę vulgi captum tranſcendunt, profamentur. Vt deinceps nunc ij tantæ exiſtimationis rem iudicantes, aut condemnantes, ipſi potius deridendi ſunt, deplorandi, atque contemnendi, neſcientes diſcernere verum à falſo. Sed, vt ad medicinam noſtram Balſanicam reuertamur: (à qua paulo longius meo diſcurſu diſceſsiſſe videor, tantùm, vt me defenderem ab iniquo inuidiæ calumniæque dente, atque oſtenderem me velut diſcipulum, ac vmbram quandam eſſe tot, tantorúmque virorum, qui omni ferè ſeculo floruerunt) tempus iam eſt: vt aliquid dicamus. De materia ſupra quam prædicti philoſophi operas ſuas collocarunt, & ex qua operis ſui ſubiectum, nempe vniuerſalis illius medicinæ depromſerunt. Id quod pro ingenij noſtro modulo partim ex ſcriptis eorum, partim ex collatione cum ſummis ea de re ſapientibus, partim denique ex propria experientia, atque perſcrutatione, hauſimus.

Cap. II.

Proprietates à Philoſophia materiæ ſuæ tributas ſali præſertim conuenire.

PRo fundamento itaque futuræ diſputationis, ſumã verba illa Remundi Lullij, quę olim me

legisse memini: quęq; à quouis sagaci medico meritò diligēter sunt notāda, quāuis paulo crassiore locutionis Minerua prolata videātur. Velle præseruari (inquit ille) per rem putridam, & corruptibilem, & reformari per rem fœdam, & deformitati subiectam, & velle facere incorruptibile per rem corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmam, est phantasticum & inane. Vnde Rogerius Bacho in libro suo de retardatione senectutis, materiam ex qua suam præparabat medicinam, colore, durabilitate, conseruatione, & incorruptione describit. Nam illud conseruat (ait) quod diu conseruatur, & id corrumpit, quod citò corrumpitur. His regulis vniuersalibus addiderunt & istud, quod omnes veri philosophi vnanimiter fatentur: nempe materiam sui elixiris, aut magnæ illius medicinæ esse animalē, vegetalem, & mineralem, abiectæ naturæ vilis est pretij, quæ vbique reperiatur, etiam in fimetis, & iumentorum stabulis, adeòque in ipso homine, & quæ nascitur in medio mari, quæ liquefit, atque induratur facillimè. Sanè verò, cui potius rei totius vniuersi has qualitates proprietatésque tribuam omnes, quàm sali primo illi motori, atque balsamo naturæ vniuersali, non video. Hæcque est ratio cur ars illa antiquitùs dicta sit halchymia, quasi dicas salis fusio: & artifices qui eā tractarunt Halchymistæ: sicque vocatur, & medicina, quę quęritur, & cui prędictæ omnes proprietates attribuūtur, nempe sal. Nam cui potiùs illæ qualitates omnes

omnes tribuantur, quàm vnico, & soli sali? Quid? an non animale quid est sal, cùm eo videamus, & vrinas hominum, & brutorum turgere? quando videmus eo tantopere illici, & boues, & arietes, cæteráque id genus bruta, qui sal tãtopere, & instinctu quodam naturali appetunt, tanquam balsamum, quo prȩseruantur, conseruantur, & vegetantur? appetunt, inquam, appetunt, huícque inhiant, & vel ex muris atque antiquissimis ruderibus halitu suo exhauriunt, & lingua lingunt: & columbæ, aliæque aues rostro curioso perquirunt, etiam in locis fœculentis, & hominum excrementis, atque vrinis abundantibus. Et quando tam manifestè appareat, tot genera piscium generari atque nutriri in mari salso, mirum iudicia hominum adeò peruersa esse, atque perturbata, vt non agnoscant, aut agnoscere nolint admirandos effectus balsami huius naturȩ radicalis! Et quis nõ mirabitur proprietates, qualitatésque (vt ita loquar) virtuales salis, atque adeo eius, qui extrahitur ex ipsis animalibus, quas præbet liquefaciendo, detergendo, adstringendo, incidendo, penetrando, ab omni corruptione præseruando atque adeo attrahendo, purgando, & euacuando? An non sufficiant hæ facultates omnes, aliæque plures, quarum supra meminimus, quibus demonstretur sal esse animale? eóq; id magis, quod sũmi fuerint philosophi, qui magnetẽ propter solã vim attractiuam ferri dixerint animatum? Quot vires atque facultates ista lõgè maiores, immo magni-

ſicas deprehendemus in ſale, ſi omnes diligenter & ad amuſſim perueſtigauerimus? Quid maius, quid admirabilius ſale vrinæ hominis? quæ poſt conuenientem præparationem apta redditur ad diſſoluenda magna illa duo luminaria, ſolem, & lunam? Quæ ſympathia hac ſua, atque concordantia ſatis produnt, & in apertum dãt attractionem, & virtutem magneticam, cauſatam ab eorũ coniugio, & copulatione. Quis non ſuſpiciat admiranda, quæ obſeruantur, atque eueniunt in eius præparatione, & exaltatione, ſiue reſpicias tot colorum varietates, ſiue coagulationes, atque diſſolutiones, quãdo ſpiritus redit in corpus, & corpus rurſus tranſit in ſpiritum? Non vanè Chriſtophorus Pariſienſis, magnus ille philoſophus hinc operis ſuis ſubiectum, atque fundamẽtũ exorſus eſt. Vt ſatis iã ſatis, opinor, nunc conſtet prædictum noſtrum ſal dici poſſe animatum. Sed vt pateat æquè eſſe vegetale, atque animale, nimirum non exutum eſſe, ſeu priuatum facultate vegetatiua, vel inde diiudicari poteſt, quod primum ſit in natura mouens, quod creſcere facit, multiplicare, adeóque omnium rerum generationi inſeruit, vt nõ ſine cauſa cum Poëtis, atque priſcis philoſophis dicatur, Venerem matrem, & principiſſam omnis generationis, ex ſpuma maris ſalſa eſſe progenitam: id quod etiam cõfirmat Atheneus. In hunc finem à Græcis ἁλιγενῆ, ſignificatiſſimo vocabulo fuit appellata. Et magis etiam confirmat hanc ſententiam generatio pretioſiſſi-

tiosissimarum perlarum in conchis, & corallij ex intimis saxis emergentis, & in brachia, & ramos instar arboris diuaricati. Hi effectus sunt, quos ignis ille naturæ, nempe sal, producit, etiam in medio frigidissimæ aquæ. Sed videamus quoque quid operetur in terra. Nempe calefacit, impinguat, immo animat, fortificat, & roborat, auget, & virtutẽ vegetantem in singula semina dispẽsat. Nam quid aliud est terræ impinguatio, quæ efficit, vt granum vnicum producat cẽtum, quàm stercoratio quædam, & expansio fimi, atque vrinarum, à bestiis prodeuntium? Quid aliud primo vere, postquam sol exaltatus est ad signum Arietis, (quod signũ est casus Saturni, & domus Martis signi prorsus ignei) terram vegetat, & aperit, quàm eleuationes, sublimationesque spirituum prædicti salis, & balsami naturæ? Hic est, qui viuificat, qui calorem impertit, qui crescere, qui prata & campos ridere facit, denique qui amplissimũ, vniuersalissimúmque illum vigorem producit. Sed quis non hoc in ipso etiam aëre videt, per sublimationes spirituum eiusdem salis naturæ, qui eodem anni tempore in aërem subleuati roris in speciem decidunt supra frumenta, atque stirpes omnes? Quid, inquam, per hæc ipsa non eosdem vegetationis effectus, quę fit à sale, manifestè percipit? At rorem non esse spiritum prædicti salis, immo salsum vel inuiti, nec sine pudore fateantur, qui se egregios philosophos censent, quando videant à veris philosophis ex rore elici dissolués,

corallos, atque perlas: haud secus, quàm ex sale cõmuni, ex sale petræ, nitro, aut aliis salibus idem paratur in eundem finem. Sed hæc plus satis sunt nota. Idem præterea sal meritò quoque vegetale dicere possumus ex eo, quòd manifestè reperiatur in omnibus vegetabilibus: & quòd ea in quibus dominatur maximè, longioris sint vitæ, atque durationis, temporum iniuriis magis resistant, & effectus vegetabiles, vel in propria sua natura, vel in eorum vsu manifestius ostendant.

Iam verò sal quoque esse metallicum, seu minerale, notum illud est satis. atque eo quidem notius illud est cunctis, quod tam varia, atque diuersa genera salium reperiantur in visceribus terræ, cuiusmodi sunt sal gemmæ, alumen, vitriolum, sal nitrum, & cætera id genus, quæ omnia sunt naturæ metallicæ, aut certè de ea plurimum participant. Philosophus verò hoc altius indagare potest ex diuersis aquis fortibus, quas parare nouit: quæ nihil aliud sunt, quàm spiritus prædictorum salium, qui vim habent dissoluendi, & in aquas reducẽdi corpora metallica, vt cuiuis ferè notum est. Per hanc, inquam, dissolutionem perspicere possumus concordantiam atque συμπάθειαν istorum salium cum natura metallica. Nam quia similia sunt optimè miscẽtur, se mutuò peruadunt, coniunguntur, atque vniuntur, simili dissoluente, sibíque associante simili: quippe aquæ fortes nunquam agent in ligna aliámve materiam, quæ non sit de natura metalli. Vt verissimè

dictum

dictum ſit à magno quodam philoſopho: Natura amat ſimile, & in ſua natura gaudet. & ab alio: In habentibus ſymbolum, facilis eſt tranſitus. Sulphur, & alia, quæ de natura ſunt oleaginoſa, citius, & melius diſſoluuntur oleis, vt therebinthinæ, aut lini quod ſuauiſsimum eſt, quàm magna illa vi, & violentiſsima acrimonia aquarum fortium: quæ nihil aliud ſunt, quàm ſpiritus ſaliũ, & per conſequens non multum conueniunt cum ſulphure, quod eſt principium ipſis contrarium. Ampliſsimus hîc eſſet diſputandi campus, ſi res & occaſio illud poſtularet: ſed hoc reſeruamus in alium locum, & tempus. Nunc verò redeamus ad ſal noſtrum: quod ſi ab igni vehementiori fundi, atque diſſolui, haud ſecus, ac aurum, atque argentum, & rurſus refrigeratum coagulari in maſſam, ſicut metalla, demõſtrauero, ſine dubio pulchrè patebit ſal eſſe de natura metallica. Atqui fit hoc, inquam: nec tantùm in ſale, quod in mineris, atque terræ cauitatibus reperitur, ſed in ipſo etiam ſale maris. Quod cum notius ſit, vel mediocriter in anatomia metallica verſatis, quàm vt à me pluribus demonſtrare conueniat, ne verbum quidem ampliùs addam. Quamuis ex hac demonſtratione ὅτι plus ſatis euidens fiat axioma illud Ariſtotelis eſſe falſum, quo dicit: Quæ à calore coagulãtur, frigus diſſoluit: & è cõtra. Id quod tamẽ ei ex vna parte cõcedimus: ꝓbè gnari ſal, quod à calore ſolis coagulatur, in aqua frigida diſſolui. At fateatur oportet, & ille quod verum

est, sal à vehementia caloris ignis dissolui, fundi, ac fluxile reddi, vt in massam fusilem proiici possit, haud secus atque metalla. His accedit, quod salia ex omnibus metallis calcinatis elici posśint, quæque eodem prorsus modo dissoluuntur, filtrantur, atque coagulantur, ac alia salia, siue vulgaria, & non fusa, sine vi caloris iam fusa, vt supra docuimus, quinimo ex ℔. j. plumbi calcinati decem atque duodecim vncias salis elici posse, id vel semestri chymico notum est. Quæ omnia sufficienter demonstrant, atque conuincunt salis naturam esse metallicam, atque adeò metallum nihil esse aliud, quàm sal quoddam fusile.

Ex dictis itaque facile patere arbitror, quomodo sal sit animale, vegetale, & minerale, ac proinde conuenire cum eo, quod omnes Philosophi vnanimi consensu statuunt, de materia, atque subiecto medicinæ vniuersalis. Ad quod faciunt cætera signa, quibus, quamuis obscuriśsimè prædictam materiam suam describunt. Quæ omnia planè conueniunt naturæ salis: cuiusmodi sunt, esse vilis æstimationis: reperiri in omnibus, adeóque in nobismetipsis, quod abundè manifestè patet, cùm nihil sit in hoc vniuerso mundo compositum, ex quo, ac omni quidem tempore sal extrahi non posśit.

CAP.

CAP. III.

In sale è terra elicito tria rerum omnium principia contineri.

SEd vt ea, quæ in genere diximus, deinde etiã particularius demonstremus: nempe sal participare de natura animali, vegetali, & minerali, vtemur exemplo vulgari, & prorsus communi, quod tamen exactè atque diligenter peruestigatum, atque consideratum à vero philosopho, insigne est mysterium. Quod etsi erutum ex terra, possit tamen eleuare oculos nostros in cœlum. De nitro, inquam, seu sale petræ quod vocant, hic mihi futurus est sermo. Mitto nunc detestandum atque perniciosissimum vsum eius inuentum ad interitum hominum: quamuis, vt ingenuè fatear, summam admirationem mereatur, quòd tantos, & tam incredibiles producat effectus, dũ nobis in inferioribus his, haud secus, ac in sublimi æthere repræsentat fulgura, fulmina, atque tonitrua. Sed si consideremus quid sit, & quale in sua natura, & compositione, quàm diuersæ facultates, qualitates, atque effectus sint in re tam vili, támque trita, proculdubio immenso mirandorum cumulo obruemur.

Fit & componitur nitrũ ex terra matre eius, quæ id producit: vel ex cemeteriis, materiis stabularum fimetis, aut eius generis terris, & liquoribus pinguibus, animaliúmve vrinis inebriatis potiùs, quàm è terra macilenta, exucca, vel pluuiis

aliáve ſimili cauſa humore illo radicali exuta. Ex terra columbariorum, columbarúmq; fimo omnium copioſiſsimè extrahitur:& tale nitrum euadit optimum, cæteríſque omnibus præſtat, quod notatu eſt digniſsimum. Quod dictum ſit,vt appareat nitrum participare cum ex crementis, atque vrinis animalium. Vrinæ ſiquidem nihil ſunt aliud, quàm ſeparatio ſuperflua ſalis vegetabiliũ, à quibus animalia nutriuntur,& viuunt. Ex quo patet, quomodo prædictum ſal in genere participet de natura animali,& vegetabili. Nam quod ad mineralem pertinet, de ea à nobis dici non maximopere attinet, niſi addere velimus illud, quod ſit extractum ex terra: quæ ratio eſt cur ſal petræ vocitetur, cum magis propriè diceretur ſal terræ.Sed pergamus.

Natura ſubminiſtrat arti materiam,ex qua cõponitur ſal petræ, quam ars per ſe facere nequit, non magis certè, quàm natura ſal petræ purum, ſeparatúmque ab omni terreſtritate (vt ſic loquar) atque heterogenea ſubſtantia reddere poteſt:nam vt eoſdem producat effectus,quos producit illud,quod artificum induſtria paratum eſt. Hi ſiquidem terram eligunt conuenientem,& ex locis opportunis ſibi cognitis, & aqua communi calida iteratis vicibus filtrata, ſeu tranſcolata, per illam terram,vt fiunt lixiuia:fit vt cum ea miſceatur ſalſugo, quod ſalium omnium eſt proprium: De quo lixiuio, ſi duæ tertiæ aut circiter, ad ignẽ exhalentur(refrigeſcant, ſal cõdenſatur in glaciẽ, ex qua

ex qua artifex nitrarius opus suum perficit, purificatione facta, iteratis dissolutionibus, & coagulationibus, vt pinguedinem (quam vocant) exuat omnem. Hoc opus commune admodum, & vel vulgo notum, veréque mechanicum, si probè cõsideretur, ac perpendatur, admirationis est plenũ, vti iam dictum. Nam ea ipsa præparatione tria principia eliciuntur ex terra, quæ à se inuicem possunt separari, & nihilominus omnia tria consistunt in vna eadémque essentia: suntque tãtùm proprietatibus, ac viribus distincta, in quo manifestatur, & ad quod aliquo modo referri potest incomprehensibile illud mysterium de tribus personis in vna, eadémque hypostasi, quæ diuinam constituunt Trinitatem. Voluítque summus ille creator manifestari vnitrinus, seu triunus, non tantùm in eo, quod reperitur in natura terræ, sed in omnibus etiam totius creationis operibus. Si quidem comparatio hæc nostra salis terræ generalis est, & vbique reperitur atque in rebus omnibus. Vt non malè fortè hanc comparationem accommodare posimus ad ineffabile illud magnúmque mysterium Trinitatis: haud sanè minùs, quàm veteres, qui, vt captui se nostro accommodarent, fontem cum riuulis, aquam cũ vapore, quæ ab ea subleuatur: arborem cum ramis: semina cum plantis contulerunt, tantùm vt ostenderent generationem filij, qua ratione procedat à patre. Qui per communicationem totius diuinæ essentiæ, absque omni disiunctione, diui-

ſionéque progenuit filium ſuum generationis modo inenarrabili. Vnde occaſio oborta prædictis patribus ſanctis, vt eiuſmodi comparationibus vterentur, quibus aliquo modo nobis manifeſtarent id, quod ſua natura eſt incomprehenſibile. Sic quoque in prædicta noſtra comparatione ſalis videre licet tres diſtinctas naturas, quæ tamen ſunt, atque ſubſiſtunt in vna eadémque eſſentia. Nam prima natura eſt ſal commune fixū, & conſtans: & altera ſal volatile, quod ſolum, & vnicum quærit nitrarius. Quod volatile ſal, duo genera ſalis volatilis continet: alterum ſulphureum, facillimè concipiens flammam, quod nitrum vocant: alterum mercuriale, aqueum, acidū de natura ſalis armoniaci participans. Quapropter in communiſsima illa terræ eſſentia ſub vna, eadéque natura hęc tria diſtincta ſalia reperiūtur de quibus omnia quot quot ſunt vegetabilia atque animalia participant. Atque in his tribus tāquam fundamētis collocabimus tria noſtra principia hypoſtatica, in opere illo noſtro, de recondita rerum natura, artíſque myſteriis, quod prius in publicum dare conſtitueramus, quam horaria hæcce pręludia: in quibus tamen etiam obiter aliquid dicēdum eſſe iudicauimus, quod ab iis fundamenta, ac vtriúſque medicinæ principia dependeant. Quare vt magis, atque diligentius ab vnoquoque, præſertim ſapiente, quàm hactenus factum, tam immenſa doctrina conſideretur, oſtendam, & quaſi ob oculos ponam tres illas di-

ſtinctas

ſtinctas ſalis naturas, vnica, vt iam dictũ, ὑποστάσει comprehenſas. Nam Nitrarius, vt ſal ſuum petræ efficacius, volatile, & ad concipiendam flammam reddat aptius, detrahit ei pinguedinem, (ſic loquuntur) hoc eſt tollit, & ſeparat eius ſal, quod idem prorſus eſt, ac ſal marinum, vel commune quod diſſoluitur in aqua communi: è contra ſal petræ (quod vocant) conglaciatur in fruſtula talia, qualia conſpiciuntur: atque ita fit ſeparatio viſibilis duorum ſalium. Quippe aqua (in qua diximus ſal commune diffuſum diſſolutúmque contineri) euaporata, in fundo ſubſidebit ſalis portio, ad noſtrum ſal accedentis, vel eiuſdem potius ſpeciei, atque naturæ cum marino, vel communi. Nam eaſdem poſsidet qualitates ſalſuginoſas, fixum eſt, nec ab igne diſsipatur, neque flammam concipit, ac proinde prorſus diſtinctum eſt, ab eo quod coagulatur in eadem aqua, quod ſal petræ dicitur. Quæ res ſanè meretur, vt diligentiſsimè conſideretur non à mechanicis, & rerum ignaris hominibus, ſed à philoſophis, ſi modò tales & eſſe, & haberi velint. Quibus manifeſtum fiet ſal, quod natura, & qualitate ſua, ſecundùm communem philoſophorum opinionem eſt calidum, & ſiccum, immo ſal ſulphureum, atque igneum, flammámque concipiens, quale eſt ſal petræ, in aqua coagulari, in qua reliqua ſalia diſſoluuntur, haud ſecus ac ſal ipſum, quod ab eiuſdemmet ſalis petræ eſſentia proceſsit, in aqua diſſolui diximus. Non igitur abſque cauſa ingen-

ti conſideranda venit admiranda ſalis petræ natura, quæ duas partes volatiles in ſe complectitur: ſulphuream alteram, alteram mercurialem. Pars ſulphurea eſt eius anima: mercurialis, eſt illius ſpiritus. Sulphurea accedit ad primum illud mouens naturæ, quod nihil eſt aliud, quàm ignis æthereus, qui non calidus eſt, aut ſiccus, non conſumens ſicut ignis elementaris: ſed ignis quidam cœleſtis, humor aëreus, calidus & humidus, & talis quidem, qualem ferè cernere licet in aqua vitæ, ignis, inquam, cõtemperatus, viuificus, quẽ in vegetabilibus appellamus animam vegetantem, in animalibus humidum, & calidum radicale, emphytum, ſymphitúmque calorem, verum nectar vitæ, qui ſi deficiat in aliquo ſubiecto ſiue animali, ſiue vegetabili, illicò mors conſequitur. Quod quidem non alia de cauſa euenit, quàm ex ſolo defectu viuifici huius caloris, qui modo vitam reſtaurabat, & conſeruabat. Idem calor viuificus reperitur etiam, licet obſcurius, in mineralibus: quod faciliùs comprehendi poteſt ex ſymphathia, & concordantia, quam ſal illud petræ habet cum metallis, vt videre eſt in diſſolutionibus, de quibus quædam attigimus ſupra.

Præter partem illam ſulphuream, reperitur etiam in ſale petræ ſpiritus quidam mercurialis, qui quidẽ eſt de natura aërea, & qui tamẽ flammam concipere haud poſsit, ſed huic potius contrarius. Hic ſpiritus qualitate ſua non eſt calidus, ſed potius frigidus, vt teſtatur eius aciditas: quæ aciditas,

aciditas, atque frigiditas mira prorſus exiſtit, & longè diuerſa ab elementari: quippe quæ diſſoluere poſsit corpora, & coagulare ſpiritus, haud ſecus ac coagulat ipſum ſal petræ: quæ aciditas generalis eſt cauſa fermentationis, atque coagulationis rerum omnium naturalium. Hic ipſe ſpiritus acidus reperitur quoque in ſulphure, eiuſdem qualitatis nec vrens, nec flammam concipiens, & qui ſulphur quod alioqui fluidum eſſet vt oleum coagulat, atque firmũ reddit. Hoc ſpiritu inter omnia ſalium genera maximè abundat vitriolũ, quippe quod de natura ſit Veneris: quẽ acidum ſpiritum (mercurius mobilis, ac ſemper tamen tendens ad ſuam perfectionem, hoc eſt, coagulationem, atque fixationem) probè nouit eligere, ſibíque attrahere, vt figatur, atque coaguletur: quando cum ipſomet vitriolo permiſcetur & ſublimatur. Haud ſecus ſanè, atque apes, mel ſugunt ex floribus, vt inquit Ripleus. Denique hic ſpiritus acidus atque frigidus, cauſa eſt, cur ſal petræ igni iniectum, ſulphuréque eius accenſo, crepitum edat: vt ſal petræ de eorum numero ſit, quæ Ariſtoteles contrario motu alicubi moueri ſcripſit: quæ eius verba diligenter ſunt perpendenda.

Sed quam denique aperio portam horti Heſperidum tam apertè loquens de ſale petræ? quẽ liberum aditum præbeo ſtupidis, atque ignaris, quem ſolis ſapientibus, ceu muſarum cultoribus apertum eſſe decet? Ne idcirco decipiamini

quæcunque eſtis curioſorum ineptiarum ingenia, ſumendo verba mea ad literam, vt aiunt. Sal petræ philoſophorum, aut ſal fuſile, quod ab omni æuo Halchymiæ dedit nomen, non eſt ſal petræ ſeu nitrum illud vulgare: nihilominus tamen huius compoſitio, admirandáque natura, eſt ceu exemplar quoddam, & regula lesbia operis noſtri. Quamuis ea de re clariùs, & manifeſtius locutus ſim vobis, quàm vllus eorum, qui me præceſſerunt, non quod improbem iccirco illorum rationem ſcribendi, ſed vt probem, atque defendam. Ac magis certè illis fuit integrum ita ſcribendi, quàm priſcis illis philoſophis Pythagoreis, & Heraclæis: (quod tamen de rebus non tāti momenti, tantiſque myſteriis, ac vera chymia tractaſſe conſtat) quando illi ſilentio, muneris, & ſymbolis ſua tranſegerunt. Hi verò, vt ſcribit Plato, interrogationibus, & reſpōſionibus Ænigmaticis. Eccur non eodem iure licitum ſit Lullio tractandi ſuam philoſophiam per literas? cum idem conſuetum fuerit omnibus eius anteceſſoribus, vt tropis, allegoriis, atque ænigmatibus tanta myſteria, atque ſecreta proponerent, ne à vulgo prorſus intelligerentur? raperentur interim in admirationem rerum tam ſublimium, atque adeò diuinarum? Vt ceſſent tandem Momi, atque obſtupeſcant craſsiores iſti, atque inſulſi beani maledicendo, malefacta ne noſcant ſua: Ij ipſi, inquam, Theones, qui nomina illa, quibus in libro noſtro de Spagirica medicamentorum præparatione

ratione ſumus vſi,nec guſtare,nec conterere potuerunt. Cuiuſmodi ſunt Aqua ſtigia : M.ria acida,turbithminerale:menſtruum fœtidum, menſtruum cœleſte, calx fixa,atq; perlucida : ſalia reſuſcitantia : ſal, corneoli cryſtallini, Kibric, terra fœtida, terra mortua,lapis Sedenegi, lapis perlatus,Salamandra,lacertus viridis,leo rubens,aquila volans,aquila expanſa,acolum montanum,ſanguis Meduſæ, aliáque id genus nomina apprimè ſignificatiua : Quæ ab iis tantummodo intelligi nouimus,qui melleum illum dulcorem librorum tam pulchræ,támque abſconditę philoſophię deguſtarunt.

At enimuero, ne reſtet ipſis calumniandi locus,atque occaſio,arrigant,& aduertant nunc aures, attollant oculos, & mentem, vt videant,cōprehendántque clariùs tot, tantáque admiranda, atque ſummæ vtilitatis ſecreta, quæ huic noſtro operi inſerere eſt animus. Quibus nunc aliquantum ſatiati deinceps æquo animo expectent donec plura, & his etiam longè maiora, abſt[illegible]ſioráque verbis ſignificatiſsimis, atque à quouis vero philoſopho intelligibilibus, exhibeam, in reſtituta mea præparatione Spagirica, quàm breui quoque, ſi Deus vitam,& vires conceſſerit, vſurę publicæ committam. Interim diſcant, immo admirentur,vt ſapiant,niſi nolint, quod modò docebo pulchra, & mirabilia, de ſola compoſitione ſalis noſtræ petræ.

CAP. IIII.

Salis naturæ vires & proprietates exemplis illustrantur.

VIdiſtis ex primo illo Chao reſiduo,(hoc eſt, ex terra illa vili, ſeu ex materia confuſa, atque informi) extractionem, ſeparationémque formæ pulchræ, nitidæ, claræ,atque tranſparentis: nempe ſalis illius, quod aptum eſt ad recipiendas plures formas alias, quódque diuerſis, & mirabilibus proprietatibus donatum eſt. Vidiſtis etiam ex vna eadémque eſſentia tres res diſtinctas,atque ſeparatas, immo tria principia naturæ eruta, ex quibus omnia corpora ſunt compoſita,quæque anatomicus Chymicus eruere atque ſecernere poteſt ex omni corpore naturali: ex minerali,inquam,vegetabili & animali: nempe ſal, ſulphur,atque mercurium. Principia ſanè puriſſima,ſimpliciſſima veréque elementaria naturæ, omnia ſub vna eſſentia ſalis comprehenſa: ſal,ſulphur,& mercurius, quæ philoſophi conferre ſolent cum corpore,ſpiritu,& anima:nam corpus attribuitur ſali, ſpiritus mercurio, anima ſulphuri,ſingulis ſuo attributo, & hoc illis aptè atq; conuenienter reſpondentibus. Eſtque ſpiritus velut mediator, & conſeruator animæ cum corpore, quod illius beneficio cum anima iungitur, & copulatur. Anima verò viuificat ſpiritum & corpus. Vidiſtis etiam in dicto ſale naturã Hermaphroditicam: marem & fœminam: fixum & volatile:

volatile: agens & patiens:& quod magis eſt,calidum & frigidum : ignem,& glaciem mutua amicitia, atque ſympathia in vnum coniuncta , atque in eandem ſubſtantiam vnita. In quo ſanè eius naturam mirabilem cernere licet.

Nec minùs eius proprietates ſunt admirandæ. Immo vel multò etiã magis.Sal enim petræ præcipuè eſt clauis, atque primarius ianitor, qui aperit corpora etiam duriſsima , ſolidiſsimáque tam lapides quàm metalla:ipſúmque adeò ſolem , atque lunam redigit in liquorem cum aqua propria extracta ex tota maſſa abſque ſeparatione maris aut fixi.Et quemadmodum ſpiritualia reddit, atque volatilia omnia corpora metallica : ita & è contrà virtutem habet fixandi, & incorporandi ſpiritus, etiam ſummè volatiles. Iam quis non miretur,vel potius obſtupeſcat,cui conſtat ſal petræ tanta promptitudine concipere flammam, per quam in aërẽ ac fumum exhalet : interim videat liquidum atque fuſum manere in crucibulo igneo , conſtituto in centro flagrantiſsimorum carbonum? in quo tamen licèt ardentiſsimo, nec flammam concipiat,niſi flammę,aut ignis admotio fiat ad tactum ? & quod magis,cùm naturæ adeo ſit volatilis, fixatur tandem,nec patitur ab igne,nec reformidat vel violentiſsimum, nõ magis ſanè,quàm ſalamandra(ſi verũ eſt quod aiunt, intactam manere in igne) quem tamen nec ferre poterat antea,nec vlla ratione pati ? Vides itaque vt à ſolo igne natura eius transformetur.

Idem præterea sal petræ, quod debitè paratum atque depuratum modò erat, tam candidum, tam cryſtallinum, támque diaphanum (ſaltem vt extrinſecus apparet) nunc igni fixatorio immiſſum videbis interius continere omnis generis colores, virides, rubros, flauos, albos: non hercle minùs diuerſos, quàm nubes ex radiorum ſolarium variantibus impreſsionibus concipere, aut prata præ delectabili illa florum verſicolorum varietate ridere ſolent. Quod ſi quis ad credendum contumax, incredulus potius eſſe, quàm docilis haberi velit, ſuadeo, vt experiatur, & diſcat tam pulchrum naturæ myſterium, vel ſpatio decem horarum, ac vix ſex aſsium interuentu. Et ne (vt nuperi quidam) Lycophronem quendam me eſſe putes, rem candidè, & clariùs te docebo. Accipe ſalis petræ finiſſimi, & clariſſimi libram vnam, vel duas, coniice in alembicum vitreum cum capitello, & in arenam colloca, haud aliter, ac ſi aqua quædam fortis eſſet deſtillanda. Ignem ſubmitte, & per gradus ſecundùm artem moderato: quem tertia vel quarta hora in tantum augebis, vt arena vel ipſa incandeſcere poſſe videatur. Hũc ignem ardentiſſimum continuabis per quinque, vel ſex horas: & deprehendes, atque apertè videbis ſalis petrę ſpiritus ipſum etiam alembici vitrum penetraſſe, coloréque tam intus quàm extra tinxiſſe opalino, hoc eſt, diuerſiſſimo, & pulchrè variante colore. Præterea ſpiritus ſalis petræ, qui vitri ſoliditatem traiecerunt, extimæ eius ſuperficiei in florum

florum farinæ ſpeciem adhæreſcentes, quos molli pluma abſtergere, atque colligere haud fuerit difficile, etiam in ſatis magna copia reperies. Hic ſanè flos, nihil eſt aliud, quàm ſpiritus ſalis petræ, in quo conſpicias viuidos omnis generis pulchrè expreſſos colores, haud ſecus ſanè, ac in lapide illo pretioſo qui opala dicitur. Philoſophentur nunc ingenia acutiora, ſi libet, & in ſubtiliationem hanc ſpirituum, qui corpus alioqui ſolidiſſimum, & omnibus impermeabile habitum, tamen mirabili ſubtilitate traiecerunt. Et habent ſanè quod volitentur hîc, ſi velint, ingenia curioſiora. Itémque de ratione tantæ diuerſitatis colorum plantarum hiſce ſpiritibus tribuimus, quámque nos propria experientia conſecutos eſſe primos, & ad oculum multis viris ſummis, atque doctiſſimis oſtendiſſe fatemur, & ingenuè gloriamur. Teſtis erit charus ille Pylades noſter, Io. Hen. Cherlerus philoſophiæ, & vtriuſque medicinæ non infœlicior adſectator, quàm admirator, quē amoris noſtri erga ipſum (quem ceu fidum quendam Achatem ſemper habuimus) tam illuſtris inueſtigationis, vt & aliarum plurimarum magnæ admirationis rerum teſtem ἀυτοθεασάμενον, & gnarum facere voluimus. Sed ad propoſitum reuertamur.

Id quod reſidet in cucurbitæ fundo, niuis inſtar candidum, ac prorſus fixum, remedium eſt ſpecificum ad omnes febres extinguendas. Datur à ʒ.ß ad ʒ.j. diſſolutum in liquore quodam cōue-

nienti. Et(vt verbo dicam)huic remedio non eſt aliud ſimile ad incidendum,tergendum: itémque ad purgandas, & euacuandas humorum corruptiones,atque putrilagines, & ad conſeruandum corpus ab omni corruptionis inquinamento. Nã cùm de natura ſit ſalis balſamici, oportuit ipſum talibus virtutibus & proprietatibus eſſe præditum. Et certè,vt ingenuè fatear,ſi vel velim, non poſſim tamen ſatis laudibus extollere verum ſal petræ, atque ſal fuſile philoſophorum. Quod ſal Homerus appellat diuinum: quod Plato ſcribit eſſe amicum, & familiare rebus diuinis: quódque multi philoſophi dixerunt eſſe animam vniuerſi, & ſpiritũ viuificantẽ, generantémq; res omnes.

Videbimur fortè longiori ſerie orationis in inquiſitionem, ſpeculationémque tam generalem,quàm particularem ſalis naturæ euagati: Sed tam vtilis eſt, & neceſſaria, vt ſit etiam baſis, ac fundamentum facultatum omnium medicinarum, vti fuſiùs ſuo loco declarabimus:vt hic potiſsimum habeant medici, quod ſatagant, quod perquirant,atque intelligant. Quod verò attinet ad philoſophum Chymicum, ſciat in ſalibus fuſilibus ſe operas ſuas potiſsimum collocare debere, atque meminiſſe haud temerè philoſophos illud ſubinde occlamare ſolitos, coque, coque, & iterum coque.quod idem eſt ac ſi dicerent,calcina, calcina, (intellige ex præſcripto philoſophorum)aut in cinerem redige.Et ſanè ſi fateri velimus,quod res eſt, omnes operationes Chymicæ, deſtilla-

deſtillationes,inquam,calcinationes, reuerberationes, diſſolutiones, filtrationes coagulationes, decoctiones,fixationes,aliæque huic ſcientiæ dicatę,non tendunt ad alium ſcopum,quàm, vt ſua corpora ita reducāt in cineres, vt ſpiritus ſalis, & ſulphuris,qui illa perfecerunt (ſub vna tamen,eadémque eſſentia conſtituti)communicent,modo quodam imperceptibili, cum ſua aqua metallica, veróque mercurio: Idque in eum finem, vt per vim,atque virtutem ſalis internam mercurius atteratur, coquatur, atque tranſmutetur ex natura ſua vili,atque abiecta,in longè nobiliorem: dum ex mercurio vulgari fit mercurius philoſophorum beneficio ſpiritus ſalis, quem attraxit ex cinere,ſeu calce viua metallica. Haud ſecus ſanè, quàm euenire ſolet in lixiuio, quod fit ex cineribus, & aqua, in quam optimè percolatam, atque filtratam cinis omnem ſuam animam, viréſque tranſmittit. Nempe ſuum ſal aquę prędictę communicat: quę aqua, etſi ſemper maneat fluxilis, ac liquida, non tamen reſtat aqua ſimplex pura, atque frigida,vel exiguę virtutis:ſed iam lixiuium facta, fit calida, facultatis exiccantis, detergentis & qualitatis prorſus actiuę, quę tota eſt virtus, atque facultas medicinę tranſmutantis. At conſiderandum eſt, ex qua re cinis hic viuus, atque metallicus ſit conficiendus. Item ex qua aqua idē parandum ſit lixiuium,vt extrahas ſal,aut ſulphur philoſophicum, hoc eſt medicinam balſamicam, quę fulminis inſtar refertiſsima ſit actiuarū qua-

litatum, reducta in calcem verè viuam, atque dum prius esset corpus quoddam mortuum, atque inanimatum, tunc fiat corpus animatum, spiritu præditum, & medicinale.

CAP. V.

Aurum animatum præcipuum esse subiectum medicinæ Philosophorum metallicæ.

TAntum potest sulphur naturæ philosophicum, quod auget, & multiplicat viribus ipsum etiam aurum, iam magna perfectione pręditum, non tam propter æquabilem sulphuris, atque argenti viui concurrentiam, quàm propter perfectam combinationem, adęquationem, ęquabilitatem, ęqualitatémque elementorum, atque principiorum, quę aurum constituunt. Ac ita quidem constituunt, vt alterum non superet alterum: sed velut in ęquilibrio constituta, aurum efficiunt incorruptibile: cum nec à terra exedi, vel corrumpi, nec ab aëre alterari, nec ab igne domari aut diminui, quamuis minimum, posśit. Atque hoc prętera, quod, vt inquiunt philosophi, par in parem non habet imperium: eo quod etiam in omni ęquato corpore nulla reperiri posśit actio, aut pasśio. Et hęc est sola illa ęqualitas, quam Pythagoras dixit esse matrem, nutricem, atque tutricem concordię rerum omnium. Hęc causa est, quod in auro, atque omni corpore perfecto, vbi hęc ęqualitas existit, sit indomita

quę-

quædam, atque incorruptibilis compoſitio. Id quod priſci philoſophi obſeruantes, in auro quæſiuerunt magnam illam, & incomparabilem medicinam. Quoniam autem cognouerunt, quod propter compactam, atque firmam ſuam compoſitionem in corpus noſtrum agere non poſsit, conati ſunt diſſoluere, atque frangere duriſsima eius vincula, atque beneficio ſulphuris vegetabilis, & balſami vitæ artificioſa operatione, redigere ad perfectam adæquationem, vt ſpiritus vegetabilis auri, qui modo quaſi in otio deliteſcebat, ex auro vulgari (quod modo erat) redderent aurum philoſophicum, atque medicinale, quod vegetationem nactum perfectiorem, & virtutem ſeminalem, diſſolui poſsit in omni liquore, eíque communicare exuperantem, balſamicámque illam perfectionem, ſeu vitæ, naturæque noſtræ balſamum. Sed audiamus, quæſo, quod dicit Augurellus de hoc auro per prædictum ſulphur, aut ſpiritum naturæ animato:

Denique ſic etiam fuluo detentus in auro
Ipſe manum capit artificis, qui vincula ſoluat,
Et qui ſe propria reddat virtute potentem.
Quod ſi quis properans hanc artis viribus vnquã
Explicet, atque diu tepido, poſt incoquat igni,
Continuo aſpiciet (viſu mirabile) vitam
Auro impartiri longo cum ſeminis vſu
Nec deerit quin ex auro ſibi procreet aurum.
Quod cum ita cõſtiterit durate, & credite verbis
Intenti artifices, & res ſperate ſecundas.

Et quia nunc ſermo eſt de animatione auri, & vt oſtendamus qua ratione antiqui philoſophi inhiarint, atque inſudauerint huic operi, vel materiei: age, videamus quid ſcribat Palingerius in ſuo zodiaco: cum hunc aurificum puluerem piis quærentibus viris reſpondiſſet Apollo, ſub obſcuro quodam ænigmate:& hinc ad cœli conuexa euolaſſet:hæc ſcribit.

Tunc mentis diuinæ homines oracula cæca
Voluentes animo ancipiti,vix tempore longo
Experti multa,& non paruis ſumptibus illam
Inuenere artem,qua non ars dignior vlla eſt.
Fingendi lapidem æthereum,quem ſcire profanis
Haudquaquam licet, & fruſtra plebs improba quærit,
Quem qui habet, ille poteſt, vbi vult, habitare decenter,
Nec fortunæ iram metuit,nec brachia furum:
Sed tanto paucos dignantur munere diui.

Conſtat ſanè ex præcipuis, & primæ notæ antiquorum libris hunc præcipuum fuiſſe eorum ſcopum, vt inquiſitioni tam eximiæ rei inſudarent, nempe vt componerent medicinam quandam balſamicam, ad vegetandum, roborandum, atque inſigni ſua adæquatione, & integritate naturæ, conſeruandum balſamum radicalem, & nectar illud vitæ noſtræ in bono & laudabili tēperamento.Hinc idem Augurellus verba faciens de puluere aurifico, poſtquam oſtendiſſet effectus quos efficere poteſt in metallis, ita ſubiūgit.

Quin

Quin etiam humano decuit de corpore pelli
Hac, omnes valida morbos, facilíque medela,
Seruaríque diu nitido cum flore iuuentam
Et senium placidos produci grande per annos.

Et profectò mirum videri haud debet, aurum à suo, ceu compede, liberatum, adeóque spirituale, atque animatum redditum, viribúsque adauctum roborare posse naturam, atque instaurare balsamum nostræ naturæ, támque exigua dosi vnius aut duorum granorum conseruare ad vltimam vsque periodum vitæ. Tantò minùs mirum videatur, quod conueniens, atque magna illa adæquatione temperaturæ communicans cum balsamo nostro radicali, impediat dominium phlegmatis, bilis excandescentiam, atque melancholiæ adustionem, suáque incorruptibili virtute conseruet sanguinem à putredine, atque ita balsamo illo nostro subueniat, & quasi manus præbeat, vt non tantùm naturam nostram præseruare, sed maximos etiam corporis nostri morbos superare posſit. Præsertìm, cum balsamum illud naturæ, innatus ille spiritus, omnium actionum, operationum, & motuum in nobis sit præcipua causa, à temperie seu crasi minimè dependens, sed eam conseruans: vt ipsemet Galenus de innato illo nostro calore verba faciens, profiteri cogitur. „ [*Com. in aph.* 15. *l.* 1.] Cognoscere oportet (in-„ quit) Hippocratem innatum dixisse calorem, „ quem in quoquo animãtium natiuum spiritum „ vocamus. Neque enim aliud, quicquam animal

„ ab initio formauit, ſicuti rurſus adauxit, aut vſ-
„ que ad mortem enutriuit, præterquam iſte ca-
„ lor innatus, qui omnium operum naturalium
„ eſt cauſa. Nulla itaque ratione excuſari poſſunt,
qui contumaciter, & abſque vlla ratione flocci
pendunt, vituperant, atque calumniis inceſſant
talia remedia, quæ principaliter collimant ad re-
ſtitutionem, & corroborationem balſami noſtri
radicalis: qui ſolus (ea potiſsimùm medicina adiu-
tus) ſeparare poteſt heterogenea, & naturæ mo-
leſta per expulſiones, euacuationéſq; ordinarias,
& conuenientes: atque retinere homogenea,
cum quibus ad earum conſeruationem, maximè
conſentit. Quod ſi ad virium corroborationem
vſus aliquis eſſe poſsit auri foliati, (quod nihil eſt
aliud quàm res quędam mortua, quęque noſtrę
naturę nullatenus communicari poteſt, tantóque
minùs digeri à calore noſtro naturali) qualis ferè
eſſe ſolet in omnibus medicinis reſtaurantibus:
vt in confectione alkermes, electuario de gem-
mis, aurea alexandrina, diamargarito Auicennę,
aliiſque: cur quęſo improbetur vſus auri animati
ea ratione, atque modo vti iam dictum? Et fru-
ſtra mehercle immo temerè tantopere perſtrin-
gunt, atque contemptim proclamant remedia
metallica, ac ſi verò nihil eſſent aliud quàm ve-
nena: maximè cum conſtet, hodie ęgros, etiam
deploratiſsimos, & vbi aliis medicamentis vulga-
ribus nullus amplius reſtabat locus, relegari ad
thermas, quę nihil aliud ſunt, quàm aquę medi-
camen-

camentoſę,nitroſæ,aluminoſæ,vitriolatæ,ſulphureæ,bituminoſæ, antimoniales, plumbeæ : denique omnes participantes de ſubſtantia,atque ſpiritu quodam metallico, quem reipſá comperimus purificare, atque euacuare corpora noſtra omni euacuationis genere, non ſine ingenti vtilitate, vt fuſiùs declarabimus, vbi ea de re ſpeciatim agemus in libro noſtro de recondita rerum natura artíſque myſteriis : in quo opere apertè,& manifeſtè oſtendemus quales ſint qualitates virtuales, vt ita loquar, illorũ ſpirituum metallicorum. Quos ratione, & experientia docebimus, eoſdem habere effectus cum thermis naturalibus, etiámque naturaliter calidis: ſimulac oſtendemus apertè poſſe tales artificioſa quadam induſtria parari quouis tempore,quouis loco,interim haud minori commoditate,atque vtilitate.

Multi eiuſmodi hominum excuſandi ſunt magna ex parte, quos, (cum iam ſint ſenes cani, & quod prouerbio dici ſolet, iam alterum pedem habeant in Cymba Charontis, cúmque nihil ſe ignorare exiſtiment) pudet de integro doceri, atque redire ad ſcholam, quod aiunt. At illis qui obſtinatè ſeſe opponunt, & per inuidiam, atque maliciam laceſſunt, & carpunt, nihil habemus aliud,quod pro cauſa defenſionis noſtræ & confutationis illorum obiiciamus, quàm craſſam illorum,puram,& putam ignorantiam.

Porrò hæc ratio præparandi medicinam, de qua hîc agimus, olim dicta fuit mineralis, pro-

pterea quod ſulphur,aut ſal philoſophicum,cuius vſus eſt ad animationem, & vegetationem, depromptum, eſt ex prima ſcaturigine vegetatiua naturæ mineralis.Plures philoſophi pro ſubiecto minerali aſſumpſerunt Saturnũ. Alij Magneſiam Saturnalem, quæ prima eſt radix metallica, & de ſtirpe vitrioli. Iſacus Holandus, Ripleus, aliíque magni philoſophi ſua opera de hac materia ſcripſerunt,quę cum extent,vnus quiſque videre poteſt. Nobis enim hoc loco aliud non eſt inſtitutum, quàm docere, & quaſi ob oculos ponere, quodnam ſit illud balſamum radicale, & medicina vniuerſalis,tantopere à priſcis philoſophis celebrata ad conſeruationem valetudinis, & ſanationes morborum corporis humani.Cui quidem rei maximopere conferri poteſt aurum animatum, & balſamicatum (excuſent, quæſo, manere Ciceroniani ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον, hoc eſt rudiùs,ſed planiùs loquẽtem, vt intelligatur.) Alij, inter quos eſt etiam Raymundus Lullius, ignem ſuum naturę ad animationem auri quęſiuerunt in vegetali.Nam hic præcipuus omnium fuit ſcopus,vt aurum animarent.Atque hæc eſt ratio,cur omnes dicant, vnicam tantùm eſſe, viam vnámque materiam,ſeu ſulphur balſamicum & naturę, quod præbet ignem agentem,atque internum ad idem opus. At verò inter omnia vegetabilia primas tenet vinum. Nam inter omnia de natura vitriolata plurimum participat:quod non tam ex viridante illo colore racemorum immaturorum,

atque

atque gustu acerbo colligere licet:quàm ex colore saphyrico maturorum, rutilo & intrinseco colore, saporéque acuto; quæ omnia externas & internas vitrioli qualitates planè referunt.

Tales etiam notum est esse quasdam aquas in Auernia, quarum gustus vinosus est cum facultate quadam pungente. Ipsum quinetiam acetum, in quod vinum facillimè transmutatur:(anima nimirum sulphurea, hoc est, spiritu eius separato) acetosam vitrioli qualitatem repræsentat, vt & aliæ vini signaturæ, veris philosophis abundè cognitæ. Quod etiam ex concordantia, atque symphatia, quam habet vinum cum natura metallica, colligere licet, cum ex vino perinde, ac ex vitriolo præparari posit artis chemicæ menstruum, (vt vocant) quod metalla in liquorem dissoluere posit. Atque hæc est ratio cur Poëtæ cecinerunt.

Bacchus amat colles.

Hæ, inquam, sunt rationes, cur Raymundus Lullius, aliique celebres philosophi operas suas collocarunt in vino, ad extractionem sui sulphuris Balsamici, vt inde conficerent verum aurum potabile & veram Balsamicam medicinam.

Sed age paucissimis tantum verbis aperiamus Lullij methodum, quam tantopere celauit in suo de quinta essentia libro, aliisque in locis: quæ si rectè intelligantur, facile diriget, atque instruet quemuis verum philosophum ad componẽdam, atque ex omnibus rebus eliciendam medicinam

illam Balſamicam. Nam vbíque idem ſcopus,idem finis,eadem vnica atque ſola via ad compoſitionem illius Balſami, aut ſulphuris philoſophici, exiſtentis in omnibus rebus mineralibus, vegetabilibus, atque animalibus: quamuis in aliis magis,in aliis minus.

CAP. VI.

Qua arte paretur ſulphur & mercurius philoſophorum ex vegetabili ad faciendum verum aurum potabile.

ERgo vt ritè omnia peragantur,quæ ad talem operationem requiruntur:eligendum eſt vinum generoſiſsimum rubellum, ad minimum dolum integrum, ex quo aquam vitæ extrahes, ratione ſolita,quam rectificabis ad perfectionem ſummam. Hunc ſpiritum vini adſeruabis in loco frigidiſsimo, vaſe optimè clauſo, ne propter immenſam, quam habet ſubtilitatem expiret. quod reſiduum eſt vini iterum deſtillabis, & exibit media quædam aqua vitæ, ſi vinum fuerit optimum. Quod vbi extillauerit ſeorſim ſeruabis. Hoc iterato facies de vini reſiduo, ſeparando, vt prius,aquam vitæ à ſuo phlegmate,ſingulis ſeorſim reſeruatis. Fœces verò in fundo reſidentes demum colliges, ex quibus vltimam humiditatem elicies, per balneum vaporoſum, aut per cineres,donec picis inſtar craſſeſcant. Huic ſubſidentiæ piceæ in diuerſos alembicos (ſi magna fuerit copia)immiſſæ,affunde reſeruati phlegmatis

tis tantumdem : vt quatuor , vel quinque digitos
ſupereminеat : pone omnia in balneo calido, aut
ſupra cineres itidem calidos , ſic paucis diebus
phlegma, quod prius erat album, denuò recipiẽs
tincturam euadet rubrum valdè : attracto nimi-
rum ad ſe ſulphure combuſtibili, ex vini fœcibus
impuris. Phlegma hoc tinctum per inclinatio-
nem ſepara , & ſeorſim quoque ſi lubet , reſerua
ad alios vſus, vti dicemus. Poſtea demum aliud
nouum phlegma affunde ſupra eaſdem fœces , &
in diſtinctis alembicis, ſi magna ſit copia , vt iam
dictum:quod rubedine tinctum,vt prius, itidem
ſepara,& prædicto iam tincto, atque ſeparato af-
funde. Hoc toties continuabis , donec phlegma
nullam amplius attrahat rubedinem,atque fœces
iam ſubalbidæ,vel cryſtallinæ ſint redditæ. Quod
vt facilius dignoſcas aliud phlegma affunde , &
vel digito , aut baculo(mundo tamen) miſce , vt
aduertas , num aliquid reſtet tincturæ : nam o-
mnino omnis eliciẽda, vt ne amplius tingatur, vel
minimum affuſum phlegma : quo argumento
certiſsimè cognoſces , omnino depuratam eſſe
reſidentiam,ſeu fœces,quas alibi Cryſtallum tar-
tari vocabimus,quoniam ex tartaro quouis com-
muni,faciliori etiam methodo ſimiles cryſtalli e-
liciuntur. Remedium ſanè iucundiſsimum , gra-
tiſsimúmque ſi quod aliud in mundo , promptè
mundificans ſtomachum , hepar , atque lienem à
ſuis impuritatibus : prouocans vrinas, & mouens
vnam,aut alteram ſedem extraordinariè. Sed ad

opus noſtrum redeamus. Fœces prædictæ iam debitè atque conuenienter, vti dictum, depuratæ, reponantur in diuerſis cucurbitulis colli oblongi, atque affundantur vnicuique de primo illo ſpiritu vini rectificato, vt tres digitos ſupereemineat: mox inducto vnicuique paruo capitello cũ ſuo recipiente, luto tenaci, Hermeticè vndique obſerato ne quid expiret, ponantur in cineribus calidis, vt bulliant, atque deſtillent: reaffuſo eo, quod extillarit, atque ita rurſus bulliant. Poſtea permittes omnia vt refrigeſcant. Tum ſpiritum per inclinationem quàm poteris diligentiſsimè ſeparabis, ne quid ſimul exeat turbidi: & rurſus vnicuíque cucurbitulæ alium ſpiritum vini affundes, & facies ſicut prius: hoc toties iterabis, & cõtinuabis, donec fœces, quæ à propria ſua natura calcinantur, incipiant nigreſcere, & fumare, ſi ſupra laminam ignitam ponantur. Nam ſignum hoc eſt, primam calcinationem philoſophicam eſſe peractam, & ſpiritum eâdem opera iam factum eſſe animatum ex Balſamo acido, & fermento naturæ contento in prædictis fœcibus reductis in cryſtallum, vti dictum. His ſpiritibus animatis ſimul iunctis, ac optimè reſeruatis, ne expirent, fœces prædictas iniicies in vaſa, quæ appellantur, matratia, globi inſtar rotunda, anguſta habentia colla, per quæ materia infunditur. Hæc vaſa hermeticè clauſa, atque obturata, ne quicquã exhalare poſsit ſepeliantur in arena, in furno Athanoris, quod flammam præbeat circumcirca ambi-

ambitum prædicti vasis. Tum ignem admoue per quinque vel sex dies continuos, donec terra candida fiat sicut nix, sitque optimè calcinata, atque fixa. Quam vt magis volatilem reddas, & facias sulphur aut mercurium philosophorum, poteris si velis hanc tuam calcem diuidere in duas, vel tres cucurbitulas magnitudinis conuenientis, pendendo prius pondus vniuscuiúsque, & supra vnamquámque affundes spiritus vini animati prædicti, quartam partem: applica capitellum paruum cum suo recipiente benè accommodato, vt prius; colloca in B. M. tepido per diem vnum. Postea iisdem vasis in cineribus positis adhibebis ignem mediocrem, vt extillet liquor, qui cum prius fuisset ardentissimus, atque acerrimus, nunc affluet prorsus insipidus, nec alium saporem linguæ imprimens, quàm fontanæ communis: propterea quod prædictus spiritus relinquat suum sal Balsamicum, quod antea cum spiritu permixtum exstillauerat, cū sale prædictæ calcis: Natura enim naturam amat eámque sequitur in sua natura, vt inquiunt philosophi. Denuò alium spiritum vini animati affundes, vt prius, eadem proportione, distilandíque ratione seruata, donec ad gustum percipias prædictum spiritum animatum exire, atque destillare æquè fortem ad gustum, ac fuerat tum, quando affuderas. Nam hoc erit signum sal fixum prædictum, retinuisse ex volatili quantum sufficit, retineréque decet, & potest. Iámque si pendas lance tuas materias, deprehen-

des parte tertia ponderis adauctas, vt si fuerit ℥.j. calcis in vnoquoque vase nunc aduertas vnumquódque pendere ℥. iij. aut etiam magis. Quod accuratè obseruandũ est pro sublimatione, atque postrema operatione, (quæ adhuc facienda restat) vt volatile nempe transcendat, superétque fixum. In quo negocio, vt tutius procedas, accipiendum aliquid prædictæ calcis viuæ philosophiæ, atque iniiciendum laminæ ferreæ ignitæ: quod si videas omnem prædictam calcem exhalare, & in fumum euaporare, sicut sal armoniacum, absolutum & perfectum habes opus. Sin minus, operatio prædicta iteranda, continuandáque donec prædictum signum appareat.

Quo facto, materias has pones in paruis alembicis longiusculis in formam sublimatorij, adhibitis capitellis, & recipientibus, ad excipiendam humiditatem spiritualem sulphuream, atque destillabis in cineribus, igne lento, per diem integrum: augebis postea ignem per gradus magis, ac magis, eousque, donec sub finem per octodecim, aut viginti horas ignis fiat sublimatorius, videásque vasa non amplius obscurari spiritibus, aut fumis exalbidis. Et videbis iam vasorum lateribus sublimatam materiam adhærescentem, pulchrã, nitidam, atque perlarum seu talci instar transparẽtem: supra quam in puluerem redactam in paruo mortario porphyriano, affundes spiritum sulphureum destillatum, humectando paulatim, atque coquendo totum, per tres, vel quatuor dies in forti

in forti Althanor:& habebis materiã perlaceam, balsamum radicale ex vegetabili extractum, mercurium philosophorum, sulphur Balsamicum, denique ignem illum naturæ tam celebrem, tam abditum, atque occultum ab omnibus philosophis, qui omnes vno consensu dicunt: ignis, & azoc tibi sufficient. Hic solus balsamus est medicina vniuersalis ad tuendã, conseruandámque sanitatem, si exhibeatur cum liquore aliquo conuenienti, quantitate vnius vel duorum granorum. Magna & admiranda est eius virtus ad restaurandum balsamum nostrũ radicalem: quem ex communi consensu omnium medicorum diximus esse medicinam morborum.

At Lullius noster, cæteríque philosophi non conquiescunt in hoc, sed vlterius progressi, prædictum sulphur philosophicum dissoluunt in cõuenienti portione spiritus vini ad perfectionem rectificati, vt prius, & in pellicano hermetice clauso, sinunt vt vniantur, & optimè copulentur simul per viam circulationis: & intra paucos dies aqua redditur azurea seu cœlestis: quæ distillata vim habet dissoluendi aurum, illúdque reducit in calcem verè philosophicam, in liquorem pretiosum, qui per iteratas circulationes ac destillationes, transire etiam potest per collum alembici, aut per retortam. In qua operatione, si procedas, vt decet, separare poteris à sole iam philosophicè dissoluto & animato dissoluens tuum philosophicum quod perpetuò inseruiet ad nouas

dissolutiones. Nam exiguum admodum in vnaquaque dissolutione deperditur: & sic habes verum aurum potabile: medicinam vniuersalem, quæ nec æstimari, neque laudari satis potest. Eadem planè ratione facies dissolutiones perlarum, atque lapidum pretiosorum: remedia generalissima, & inter prima collocanda ad roborationes, si dissoluantur, & modo, & ratione prædicta, cum dissoluente naturali. Remedia, inquam, quæ longè meliùs naturam nostram confirmare ac roborare possunt, quàm si, vt vulgò fieri consuetum, tantummodò conquassentur, aut in puluerem tenuissimum redigantur, vt in communibus illis nostris præparationibus atque pulueribus cordialibus fieri solet.

Sed erũt fortasse, qui dicẽt, eiusmodi p̃parationes nimis esse difficiles, vel iis, qui eas nõ intelligunt, vel iis, qui ista súsque déq; ferẽtes, non maximoperè scire gestiunt. At, inquam, longè difficili⁹ est plurimis medicis, benè ac ritè præparare, aut cõmune aliquod electuariũ (quod illi tamen præscripserint) vel molle, vel solidum: immo (& conscientiam illorum appello) ritè coquere saccarum vt fiat syrupus aut tabella. Quod tamen, vel semestri atque vix initiato pharmacopœo, & qui manus dociles, ingeniúmque capax adhibuerit, perfacile fuerit. Et quot, quæso, hodie extant medici, qui ex innumeris, quibus suas compositiones inferciunt, simplicibus, ne decimam fortè quidem nouerint partem? Scio quid loquar, nec aliter

aliter norunt, aut intelligunt, quàm quod ita vel legerint, vel in ſcholis audiuerint, aut ex ſuis collectaneis corraſerint.

Quot rurſus ſunt hodie, vt & fuerunt ante hæc tempora, quorùm præſcripta ſi ad amuſſim ſequeretur pharmacopœus, tabellæ loco, quam ille putabat, faceret opiatam, aut econtrà: cùm neſciat miſer ille (cùm interim egregiè ſapere ſe putet) tantùm proportionem ſaccari cum puluere ingrediente ad formandum vtrumque. Quid? quod loco vnguenti emplaſtrum, aut huius loco illud, quod lepidus ille conſiliarius naturæ, atque ſanitatis nõ intelligat doſim olei atque ceræ ad compoſitionem alterutrius? Hinc fit, vt pharmacopœi magna ex parte rideant hos noſtros medicaſtros: vnde fit, vt ijmet pharmacopœi hodie à pleriſque non minoris æſtimentur quàm ipſimet medici. Immo hos prę aliis contẽnunt, cùm illi non ſecus atque hi medici munere fungantur. Apud priſcos ſanè nõ ita erat comparatum. Nam proles Aſclepiadea ſibi inuicem communicabat ſecreta veluti de manu in manum, quæ propria manu domi ſuę parabant, etiam tempore Galeni: erántque ſimul & medici, & chirurgi, & pharmocopœi. Quapropter & deorum loco tùm fuerant habiti, quod remedia illorum atque ſecreta non ita eſſent communia, atque in vulgus ſpargerentur, vt fit hodie: ſed ſanctè ſibi reſeruabant, ſub religioſo quodam ſilentio: populo verò etiam perſuadebant ea ſe per reuelationem quandam, in ſomniis aut tẽplis

accepiſſe à diis ſuis, vt in maiori pretio haberentur. Quinimò cremato Æſculapij templo retuliſſe chartis Hippocratem præceptiones medicas per quietem hauſtas, memoriæ proditum eſt. At hodie tam nobilem artem, adeo communem atque tritam, & tam à priſtino ſuo ſplēdore deturbatam videmus, vt mulierculæ etiam ægrorum, & puerperarum famulatrices eam exerceant: immo medici nonnulli eouſque degenerarūt, vt etiam munere famulitio prædictarum muliercularum fungi non dubitent, nimirum, vt ſeruitutis nomen indignum, quod tamen vnicè flagitant, mereantur. Nomen, inquam, indecens prorſus atque ignobile profeſſori artis tam liberalis, quod tamē plerique hodie affectant, vt vulgo videantur boni & magni medici. At hercle talium medicorum fama non extenditur vlteriùs quàm ad aures muliercularum decumbentium, atque puerperarum, quæ degunt in ſua ciuitate, quibus illi ſeruilem ſuam operam præſtiterunt, non vt medici, ſed vt coqui, vt ſerui lectuarij, etiam circa mediā noctem, omníque hora, vt aliquos gloriari nouimus. Atque vtinam horum magna pars, non indigno prorſus atque ſeruili aucupio ſibi captaret eiuſmodi muliercularum ægris atque puerperis accubuarum beneuolentiam, vt ab ipſis magni fiant apud plebeios, & prædicentur. Et fit tamen hoc, fit, inquam, non ſine immenſo illorum artíſque, quam falſo profitentur dedecore. Vt ſatis iam ex dictis conſtet culpam plurimorum eſſe

medi-

medicorum, quod hanc artem nimis communem reddiderint, vt dictum est. Quare temerè atque frustra obiiciunt, & quasi pro excusatione suæ ignorantiæ prætendunt difficultatem harum præparationum, temporísque diuturnitatem: cũ ea res nec difficilis sit, neque longa iis, qui manus adhibere norunt. Nec flocci faciendæ sunt, aut labori parcendum, cum instituantur pro medicina tam excellenti támque pretiosa, quæ tantula, atque tam exigua dosi possit causare adeò magnos, & admirandos effectus: vnde ad medicum pertingat honor, & gloria, ad ægrum verò ingens solatium, ipsáque adeò sanitas. Atque, vt concludam libet hoc loco adducere pulcherrimam quãdam sententiam, quam apud Ciceronem in Tusculanis me legisse memini. Nec modus est vllus (inquit) inuestigandi veri, nisi dum inueneris, & quærendi defatigatio turpis, dum id, quod quæritur, sit pulcherrimum.

Cap. VII.

Medicinæ balsamicæ ex rebus omnibus præparandæ & conficiendæ ratio.

EX præparatione prædicta sulphuris balsamici vegetabilis, quam supra docuimus fideliter, clarè, atque manifestè, facilè est intelligere, qua ratione idem sulphur extrahi possit ex omni corpore mixto. In quo, vt summatim omnia colligam, reperitur primum liquor, omnis odoris, atque saporis expers, qui appellatur phlegma, vel

aqua pafsiua : deinde liquor guſtu,colore,odore, aliiſque impreſsionibus qualitatum virtualium prædítus,qui vocatur liquor mercurialis : & tandem liquor oleagineus innatans, & flammam concipiens,qui ſulphur dicitur. Poſt extractionẽ iſtorum trium humidorum diſtinctorum, nihil aliud reſtat,quã cinis,ſeu pars ſicca : ex quo cinere optimè calcinato ſal extrahitur cum proprio phlegmate ſecundùm artem ſæpiùs, & iterato illam aquam calefactam ſupra prædictos cineres (in manica Hippocratis impoſitos) affundendo, & tranſcolando,hócque toties repetendo, donec aquam ſalſam ad guſtum percipias: haud ſecus ac in lixiuio fit. Quo facto humidum deſtilletur,& ſubſidebit ſal in fundo,quod in prima hac præparatione non ſatis mundum eſt & benè purificatum. Quare denuò aqua exſtillata affundenda,vt ſal in eademmet aqua rurſus diſſoluatur: quo diſſoluto filtra (aut ſæpius per manicam tranſmitte, vt prius, vt clariſsima euadat) tum rurſus coagula ad lentum calorem. Atque hac ratione ex omnibus cineribus vegetabilibus extrahes ſal clarum & purum. Super hunc ſalem in alembico impoſitum affunde totam ſuam aquam mercurialem acidam, degerantur per vnum aut alterum diem Balnei lentum:dein deſtillentur per cineres,& aqua deſtillabit inſipida. Quoniam quicquid continebat ſalis volatilis reſidebit cum proprio ſuo ſale fixo. Perge ita in operando vt ſupra de vino docuimus. Aut ſi nolis tam exactè omnia perfi-

perficere, transcola rursus omnem liquorẽ mercurialem per sal prædictum, qui in se recipiet quicquid habuerit illa aqua impresſionis virtualis, exibítque aqua, seu liquor nullius nec saporis, neque gustus, sed aquæ communi omnino similis. Quod si adiicias tantum, vt pars volatilis superet fixam: hoc est, vt plus sit salis volatilis, quàm fixi, (quod facilè cognosces ex põdere, quod triplo auctum erit, & per probationem laminæ cupreæ, vel ferreæ candentis, quando materia hæc super eam iniecta exhalat, atque in fumum abit) tum sublimare potes, & fiet sal armoniacum philosophorum (ita enim hanc materiam appellare illis libitum fuit) quod clarum erit, & perlarum instar transparens. Supra hanc puluerisatam materiam paulatim affundes liquorem oleaginosum purificatum, & coques hanc materiam, vt ex volatili denuò fixetur: quod tamẽ fixum erit de natura fusibili magis, quã vel ipsamet cera, & per cõsequens facillimè cõmunicabit cum spiritibus, & naturali nostro balsamo, cum separatum sit & ab aqua sua pasſiua, itémque à terra pasſiua, inutili, quam vtramque materiam elementum pasſiuum vocant: quod nullam in se contineat proprietatem, nec vllam actionem edat. Ita fit corpus siue natura prorsus homogenea, & simplex etiamsi tres distinctæ naturæ videantur, quæ tamen sint vnius, eiusdémque essentiæ, atque naturæ. Sic cõponetur corpus exactè purum ex tribus principiis hypostaticis, nempe sale, mercurio, & sul-

phure. Quod sulphur aliqua ex parte respondet igni verè simplici,ac elementari: mercurius aëri, & aquæ,itidē simplicissimis, atque verè elementaribus: Sal verò terræ puræ,simplici, atque elementari. Quæ terra non frigida est, & mortua: sed terra calida, terra viua, & actiuarum, atque vegetabilium qualitatum plena. Ecce quomodo paranda sit perfecta, atque vniuersalis medicina ex omnibus naturę rebus. Qua si vti velis ad purgandum, elige pro subiecto simplex aliquod purgans: si specialiter velis roborare,elige res quę maximè confortant: si specifica lenientia parata habere velis,vel generalia anodyna,sume ea,quæ maximè sunt anodyna. At scias interim in vno eodémque, ac eo quidem solo remedio hac ratione præparato, exempli gratia in natura salis balsamici, habere te etiam detergens, purgans, diureticum,ac vt verbo dicam, euacuans vniuersale, correctiuum omnium impuritatum, atque corruptionum. Habes quoque in natura sulphuris particulari,anodynum generale, & spirituale: in natura mercuriali confortatiuum vniuersale, idémque nutriens. Quę naturę omnes simul iunctæ, vt supra, arte atque industria veri medici atque philosophi,has omnes functiones absque vlla molestia, ac perturbatione præstare, atq; exercere possunt: interim balsamum nostrum radicalem roborare virtute sua balsamica, subministrãdo ei omnia media non tantùm ad defensionem suam, sed etiam ad expulsionem, & suppresssionem nem

nem omnium morborum.

Atque hæc eſt vera illa medicina, hæc ratio eius vniuerſitatis, hæc eius puritas, atque perfectio. Nec quicquam eſt eius præparatione facilius, ſi rectè intelligatur. Accedit quod immenſa eius vtilitas atque excellentia tanta ſit, vt nullus labor, nullus conatus, nulla induſtria omitti, aut difficilis haberi debeat, quicquid tandem difficultatum, vel dubitationum oboriri, vel adferri poſsit. Quòd ſi quis ne hunc quidem laborem, licèt vtiliſsimum, quippe ad ſanitatem, vitǽque prolongationem inſtitutum, ſuſcipere velit, vt tam exactè præparet iſtas medicinas balſamicas: at velit ſaltem eo ipſo medio, & quodam quaſi directore, in genere perquirat facultates euacuantes, mundificantes, detergentes, quæ in maximo ſunt vſu, & potiſsimum conſiſtunt in ſalibus: Itémque anodynas, lenientes, conſolidantes, in ſulphure atque oleo: deniq; nutrientes, reſtaurantes & confortantes, in liquore ſeu mercurio. Eadémque ratione docebitur, vera correctiua omnium remediorum eſſe ſolas purificationes, atque coctiones, háſque ſolas eſſe verum mel, & ſaccarum ad dulcorationem rerũ omnium. Nam & ea, quæ maximè ſunt acria, acerba, auſtera, vel amara hoc medio dulcorantur, omníſque maligna qualitas corrigitur, atque contemperatur, ſicut fructus, qui ante perfectam coctionem, maturitatéve ſunt acerbi, auſteri, vel acidi nimis, quilibet in ſuo genere, & qualitate. Sic vina vide-

mus, in quorum maturatione defuit calor ſolis, crudiora acidioráque fieri. Quæ ratio eſt cur huius, quàm illius anni, licèt ex vna prorſus vinea, vina tamen maturiora, generoſiora, & naturæ conuenientiora reddantur. Quamuis hac in re non parum etiam regioni, locóque cui ſolis radij fortius imprimi poſsint, ſit tribuendũ. Vt & hinc ratio diuerſitatis vinorum ſit petenda, quòd alia ſint generoſa, alia mediocria, alia cruda admodum, & vix vina. Sic vina Tigurina, aliáque in locis montoſis, & frigidis nata cruda ferè eſſe ſolẽt: maturaríque ampliùs, immo aliquot etiam annis in cadis ſiue doliis ſuis neceſſe eſt, antequam cum voluptate, & vtilitate bibantur. Eadem etiam propter imperfectam maturationem, concoctionémque, hoc eſt, quod adhuc ſint cruda, tanta fœce atque materia tartarea ſunt referta, vt incolæ qui ea loca, vbi hæc vina creſcunt, inhabitant, calculis præ aliis ſint obnoxij. Quòd ſi hunc defectum videmus in vino, tanto nutritiuo, & tam benè naturæ noſtræ accommodato, quid de Helleboro aliiſque plurimis medicinis venenatis erit dicendum: quæ tamen in montibus frigidiſsimis, & omni cultura carentibus, progignuntur, tantóque minùs à ſole coquuntur? Non itaque mirandum Helleborum noſtrum nõ iiſdem effectibus reſpondere, quos ei Hippocrates attribuit: nam quod ille commendat in Græcia ſub cœlo longè magis propitio prouenit, in qua plantas, & vina efficaciora eſſe non eſt dubitandum. Quare ſoleo

ego

ego pro prima quadam præparatione Hellebo-
rum in hortos, temperatiori ſolo, locóque ſitos
tranſplantare. Qui quàm varient ab incultis,&
frigidis montibus, vel cichorij, aut endiuiæ hor-
tenſis, à ſylueſtris differentia ſatis ſupérque oſtē-
dit. At illæ præparationes, quæ ab arte proficiſcū-
tur,& fiunt,coctionéſque quas eadem ars(naturæ
imitatrix) perficit, ſunt multò præſtantiores &
correctæ ac dulcoratæ, vt ex infra poſitis præpa-
rationibus longè exactioribus,quàm vulgares il-
læ,quæ nihil ferè aliud oſtendunt, quàm id quod
crudum eſt, atque impurum, patebit manifeſtè,
atque adeò res ipſa fidem faciet.

Nulla itaque ratione excuſandi, ſed omnino
culpandi ij, qui dum hæc,aut non intelligunt, aut
non intelligere volunt, reprehendunt tamen,at-
que inconſideratè occlamant omnibus,nullo ha-
bito diſcrimine verorum philoſophorum ab im-
poſtoribus, falsò philoſophi ſpagyrici nomē ſibi
vſurpantibus. Nec minus inſulsè nobiliſsimam
hanc artem quidam damnant, argumento ex eo
ipſo ſumpto,quod multi circa eam verſentur im-
poſtores. At ſciant naſuti iſti Theones, artis abu-
ſum non tollere vſum: nec aſcribendam culpam
arti,quæ non eſt artis,ſed artificis titulum temerè
aſſumentis. Et ſanè optandum eſſet publici boni
gratia,vt omnes eiuſmodi impoſtores,atque em-
pirici, quíque non legitima vocatione, vel auto-
ritate publica ad hanc nobiliſsimam profeſsio-
nem ſunt vocati, eiicerentur è ciuitatibus, & re-

gionibus: aut saltem interdiceretur ipsis, ne tam fœdè, tantáque temeritate artem, quam prisci sacram appellare non dubitarunt, profiterentur. Hîc asclepiadei medici, quod sui est officij facere deberent, omnésque neruos, atque conatus intendere apud suos magistratus, & principes, ne ars tam sancta, támque pudica ab ipsis etiam desperatis, ac nullius consilij, nullius pietatis aut doctrinæ hominibus, tam fœdè, ac turpiter prostitueretur. Hi sibi caueant, si hoc contemnant, ne si quando in abusum eiusmodi empiricorum animaduertatur: inquiratur etiam in multorum, (qui nomine tenus tantùm, & non reipsa sunt veri medici) inuidiam, auaritiæque, & ambitionis plenam æmulationem, maledicentiámque. Verendum profectò ne eueniat tandem quod in historiis legimus accidisse olim apud Lacedæmonios, qui rhetores, atque oratores è Republica sua exterminarunt: horúmque exemplo Romani, non tantùm causidicos & oratores, sed medicos etiam, atque philosophos sectarios non sine ingenti infamia eiecerunt.

Videbimur fortè medicinæ nostræ balsamicæ, vniuersali ac vegetabili diutius inhæsisse: & quoniam de minerali, atque animali particularius sumus acturi in præparatione nostra spagyrica, nũc vela contrahamus: postquam tamen aliquid de animali dixerimus: idque breuissimè.

CAP.

CAP. VIII.
Medicinæ balſamicæ virtus atque præſtantia.

HVius medicinæ materiam, philoſophorum quidam, in nobiſmet ipſis quærunt: alij in melle, naturæ animalis, atque cœleſtis: alij in natura quædam animata, non actu, ſeu effectu, ſed potentia: quæ mundi ſimilitudinem refert: quæque in ventre ſuo continet Solem & Lunam: ſulphur & mercurium: album & rubrum quæ debita proportione ab ipſa natura vetuſtiſsima rerum diſpenſatrice mixta ſunt. Ex quibus materiebus, per varias, pulchras, ac longas, præparationes, ſuam parabant medicinam vniuerſalem: quę propter perfectam contemperationem, ad æquationem, ac puritatem, contemperare, conſeruare, atque etiam augere poteſt humorem radicalem, & nectar illud noſtrum viuificum: quoniã puritate naturæ ſuæ ſpiritualis, cum ſpiritibus noſtris ſymbolo communicat. Videamus deinceps, quantum dicta illa medicina præſtet ad profligandos morbos, quàm infinita illa multitudo diuerſorum remediorum. Ac primò, cùm accommodari poſsit ad omnes intentiones requiſitas, (vt ex prædictis facilè colligere eſt) cúmq; dari poſsit in doſi tam exigua, quæ nec nauſeam, nec actionem violentam vllámve perturbationem corpori noſtro inducat, ac nihilominus inſignem ſuam operationem, pro diſpoſitione naturæ noſtræ exerceat,

non video deinceps, cur vniuersalissima, atque nobilissima hæc medicina, non istis medicamentorum rapsodiis sit præferenda. Hac qui rectè & tempestiuè vsus fuerit, refocillabitur, & corroborabitur, viribúsque ita armabitur, vt deinceps morbum longè faciliùs, ac promptiùs excutere queat: qua alioqui destituta natura, facilè succumberet. Vtamur exemplo familiari, vt quæ hactenus diximus, omnibus clariùs innotescant. Videmus in igne nostro elemẽtari, si adiicias aliquid, quod facile concipiat flammam, vt paleas, sermẽta aut tale quid, illico exardescere, & accrescere vi, & vrendi potentia, qui modo ferè extinguebatur: quòd alimento erat quasi destitutus, ac penitùs quasi à cineribus obrutus. Ita quoque balsamum nostrum radicale, fax & lampas illa flagrãs, ignis vitæ nostræ, defectu alimenti proprij fatiscens, aut à fœcibus, atque cineribus obstructionum ita obrutus, vt periculum sit suffocationis, aliáve aliqua causa præpeditus, quominus viuidam suam flammam exerere posit ad conseruationẽ vitæ nostræ: tum sanè eget quodam calefactore, atque restauratore, vt meliùs, & faciliùs suas functiones edere queat. Similis quoque est ratio de balsamo nostro radicali, quod imminutum, aut aliquo extrinsecus occurrente impeditum, aut oblæsum, medicina illa balsamica adauctum, rursus insurgat, functionésque consuetas perfectissimè edat. Nam cum balsamum illud medicinale sit naturæ cuiusdam ætheree, siue ignis cœlestis,
quippe

quippe quòd viuificat,non vrat atque consumat; ideo statim ceu aqua quædam vitę permanens, & spiritualis communicat, & quasi vnitur cum nostro spiritu, eúmq; propter sympathiam, & symbolum commune,restaurat,& vegetat. Nec alia de causa hoc fieri arbitrandum est,quàm(vti modo dictum) ex amica illa conuenientia, amicitiáque, quam balsamica illa medicina habet cum balsamo nostro radicali. (Quę sola est ratio, vt propter vtriusque conuenientiam relatiuam, illud balsamum vitę, hoc balsamum medicinale appellem,quod παρεργῶς hoc loco à nobis dictum sit) Pręter tamen hanc naturę similitudinem, familiaritatémque, habet & alias virtutes particulares. Quippe cũ magna actiuitate sit pręditum, sit spirituale summéque penetrans : ideò attenuat,digerit, dissoluit, atque euacuat infarctus istos fœculentos,cinereósque,& suffocationis periculum vitę balsamo minitantes. Rursus si adsit quędam impuritas, vel corruptio, aqua haud parum offendatur, quo quęso alio medio tutiùs, meliúsque extirpabitur, quàm à re tam pura, tam incorruptibili? Iam si febris quędam ardens eundem cum pręcordiis inuaserit, quo Syrupo acetoso, quo syrupo de limonibus conuenientiori, efficaciorique extingues, quàm aciditate balsamica nostrę illius medicinę? Causam hic nostram dicat, sicque locuples huius rei testis pyrius ille puluis bombardicus, quem non tantùm extinguit liquor ille, sed ne porrò cõcipiat flammam,

prorsus reddit ineptum. Testes sint spiritus ardentissimi, summéque volatiles aquę ardentis, quos nec tota glacies montium hyperboreorum congelare posit, congelantur tamen cum liquore illo acido in ipso etiam balneo M. cuius licet sit proprium vel gelidissimam glaciem attemperandi, dissoluendíque, sedandus est dolor? Hęc medicina tibi anodynum erit, hoc saluberrimum illud Nepenthes. Amolliendum, extirpandúmque venenum, aut pestilens, & maligna quędam qualitas? Hac nulla tibi tutior theriaca, nullum salubrius alexipharmacum, quę ipsa cunctorum alexipharmacorum summum est, atque pręcipuum alexipharmacum. Corroborãdum est cor, vegetandíque spiritus? Huic balsamo nulla confectio alkermes, nulla de hyacintho pręferenda. Denique quę medicina, quod alterans promptius intemperiem corrigere posit, quàm remedium illud temperatissimum? His omnibus immensis virtutibus adde & illam, quòd hęc medicina nullam vnquam adferat vel nauseam, vel perturbationem corporis; quod citò, tutò, & iucundè operationes suas exerat. Nec mirum. Est enim purissima, homogenea, & à nullo heterogeneo impedita eius natura. Vnde fit, vt liberiùs, ac promptiùs de potentia redacta in actum, separet, corrigat, roboret, expellat, cęterásque functiones suas exerceat. Idque dosi tam parua, támque nulla, vt dum in cęteris medicinis vncię requirũtur, hic pauca quędam grana dissoluta in vino, iusculo,

lo, alióve conuenienti liquore, morbo oppoſito, ſufficiant,quę tantos,& vel dictu admirandos effectus producunt.

Hæ ſunt magnæ illæ proprietates huius medicinæ vniuerſalis, tantopere à priſcis philoſophis celebratæ. Hæ virtutes admirandæ dicti noſtri balſami medicinalis, coadiutoris, & quaſi Symmyſtæ balſami noſtri naturalis, qui ſolus eſt rector, ſolus conſeruator vitæ noſtræ: ſolus auerruncator & liberator immediatus, morborum atque corporis noſtri infirmitatum. Nam ſi morbus ex ipſo Galeno eſt affectus contra naturam actiones lædens: vtique contrarius eſt balſamo noſtro radicali,& nectari vitæ noſtræ, quod nihil eſt aliud quàm eademmet natura: aut certè inſtrumentum ita ei aſſiſtens, atque coniunctum, vt abſque huius adiumento, nihil moliri,nihil agere aut perficere poſſit. Ergo ſiue iam functiones ſint imminutæ, ſiue deprauatæ, ſiue prorſus abolitæ, hoc fieri aliter nequit quin dictus noſter balſamus radicalis aliqua ex parte ſit oblęſus,cùm certum ſit omnes laudatas functiones ab eo proficiſci. Hic ille eſt, qui φύσις ἀνθρώπου Hippocrati dicitur: Hic ille diſpenſator,faciens alimentorum attractiones, expulſiones, mixtiones, ſeparationes, coctiones. Huic idem Hippocrates prædictas corporis noſtri functiones omnes, & ſingulas potiſſimùm attribuit. Non quod idem noſter balſamus radicalis in ſe atque ſua ſubſtantia ſuſcipere poſſit alterationes,atque pati,cùm ſit de na-

tura ætherea, cœlesti, ac proinde quodammodo incorruptibili: sed quòd eius actio retardetur, vel impediatur obstaculis quæ internis membris atque visceribus delitescunt, quæque ipsi pariunt negotium atque molestiam. Hæc morborum est occasio, hic ortus, hoc præcipuum fundamẽtum. Quare vt partes communis scholæ suscipiam atque defendam, sic statuo. Si eiusmodi morbus occursans sit extirpandus, primo omnium naturam in integrum atque pristinum suum statum, atque laudabilem esse restituendam. Ad quem sanè scopum omnes nostræ cogitationes collimare debent. Prospiciendum itaque, vt primò auferantur obstacula. Ad quod discipuli Hermetis Trismegisti respondent, hoc totum abundè præstari ac perfici posse sola restauratione balsami radicalis: quippe à quo omnis actio atque ipsæ etiam crises salutares dependent. cui si, vt conuenit, subueniatur, fore, vt æger vel vnica hora plus solatij percipiat, atque tantò id magis quum idem balsamus vitæ adiutus balsamica illa medicina, atque stipatus audentiùs hostem sit expulsurus : atque id breui admodum, quod alia illa tritáque infundendarum potionum & medicinarum caterua, ne multo quidem tempore, & vix tamen tandem ægrè præstare possit.

Ne verò quis existimare possit, nostra hęc esse inuenta, eadémve temerè à nobis prolata, audiamus quid idem Galenus præter ea, quę supra attulimus referat in libro suo decimotertio methodi

„ thodi. Precipua (inquit) intẽtio medici esse de-
„ bet ad naturalem statum reducere laborantem, „
„ & quòd cæteris neglectis, vna adhibenda cura
„ est, vt illud conseruemus, à quo agendi facultas
„ procedit. Hæc autem consistit in calido inna- „
„ to, quod dum validum est, nec impeditum, cor- „
„ pus innoxium conseruat, ita vt quicquid cor- „
„ pori accesserit præter naturam, quod sit amo- „
„ uendum, semper calido naturali valido egere, „
„ indubitatum axioma sit. Et quamuis in exter-
„ nis morbis, & in quibusdam aliis nihil confer-
„ re calor naturalis videatur, vt in amotione car-
„ nis super excrescentis in vulnere, vel distan-
„ tium labiorum vulneris reünione, tamen con-
„ iunctio & carnis generatio, & cicatricis indu-
„ ctio non fiunt nisi ab ipsomet calore innato.
Hæc Galenus, & rectè. Enimuerò sanè omnes e-
iusdem sectatores, (vt ne quicquam de authorita-
te tanti coryphæi derogemus) vltrò dicent atque
fatebuntur, verè atque omnino esse naturam, a-
deóque viuificum illud balsamum radicale, quod
omnes eiusmodi salubres edit functiones, quam
naturam & hîc & suprà ex Galeno meritò dixi-
mus veram & genuinam medicatricem omnium
morborum: sed eatenus, quauis arte atque ope
medicinæ illius balsamicæ adiuta, excitata, cor-
roboratáque natura, expellere possit, domare, aut
exturbare omne id, quod ei molestum est, siue
contrarium. Idem prorsus sanè & nos statuimus.

Nihilominùs tamen & illud quoque conce-
dendum est, eandem naturam esse principium,

„ & quaſi primum mouens omnis curationis: quip-
„ pe abſque cuius robore vel vigore omnis medi-
cina inutilis eſt atque fruſtranea: Natura quippe
ſibi ſemper eſt ſimilis ac eadem, nec vnquam in
nobis otiatur, ſed in perpetuo verſatur negocio,
iugiter agitans, motitans, atque vegetans, donec
obſtaculo multiplici impedita ſegniùs illud præ-
ſtet atque infirmiùs. Quæ ſanè obſtacula, ſeu ad-
„ uerſitates, illamet vltrò propriiſq; viribus, auelle-
re & ſuperare conatur, aut etiã eiicere: verũ cũ ei
res ſit cũ hoſte fortiſſimo, aut certè cũ plurib. hos
vtique longè faciliùs atque citiùs expugnabit, ſi
artis ſubſidiis obfirmata, armíſque ſibi conue-
nientibus inſtructa contra ire poſſit audentior
maiorique cum confidentia, robore, atque ſecu-
ritate. Ad quam quidem rem præſtandam medi-
cina noſtra balſamica, quæ exquiſita illa præpara-
tione naturam acquiſiuit puriſſimam, viuificam,
ſpiritualem, roborantem, atque homogeneam
naturam quæ nulla exceptione longè accommo-
datior efficaciórque eſt, quàm reliqua illa medi-
camenta vulgi medicorum, nulla arte, nulla indu-
ſtria aut dexteritate præparata. Quę quoniã cru-
da adhuc, impura & craſſa, terreſtríque impedita
ſunt craſſitie, naturę potiùs multum faceſſunt ne-
gocij, antequam horum malignam qualitatem e-
ruat, cruditatem decoquat, terreſtrémquę craſſi-
tiem atque impuritatē ſecernat, ſuccumbit priùs,
quàm auxiliũ aliquod recipiat atq; ſolatiũ. Et ne à
ſimilitudine noſtra digrediamur, applicemus iam
dicta

dicta ad ignẽ, de quo antea locuti sumus. Quemadmodum itaque videmus ignem multis cineribus obrutum, & ne aërem quo nutritur concipiat, impeditum, facillimè suffocari: eundem rursus excitari, si quis admota manu, diductis cineribus, euentilatísq;, quæ restant, scintillis, liberum aëri præbeat aditum: hîc causa refocillationis, excitationísque ignis tribuitur ei, qui semotis cineribus manũ adhibuit; cũ nihil aliud fuerit quã merũ instrumẽtum restitutionis ignis. At principale efficiens consistit in ipsomet igne, quem frustra hercle ille delatàrit, aut euẽtilarit, si penitus fuisset extĩctus. Quapropter soli igni residuo reuiuicatio illa (vt ita loquar) tãquã causæ primariæ, proximę, atque intrinsecę tribuenda, interueniente tantùm extrinseco ventilatore, tanquam instrumento.

Rursus, quemadmodum frustra scis, si ignem languidum, ac vix ac ne vix quidem scintillantem multò carbonum mortuorum obrutu citò resuscitare velis: citiùs enim suffocabitur, quàm in pristinum vigorem accendetur. At si carbones accensos apponas, mox eundem adaugebunt, nec metus ampli⁹ erit vllus extinctionis. Simili prorsus ratione præcipua virtus, seu functio semper igni nostro vitali seu balsamo, radicali accepta, ferenda, potiùs quàm medico, aut medicamento: licet hoc aliqua ratione subuenire, manúsque auxiliares præbere posit, & soleat, dum fœces cinereas, & farctus tartareos impedientes liberat, ac dissoluit, vt liberior sit transpiratio, ne ab iisdẽ oppressus, suffocetur. Talis est Balsamica hęc me-

dicina, quæ purificata, exaltata, atque in essentiam præstantissimam redacta, spiritus alicuius vitæ instar, ignem nostrum vitalem, iam quidem viuentem, sed languidum excitat, instaurat, & pristino vigori restituit. Quod cùm absque omni comparatione longè citiùs, tutiùs, atque iucundius, (sicuti iam dictum) quàm prior illa medicina vulgata id præstet: iccircò illam non malè carbonibus mortuis, seu ligno virenti; hanc verò tãquam præparatam, & iam in balsamum redactam carboni accenso contuleris. quæ totius nostræ disputationis est summa. Atque hæc dicta sunto de natura, proprietate, qualitate, excellentiáque nostræ medicinæ balsamicæ, quam præcitati philosophi præparant ex vna re sola nõ ex pluribus, siue sit mineralis, siue vegetalis, siue animalis. De hac vnica medicina intelligendus est summus ille sapiens. Altissimus creauit è terra medicinam, quam vir sapiens non abhorrebit. Nam per τὸ medicinam, intelligit remedium, non artem medicam. Nam consuetum fuerat primis illis seculis vti hac sola medicina ex vnica & sola materia deprompta. Posterior ætas deinde longa inuestigatione adinuenit balsamum illud radicale, & deprehendit in aliis plus, in aliis minùs de eo inesse. Quicquid sit: notum est veteres simplicissimis remediis esse vsos, nec curabant tantam cõpositionum, mixtionúmque farraginem, quibus hodie passim pharmacopœorum officinæ sint farctæ. Et sanè si paulò diligentius attenderimus

ad ea, quę Theophraſtus, Dioſcorides, aliíque priſcorum nobis de medicina, & ſimplicium medicamentorum viribus, ſcriptis reliquerunt, aduertemus ſimplicisſima medicandi ratione vſos eſſe, nec tantoperè reſpexiſſe ad actiuas, vel paſsiuas qualitates caloris, frigoris, ſiccitatis, & humiditatis, ex quibus tot mixtionum, confuſionúmque ortus proceſsit. At illos ſuis ſimplicibus hanc, illámque proprietatem tribuiſſe conſtat, vel ea ratione, quod ſibi ab aliis ita communicatum fuerat, vel per traditionem magiſtrorum ſuorum in medicina facienda verſatiſsimorum, vel denique per experientiam, atque per ſignatúras, formas, & figuras eorundem ſimplicium. At apud poſteriores iudicij temeritas eo proceſsit, vt de illorũ facultatibus etiam ex guſtu, atque ſapore decernerent, indéque primas, ſecundas ac tertias qualitates conſtituerunt, quibus poſtea omnis virtus dictorum ſimplicium fuit attributa. Quoniam aũt non ſemper & in omnibus vniuerſalẽ deprehenderũt hãc regulam, ſed fallere: [*Fernel.*] iccircò quidam ad proprietates occultas, à forma, totáque ſubſtantia promanantes confugerunt. Hęc, & ſimilia ſubterfugia nihil aliud cauſarunt nobis, quàm magnam incertitudinem in dignoſcendis noſtris bonis. Quot enim quæſo res ſunt guſtu amaro, quæ tamen ſecundùm edictum illius regulæ neutiquam ſunt calidæ? Cuiuſmodi inter alia eſt opium, cichorium aliáque multa. Rurſus quot acida exiſtunt, quæ vel ſecundùm proprium

illorum iudicium ſunt calidiſsima, vt ſpiritus aceтоſi, nitri, atque ſulphuris: cum illámet interim regula acida dicat frigidiſsima? Quot dulcia ſuperficie tenus ſunt, quæ interna ſua ſubſtantià nequaquam ſunt contemperata? Quot inſipida extrinſecùs, primóque guſtus occurſu, quæ intrinſecùs, & facultate ſunt acerrima, & mordicantia? Mel ſanè caſsia atque ſaccarum, interna ſua ſubſtantia tam ſunt calida, violentáque, vt ex iis etiã parentur talia diſſoluentia, qualia ex aqua forti, aut regali præparari ſolent, quæ aurum, & argentum pari cum promptitudine diſſoluere poſſunt. Plumbum linguæ nullum impertit guſtum. At interior eius ſubſtantia nihil aliud eſt, quàm infatuatus quidam ſaccarinus dulcor. Sic cuprum quoque extrinſecus inſipidum eſt, & colore rubro: at viride illud, in quod permutatur, acerrimum eſt. Talibus, & infinitis propemodum exẽplis ſimilibus demonſtrare poſſemus nec omnino nec temerè fidendum, innittendúmque eſſe guſtui, qualitatibúſve, ac temperamentis rerum exterioribus. Nam ſi interiùs, atque exactiùs, quàm ſuperficiaria illa guſtandi, aut experiundi ratione examinentur, interioráque ſedulò anatomizentur (placet enim voce hac artis vti, licèt minùs latina) longè aliæ, atque diuerſæ ſæpenumero deprehendentur, non tantùm in guſtu, ſed etiam odore, colore, totáque illarum ſubſtantiâ. At ſi fiat ſeparatio trium principiorum hypoſtaticorum, tum innoteſcet vera, & legitima ſaporũ diffe-

differentia. Quippe vna eadémque ſubſtantia in ſe continere poteſt ſapores diſtinctos, vt ex his nō ſatis tutò eius proprietates colligas atque vires. Vt exempli cauſa proponamus Guaiacum ex ſimplici guſtu vires & proprietates diuerſas, quæ in ipſo inſunt: haud facilè dignoſces: neque cauſam de certo adferre poteris, cur ſit diaphoreticum, aut ſudores prouocare poſsit: quod ex ſeparatione prædictorum principiorum facilè aſſequeris: nam reperies in ſua mercuriali acetoſitate, & oleoſa ſeu ſulphurea, & tenuiori ſubſtantia vim illam ſudorificam, quæ ineſt & in Iuniperino, & in buxo, in quercu, in fraxino, & in lignis vel corticibus ferè omnibus, vt & in quamplurimis aliis rebus: cauſam autem, cur ſubſtantiæ illæ acetoſæ & ſulphureæ ſudores ipſos prouocent, docebimus poſtea: Sed & ex ipſo Guaiaco ſubamaro ſalem quinetiam elicies purgationi, & humorum euacuationi aptum. Sic de cinnamomo & reliquis rebus ferè omnibus dicendum. Cinnamomum enim aperiendi, & adſtringendi facultatem habet. Vis aperiendi conſiſtit in ſulphurea oleaginoſa, & tenui ſua ſubſtantia, qua ſeparata ex ipſius fœcibus, ſubſtantiam de natura aluminis mirè adſtringentem reperies. Itẽ quod opium ſit amarum, illud fit ratione ſalis ex quo ſeparato à ſuo oleo, ſeu ſulphure narcotico, purgans fit, haud minùs ſanè, quàm ex omnibus amaris, vt gentiana, centaurio, & ſimilibus ſeparato mimirum dextréque præparato eodem ſale.

His salibus amaris inditum est nomen salis gemmæ, ad differentiam reliquorum salium, quorum magna est specierum diuersitas, vt fusiùs & clariùs docebimus suo loco. Nunc autem tribus tantùm verbis dicam, vt salia quædam sunt amara, ita alia sunt dulcia, alia acida, acerba, austera, acria, pungentia, atque salsa: quorum particularis facultas meritò tribuitur substantiæ propriæ eiusdem salis, quàm alteri cuidam qualitati, quæcúmque tandem ea sit: sed de his alibi.

Hęc dicta sint obiter, tantùm vt constet, ea ratione, qua adhiberi solet gustus, ad diiudicandas rerum proprietates, quàm sit dubius, atque fallax: simulac, vt pateat ei non temerè fidendum, sed vlterius progrediendo internas rerum substantias, atque essentias examinandas esse. Sed, vt ad institutum redeamus, magis nobis probatur simplex illa medicina, qua prisci patres vsi sunt: quę nec tanto apparatu confecta, nec tot coloribus, & miscellaneis erat consarcinata. Hanc sola prouidentissima natura nos docet, & quasi ad oculum ostendit per infinitas propemodum signaturas, quas remediis imprimit, vt subueniat naturę particulari. Quod si natura illa vniuersalis docuit vel bruta, à quibus & homines non pauca didicerunt. Quantò magis nos, qui medici, & esse & haberi volumus, ad notas, & signaturas rerum respicere debemus, quas illa rebus peculiariter impresſit, vt nos qui sensu, & ratione præditi sumus, easdem discernere, eorúmque beneficio neceſ-

necefsitatibus noſtris ſubuenire queamus? Porrò plantarum hæ ſignaturæ, non tantùm deſumuntur ex figuris, atque ſimilitudinibus, quas vel in radicibus, vel in caulibus, foliis, floribus, & fructibus habent nobiſcum, hoc eſt, cum corporis noſtri partibus interioribus, aut exterioribus, aliáve re quadam ſiue animata, ſiue inanimata: communes: ſed æſtimantur etiam illæ ſignaturæ ex illarum coloribus, odoribus, ſaporibus, aliiſque plurimis circunſtantiis, quarum hoc noſtro libro inſeremus exempla quædam notatu digniora, quæ partim ex propria experientia, partim ex communi, ea tamen nec dum ſatis cognita, atque perſpecta deprompta atque conſignata habemus. Ex quibus conſtabit naturam fidiſsimam illam magiſtram non tantùm nobis ſuppeditare, ſed etiam nos docere remedia: ídque abſque omni vſura, & ineffabili quadam liberalitate. Atque hæc eſt remediorum materia, quæ cum antiqua illa medicina conuenit: quippe quòd ex ipſa natura exprompta ſit, ſupra quam præcipuum noſtrum fundamentum conſtituimus. Et meritò, natura námque prima, antiquiſsima, doctiſsimáque omnium eſt ſchola.

DE SIMPLICIVM SIGNATVRIS EXTERNIS TRACTATVS.

HAVD vanè à Platone, eiúsque ſectatoribus mirabile illud, & prima fronte παράδοξον viſum pronunciatum: Plantam eſſe hominem inuerſum. Hæ ſi quidem, ſi rem ipſam exactè, & oculo attento, ſagaci, atque curioſo, hoc eſt philoſophico, intueamur, magnã, non tantùm cum homine, ſed cœteris quoque animantibus habent ſimilitudinem. Quinimò ſi ad naturæ illam ἀναλογίαν rerum conſiderandarum ductricem oculos, & mentem attẽderimus, ex iiſdem, aut certè non vſque adeò abſimilibus plantas cum homine habere quandam proportionem animaduertemus. Quid enim, quæſo, aliud eſt truncus plantæ, aut arboris, à Theophraſto, & Botanicis appellatus, quàm id, quod in homine anatomici truncum quoque, vulgò philoſophi, & ipſi quoque ſtatuarij ſtaturam appellitant? quid aliud rami quaqua verſum expanſi, quàm brachiorum ac pedum: quid ſurculi, quàm digitorum, atque extremitatum vices gerunt? quid veriùs in arbore lignum, quàm id, quod oſſa in homine? Iam verò ſpinæ, atque oſsium medullam cum ipſo cerebro, atque corde repræſentat medulla plantarum: fibræ neruos, venas, & arterias: quippe per quas φλεβὰς vocat Hippocrates,

qua

qua voce tanquam generali, omnia tria prædicta vasa complectitur,) & alimentum, & spiritus, & calor, è terræ visceribus exhausta in vniuersæ plantæ œconomiam dispensantur, atque distribuuntur. Sic plantæ radix oris & ventriculi munere fungitur, huius verò fibræ, venarum portæ, quæ mox per maiores, tanquam venam cauam, huiúsque ramos, tanquam per canales, & tubulos diffundunt nutrimenta. Corticis pellicula exterior, cuticulam, interior, eáque crassior, carnosior, atque fibrosior, veram cutim repræsentat. Folia verò, quæ floris, & fructus præludia quædam non vsque adeò malè cum carnoso musculosóque genere contuleris: sic internodia, insertiones ramorum, cum articulis, ac ligamentis: ea, quæ proximè cortici ac ligno interiacet. Fibrata tunica, membranæ comparari potest. Sed quid de floribus dicemus, atque fructibus? nimium illi quandam quasi vitæ actionem, seu, vt veriùs loquar, effectum repræsentant: illa enim arbor, illa planta maximè vigere, atque viuere existimatur, quæ plurimum floret. Fructus verò, seu semen naturalis, atque vegetantis facultatis τῆς γονῆς Hippocratis, atque τοῦ σπέρματος Aristotelis vberrimum præbet exemplar. Nimirùm illud est, & totum quidem illud, & solum, quod ad speciei plantarũ conseruationem, propagationémque primario, per se, & quatenus tale est comparatum. Vt non minùs legitima demonstratione concludas: semẽ est. Ergo principium, & facultatem in se conti-

nens generationis,propagationis,ipſiúſque adeò ſpeciei conſeruationis. Quam ſi dicas ſperma,ſiue γονὴν, ſeu genituram (quam ſolam procreationis meritò dignantur ſummi illi Atlantes) ideoq; principium hominis verè ac demonſtratiuè concluſeris. Quid ampliùs? nondum equidem hoc ſatis ad exactam comparationem:ſed humores, ſed efflorescentiæ, ſed ipſa quoque excrementa in plantis ſunt,atque ſtirpibus:nec minùs ſanè, ac in homine. Argumento ſunt nodi, tophi, verrucæ, fructus luxuriantes, liquores, lachrymæ ſeu reſinæ,gummi,muſci,atque lichenum genera diuerſa. At morbis etiam denique vexari, ſanationem admittere, & rurſus integra frui valetudine ſtirpes ęquè, atque homines pleni ſunt Geoponicῶν libri. Theophraſtus imprimis: itémque Cato, Varro, Columella, Palladius, & poſt hos Plinius multam huius rei obſeruationem multipléxque artificium in ſcriptis ſuis conſignarunt. Iam ſi naturam vtriúſque, hoc eſt mores, & vitę regimen ſpectes,in multis illud ſimile obſeruabis. Plantę ſe cortice, frondibus ab ęſtu ac frigore tutantur. Id animalia prę ſtant,pilis,pennis & pellibus. Odio perpetuo ſe proſequuntur, braſsica vineam, oleam.

Alię mutua conuerſatione gaudent, ſalix cum vinea, vtráque enim Madore delectatur, ſpinoſa ſpinoſis, holeracea, cum holeraceis, coronaria cũ coronariis. Quid dicam? alię ſe mutuo perimunt, hędera arbores plurimas, vnde nominis, ab exedendo,

dendo,argumentum promanauit. Atque vt animalia dentibus,cornibus,vnguibus,atque aculeis à natura armata ſunt,quibus ad pugnam animantur:ſic ſtirpes, Echini vt Eringia armantur aculeis aſperitatibúſque improuido, ac importuno attractui noxiis. Hoc patet in Carduis,Eringiis, fruticibus ſpinoſis,quorum plura genera ab herbariis recenſentur, Acacia, Zyzipha, Rhamnus, oxyacantha vtráque, vua criſpa, leo, draco, ſcorpius,phœnix, Acarna, Acantha,aliáque plurima, quorum magna pars ab aculeis & armis, quę cum animalibus habent ſimilia,denominata ſunt. Immo ipſum quoque triticum, atque cerealia ferè omnia pręcipuo hominis nutrimento à natura genita, ariſtis ceu ſpiculis quibuſdam obuallata ſunt,ne temerè, aut promptè ab auibus, aut quauis beſtiola, vermiculóve inuadantur. Sic roſę pulchritudinem horridę ſpinę comitantur. Vnde adagium illud celebre, In roſis ſpina, & viciſsim in ſpinis roſa, vt ex natura etiam pateat, difficilẽ eſſe acceſſum pulchrorum :iuxta illud δύσκολα τὰ καλά. Difficilia quę pulchra. Hoc,quàm eximiè pateat in arte noſtra, norunt, qui eam & norunt: & verò ij quoque,qui eam non norunt. Quę difficultas totius fũdi medici eſt calamitas. Eſt quoque in ſtirpibus diſtinctio ſexus, nec nominis tãtùm,ſed & rei. Mares infructiferi magna ex parte: Fœminę fructum concipiunt,& pariunt. Nec ſexus diſtinctio, in eo tantùm, ſed in ipſis quoque organis. Argumento ſunt mercurialis, mas te-

ſticulis donatus, & mercurialis fœmina iiſdem carens. Idem & in Cynocrambe ſeu mercuriali ſylueſtri, quam ex nominis etymo braſsicam caninam appellare licet. Hanc differentiam eximiè monſtrat Phyllon theligonon,& Phyllon arenogonon nuperis dictum. Tótque ſunt arborum, fruticum,atque plantarum maris,& fœminæ differentiæ,vt eas nunc hoc loco referre pigeat,cum pleni ea de re ſint herbariorum libri.

Hæc & ſimilia, mihi credite, non vanè à natura in mũdi hócce theatro ſunt producta : Namque, vt veriſſimè habet axioma, Deus & natura nihil faciunt fruſtra. Non itaque exiſtimandum fruſtraneas atque fortuitas eſſe iſtas ſignaturas, ſed in certum aliquem finem à natura productas. At in quem potius alium productas illas ſignaturas dicamus, quàm in finem hominis? In bonum, inquam, imaginis diuinæ, cuius gratia cuncta creata, cuncta producta ſunt, cunctáque perenni ſucceſſione propagantur atque conſeruantur? Et certè videtur nobis natura eo ipſo,ceu ſpeculo quodam ob oculos ponere, cui quæque appropriata, propria atque vtilia, & in quem finem ſingula ab ea producta ſint. Nihil enim, vti dictum,facit fruſtra. Cui igitur ſimile potiùs cõparabis, quàm ſuo ſimili? A quo remedia deſumes, quàm ab eo,quod parti affectæ,atque ipſi adeo naturæ eſt ſimillimum? Non abſurdè itaque philoſophati ſunt,qui plantas réſque omnes à natura

tura signatas, animantibus brutis: hæcque rursus omnia, cum illis, creaturarum perfectissimo, nobilissimóque homine naturæ, viriúmque quadam similitudine statuerunt. Quid impedit igitur quo minùs concludamus occultas plantarum proprietates æstimari, ac iudicari vt plurimùm signaturis, hoc est, ex similitudine formæ atque figuræ, cùm animalium, tum inanimatorũ? Dicamus ergo, plantas, quæ repræsentant vel ipsa animalia, vel animalium partes, valere ad propellendos morbos, qui ab ipsis animalibus suboriri possunt. Serpentaria maior, quæ serpentem repræsentat: Rhamuns, aut spina alba in qua acutæ spinæ habent similitudinem dentium serpentis, morsum serpentis persanant. Sic orchidis illa species, quam à floris similitudine Neoterici eleganter orchin μυώδην vocitarunt, apum ictibus confert. Psyllij semen, quod pulicẽ ementitur, fugat pulices. Quę caudam scorpij repræsentant, vt scorpioidis varia genera, Telephium, flos heliotropij, & his similia, magnas virtutes ad scorpionum plagas sanandas obtinuerunt. Sic semen Calthæ, quæ habet brachia cancro similia, medetur cancro, quemadmodum & ipsemet cãcer, animal de genere crustaceorum. Plantæ oculos animalium figurantes, oculis salubres habentur, vt Euphrasia. Quæ vterum referunt ad partum valent, vt Aristolochia, Cyclamen, quarum radix rotunda est atque caua. Quæ vesicæ similitudinem habent, ad vesicæ affectus conducunt, vt solanum Halicacabum.

quod barbara voce Alkekengi vocant, ſtaphylodendron, ſeu nux veſicaria. Quæ lienem exprimunt, ad lienis ſeu ſplenis affectus proſunt, vt Aſplenium, Hædera, & ſimiles. Iecur oſtendentes, iecori proſunt, vt lichẽ, (quę hepatica dicta) & ficus, eſt & fumus terræ iecoralis plãta æquè ac lienaris. eius ſignatura eſt, quod radice ſua ſchirroſa vtrumq; dictorũ viſcerũ figurã quodammodo effingit. Quæ pulmones repræſentant, pulmonibus, vt pulmonaria, quę arborum trunci inſtar fungi, aut muſci, ſeu potiùs integumenti alicuius adhęret, atque Cynogloſſum, & huic ſimilis pulmonaria maculata. Quę cordis figuram referunt, cordi conferunt, vt malum citrinum, fructus anacardi, radices anthorę, nardus, meliſſophillon, quod folium habet cordis circunſcriptione, mirificè ad cordis affectus valent. Item cardiaca, myrobalum, mala Cydonica, &c.

Hæc de plantis internas partes quodammodò figurantibus: ſed & externis partibus multas etiam aſſimilatas videmus. Nam ſunt quædam plantę capitatæ, hoc eſt, quarum pars aliqua in capitis figuram extuberat, vt Scilla, quam iccirco ad comitialem ſeu caducum morbum, epilepſiam medicis dictam commendant. Item pœonię flos antequam excludatur, qui cranium cum ſuis commiſſuris repręſentans, comitiali ſpecificum eſt & remedium.

Dentibus inciſoriis, ſed magis caninis appellatis ſimiles ſunt nuclei pini, itémque herba dentaria,

ria,cuius radix velut ex meris dentibus compacta videtur,hęc omnia dẽtibus prosunt. Quæ articulos,nodos,aut tophos exprimũt,valent ad podagrã,chiragrã,gonagram,omnémq; arthritidem.

Plantę genitalia repręsentantes laudantur ad generationem, vt fabę, pisa, cicercs,lupinus, orchides,satyria,&c. Item phallus quem Hadrianus Iunius doctissimus medicus peculiari libello in hunc eundem vsum commendauit. Præterea tubera terrę ,solarum tuberosum neotericorum, & fungi genera plurima.

Pingues plantę ad impinguãdum,vt oleosę arbores omnes , & oleosum fructum proferentes: Nux iuglans,auellana,amigdalus, nuclei pini, radiculę tarsi , tantopere in eum finem ab Italis celebratæ.

Macilentę,corpora pinguia emaccrant , vt salsa pariglia. Carnosę plantę carnem gignunt ,& augent,vt bulbi, caules, carduorum scapi. Vertebrales herbę , vt cyperi , & iunci genera diuersa, pręsertim odorata , vertebrarũ affectib⁹ prosunt.

Neruosę neruis conducunt , & cartilaginibus, vt linum,cannabis, quę contractos neruos emolliunt. Item inter animalia , vermes , & potissimum lumbrici terrestres (Plinius interanea terrę vocat)qui neruos referunt,neruis medentur.

Plantæ lactuosę, seu fructus , lactis generationem promouent , vt ficus , lactucę genera hordeum , amygdala. At in plantis lactuosis discrimen est adhibendum. Nam ex his alię sunt sero-

ſę,itáque ſeroſos humores expurgant, vt Tithymalli genera diuerſa, quæ purgant aquam inter cutem,vt ſcribit Meſnes. Lathyris quoque, quia abundat lacte aqueo,aquas potenter cit.Eiuſdem generis ſunt Tymelea,eſulę ſpecies,& Scammonium, ex quo ſuccus in officinis ad purgandum vſitatiſſimus paratur.

Lactuoſa quinetiam ſemina, ſemen genitale augent, vt ſemen paſtinacę, amigdala, auellanæ, nuclei pini,nuces recentes, &c. Quarum plantarum ſuccus lac cogit in caſeum, illę quinetiam ſemen augent, & ad prolem procreandam haud parum facere creduntur,vt carduus ſpinoſus,ſcolimos tam domeſticus, quàm ſylueſtris, galion. At è contrà, quæ lac diſſoluunt, geniturã pereũt, vt menthæ folia, quæ in lac demerſa, impediunt ipſius coagulationem.Mammis quinetiam applicata, lactis grumos diſſoluunt, quod quotidiana experientia compertum habetur. Sed potentius lac in mammis concretum diſſoluunt ruta per ſe tuſa, aut cum aceto: item cyminum itidem cum aceto tuſa, & applicata intra paucas horas tanquã incantamento quodam lactis prouentum arcet, & iam generatum expellit quod per traſennam dictum ſit.

Nec partes tantùm plantarum, ſed ipſi quoq; colores partium, ſuas quoque ſignaturas habent. Ergo ex plantarum diuerſis coloribus, diuerſarum virium coniecturæ, atque indicia ſumuntur. Sic plantæ floribus albis præditæ, vt plurimùm ad pi-

ad pituitoſos morbos conducunt, vt brionia, ſambucus, ebulus, thimelea, chamelea, lilium album, lilium condallium, & ſimilia, quorum magna pars pituitam purgat.

Plantæ flaui coloris vel ſucci, ad flauam bilem conferunt, vt Rhabarbarum, Rhaponticum, rhabarbarum monachorum dictum, radix gentianę, centaurij, & cætera id genus quæ bilem flauam purgant: Chelidonia quæ ictero, ſeu morbo regio ex bile exorto plurimum conducit. Habent enim plantæ ſuccos cum humoribus noſtri corporis analogos: flaui flauis, albi albis, nigri nigris, rubri rubris, cæterique ſuis ſimilibus magna ex parte reſpondent.

Radices & herbæ, quæ decoctum rubrum ſeu ſanguineum reddunt, eædémque ſanguinē haud parum mundificant: vt radix Chinæ, Filicis, agrimonia Chamædris rad. acetoſæ &c.

Plantę glauci coloris vrinas mouent, vt abrotonum Siriacum, crocus, ononis.

Plantæ ſubrubræ, aut etiam coccineæ, atque in vniuerſum igneum, atque adeò flammeum referentes colorem, extinguendis inflammationibus internis ferè proſunt. Exemplo ſunt: papauer rhęas cuius aqua & puluis pleuritidi & peripneumoniæ plurimum conducit, vt & Syrupus qui ex eius ſucco paratur, quem infra deſcribemus. Item anagallis, Chryſocome, ſeu ſtœchas citrina, quæ pulmonum inflammationi conferunt. Itemq; ex cortice auellanarum rubrarum & corallo rubro

fit puluis qui dragmæ vnius pondere exhibetur cum aqua pap.readis tamquam ſpecificum remedium ad pleuriſim. Miſti plantarum colores miſtos humores trahere putantur. Iridem ſanè variegatam, non tantùm ſerum, ſed mixtos humores purgare obſeruatum eſt. Porro maior eſt colorum varietas in floribus, quam in foliis, quòd folia vt plurimum participent ſolo mercuriali liquore: vnde fit, vt ex his nunquam ferè aliud, niſi id quod mercuriale eſt, per deſtillationem elicias. Liquorem, inquam, ſeu humidum illud quod per deſtillationem effluit. At flores continent nitroſulphureum liquorem ſeu oleum vt dicemus poſtea. Flores igitur albi & lutei pituitam & bilem purgant, vt flores arthemidis, parthenium, rhabarbarum luteum, & rubrum pituitam, & ſanguinem: Iris pituitam, & bilem, Melancholicis affectibus herbæ atri coloris ſubueniunt, vt recentiores multi herbam Paridis ad id imprimis commendarunt.

Plantæ quinetiam nonnullæ rubræ, & aſtringentes ſanguinis eruptionem ſiſtunt, vt ſunt vulnerariæ, morus, polygonum, ſanguinaria, androſæmon, biſtorta, amaranthus, fragaria: & inter lapides Hæmatites, corallium rubrum: inter metallica crocus Martis, &c. Ita diſtinguendæ ſunt ſignaturæ. Maioris verò momenti eæ habentur, quæ multæ conueniunt, hoc eſt in multis ſignis conſentiunt alicui parti humani corporis, vt figura, colore & ſimilibus, vt ex præcedentium alio-rúmque

rúmque inductione colligere est.

Plantæ motu, colore, & aliis figuris, similitudines syderum gerunt, & imitantur, quorum etiam virtutes aliqua ex parte sibi vendicant.

Solares herbæ, quæ videntur radios vndique emittere, non tantùm foliorum in orbem digestorum posita veluti radij, sed proprio colore, vt solsequia ob id sic appellata, quòd florem semper soli obuertat, atque ita cursum eius imitatur: item flos maximus Peruuianus, qui omnium manifestissimè id præstat, & flores minores solis dicti, omnes ob eandem rationem: Item Calendula, Crocus, &c. Cordiales ferè sunt herbæ.

Lunares herbæ sunt albifloræ, & cerebro opitulantur, vt œnanthe, dictamnus, lilium conuallium, lilium candidum: atque eæ quæ plenum orbem lunæ repræsentant, vt chamemèli genera. Item quę habent folia sinuata velut in cornua, vt lunaria minor botrytis dicta; & quæ crescendo, & decrescendo ad lunam alludunt, hę omnes cerebrum roborare existimātur, participatione quadam virtutis lunaris. Nam vt aurum flammi color inter metalla cordi, sic luna cerebro fauet: Illud námque magis cor, hęc magis cerebrum respicit Hyacinthus inter lapides cordi, margaritę cerebro familiaris. Ametistus vini referens colorem, ebrietatem arcere creditur, Ætitem, qui velut pręgnans alios continet in se lapillos, (vt ex sono percipitur, aut apertione, & distractione) confirmare vterum tradunt, si brachio sinistro

adalligetur. Contrà fœmoribus alligatum partu-rientibus conferre. Has ſanè virtutes his lapidibus ineſſe ſola ſignatura indicauit: quam demum multa experientia confirmauit. Sed ad plantas reuertamur,& rem breuius expediamus.

Herbæ perforatę,& quarum expreſsio eſt ſanguinolenta, vt in floribus Hyperici, eximiè id patet, ſi digitis atterantur, ad vulnera recentia conducunt. Huc referunt etiam gentianellam,& vlmum.

Ad fiſtulas valent fiſtuloſæ plantæ, vt gentiana,ſymphytum,lupinus,&c.

Quartanam quadratos caules curare poſſe, ſunt qui ſtatuant. eiuſmodi plantarum immenſus eſt numerus. Experimentis opus eſt, vt ſignaturæ fides adhibeatur: quę, vt hoc ſemel dicam phiſico, & medico non cauſa, ſed occaſio quędam eſſe debet ad dignoſcendas plantarum, & rerum virtutes: vel potiùs ſigna quædam σημεῖα Græcis dicta, ſeu εἰκότα: futura etiam τεκμήρια, hoc eſt certa, & indubitata, ſi experientia rerum omnium indubitata magiſtra, confirmentur. Pari coniectura ſtatuunt tertianas trigonas, ſeu triangulares caules curare.

Iſtud maioris exiſtimationis, herbas maſculas viris: fœminas mulieribus magis appropriatas eſſe. Et maſculinas potentiores eſſe volunt fœmineis. Mercurialis ſanè fœmina quæ teſtibus caret, fœminarum vuluis repurgandis plurimum conducit, vel ipſomet teſte Hippocrate medico-

rum

rum principe. Et nos extractũ, & syrupum mercurialem specificum ad eundem affectum trademus. Mas proceriori ferè corpore prædita, viris magis confert.

Pœonia mas exhibetur viris: fœmina mulieribus epilepsia correptis.

Aristolochia longa, mas est:rotunda, fœmina. Rapum longum mas est: rotundum fœmina. Illud validius est, medicamentum ad mucilaginosos humores, siue causam materialẽ calculorum, aut ipsummet etiam calculum recentem dissoluẽdum. Rapa verò ad alimenti naturam quàm proximè accedit. Notum quippe est ex schola medicorum, alia purè esse medicamenta, alia purè alimenta, & alia medicamenta alimentosa: alia alimenta medicamentosa. Purè medicamenta sunt purgantia omnia, quia semper suæ qualitatis vim exerũt, nec in corporis substantiam transmutantur. Purè alimenta sunt, panis, vinum non nimis forte, carnes, butyrum, oua, & similia, hæc enim in sanguinem, & substantiam corporis abeunt. Medicamenta alimentosa, medicamenti quidem vim retinuerunt, quod propiùs ad illa accedant: nihilominùs tamen quia aliquid in se continent, quod corpus enutrire posit, alimentosa dicuntur, vt saccarum, mel, herbæ præter holoraceæ ferè omnes, vt acetaria: item succi inspissati, vt defruta, sapa, & similia. Alimenta denique medicamentosa suum quoque nomen alimentosum reseruarunt, quod ad alimenti naturam propiùs ac-

cedant, nondum ſint tamen purè alimenta, ſed quiddã medicamentoſi, aut alterantis, aut quomodocúmque in corpus noſtrum agere potentis habent. Qua de cauſa alimenta medicamentoſa vocantur, cuiuſmodi ſunt rapum, vti dictum. Holeracea ferè omnia, quod maximè in ſpinachia, & blito patet. Præterquàm enim quòd nutriunt, aluum etiam laxant. In alterantibus, & acetoſa, portulaca, lactuca, quę tamen ſi ad medicamenta alimentoſa referre placuerit, non multum peccaueris. Ad alimenta medicamentoſa quoque refertur lac omne, fructus ferè omnes, vel de pomorum ſiue genere, vel de numero nucum. Item hordeum, ſerum, legumina, aliáque multa. Et placuit hęc ita animi gratia hoc loco inſerere: maximè quia ad hoc opus potiſsimùm pertinere, & pharmacopœo haud parùm profutura iudicauimus pergamus.

Althea pro mare habetur in ſua ſpecie: Malua pro fœmina. Vrtica mas, quę nodulos, & veluti teſticulos habet, vt & maximè etiam illa quam Romanam vocant Herbarij, fœminâ longè eſt aſperior, infeſtior, magíſque pungens. Placidior verò fœmina, quoniam vegetabili illo ſale plumę minus abũdat, de qua re poſtea pluribus agemus.

Arbores longeuæ, quæ ideò multo, & ſale, & ſulphure, ſeu balſamo naturę abundare ſe indicãt, atque ideò ſemper vireſcunt, ad humanam vitam conſeruandam valent, vt Iuniperus, ex cuius baccis optimum remedium ad vitę tutelam paratur.

Item pinus: nuclei enim pini vitam nobis prorogant, vel eo potiſsimum, quòd balſamum noſtrum vitę quodammodo augeant. Item palma: cuius fructus dactyli dicti, ſunt amici ſenectutis, dicitúrque palma immunis eſſe à ſenio. Certè ad ſummam, & plurium centenorum ętatem pertingere cognitum eſt. Aloë quoque perpetuum habet virorem: ex qua, ſicut & ex prædictis, optima remedia parantur ad conſeruationem ſanitatis, vitæque prolongationem: Quemadmodum etiam ex helleborino, Chelidonia, & reliquis, quæ ob abundantiam ſalis perpetuo vireſcunt.

Arbores reſinoſæ etiam, quia multo balſamo radicali abundant, vt myrrha, thure, maſtice, & ſimilibus, cum balſamo noſtro non contemnendã habent affinitatem. Porrò vt ex plantis ita quoque ex animalibus longæuis ad vitæ propagationem valent, vt ceruus: qui dum ſentit ſe grauari ſenectute ſerpentum pabulo reparatur. Serpens nam que quotannia renouata pellem ſeu exuuias deponit: quoniã ſub terra degens, veſcitur balſamo illo radicali naturæ quo ſingulis annis quaſi renouatur reſtauratúrque. Hinc fit, vt qui viperarum carnibus veſcuntur, ſenectutem producant, atque in longum protrahant, vt ſcribit Dioſcorides. Hæc eſt cauſa, cur theriaca ab ea nomen deprompſerit: cur veteres experientia comprobaſſent viperam ad lepram conducere, variiſque venenatis, & vitæ noſtræ inſidiantibus potenter reſiſtere.

Arbores,& fructus,qui vermiculantur,& vermium materiam repræſentant, vermes in noſtris corporibus generant,vt ficus,pyra,mala dulcia,& inter herbas ocymum. Contrà, qui vermiculos non patiuntur, ſed ipſa enecant aut eorum generationem impediunt, contra vermes proſunt, vt inter reliqua Hypericum, cum quo ſi caſeum inuoluas, nunquam vermiculi in caſeo generabuntur. Hypericum eſt etiam ſpecificum ad vermes in ventriculo, in formam cataplaſmatis appoſitũ, & in iuſculo exhibitum. Fit etiam ex ipſius ſucco vel decocto ſyrupus noſtræ deſcriptionis,ad vermes ſpecificum medicamentum.

Plantæ maculatæ maculis hominum detergendis proſunt, vt flores fabarum, cyclaminus,ſemina ricini diuerſa, quorum pulchrimæ ſpecies nuper ex indiis importata: Proſunt quinetiam contuſis vulneribus, vt perſicaria maculata ex qua præſtantiſsimum ad omnes conluſiones paratur remedium.

Plantæ quæ lapidoſum quiddam proferunt,ad calculos multa experientia commendatæ habentur,vt milium ſolis, quod à ſemine lithoſpermõ, hoc eſt lapideum ſemen, propter duritiem nuncupatum. Item oſsicula fructus meſpilli. Item ea, quæ petris innaſcuntur,& ſaxorum rimis,eas,ceu vi quadam peruadentes,quarum plura genera habentur. Saxifragia nomine, & re primas tenere putatur: præterea quorum radices in globulos diuiſæ.

Iam

Iam ipſi quoque lapilli, qui in diuerſis animã-tium generibus, diuerſiſque eorum partibus gignũtur eaſdem vires lapidem vel calculum frangendi habere creduntur. Lapillos, qui in ventriculo bouis menſe Maio reperiuntur, in vino diſſolutos, atque exhibitos lapidem in renibus diſſoluere aiunt.

Lapilli quinetiam ſpongiarum, lapis item Iudaicus dictus, qui omnes ſalis naturam repræſentant, quorum proprium eſt diſſoluere tartarum, ſeu tartaream materiam. Pulchras, & aſpectu iucundas plantas, vel foliis, vel floribus naturæ gratas eſſe, præter aſpectum, ipſe quoque docet odor. Exemplo ſunt roſa, Cariophylli quibuſdam betonicæ dictæ, violæ, Hyacinthi, pręſertim oriẽtalis: Narciſsi, maximè ille quem miro aptè tamẽ compoſito nomine doctiſsimus vir, Pœna noſtri ordinis amicus, & medicus regius leuconarciſſoliriam appellitauit in ſuo herbario.

Deformes verò tetri odoris ferè, & quædam etiam venenatæ depræhenduntur, vt Aconitum, cicuta, quarum, vt & papaueris odor, ſed magis vuluariæ, vel ductu faſtidiendæ herbæ naturæ quodammodo aduerſatur.

Tales & ſimiles ſignaturæ propemodum infinitæ, quæ veteres ad rerum cognitionem, ceu per θαυμασίων quandam rei viſibilis excitarunt, hoc loco adduci poſſent. Sed vel nimium etiam his inhæſiſſe videmur: voluimus tamen generali iſta enumeratione lectori quaſi ob oculos, ponere

quid & veteres & nuperos quosdam magni nominis philosophos ac medicos compulerit ad harũ signaturarum peruestigationem. [*Ripleus, Isacus Holandus, Parar. & inter nuperos Io. B. à Port. Neapol. de his signaturis multa scripserunt.*] Nam cum viderent aliquid quod similitudine quadam cum corporis nostri partibus participaret, illico sagaci quadam animaduersione similitudinem rei, & quandam veluti συμπάθειαν subolfecerunt: quam experimento comprobantur vti dictum, ex coniecturali fecerunt certam, atque scientificam. Harum signaturarum quasi fons alter & ad rerum virtutúmque earum cognitionem acquirendam, fuit sensus: maximè autem sapor, & color. De quibus quædam in præcedentibus attigimus. Nec opus esse duximus hoc in loco pluribus ea de re agere, cum Galenus eius rei (vti æstimatur) clarissima documenta, experimẽtáque in scriptis suis, & maximè in libris de simplicium medicamentorum facultatibus reliquerit. Transeamus nunc ad signaturas internas philosophorum, & medicorum Hermeticorum.

DE

DE SIGNATVRIS RERVM

INTERNIS SEV SPECIFICIS, AB HERmeticis *Philosophis multa cura, singularíque industria comparatis, atque introductis.*

VT rerum omnium diuersa est considerandi ratio, diuersúsque cognoscendi modus: ita ratio & instrumenta ad acquirendam illam cognitionem diuersa. Exempla in rem præsentem facientia, non inter multa delegimus, sed res quotquot sunt in naturæ elementaris hocce theatro abundè faciunt fidem. Res enim vt perquirerent, atque naturas earum peruestigarent, alio medio Empirici ac ipsi quoque dogmatici, alio Hermetici philosophi vsi sunt. Illi ad signaturas externas, & qualitates intrinsecus incurrentes, maximè verò ad gustatiles, visibiles, atque olfactiles respexerunt. Præterea ad qualitates primas, calidum, frigidum, humidum & siccum, quas harum principia constituerunt, atque facultatum seu virtutum prima fundamenta. Priores merè sunt accidentariæ: quippe quarum basis atque fundamentum nihil sit aliud quàm forma, seu figura extrinsecus apparens, vt ex præcedentibus liquet. de quibus pluribus egimus, quã sperabamus, & quàm fortè instituti nostri ratio postularat. Posteriores, etsi à suo subie-

cto quodammodo promanent, habent tamen aliam penitiorem in eodem subiecto basim, quam iccirco rectè principia, causas & fundamenta virtutum cum Hermeticis philosophis dixeris. Chymici itaque, seu spagirici relictis nudis illis corporum qualitatibus, actionum, atque ipsorum etiam saporum, odorum, colorum fundamenta in alio quæsiuerunt. Tandem sagaci inquisitióne cognouerunt illa esse tres diuersas atque distinctas substantias illas, quas in omni corpore naturali elementató singulari artificio inuenerunt: nempe sal, sulphur atque mercurium. Hæcque principia rerum interna, principia constituentia, virtualia, atque hypostatica nuncuparunt. In his quippe tribus principiis hypostaticis illæ memoratæ qualitates virtuales atque sensibiles, non imaginatione, analogia, aut coniectura, sed reipsa & effectu reperiuntur. Nempe sapores in sale potissimum: odores in sulphure, colores ex vtrisque etiam, sed potissimum ex mercurio, quòd hic sibi adiunctum habeat sal volatile rerum omnium. Duplex enim est sal, fixum nempe & volatile, vt dicetur mox.

Sál itaque principium est firmum, fixum, & substantificum rerum cunctarum: ideóque comparatur cum terræ puro ac puto elemento. Quod sal non est sua natura frigidum & siccum (vt volunt esse terram) quæ qualitates nihil aliud sunt, quàm mors rerum: sed potius calidum, & qualitate actiua præditum, quippe quod inseruire debeat

beat generationi rerum cunctarum.

Sulphur confertur igni: facillimè namque, vt illud flammam concipit, & ardet: quemadmodum & reliqua omnia, quæ de natura eius participant, cuiusmodi sunt resinosa, pinguia, & oleaginosa.

Mercurius analogia respondet aëri & aquæ: non enim tantùm aqua illa sicca mineralis, quam & alio nomine hydrargirum,& argentum viuum vocant, mercurius dicitur, sed omnis aqua seu liquor actiua aliqua virtute dotatus mercurius quoque dicitur propter excellentiam. Qui mercurius, vt diximus, vtrique elemento, aëri, inquam,& aquæ adsimilari potest: aëri, quòd calori admotus,nihil ferè esse deprehendatur,quàm aër seu vapor, qui statim in auras euanescat. Hunc si placet, non malè humidum actiuum dixeris. Aquæ verò comparari potest, quòd sit fluidus, nec proprio sed alieno termino, dum in sua natura est,contineatur, quæ humidi est, apud Aristotelem definitio. Hæc tria,inquam,principia in omnibus corporibus reperiuntur, tanquam substantiæ internæ ac necessariẹ ad compositionem omnis corporis mixti. Nam humiditas prædicta mercurialis volatilis ac spiritualis cum parte terrena corporea atque fixa propter ingentem illam discrepantiam atque contrarietatem vtriusque consociari facilè cùm non posset: opus fuit medio,ac ceu quodã sequestro,qui vtriusq; hoc est,tã spiritualis quàm fixi participatione vtrũque con-

iungeret. Atque hoc eſt ſulphur ſeu oleum, quod inter fixum atque volatile medium quiddam tenet. Nunquam enim tam facilè, nec tam citò, aut tam benè deſtillatur oleum, ac aqua: accedit quod ſulphuris ſeu oleaginoſi corporis ſubſtantia ſit tenax, ideóque aptiſſima ad combinationem reliquorum duorum ad efficiendam bonam, perfectam & æquabilem mixtionem. Res exemplo fiet manifeſtior. Quemadmodum enim nunquam tenax atque laudatum cœmentum confici poteſt ex ſola aqua, atq; arena, ſed calce inſuper opus eſt, quæ vtraque illa tanquam oleum ac gluten quoddam connectit. Sulphur itaque, ſeu oleaginoſa ſubſtantia, & ſalis & mercurij eſt mediator, & vtrumque copulat. nec copulat tantùm, ſed acrimoniam ſalis atque mercurij aciditatem, quæ vt plurimùm in eo reperitur, reprimit atque contemperat. Haud ſecus ſanè ac ſpiritus, & humidum illud viuificum ſeu radicale, animam, ſubſtantiam incorpoream, cum corpore, toto genere ab illo diſtante coniungit.

Apparet itaq;, qua ratione tres hæ naturæ poſſint conſiſtere ſimul, atque corpus mixtum, ac perfectum conſtituere. Nam quemadmodum ſal ſolum per ſe iſtud præſtare nequit: ita nec duo iſti humores fluxiles & mobiles ſua natura corpus fixum, firmum atque ſolidum componere ſine ſale poſſunt. Rurſus ſulphure opus eſt tanquam glutine, quo ſine, alioqui mercurialis liquor abſorbetur à ſiccitate ſalis terreſtris, & violētia caloris ignei,

ignei, quem continet, At humor mercurialis reliquorum eſt tanquam vehiculum ad penetrationem & mixtionem facilitandam ſeruiens. Si quis fortè aut obſtinacior, aut iudicio hebetiori, ne ſic quidem rem hanc percipere velit: reſpiciat ſanguinem corporis noſtri, vt in eo ſerum ſit vehiculum, & quaſi mediator, ac combinator reliquorum duorum principiorum, vt patet ex præparatione, & ſeparatione eius. Meritò enim tali exemplo hoc loco vti poſſumus. Suo verò loco demonſtratione euidenti, atque infallibili oſtendemus, qua ratione & reliqua duo principia, præter ſerum (quod mercurij vices gerit, & vel ex leni deſtillatione ſeparatur) inſint in ſanguine. Sal, inquam, quod vires ſuas exerens, atque prodens, tot diuerſorum vlcerum genera, alióſque plurimos morbos procreat: præter portionem illam ſalis, quæ cum vrinis per renes, atque veſicam perpetuò tranſcolatur. Sulphur item, ſeu oleaginoſus liquor in eodem ſanguine vt inſit, monſtrauimus. Quod ſulphur exaltatum efficit exhalationes ſulphureas, vt inflammationes, à quibus tot febrium differentiæ. Ita ſublimationes mercuriales ſuſcitant catarrhos, alióſq; morbos mercuriales: Nec in ſanguine tantùm, ſed in ipſo etiã lacte, quod ex illo fit, vel cuiuis manifeſtè patebit, tria prædicta principia ineſſe, ſi ſeroſam ſubſtantiam, mercurialem: buthyroſam, ſulphuream: & caſeoſam, ſalſuginoſam, ſeu terreſtrem continere intellexerit. Sed nimis fortè hoc in loco de

istis, cùm hæc materia nobis in alium locum reseruata sit. Porrò Chymici varia, atque diuersa salium genera statuunt, quæ vt in natura seorsim, sic at in omnibus corporibus mixtis reperiuntur. Nempè sal commune (quod ipsum mare per secretos & intimos canales toti terræ communicat) itémque sal gemmæ, alumẽ cuius plures sunt species, vitriolum, sal armoniacum, & sal nitrum, quod sal petræ vocant. Inter hæc salia duo sunt volatilia, atq; duobus liquoribus insensibili quadam ratione permixta: nitrum nempè siue sal petræ, & sal armoniacum naturæ: nitrum quidem de sulphure, oleosóq; rerum liquore participat, Armoniacum de mercurio, seu humore rerum mercuriali. Hæc autem prædicta salia (quę in substantia terrestri, atque metallica reperiuntur) vegetabilibus etiam, radicum beneficio, communicantur, quę cum semper existant in terra naturam potissimum salis fixi retinent. Et ea quidem ratione peruestiganda est in radicibus salis fixi natura: quemadmodum etiam flores & folia plurimùm participant de duobus reliquis salibus volatilibus, quę cum sint eiusmodi facilè euanescũt, & pereunt, cùm flores, & folia flaccescere, & exsiccari percipiuntur. At verò, quòd ex sale fixo nutrimentum capiant integrę semper, virentésq; conseruantur: Ideóque validiùs & ęstatis ardori tabifico, & hyemis frigori mortifero resistere possunt. Adde quòd & ipsarum radicum maxima pars altiùs terram penetret, quò faciliùs exter-

nas

nas iniurias præferre,ac propulſare queat. Inſtā-te autem verno tempore, cum cœleſtis calor,ſiue ſol ſeſe nobis appropinquans, arietis ſignum ingreditur, radiiſque ſuis viuificis tellurem feriens, hanc excitat, ſinúmq; ſuum aperire cogit, ex quo tandem duo illa liquida principia (de quibus ſuprà verba fecimus)profūdit affatim. Liquor quidem, ſeu vapor mercurialis, qui cum ſale armoniaco naturæ volatili(admirabili quodam naturæ deſtillandi modo) eleuatur ſurſum per radices, truncúmque ſub cortice aſcendens (quo quidem tempore facilis fit decorticatio) ſtirpes iam flacceſcentes, ac penè mortuas exſuſcitat, viuificat, foliiſque viridibus adornat. Alia verò ſalis volatilis ſpecies nitro-ſulphurea, ſulphuri, oleóque naturæ volatiliori permixta vniuerſam terram vndique diuerſis pulcherrimíſque floribus inueſtit,atque exornat. Neque tamen propterea exiſtimandum eſt vaporoſum vnum liquorem, qui ex terra procedit, alterius non eſſe participem, cum ſulphureus liquor mercuriali, & mercurialis ſulphureo non careat. Atque hæc eſt cauſa,cur in natura vegetabili, aliàs citiùs folia, aliàs flores,aliàs denique folia & flores ſimul & vnà efflore-ſcere percipiamus. Et magna ſanè prudentia illa principia in res omnes diſpenſata ſunt à natura. Experientiáque docet alias magis, alias minus de hoc vel illo participare. Neque enim facilè ex foliis oleum elicias,ſed mercurialem liquorē abundè ex omnibus at ex paucisſimis aliquid ſulphu-

rei,ſeu oleaginoſi. Ratio eſt,quia mercurius in iis dominatur, & eorum potiſsimum eſt nutrimentum, principium, atque fundamentum, vt diximus. Florum verò prouentum vrget liquor ſulphureus, ſed hic non ſolus, & purus, ſed cum portione aliqua mercurialis liquoris, ſalis verò minimo immixtus: vnde ex floribus & mercurium elicias, & ſulphur,ſeu oleum, magis volatile,& ſalis minimum. At ex ſeminibus plurimum ſulphuris fixioris,mercurij & ſalis ferè nihil. Cauſa eſt,quod ſeminibus, etiamque iis, quæ in magnis herbis mercurialibus, atque carnoſis fructibus,vt pomis,pyris cucurbitis &c. Latent ortum, & conſtitutionem potiſsimam præbuerit non ſulphur volatile illud nitroſum & aëreum, ſed ſulphur verè oleaginoſum, & pingue, quódque medium tenet inter fixum & volatile. Sal verò in his quidem omnibus conſiſtit, quippe maximè fixum,& neceſſarium principium ad conſtitutionem & compactionem omnium corporum.

At in ligno,atque radice potiſsimum ſal ipſum reſidet, non tanquam in ſuo centro, ſeu propria ſede fixum, (in terra enim principium eius radicatum eſt) ſed quia primò ei, atque copioſiſsimè communicatum. Hinc poſtea multum in ſurculos & folia, minimum in flores, & fructus diſpenſatur. Vnde ex foliis pleríſque ſatis magnam quantitatem ſalis elicere licet. At ex floribus,& ſeminibus quam minimum ad proportionem cæterorum.

Patet

Patet itaque, qua ratione tria hæc principia, vegetabilia omnia constituant, tanquam principia hypóstatica, eáque producant, conseruent, vegetent,& viribus diuersis instruant. Patet etiã omnia quidem prædicta tria principia rebus inesse,sed de alio plus,de alio minus, vt iam in exẽplo vegetabilium ostensum est.

Nullum itaque ex tribus illis principiis simplex, atque solum reperitur, quòd non participet quoque de alio. Sal enim, beneficio dictorum duorum salium nitrosi & armoniaci, continet in se substantiam oleaginosam, & mercurialẽ: Sulphur substantiam salsam,& mercurialem:& mercurius substantiam sulphuream,atque salsam. Sed nomen vnumquódque retinet eius, de quo plurimùm participat. Si tamen rem exactè consideremus,depræhendemus cætera omnia à sale,tanquam principio firmo,atque constanti promanare. Cuius sanè natura meritò oculos nostros attollat in cœlos, cum vel hinc & in inferioribus istis & naturalibus dilucidè admiranda, venerandáque illa trinitas in vnitate lucens innotescat, & eluceat.Cùm itaq; principia illa hypostatica sint, atque inueniantur in naturæ rebus omnibus nequaquam existimandum est sine vllo effectu, aut omni prorsus virtute spoliata inesse, quin potius contrarium statuendum,firmitérque credendum ex his potissimùm promanare, omnes rerũ proprietates,qualitatésque virtuales. Nam quidquid sapore præditum est: is si fuerit amarus erit à sale

gemmæ. Talia itaque virtutem habent tergentē, euacuantem, seu purgantem. Sic reliqua omnia quæ amaritudinem continent talia esse depræhēduntur, vt & ab ista sa is specie illud habeant, & huius beneficio, inter medicamenta tergentia, atque purgantia referuntur: cuiusmodi sunt herbæ amaræ omnes, earúmque succi. Item omnia fella. Immo sine his ne excretio quidem ritè in corporibus obitur. Natura enim illud per ductũ cholidocon, quem vocant, subinde aliquid fellis in intestina egerens, expultricem excitat, ac ad excretionem stimulat, ipsúmque per se etiam terget, purgat, atq; euacuat. Quod nisi fiat, quasi sepulta, & obruta expultrix iacet, nec quicquā boni inde sperandum est: succos autem amaros (vt & ipsa fella) esse, de natura salis, facilè vel inde colligi potest, quòd fel sæpissimè in propria vesicula in lapillos, aut sal fixum congeletur. Ex amaris quoque herbis, vt absinthio, centaurio minore, quod non malè fel terræ dixerunt Botanici, plurimum salis elicitur, vti norunt artifices. Ex fellibus animalium etiam fel amarum elicitur mirificè purgans. Quorum humiditas si euaporetur, aut dissipetur, vt crassiora euadāt, subsistit in vesicula, & ductu bilario offarcto, hæret, nec naturam stimulat. Sic sal quoque est in vrina, quod sanguinem per venas emulgentes in renes, & inde per vreteres in vesicam, & inde rursus per canalem ad id dicatum expurgat. Sed quid istis inhæreo tāquam notis? In opio ipso amaro quod tam

tam insigniter stupefactiuum, & frigidum esse clamitant omnes, inest sal amarum & nitrosum quod si à sulphure suo fœtido (cuius solius beneficio narcoticum est)separaueris,insigne purgans efficies. Ita ex centaurio, gentiana, ruta, fumaria seu fumo terræ, & similibus omnibus egregia purgantia elicere norunt periti. Sal aluminosum, saporem rebus reddit acerbum:vitriolum adstrictionem,seu stipticitatem: armoniacum aciditatem. Eorundem porrò salium diuersa mixtio diuersos parit sapores: & id potissimum beneficio duorum salium volatilium quæ omnium optimè commiscetur propter subtilitatem, atque spirituosam suam substantiam. Armoniacum,quod acidum, copiosiùs inest vitriolo rebúsque vitriolatis,quàm vlli alteri substantiæ salsæ,aut metallicæ. Sal enim illud acitum, seu aciditas illa naturæ eiusdem est fermentatio, & coagulationum dissolutionúmque rerum omnium causa, vt iam supra paucis attigimus, & pluribus, atque manifestiùs declarabimus alibi.

Ergo q̃ sunt stiptica,atq; extrinsecùs colorẽ viridẽ, seu vitriolatũ habent cum interna aciditate, & rubore quodã,vt apparet in granatis,berberis, & limonib. certum est ea id habere à vitriolo, & à sale armoniaco acido naturæ vitriolũ.n.extrinsecùs viret: & intrinsecùs si artificiosa anatomia facta inspicias, rubet. Sic quoque ex cortice p̃dictorũ fructuũ vt pote granatorum extrahere licet substãtiã quã ꝓximè ad vitrioli naturã accedẽtẽ.

Et liquor qui ex illorum granis rubris elicitur aut ex limonum aut fructuum berberis ſucco, habet vim diſſoluendi perlas atque corallia perinde ac ſpiritus vitrioli: Hócque fit virtute ſalis armoniaci acidi naturæ, & per naturam mixti: ſed ita mixti, vt induſtria artificis ſeparari poſsit, ita vt tandẽ ſale illo armoniaco, elicito liquor ille fiat dulcis & potabilis, ſálque ſeparatim remaneat, quod tamen denuò cum aqua fontana, vel quauis inſipida mixtum, illam reddat acidam. Aciditas illa ſeu ſal armoniacum ſpirituale non tantùm reperitur in vitriolo, ſed & in ſale communi, in nitro immo in ipſo etiam ſulphure vt & in omnibus rebus. Námque illa aciditas illud ipſum eſt, quod ſulphur coagulat, quod copioſè in eo reperiatur. Nam ſine eo ſulphur ipſum non vnitum cohæreret, ſed fluidum eſſet, vti reliqui liquores oleaginoſi. Idem ſal armoniacum naturæ nobis manifeſtatur per extractionem illam olei acidi, quod ex ſulphure elicitur: cuius natura longè eſt alia, quàm dicti ſulphuris: tantum enim abeſt vt flammam concipere poſsit, ſed è contrà impedit etiam vel ipſummet puluerem pyrium aliàs ſclopetarium dictum, ne & ipſemet ab ignis contactu inflammetur, vt iam ſuprà dictum eſt.

Idem liquor æquè, atque verò haud minùs, ac ſuccus limonum, berberis, aliúſve eius naturæ diſſoluit perlas, atque corallium, ídque virtute diſſolutiua eiuſdem ſalis armoniaci naturæ quod continet. Idem, & ſimili prorſus ratione præſtat acetum.

acetum. Quippe vinum (quod ſupra reliqua vegetabilia eſt de natura vitrioli, vti monuimus ſuprà) plurimùm continet prædicti ſalis acidi naturæ. Hæc qui exactè perpenderit, promptè, & ex veris fundamentis diſſoluet quæſtionem de vera, & genuina aceti qualitate, quæ quæſtio plurimos medicos doctiſsimos diuexauit. Virtus quippe diſſoluens quæ in aceto apparet, vel ex eo quoque quòd terræ iniectum velut bulliat, arguunt eius naturam eſſe prorſus calidam. Alij contrà frigidum exiſtimantes acetum ſummum ſtatuunt remedium ad extinguendas, reprimendáſque inflammationes externas. Item ex guſtu acido, quē omnino effectum frigiditatis autumant, atque adeò ex eo, acetum frigidum eſſe concludunt. At verò hæc controuerſia facillimè tolli poteſt ab iis, qui habent cognitionem perfectam ſalis armoniaci naturæ, quod acetum cōtinet in ſe. Hoc enim ſal, vera eſt cauſa virtutis eius diſſoluentis. Quoniam autem idem ſal vim habet coagulandi ſpiritus, & diſſoluendi corpora, iccirco efficax eſt, atque remedium ſingulare ad inflammationes tum internas, tum externas. Etenim coagulat exhalationes nitro-ſulphureas, quæ inflammationes illas excitant. Nam ex ſolis ſpiritibus, ſiue nitroſis, ſiue ſulphureis ex ſale nitroſulphureo ſeu tartaro corporis noſtri emerſis, atque in euaporationes elatis eiuſmodi ardores, atque ſymptomata febrilia efflorefcunt. Id quod nō efficitur dum illi ſpiritus in propriis corporibus ſeu fœcibus

tartareis adhuc colligati, & quasi in iis sepulti iacent. Quod si manifestiùs cognoscere voles vim corrosiuam, atque inflammantem dictorum spirituum, respice ad aquas fortes cõmunes (quæ nihil sunt aliud, quàm spiritus nitri, atque vitrioli) quas videbis dissoluere argẽtum, aut aliud quoduis metallum solidissimum. At si vel centum libris vitrioli, & nitri, (vt sunt in sua natura, atque corpore) addas vnicam tantum vnciam argenti, hoc tamen non dissoluent vnquam. Patet igitur vires eiusmodi violentas inesse tantùm spiritibus à corpore suo separatis, euaporatis, vel dissolutis: quas vires nullo medio tutiori auferes, atque supprimes, quàm si rursus spiritus illi incorporentur ac coagulentur. Hoc autem præstat sal illud armoniacum acidum naturæ quod in aceto vt & in omnibus rebus aciditatem habentibus inest. At sunt fortè, qui proprio nos iugulaturos gladio existimantes, eodem exemplo à nobis allato inferẽt, eiusmodi essentias à Chymicis paratas ferè omnes esse spirituales, & per consequens remedia violentiora naturæ, quàm par sit: nec satis tutò proinde posse exhiberi. His ita responsum velim. Non esse eandem rationem, ac proinde conclusionem ineptam. Nam si vel spiritum vitrioli, aut salis petræ assumamus, qui verè sunt spiritus participantes de igne terrestri: eos tamen aut dulcorari, atque familiariores naturæ reddi posse aut certè misceri cum iusculis, aut liquore aliquo conuenienti. Tum gratissimos futuros,

turos, hoc eſt ſapidiſsimos, atque benignos, non ſine inſigni interim virtute, atque efficacia. Quin ipſe quoque limonum ſuccus per ſe ſolus copiosè exhibitus ſtomacho nocere poteſt. Quapropter vel cum liquore aliquo, vel cum ſaccaro commiſcere, & in ſyrupum, vel iulepum redigere ſolemus, ventriculo non minùs vtilem, quàm gratum. Sed notior eſt hodie virtus ſpiritus vitrioli, atque à probatiſsimis diuerſarum regionum medicis commendatus, quàm, vt eius dignitati ac laudi quicquam detrahere poſsint ignari. In Gallia præſertim noſtra iam paſsim audio celebrari à pluribus ad ardores, & febres extinguendas. Et meritò ſanè. Eſt enim & ad has, & ad alias plurimas etiam contumaciſsimas ægritudines ſingulare remedium, vti ſuo loco tradetur, ſed à medico experto exhiberi par eſt: non ab empirico, aut tali aliquo qui mortes (vt cũ Plinio loquar) per ſua experimenta facere conſueuit.

Porrò ſpiritus acidus ex ſolo nitro, aut ſulphure (inter ſalia metallica) elicitus, eiuſdem eſt naturæ, atq; proprietatis. Nã & hi haud minùs, quã ille cõducunt ad extinguendas cuiuſcúmq; generis febres. idque virtute ſua coagulatiua, qua ſulphureos, & excãdeſcẽtes illos noſtri corporis ſpiritus domant, atq; coagulãt. At rurſus nos multa reprehẽſione dignos iudicabũt alij, ꝙ ſuprà diximus, vnũ idémq; ſal armoniacũ acidũ eſſe virtutis diſſoluentis, atque coagulantis: qui cum effectus ſint contrarij ab vna eadémq; cauſa ꝓcedere

neutiquam possunt, iuxta commune dogma philosophorum. Sed rectè istud à nobis dictum est: & ita dictum volumus: Ac dicimus denuò sal istud armoniacum naturæ acidum, de quo loquimur,& dissoluere corpora,&,quod magis est admirandum,coagulare spiritus: immo, quod omnem prorsus superet admirationem, in media etiam flamma. Ac de dissolutione non maximoperè à nobis istud probari necesse est, cùm illud constet vel mulierculis harum rerum studiosis. Spiritus námque vitrioli (vt hoc addam propter ignaros)aut sulphuris, aut nitri acidus, benè præparatus, atque ab omni terrestritate separatus, vel in vola manus, dissoluit corallos, atque perlas. Ex qua dissolutione insigne remedium paratur ad fluxus hepaticos, lientericos, dysentericos, vbi hepar opus habet prompta corroboratione. Sed ritè parentur necesse est secundùm formulas infrà à nobis descriptas. Eadem planè dissoluentia parantur ex succis limonum, granatorum, berberis, ribes, debitè, ac conuenienter depuratis à fœcibus suis terrestribus, quæ dissoluentem facultatem non parum impedire solent. Nec minùs idem præstat acetum optimum destillatum. Hæ námque omnes sunt aciditates armoniacæ, seu vitriolatæ, ac perinde vim habent dissoluendi iisdem rationibus, vti dictum est.

Sed de contraria huius aciditatis facultate, contrarióque priori effectu coagulâte, (quem harum rerum

rerum ignari mirabuntur) nunc à nobis verba fieri tempus suadet,& ratio. Quamuis nec in his magno opus sit ingenio, aut multiiuga vestigatione. Nam vel mediocriter in arte spagirica versati, atque vix semestres quidam Chymici, aut ipsi etiam vulgò pharmacopœi istud norunt, & viderunt in præparatione (quam vocant) mercurij, seu argenti viui vulgaris. Cuius liquorem ac fluidam naturam nulla frigiditas exterior, nullũ gelu elementale, quantum quantum tandem fuerit, congelare potest, aut fixum reddere. At si cũ solo vitriolo mediocriter calcinato sublimetur, fiet, vt mercurius, qui coagulationem, tanquam perfectionem suam appetit, virtute quadam magnetica (sicut apicula roscidum illum liquorem ex floribus, vt inquit Ripleus) attrahat in se illud sulphur, aut sal armoniacum naturę acidum fitq; eius beneficio ex fluido, solidus, vt & facillimè manibus contrectari posit. Qua in forma constitutus vulgò sublimatum appellatur. Sed, vt perfectior euadat, artifices maiorem curam adhibentes, addito huic nouo vitriolo, reiterant sublimationes, vt denuò ex eius sale armoniaco naturę impręgnetur. Ita tandem solidus euadit, & lucidissimus instar vitri alicuius Crystallini Venetorum. Philosophi Spagyrici hunc mercurium ita pręparatum, possunt rursus exuere suo coagulato, seu sale armoniaco naturę acido. Nam aquę iniectus eam omnino reddet acidam, quod proprium est omnium salium.

Quo facto, mercurius suo acore coagulante spoliatus, redit in pristinum statum, fitque rursus ex fixo mobilis, & fluxus: Sed perfectè depuratus; nec ampliùs mercurius, seu hydrargirũ illud vulgare, sed mercurius philosophorũ.

Iam verò si aqua prædicta exhaletur, vt restet tantùm liquor acidus similis spiritus vitrioli, habebis liquorem quouis spiritu vitriolato excellentiorem ac verè spiritualem. Sic pro magno veneno, quod admixtum erat mercurio (quod tum nihil erat, quàm quidam quasi ignis terrestris corrosinus) nunc habebis verum spiritum vitrioli, cuius maior pars eáque melior euaporat, consumitur, aut deperditur, si modo, & ratione, qua solent vulgò, igne illo magno, & violento per retortam extrahatur. Talis spiritus ea ratione, qua dictum præparatus, ingens est, specificum, solus domator epilepsiæ, si non ab ignaro empirico, sed à medico, vti par est, cum liquore aliquo appropriato administretur. Atque hæc est vna probatio virtutis coagulantis mercurij. Eadem eius vis coagulatiua manifestè apparet in præparationibus, quas præcipitationes vocant, quæ fiunt cum spiritibus acidis vitrioli, atque sulphuris, quorum beneficio in puluerem redigi potest, quod non facilè fit ab igne. Sed, vt constet hanc coagulandi potestatem armoniaci acidi naturæ non tantùm esse in mercurium, (in quẽ hâc vim exercere potest,) neutiquã verò in spiritus nitro sulphu-

ſulphureos corporis noſtri, cum quibus argentū viuum nullam habet ſympathiam, atque conuenientiam) oſtendemus illud alia quadam demõſtratione manifeſta, atque veriſsima: vti conſtabit experiri volentibus: eóque ſimul experimento docebo ad minùs excellens remedium ad gangrænas, & omnia vlcera cancroſa, & phagedenica, ſi ſuſpectum ſit, quod intra corpus aſſumatur propter vrinā ingredientem. Accipe vrinā pueri, aut adoleſcentis vinum bibentis, bonam quantitatē: depuretur ſecundùm artē: cui adde vitrioli Romani, aut Hungarici (his.n. melior fiet operatio) duplum. Pone ad digeſtionē in B.M. tepido per ſex vel octo dies, in vno, aut diſtinctis alēbicis vitreis. Nam multa opus eſt materia. Hac digeſtione peracta augebis ignē balnei, vt bulliat aqua. Mox impoſito capitello, adhibitóq; recipiēte deſtillabis aquam. Ac ea quidem, quæ primo exibit erit inſignis aqua ophtalmica. Secunda priori paulo acrior, ad dolores podagricos tepidè cum linteolis applicata confert. Eſtque hæc vna antipodagricarum mearum. Perge ita vrgendo calorem balnei, aut etiam per cineres calidos, donec materia in alembici fundo reſtet inſtar mellis. Quam poſtea infundes in vas ferreum, & adhibito igne ſpatula ferrea continuo agitabis, ne adhæreat: hócque eoúſque continuabis, donec omnis liquor vi ignis exhalarit, & reſideat ſolum ſal vitrioli, atq; vrinæ in fūdo ſiccū, & in maſſa quadā.

Hanc pulueriſatam in cornutam benè lutatam immittes adhibito amplo recipiente optimè obſignato, ne ſpiritus exhalare poſsint: admoue ignem vehementem, quali opus eſt ad parandam aquam fortem, aut ſpiritum vitrioli. Sed tamen ita moderandus eſt ignis per gradus, donec ad ſummum perueniat, vti ars poſtulat. Et videbis tandem recipientem impleri ſpiritibus albidis vndique, qui in ſummo illo calore, tanquam in nubibus aëris, congelabuntur in glacies quaquauerſum per recipientis capacitatem dependentes. Haud ſecus ſanè ac præ ingenti frigiditate hyemis, & aëris, nubes, atque vapores in niuem glacialem ſeu ſquammulas congelatas arboribus adhæreſcentes conſpicimus: ita ſpiritus hi ſalis, ignis non frigoris vehementia, concreſunt in glaciales illas particulas, & quaſi in media etiam flamma. Sic duo hi prædictorum ſalium, vulgò philoſophis pro calidiſsimis habitorum in glaciem congelantur per virtutem coagulatiuam ſalis armoniaci acidi naturæ, quem in ſe continent. Hæc glacies adſeruari poteſt in modum ſalis nitri. De qua, ſi ſcrupulum vnum, aut dimidium exhibeas in iuſculo, vino, aut liquore conuenienti, ingens erit remediũ ad omnes obſtructiones hepatis, atq; lienis, prouocat vrinas, & eſt ſpecificum remedium ad diſſolutionem calculi. Eadem glacies redacta in aquam (nam conuertitur facilè in humido) inſigne atque præcipuum eſt eſt remediũ ad in-

ad inflammationes & gangrænas,quas ſubitò extinguit. Ex hac tam pulchra atque nobili experientia, omnis verus philoſophus ac medicus argumentum eliciet vlterius philoſophandi atque inueſtigandi, quàm ſolet vulgus: ſicque certiùs diſquirere poterit de cauſis coagulationis calculorum, qui ex iiſdem ſalibus aut tartarea materia in diuerſis partibus corporis noſtri procreantur. Idem ſagaciùs inquiret in alios plures morbos qui fiũt ex coagulatione prædictorum ſpirituum acidorum aut vitriolatorum, vel ex euaporationibus aliorum ſalium acerrimorum, à quibus inflammationes & dolores podagrici efflorefcunt, atque tandem tophi, ex virtute interna condenſantium prædictorum ſpirituum. Ex his quoque facilius patebit remedium mitigandi, atque artificium diſſoluendi eiuſmodi calculoſa, ſi attendamus & conſideremus diligẽter in quo latitet virtus illa acris, atque diſſoluens, in quo item proprietas coagulatiua dictorum ſpirituum.

Eadem contemplatio occaſionem ſubminiſtrabit inquirendi in diuerſa meteora, quæ fiunt in microcoſmo, homine, inquam, ex continuis illis vaporibus atque exhalationibus,quæ ex inferiori ventre, (quem meritò cum terra compararueris)in aëream,hoc eſt,ſuperiorem corporis noſtri regionem, cerebrum, inquam, ſubleuantur. Ita patebit ex ſolis vaporibus mercurialibus in nubes à cerebri frigiditate condenſatis,nec digeri, aut diſſipari ab eo potentibus: modò pluuiæ

moderatæ ac simplicis specie, modò densissimarum nubium aut cataractarum in modum descendere: vnde catarrhi mites, aut violenti, quos suffocatiuos nuncupant, quòd materia vno quasi quodam impetu in partes vitales procumbat. Denique ex iisdem contemplationibus hauries veram originem ventorum, grandinum, niuium, à quibus tinnitus aurium, paralypseis, apoplexiæ, & similes morbi, à vaporibus mercurialibus condensatis excitantur. Quorum sanè morborum causa non tantùm, quod vulgus facit, ad frigiditatem referenda: sed etiam respiciendum ad aciditatem hanc salis vitriolati, quæ vaporibus illis mercurialibus permixta eosdem repente, & quasi de improuiso coagulare atque conglaciare potest, vnde apoplexiæ, & eiusmodi morbi producuntur. Nam vel exemplo è corpore nostro ex prompto, hoc est, vrinæ, facilè patet, qualis istis humoribus mercurialibus acido sale permixtis insit vis coagulandi. Quapropter hoc simpliciter nobis concedi necesse est, quod diximus, sal armoniacum naturę acidum habere vim dissoluendi corpora, & coagulandi spiritus, vt in prædictis experimentis aliunde explicatum est.

Sed erit fortè sciolus quidam nasutulus, & qui vix ac ne vix quidem limen philosophiæ salutauerit, qui magna confidentia nullo pudore (vt nō ita pridem à quodam sesquiasello, temeratissimi interim ingenij, homine factum) contra nos insurgere & occlamare ausit, in corpore nostro haud

haudquaquam reperiri naturam vitriolatam, aut tale aliquid ſimile. Sed hunc,aut eiuſmodi homines ſufficienter & æquanimiter(ſi diſcere non recuſauerint) illud docebimus in opere noſtro de recondita rerum natura,artíſque perfectione: vbi & hoc,& plurimas alias vtiles, & vero medico neceſſarias quæſtiones declarabimus. Sed ne vel hîc ſicco pede prætergreſſi videamur, tribus tantùm verbis dicam. Primò omnium exactè conſiderandum ſuadeo, quis ſit ignis ille naturæ, quis ſit ille coctionis cibi in ventriculo author, qui eundem diſſoluit atque immutat, & tam exiguo quidem tempore, quod nec aqua bulliens, nec ignis elementaris quidem præſtare poſſit, vel longo.Rurſus conſiderent quæſo cauſam famis caninæ,quæ tam promptè conſueuit omnem cibum in ventriculo conſumere, vt ne terminum quidem,aut ſpatium legitimum naturę concedat nutriendi ſui:vnde fames iſta inſatiabilis. At ex vulgi opinione licet aliquis hoc fieri ab humore quodam acido & melancholico, qui lateribus iniectus interdum ebullit haud aliter ac fortiſſimũ acetum, vel potiùs ſicut oleum vitrioli, aut aliud ſimile quiddam deuorans atque diſſoluēs. Enimuerò ſanè ſi aciditas illa diligentiùs fuerit conſiderata, & per anatomiam philoſophicam inſpecta,à bonis & candidis facilè iudicabitur,non ineptiùs dici vitriolatum, quàm melancholicum. Quinimò longè etiam meliùs: cùm melancholia talia nec poſſit,nec præſtare ſoleat, niſi per acidi-

catem suprà dictam. Hac enim loquendi ratione, longè meliùs exprimitur virtus dissoluens, reliquæque proprietates, quod facilè patebit ei, qui examussim omnia considerauerit. Et quid prohibeat tandem vitriolatas eiusmodi facultates, vel humores appellare, cùm constet omnibus suis proprietatibus atque viribus ad naturam vitrioli accedere? Nimirum liberum est, & concessum vulgò medicis bilem appellare æruginosam, vitellinam, porraceam, propter affinitatem rerum, à quibus ista nomina mutuata est: Eccur igitur nõ & nobis integrum sit idem faciendi, & humores vitriolatos appellandi, quod de natura vitrioli participent? Sed redeamus ad meteora quæ fiunt in corpore nostro: & iam locuti sumus de iis, quæ excitantur à vaporibus liquorum mercurialium, quæ cum aqueis similitudinem habent, atque etiam cum iis, quæ ex meris terræ vaporibus fiunt in macrocosmo. Restat nunc, vt etiam de aliis aliquid tradamus. Quemadmodum igitur exhalationes sulphureæ, nitrosæ, vel antimoniales ex terra in aërem atque nubes subleuatæ, causant meteora ignita, vt fulgura, fulmina, tonitrua, cometas, & his similia: Ita quoque in corpore nostro à fumis atque euaporationibus fuliginosis ex sanguine retorrido & adusto, atque à tot támque diuersis tartareis sulphureis, atque nitrosis (quibus viscera nostra scatent) effumationibus excitatis, similia producuntur meteora. Eiusmodi quippe materiæ fuliginosæ, vel in ipsis hepocondriis, à ven-

à ventilatione præpedita æstuantibus, subortæ, vel à calore immodico & febrili excitatę, tandem efferuntur & subleuantur in cerebrum atque ignita in eo suscitant meteora, manias diuturnas, phrænitides ardentes, melancholias pertinaces, deliria, dolores capitis, epilepsias, & id genus plura. Horum quædam, ob materiæ fuliginosæ tenacitatem, aut copiam longo tempore durant, vti mania: quædam citiùs finiuntur, vt phręnitides: quædam ferociùs hominem exercent, quædã mitiùs, nempe prout materiæ prædictæ fuliginosæ, vel plus, vel minùs fuerint acres, abundantes, adhærentes, salsæ, sulphureæ, aut talis eiusmodi qualitatis magis, vel minùs inflammabilis, vel quacúmque alia ratione noxiæ. Est enim magna istarum materierum fuliginosarum diuersitas: Haud secus sanè, ac ipsorum etiam lignorum cõbustorum differentes fieri fuligines videmus, nẽpe alias tenaces magis, alias salsas, sulphureas, & eiusmodi diuersitates. Eadem diuersitas etiam apparet in separatione spirituum tartareorũ cereuisiæ, defrutorum, vini, hydromelitis & similiũ potuum, quorum diuersitas, vel ex odoribus nares ferientibus abundè manifestè apparet. Ita in salibus quoque, sulphuribus, & oleis, quæ destillantur vaporum diuersitas (qui nihil aliud sunt, quàm spiritus à diuersis materieb. tartareis producti) satis manifestè declarat. Horum námque alij sunt acuti, alij acidi, alij mordicantes, alij fœtidi, alij odorati, quidam tantæ acrimoniæ, vt vel

ſolo odore ferientes cerebrum, moueant ſucceſſiones, & ſternutationes extraordinarias, aut alia quacunque ratione oblædunt cerebrum, vel obfuſcando ſpiritus, aut obtundendo, & conturbando: vel ſulphureis illis fumis, aut narcoticis, quales ex plurimis carbonibus excitari ſolent, ſopiendo: vt videre eſt in plurimis, qui eiuſmodi carbonibus aſsidentes quodammodo lethargici euadunt, aut quomodocumque cerebro vehementer perturbato. Eædem conſtituendæ differentiæ in antimonialibus, arſenicalibus, & mineralibus humoribus, vel vaporibus, ídque ex eorũ effectu, vel ſeptico, vel certè cauſtico, quod prædicti fumi continent beneficio ſalis. Tales acres fumi plus ſatis ſæpè oculis noſtris innoteſcunt, quibus & dolores, & inflammationes, & fluxiones acritudine ſua accerſunt, nóſque ſæpè, ceu altera quædam Xantippe aut fœmina rixoſa perturbatríxque è domo noſtra expellũt & arcẽt. Hinc ex ea fumorum diuerſitate diuerſa ſuboriuntur ſymptomata, diuturnitate, malignitate, atque vehementia magis, vel minus infeſtantia, ídque pro natura, minera, atque conditione qualitatis, vel quantitatis exhalationum, & earum ſubſtantiarum, quæ cum iis ceu vehiculo quodam ſubleuãtur. Rurſus quoque videmus in viſceribus terræ microcoſmi non minùs, quàm macrocoſmi, in ventribus, inquam, eiuſdẽ ferè effectus fieri meteororum, tam aqueorum, quàm igneorũ. Exemplo ſunt tympanites, hydrocele, itémque flatus ab in-

ab infarctibus inclusi, viscera & partes internas concutientes quæ omnia ventos, pluuias terræq; motus præclarè repræsentant: Aquæ verò intus aut inter cutem, mare, flumina, fontes, & riuulos. Denique & ignita meteora variè fiunt etiam in homine ab exhalationibus spirituum nitrosorum, & sulphureorum, qui inflammati, tot febriũ excitant diuersitates, tot inflammationum. Nascuntur etiam in homine diuersæ substantiæ metallicæ, vt arenæ, lapides, seu calculi, qui in variis visceribus, atque capacitatibus ventriculi, fellis, quíque in splene, hepate, intestinis articulis, ac in ipsis etiam pulmonibus, atque cerebro procreari solent, vt alibi fusiùs ostendimus quamuis frequentiùs id eueniat in renibus atque vesica, in quibus partibus sunt mineræ omnium fertilissimæ. Sed & succi concreti (quos vocant) gignuntur in humano corpore: vt diuersa sulphuris genera, saliúmque præsertim plures differentiæ, vitriolata, aluminosa, nitrosa, gemmea: sal gemmæ, aut sal commune salsum, efflorescit in pituita salsa: sal armoniacũ acetosum, in pituita acida, itémque in quadam specie melancholiæ acidæ: sal vitriolatum æruginosum, in bile æruginosa: sal aluminosum pungens, & stypticum, in pituita vitrea, eiusdemmet qualitatis prædita: sal nitrosum amarum in bile amara: vrinæ quinetiam penitùs nitrosæ materiam nitro simillimam repræsentãt: reperiuntur & in microcosmo, perinde ac in macrocosmo, plures aliæ salium differentiæ: sal saç-

carinum in dulci pituita: itémque ſal arſenicale & ſepticũ in humoribus malignis & peſtilentibus. Ex quorum ſalium reſolutionibus, ſed maximè ſtypticorum, fiunt quædam ſpecies colicæ, quæ tandem in contracturas denegenerant. Ex corroſiuis diſtincta dyſenteriarum genera oboriuntur: ex acribus & ſalſis, ardores vrinæ: ex acetatis orexes ventriculi: ex arſenicalibus authraces carbunculi, itémque vlcera cancroſa, phagædenica, dyſepulotica & ſimilia. Ex eorundem verò coagulationibus fiunt arthritides, calculi, ſcirrhi, & varia obſtructionum genera, prout ipſæ tartarorum, ſaliúmque, quæ in corpore noſtro gignuntur naturæ euariant. Sed vt prædicta omnia explicentur meliùs, & clariùs appareant etiã ad ſenſum (cum ex his emenda ſit vera exactáque cognitio cauſarum morbificarum, qua ſine fruſtra remedia quæruntur, aut adhibentur, ſubiiciemus quaſdam demonſtrationes manifeſtas, & ad ſenſum patentes. Sed breuiter, cum ampliorem ſpecialiorémque iſtorum tractationem reſeruauerimus ad opus noſtrum de recondita rerum naturæ, &c.

Notum eſt, & in confeſſo omnibus, vel edicto ſummi medicorum dictatoris Hippocratis: corpus noſtrum conſtare ex continentibus, contentis & impetum facientibus. Continentia ſunt partes ſolidæ, atque firmiores, vt oſſa cartilagines, ligamenta, carnes, quæ continent, & quaſi coërcẽt partes molliores. Contenta rurſus in duplici ſunt diſcri-

discrimine. quædam ſunt impetentia, exhalantia, impellentia, ſeu impetũ facientia: (vt loquuntur medici) quædam humectantia, effluentia. Prioris generis ſunt ſpiritus balſami noſtri radicalis, quos ſpiritus innatos vocant, ſiue pacti alicui infixi hæreant, ſeu per vniuerſum corpus diuagentur, generati ex ſubſtantia puriſsima, atque ſpiritualis liquoris ſulphurei, & ſalis alimentorum vitæ noſtræ. Spiritus rurſus ſubdiuidunt in naturales, in vitales, atque in animales. Hi omnes vel genuini ſunt, atque puri, vel impuri & fœculenti. Illi profectò naturæ ſunt puriſsimæ, atque adeò æthereæ, & vitæ conſeruatores. Hi craſsi, atque impuri ad illos collati, obnoxij alterationibus, quippè qui de impuritate fœculenta mercurij, atque liquorum ſalis, & ſulphuris alimentorum, plurimum participant: Ex quibus principiis nos conſtare ſupra docuimus. Humectantes partes ſunt liquores mercuriales, aut id, quod vulgò humores nuncupant, tam naturales vtiles, & nutrientes, qui retinent aliquid de ſpiritu vitæ, quàm inutiles, & excrementitij. Effluentia ſeu exhalantia ſunt halitus, quo nomine & vapores, quorum ſupra meminimus complectimur: qui nihil ſunt aliud, quàm vel deſtillatio, & euaporatio illa humida, ſublata ex parte aquoſiori rerum humoralium ſeu mercurialium: vel exhalatio ſicca rerum ſulphurearum aut tartarearum atque ſalium corporis noſtri. Et tales exhalationes nihil quoque aliud ſunt, quàm fumi, fuliginéſque ſpirituales,

ſed excrementoſi, ideóque ſuperflui. Nam præter primas illas ſeparationes, quas natura facit ex parte alimentorum craſsiori, & impuriori, per excretiones fœcum ordinarias: adhuc etiam in Chylo, ac in ipſo ſanguine humorum nobiliſsimis, ſunt quædam impuritates ſuperfluæ, quas proinde natura ſeparat. Ergo per euaporationes ſeparantur ſuperfluitates humidiores, & eæ tantùm, quæ in tertia concoctione ſeparantur, quæ aſsimilari nutriendis partibus nequiuerunt. Quapropter à natura expelluntur per ductus inſenſiles, poros inquam cutis, vt liberiùs perfletur & ventiletur ab aëre calor noſter naturalis, aut cordis feruor.

Superfluitates halituoſæ quoque æquè participant de ſicco atque de humido: hoc eſt his quæ ex materiebus ſulphureis, ſalſis, atque liquoribus mercurialibus exhalantur, atque euaporantur. Quarum quidem pars tenuior, & halituoſior per inſenſiles tranſpirationes: aquoſior per ſudores: ſordidior verò, atque ea, quæ maximè eſt fœculenta cutis ſuperficiei obhæret. Quod ſi verò iam eiuſmodi exhalationes fuliginoſæ retineantur in corpore noſtro (id, quod vel propter frigus ambiens adſtrictionémque cutis, vel propter locorum aut ætatis rationem, victus rationem intemperantem indéque enatam diſpoſitionem, aut cutis denſitatem ſimiléſve occaſiones accidere ſolet) tum fieri nequit, quin eiuſmodi corpora infinitis propemodum morbis aliis (præter eos,

quos

quos in meteororum aërcorum, atque terrestriũ microcosmi classem retulimus) fiant obnoxia.

Notandum verò etiam hoc loco, in omnibus istis euaporationibus, exhalationibúsque ordinariis, exhalare etiam aliquid substantifici nectaris vitæ nostrę, vel balsami radicalis spiritualis. Quę exhalatio, si fiat lentè, & absque omni violentia, vel vi quacunque, sed continuatione quadã spontanea, & naturali, protrahitur ętas nostra pedetẽtim interim declinando ad extremam vsque senectutẽ, donec omnis aqua vitę naturę oleúmve radicale (quod lampadi vitę nostrę fomitem prębet) suffocetur, aut extinguatur defectu aëris, & humidi radicalis, quo fouetur & sustentatur. At si exhalatio illa fiat vi, vel pręcipiti violentia, vt accidit in febribus colliquantibus, ardentibus, & affectionibus, atque commotionibus vehementissimis spirituum corporis nostri, vt doloribus atrocibus, extremis atrophiis, lipothymiis frequentibus, sincopúmque incursu vehementi, aut his similibus symptomatis) certè antè senectutem pręueniri, adeóque lampadem nectarei illius olei vitę nostrę suffocatione extingui necesse est. Hinc mors præmatura plurimorum, & quodammodo violenta; violentię tamen causa, ab occasione interna oborta.

Quoniam autem apprimè conducit, & necessarium est vt rectè intelligantur ea quę de naturis in nobis contentis, (hoc est impetum facientibus, humectantibus, effluentibus, &c.) modò di-

cta sunt: maximè verò, cùm ex iis deueniamus ad cognitionem spirituum nostrorum, & humoris nostri radicalis, vel nectaris vitę, itémque ad causas conseruationis, prolongationis, destructionis, abbreuiationísque vitę nostrę: iccirco eadem omnia iam declarabo exemplo, quo ad certam perfectámque earum rerum cognitionem quiuis attentus peruenire queat. Nec magni hic facimus pręsumptiones, rationes probabiles, vel etiam authoritates, sed demonstrationem nostram in ipsis sensibus fundabimus, vt & ea quę à nobis dicta sunt, & videri, & palpari posśint. Cui si quis porrò obstinatiùs contradicere non erubescet, illud Auerrhonis si bene memini, occinemus: Plus valet vnica experiētia, quàm plures rationes. Experientia autem fit sensu: & qui sensum negat, ille pœna sensus (vt ne quid grauius dicam) dignus est. Quid? quod ipse quoque Aristoteles omnis, demonstrationis, etiam illius τοῦ διότι fundamentum in sensu esse dixerit, quis huic porrò repugnare audebit?

Ergo exemplo rursus assumamus vinum, cùm & illud exempli loco sumpserimus suprà. In hoc quàm quęso appertè, quámque manifestè apparet, eiusmodi separationes, & excrementa fieri? & propria quidem sua natura hoc facit, vt tantò facilius ex analogia hac, quam habet cum nostro sanguine constet natura alterutrius, atque vtriúsque. Ex depuratione enim vini cognoscimus anatomiam vitalem nostri sanguinis; ex eadem

inno-

innotescit quinam sint spiritus nostri innati, ætherei, vt & calor noster natiuus, & humor radicalis: quæ duo corpus nostrum fulciunt, vitámque tuentur, & quorum adminiculo alter alterius opus habet: cùm humidũ illud radicale, sit pabulum, ac fomentum caloris, atque idem hic calor illius humidi beneficio subsistat. Ita hæc duo vndique spiritu perfusa, & quasi connexa, diffundũtur in omne corpus. Eodem hoc exemplo innotescet distinctio humiditatis vitalis nutrientis, ab inutili, & ex crementosa. Denique constabit in effluentium genere, quænam sint humida, & quæ sicca; quæ ex iis, naturæ nostræ obesse, aut prodesse possunt. Ex qua quidem sanguinis anatomia plus proficiet (vt ego quidem arbitror) docilis lector, eo ipso, quòd & humores illos quatuor, ex quo sanguinem constituunt, referamus & certa quadam analogia conferamus. Sed ad rem tandem accedamus. Quando igitur vinum paratur, vuæ torculari primùm exprimuntur racemi: at pelliculæ & acini separantur, abiiciuntúrque. Mox sordibus, & recrementis inutilibus, partim hominum industria, partim ab ipsiúsmet vini natura reiectis: Vinum in cados infunditur, atque dolia. In his digestione facta, atque ebullitione simul etiam fœculentas illas crassioréisque superfluitates suapte vi separat atque eiicit. Quo facto, vinum iam ferè factum est. Et potui aptum, atque nutritioni. Prima illa vini artificiosa præparatio (quæ viuaciorum separatione, & expresio-

ne fit) nobis repræſentat quodammodo præparationem frumenti, in qua & farina, & palea ſeparata, reliquum in farinam conteritur, vt nutritioni magis fiat idoneum. ita in ore noſtro prima fit ſeparatio carnium ab oſsibus, & talium eiuſmodi. Expreſsio autem fit ore, atque dentibus mox maſticatione ritè peracta cibus in ventriculum deuoluitur. Hæc eſt prima nutrimenti noſtr præparatio analoga cum prima illa vini atq; frumenti: reſpōdétque id, quod ſtomacho committitur, ei vino, quod in dolia primùm infunditur & farinæ iam factæ. Deinceps ergo in ſtomacho altera fit naturæ operatio: Illud enim, quod concipit ſtomachus concoquit, digerit, hoc eſt omnis generis ſimul mixtos cibos, ſicut vinum in ſuo dolio, aut aliud quoduis genus potulenti, ex melle, fructibus, hordeo, aut aqua, cui varia incoxerint, parati. Stomachus itaque dolium illud naturæ eſt, in quo non tantùm ei demandata materia coquitur, atque digeritur, ſed ab ea quoque ſeparantur fœces tartareæ, & quicquid in eo eſt excrementitij per ductus à natura ad id deſtinatos. tandem multa purificatione peracta ſanguis fit depuratus, rubeus fons & origo ſpirituum vitæ noſtræ: haud ſecus, ac vinum ritè purificatum cæteris ferè, quæ nutritioni, ac reſtaurationi vitæ noſtræ deſeruiunt, præfertur. Sed pergamus.

Ex hoc vino arte & vel leuiſſimi caloris interuentu per vaſa circulatoria, vt vocant, extrahitur ignis naturæ, quem comitatur humidum radicale:

le: nempe aqua vitæ,ignea prorſus, atque æthe-
rea,ac verè eſſentia quinta, tota ſpiritualis,& na-
turæ ferè incorruptibilis. Simili prorſus ratione
beneficio ignis naturæ, & per circulationem,quæ
à calore cordis atque hepatis fit, elicitur ac gene-
ratur in nobis ignis ille viuificus, ſtipatus, atque
fotus proprio ſuo humore vnctuoſo, & radicali,
qui eſt aqua vitæ, ac verum atque viuificum illud
nectar, quinta eſſentia, & ſpiritus æthereus ferè,
incorruptibilis fautor atq; cõſeruator vitę noſtræ.
Illud etiam in prædicti vini operatione notan-
dum hîc obiter occurrit,quódque animaduerſio-
ne quidem & admiratione dignum eſt, nempe
quòd duo tréſve ſolùm carbones accenſi ſub am-
pliſſimo vaſe, ſeu cacabo impoſiti (quod viginti,
vel plures vini heminas contineat) calefaciunt
ipſum vinum, viníque ſpiritum ad deſtillandum
promouent:cùm ex illo minimo calore,vel mul-
to minor aquæ portio vix tepefieri queat. ſed,
quod admirandum magis aut notatu dignum eſt,
dum ille vini ſpiritus per coluurina, vt vocant,
nempe per canales aut fiſtulas æneas oblongas &
retortas, ad háncque deſtillationem aptas tran-
ſcendit, eas, vt & ingens aquæ frigidæ plenum
dolium, & ab igne ſatis remotum (in quo prædi-
ctæ fiſtulę madent)adeo calefacit,vt vix quis ma-
num admouere queat. Quòd ſanè ingenti calori,
quem vini ſpiritus per prædictas fiſtulas tran-
ſiens aquæ frigidæ impertit,tribuendum eſt.nam
dum totus extillarit vini ſpiritus,etiamſi ſub prę-

dictum vas ignem multò vehementiorem adhibeas, calorem tamen illius aquæ in dolio contentæ sensim extingui & refrigerari percipies. Quod sanè nobis in mentem inculcare debet, quænam sit caloris nostri emphyti seu symphiti proxima causa & origo: quippe hic calor ex continua & perenni circulatione spiritus viuifici sanguinis nostri in nobis excitatur. Hæc aqua vitæ dum tota tandem à calore quodam interno seu externo & violento destillata, aut temporis progressu penitus absumpta est, iam proculdubio caloris illius viuifici extinctio tandem apparet, mórsque frigida subsequitur. Sed vt ad rem redeamus, Post extractionem veræ ac genuinæ aquæ vitæ, seu spiritus vini (qui est tota illa puritas trium principiorum hypostaticorũ (cuius liquor mercurium, flamma (quam promptè concipit) naturam sulphuream, acumen verò, & vis eximiè gustum feriens, spiritum salis armoniaci repræsentant: magna restat copia phlegmatis, seu liquoris mercurialis, qui continet quidem aliquid adhuc spiritus vini. At quod reliquum est, nihil est aliud quàm aqua inutilis, quę mox vapescat atque corrumpatur simili quoque ratione post extractionem aquæ vitæ, ac verè spiritualis ex sanguine nostro residuus manet in corpore humidus, & humectans ille liquor, quem partim alimentosum, partim excrementosum diximus. Restant vltimò, præter prædicta, fœces, seu residentiæ tartareæ, & nitro sulphureæ, quæ in se multas

fœti-

fœtidas impuritates, vt & magnam ſalis copiam continent. Impuritates oculis, & tetri fœtores naribus ſatis ſupérque ſe produnt, dum diuerſa ex his olea vehementi igne extillantur. At ex fœcibus calcinatis ſal elicitur, idémque fixum cum proprio phlegmate, vt ſupra docuimus in operatione eiuſdem vegetabilis. Sal iſtud volatile efficitur cum ſale armoniaco volatili in proprio ſpiritu, ſeu aqua vitæ contento procedendo, vt iam docuimus. Similiter & in ſanguine præter ſpiritum illum vitæ, & liquorem mercurialem (quæ duo re vera ſeparari ab ipſo ſanguine, & ad oculum oſtendi, poſt digeſtiones conuenientes, in calore Bal. Mar. qui ſit analogus calori naturæ, vt meliùs & faciliùs conſtet, quomodo idem calor eadémque natura in nobis eaſdem faciat operationes & ſeparationes) præter illa duo, inquam, quædam conſiſtentia mollis liquidi inſtar reſidebit in fundo, in qua mellita conſiſtentia multas impuritates inuenies, quas oculis & naribus percipies, ſi ad ignem cinerum calori febrili analogum materia prędicta exſiccetur. Quippe qui nidorulentus ac nitroſulphureus ille fœtor manifeſtè in nobis cauſat meteora ignita tam ſuperiori, quàm inferiori corporis parte, aliáque innumera ſymptomata parit, vt oſtenſum eſt ſuprà. Sic ignis quoque vi, (haud ſecus, ac ex vino) ita ex fœcibus, & tartaro ſanguinis, ſeparari poſſunt ſulphura atque olea picis in modum craſſa atque tenacia: adhæc tanto fœtore abominanda, vt ne præſens

quidem præ abominando illo odore ſubſiſtere queas: ex quibus multa ſymptomata in corpore noſtro ſuboriri poſſe quilibet facilè colligere poteſt. Quo peracto, reſtabunt cineres ex quibus elicitur ſal, quod (virtute ſalis armoniaci naturæ) effici poteſt volatile, atque fieri id quod Lullius appellat lunariam maiorem, ad imitationem operis vegetabilis. Admirandum prorſus eſt hoc opus, ex quo fit vera mumia, medicina vniuerſalis, verúſque balſamus naturæ conſeruans atque reſtaurans. Atque hæc eſt vera atque vitalis anatomia ſanguinis, quem non temerè, ſed verè, & manifeſta demonſtratione, & quaſi ad oculum ipſáque adeò autopſia innitēti oſtendimus magnam habere cum vino analogiam: cùm verus philoſophus ęquè ex vno, atque ex alio (licèt alterum maius artificium requirat) norit ſeparare aquas vitæ penitus ſpirituales, quæ impetentia dicuntur: prętere a liquores mercuriales tam vtiles, quàm noxios, quæ humectantia: denique halitus & fuliginoſas exhalationes, quæ effluentia appellantur.

Quod ſi igitur in vino, quo in dies vtimur ad nutritionem corporis, eóque puro & claro poſt ſeparationem ſpiritus eius, videamus tot res heterogeneas, támque impuras: quanto, quæſo, plures ſolidioréſque impuritates deprehēdemus in tartaro vinorum doliis atque cadis adhęreſcente, atque ex fœcibus & reſidentia vini eiuſdem? Qui eximiam illam tartari nigredinem, (quæ manifeſtatur in calcinatione eius) ſeparationémque ſpiritus

ritus eius atque olei rubri, nigri, & fœtidi, quæ per destillationem fit norunt, atque intelligunt, hi luculenter satis testari, fidémque facere poterunt, quantus fœtor insit in ipsius sulphure: quanta item sit acrimonia eiusdemmet tartari propter sal, quod ex ipso extrahitur, atque oleum, quod fit ex resolutione eiusdem salis tartari. At hercle in eiusdem vini fœcibus, præter iam dicta, longè impuriora, fœtidiora, sordidioráque depræhenduntur, vt norunt plus satis illi, qui propter calcinationem earum, vt efficiant cineres, quos vocant clauellatos, extra vrbes in campos atque loca remota concedere coguntur, propter ingentem earum infectionem, atque fœtorem, quo & ipsa loca vicina infici solent.

Quid igitur mirum, vt ostensum est superiùs, si in sanguine quoque nostro post separationem veri spiritus, reperiantur tot res heterogeneæ, tot impuritates tartareæ, fœtidæ atque sulphureæ? quin inquam, eo etiã magis plures sordes insint, atque fœtores in plurib⁹ heterogeneis Chyli partibus, ex quibus primum ortum compositionis suæ, sanguis ipse traxerit? Tartarus ille est sanguinis, qui vasis viscerũ adhærescit. Iam verò fœcos Chyli nihilo aliud sunt, quàm tot, tantáque diuersi generis excrementa ipsius alimenti in diuersis corporis partibus existentis. Atque à natura omnino digeri, euinci expellique nitro sulphureæ illæ & tartareæ impuritates cum non possint viscera offerciũt, vnde grauissimorum morborum

ſeminarium,atque prouentus, vt vel hinc,ſi liberè fateri velimus, quod res eſt, cum magno Hippocrate dicere cogamur morbos, & radices, & ſemina in corporibus habere. Quod ex prædicta vini & ſanguinis analogia euidentiſsimè patet. Nam apparentibus innititur fundamentis & ad ſenſum patentibus ſignis ceu terminis quibuſdã, neutiquam verò imaginatione quadam dubia effictis.

Et quemadmodum videmus vernis temporibus, quando natura flores ſuos protrudit, vini fœces ipſo vino permiſceri, iſtud conturbare, & ſæpè corrumpere. Quemadmodũ in calore eximio ſolis aut ęſtatis ęſtu, pars calidior ſulphurea eiuſdem vini nempe ſpiritus exhalare poteſt, & ſolet, vnde eiuſdem vini corruptio conſequitur. Ita quoque iiſdem planè temporibus fœces, & tartarea illa colluuies ſanguini noſtro permixta eundem peruertit, atque corrumpit. Vnde morborum occaſio, atque prouentus multiplex. Nam & ab externo, & ab interno calore diſsipato ſpiritu ſanguinis,atque ſeparato,neceſſe eſt illum corrumpi, cui ſanè corruptioni, & ab eiuſmodi quidem cauſis obortæ, omnino plurimorum quoque morborum cauſa accepta ferenda potius, quàm nudis, & ſimplicibus illis qualitatibus. Sicut itaque docuimus in ſeparatione veri ſpiritus vini(qui nectare cœleſti, ac ſpirituali vitæ noſtræ ſymbolizat,vti dictum) plurimas eius impuritates demum innoteſcere: ita prorſus, ac eadem

dem ratione fit cum tritico, cum fructibus, & ex his paratis potionibus & cibis, & in vniuersum cum rebus omnibus vegetabilibus eodem modo procedendo, vt de vino diximus. Habent enim & illa non leuem cum sanguine nostro proportionem, iuxta illud: *iisdem nutrimur quibus constamus*, & vice-versa haud malè dicas, *iisdem constamus, quibus nutrimur*. Participat autem alterum altero magis, vel de hoc, vel de illo, exempli gratia, spiritu, liquore mercuriali, sale, fœcibus, fœtidis & inutilibus excrementis: quæ ratio, quod ex hoc, aut illo cibi genere laudabilior, aut illaudabilior sanguis generetur.

Ex hydromelite itaque (vt hoc exempli, & quasi superpondij loco addam) ex defruto, ex cereuisia, & similium potionum generibus, eorúmque fœcibus easdem præparationes, & separationes tam laudati liquoris, quàm fœcum, eodem planè modo, vt de vino docuimus fieri possunt: nec aliter ex his elici principia, & partes heterogeneæ, quàm ex illo. Denique ex omnibus iis, quę nutritionem præbent homini, ex quorum præparatione, atque separatione, facta demum cum sanguine nostro analogia longè fœlicius, ac melius morborum fontes ediscere poteris, quàm si, (vt vulgò consuetum) ad qualitates recurras, atque humores, & contemplatione quadam ingeniosiori, quàm veriori morborũ & symptomatũ causas & origines perquiras, atque decernas & placuit quidem ista de exacta & interna humo-

rum anatomia, eorum denique examine artificioſo breuibus anticipari. tum, vt ex iis conſtet, vnde ſint petendæ genuinæ ſignaturę rerum, veræ, & infallibiles morborum cauſæ, vt exinde omnem artificioſam componendi, præparandi, & adminiſtrandi medicamenti rationem (quam hoc opere quærere, atque docere intendimus) veri philoſophi ac medici intelligant.

Sed tempus tandem eſt, vt id, cuius gratia ſuſceptum eſt hoc opus, exequamur: nempè, vt doceamus modum parandi & concinnandi omnis generis medicamenta etiam ſecundùm rationem, & methodum dogmaticorũ. Subinde quid in vnoquoque rectè quid perperam paſsim hodie ab omnibus, atque in vniuerſum in cunctis practicantium, & diſpenſatoriorum libris præſcriptum ſit ac in pharmacopœorum officinis fiat, graphicè depingamus, & commonefaciamus. Sícque nec veterem prorſus, nec omnino nouam, ſed veterem φαρμακοποΐαν reſtitutam, & plurimis noſtris inuentis, experimentis, atque compoſitionum formulis, quibus fœliciter vſi ſumus, adauctam demus, atque exornatam.

IOS.

IOS. QVERCETANI CONS. ET MEDICI REGII, DE DOGMATICORVM MEDICORVM LEGITIMA ET RESTITVTA MEDICAMENTORUM PRÆPARATIONE

LIBER PRIMVS.

De medicamenti definitione & diuisione.

Cap. I.

Medicamentorvm dogmaticorum restitutam præparationem, (in quam nũc incumbo) traditurus, operæpretium esse duxi aliquid de eiusdem medicamenti definitione, compositionúmque caussis, specialius præfari. sed id breuissimè me facturum polliceor: exactiùs eadem alio opere discussurus.

Medicamentum igitur Galeno, & omnibus dogmaticis medicis, est omne id, quod naturam nostram immutare, & quocunque tandem modo vincere potest. Hoc autẽ vel simpliciter tale est, vel secundùm quid. Simpliciter tale purè medicamentum dicitur, quòd verè, & semper cum definitione modo allata adæquetur, & conuertatur. Secundùm quid medicamentum, nec ita propriè appellatũ dicere possumus omne id, quod cùm alimenti natura, quocunque tandem modo, vel aliqua sui parte participat. Eiusmodi appellantur

medicamenta alimentosa, & alimenta medicamentosa: de quibus aliàs, quę etiam si lubet commodè huc referri possunt. Medicamento velut è diametro est oppositum alimentum. Quidni? illud enim immutat, hoc simile fit. Mutare, & assimilare sunt contraria. Ergo, & illa, quę hoc efficiunt. Iam autem medicamentum de vtroque intermedio, hoc est de medicamento alimentoso, & alimento medicamentoso recedit, atq; participat: tantùm & alimentum. Sed id ea lege, atque omine, vt medicamento adfinius sit medicamẽtum alimentosum: alimento alimentum medicamentosum, cuius rei ratio infra dicetur.

De medicamento hoc opere propositum est agere, siue propriè, siue impropriè sumpto, non autem de alimento. Placuit id tamen hęc in tractationis limine ita distinguere, iuxta illud doctorum preceptum: *Qui bene distinguit, bene docet.*

Iam verò omne medicamentum, aut simplex est, aut compositum. Simplex appellant medici, non tantùm id, quod purè, & simpliciter tale est, cuiusmodi ignis purus, aqua pura, & impermixta, aut tale quid aliud: & in Spagirica medicina, sal, sulphur, & mercurius: Sed quod ad composita collatum, tale esse videtur respectu eius, quod magis compositum est: vt veriùs, simpliciùs dicas, quàm absolutè simplex. Compositum autem est omne id, quod ex simplicibus prędictis concinnatum est. Vtriusque exempla hęc sunto.

Simpli-

Simplicia: Ex mineralibus; metalla, ſucci, lapides. Ex vegetabilibus: ſtirpes omnes, earúmque partes: radix, lignum, cortex, folia, fructus, ſemina, iüli excrementa, reſinę, gummi, herbarum ſucci, denique quicquid à ſtirpibus quocunque tandem modo procedit.

Ex animalibus, ſunt vel integra, vel partes. Integra ſunt ſcinici, oniſci, ſeu aſelli, lumbrici, ſcorpiones, cantharides, aliáque plurima.

Partes eorum ſunt: adeps, cornu, oſſa diuerſa, pili, ſanguis, excrementa, &c.

Hęc, inquam, omnia naturalia ſimplicia in officinis appellantur, nec vllam adhuc pręparationem experta. Sunt námque, & alia etiamnum in pharmacopœorum officinis dicta ſimplicia, non tamen à natura ſed arte parata, vt aquę ſtillatitiæ ſimplices, olea ſimplicia, ſyrupi ſimplices: & his ſimilia, quę collatione cum magis compoſitis eiuſdem formę medicamenti talia dicuntur: & viceuerſa, compoſita cum reſpectu ad illa. Quamuis etiam verè, & abſolutè hęc compoſita dici mereantur. Horum omnium cognitio exacta medico dogmatico non tantùm vtilis eſt, ſed etiam neceſſaria, vel ipſo Galeno dogmaticorũ medicorum omnium coryphęo multis in locis illud atteſtante. [*com.3.in aph.1.ſect.5.& 6.Epid.*] Idẽ Galenus hanc methodum medicamenta pręparandi, atque componendi fusè ac doctè tradidit in ſuo opere de compoſitione medicamentorum ſecundùm genera.

Porrò medicamentorum omnium tum ſimplicium, tum compoſitorum materia, vel ex mineralium, vel ex vegetabilium, vel denique ex animalium familia depromitur, vt iam dictum eſt. Quorum omnium perfecta cognitio conſiſtit in delectu,in præparatione,mixtione,compoſitione,quantitate,proportione, atque forma: Præterea in omnium tam ſimplicium, quàm cõpoſitorum adminiſtratione, atque vſu legitimo. Electio ex arte fit, indicatione ſumpta à ſubſtantia medicamenti, vel,vt nuperi quidam profundius philoſophantes voluerunt, à totius ſubſtantiæ proprietate,à qualitatibus omnis generis,earúmque gradibus primis, ſecundis, tertiis, quartis, horúmque latitudinibus:à quantitate, numero,figura,ſitu, loco: & poſtremò à tempore tum durationis,tum collectionis,quæ omnia breuitatis cauſa fuſiùs hîc non exponemus. Sed de his conſulendi ſunt veteres, vt Theophraſtus, Dioſcorides,Galenus,Meſues, & alij, qui de medicamentorum præparandorum ratione ſcripſerunt. Præparationem verò, mixtionem, compoſitionem, quantitatem, ſeu doſin, proportionem atque formam docemus in progreſſu.

CAP. II.

De cauſis compoſitionis medicamentorum,ſecundùm doctrinam dogmaticorum.

NOn auaritiæ, aut hominum voluptatis inuentum eſt compoſitio medicamentorum, vti

vti Plinius clamitat,& more ſuo, haud ſemel tragicè, tanquam officinarum commenta perſtringit. Sed eorum, qui dogmaticam medicinã tuentur,atque ſectantur, (quam ſuo loco, ſuo tempore, ſua occaſione ritè cum ſpagirica contemperatam, probatiſsimam, & nobiliſsimam cenſemus) ſummo conſilio, ſumma prudentia, ſummáque tam neceſsitate, quàm vtilitate, adinuenta atque introducta.Nam & ipſæmet morborum vel ſimplicium, vel compoſitorum naturæ,qualitatéſque contrariæ,& variæ circa eos intentiones, pro varietate cauſarum, ſymptomatum, partium affectarum,naturæ ægrotantium,conditionéque eorundem pro ætate,conditione,vigore, conſuetudine: addam & illud ſi lubet, pro voluptate, & placito eorundem medicamentorum compoſitioni anſam præbuerunt, rationémque ſuppeditarunt.

Sed vt liberè fateamur, quod res eſt compoſitionis medicamentorum, præcipua cauſa fuit, & eſſe debet,vt commodiùs, citiùs,tutiùs,atque iucũdiùs morborũ cura procedat: iuxta illud,quod in votis habuit ſummus medicorum dictator.

--- *Citò,tutò,iucundè.* ---

At etiamnum vrgentior, & efficacior cauſa fuit, vt diligentiùs, & quo fieri potuit circunſpecto artificio reſpicerent ad impugnationẽ cauſæ morbificæ: nimirum vt nunc influentem materiam repellerent, naſcentem prohiberẽt, crudam coquerent, craſſam inciderent, atque attenuarẽt,

infarctam liberarẽt, extirparéntque, vt eleganter hanc rem explicat Galenus cap.5.lib.1. de comp. med.secundùm genera.

Interim dum hæc omnia fiunt ad partium situm, naturam, robur vel debilitatem, respicere par fuit. Hæc,inquam,omnia occasionem,& necessitatem quoque pepererunt compositionis diuersorum medicamentorum. Sunt & plurimæ aliæ causæ,quæ hanc medicamentorum mixtionẽ introducere medicos dogmaticos coëgerunt: Nam,vt omittam alias plurimas,quid non mouit eos ad hoc institutum partium affectarum diuersitas, distinctáque conditio, ac interdum etiam contraria? Quid,inquam, antiquos compulit,vt sua πολύχρηστα pararent, atque concinnarent? quæ sanè ab ipsómet Galeno laudantur, & commendantur cap.7.secundùm locos & cap.1.1.de compositione simplicium secundùm genera.

Enimuero sanè, partis affectę præstantia eandem medicamentorum compositionem iure optimo sibi vindicauit: Hæc ratio, hoc indicium, ista denique necessitas (quam secundùm quid, & propter melius vocant philosophi)suasit,& quasi coëgit eos, vt affectibus vel ventriculi, vel hepatis accommodatis medicamentis, perpetuò resoluentibus, aut aperientibus roborantia, & modicè adstringentia coniungerent. Hoc sanè ipsémet præcipit Galenus, vt passim, sic potissimum lib. 1. de compositione med. sec. loc. cap. 8. & cap.15.l.13.meth.med.& cap.95.artis paruæ.

Sic

Sic medicamenta etiam ſæpiſsimè miſcentur, quę proprietate quadam ſpecifica partes reſpiciẽtes, aliorum vires ad affectas partes ferant: Sic in medicamentis, quibus in affectibus capitis vtimur cephalica admiſcemus, vt & in remediis quæ cordis, ventriculi, hepatis, lienis, & vteri affectibus conducunt, cardiaca, ſtomachica, hepatica, ſplenica, hyſterica admiſcentur, vt ex Galeno lib. de comp. med. ſec. gen. cap. 1. intelligere licet.

Præterea miſcentur quoque medicamenta, quando ſimplicia propter ſui craſsitiem, aliámve quandam ob cauſam ad partem affectam internã non peruenire, aut certè vix & ęgrè pertingere poſſunt. Iccirco parant ſua oxycrata: & metallicis tritis acetum admiſceri iubet ipſemet Galenus, [*cap.1. lib.8. de comp. med. ſec. gen.*] quò nimirum faciliùs ad intima vſque penetrare poſsint.

Sed & huic mixtioni ſimplicium ſtudere, ipſa quoque neceſsitas compulit dogmaticos. Nam cùm perciperent plurimis medicamentis ſimplicibus, maximè verò purgantibus ineſſe aliquam malignitatem, aut odoris, aut ſaporis ingratitudinem, neceſſe fuit admiſcere quæ & malignitatẽ corrigerent, aut ſaltem infringerent, & palatui, atque naribus gratiam aliquam commendarent, atque ingrati ſaporis, ac nauſeabundi moleſtiam vel reprimerent, vel certè quodammodo obſuſcarent. [*Gal. cap. 3. l. 8. ſecũd. loc. & com. in aph. 11. l. 2. & de rat. vict. in acutis.*]

Et quoniam medicamenta non præparantur

solùm in rem præsentem, sed etiam in vsus futuros, nempè vt quouis tempore, quauis occasione sint in promptu:ideò & his,& multis aliis de causis reseruari debere censuerunt: idque etiam ex summi dictatoris consilio.[*lib. de decenti ornatu*] Quare ne putredinem contrahant,suis compositionibus ea admiscent, quæ humiditatem excrementitiam putredinis autorem, exiccent, & absumant : vt sic integra ad plusculos non solùm menses,sed & annos, viribúsque valentibus conseruare posint.Qua de causa mel,saccarum,sal,& his alia similia commiscenda censent.

Porrò,si quis alias mistionis,compositionísque medicamentorum causas, & quæ ad legitimam medicamentorum mixtionem comparandam requiruntur, exactiùs scire velit, cõsulat Mesuem in principio Theorematis secundi. Exàctè etiam legat Galenum in locis citatis, vt suam hac de re mentem consequatur.Cuius tamen fundamenta, & institutũ paucis etiã hoc loco libet delineare.

Galenus itaque postquam morbos ex intemperie simplici & nuda subortos, & cum materiæ affluxu introduxisset symptomatum manifestis iniuriis animum adhibens, humorúmque vitia, ex quibus morbi deriuantur, in ipsorum copia, asperitate,visciditate,crasitie,mollicie, cruditate collocasset: istis aduersa opponenda esse remedia ex lege contrariorum censuit. Itaque alteratis,& intemperatis, calida,frigida,humida,sicca: causarum vitiis expurgantia læuigantia, attenuantia, inci-

incidentia, relaxantia, constringentia, coquentia & his similia opponenda esse decreuit. Saporum proinde beneficio, deinde applicatione (vnde indicatio illa à iuuantibus, & lædentibus) & partim priscorum experientia, partim propria industria, aut etiam empiricorum partim analogica quadā ratione, atque coniectura ad eiusmodi virium atque facultatum cognitionem peruenit.

Iam verò postquam idem Gal. (qua erat summa industria atque ingenio præditus) depræhendisset in vna simplicíque substantia interdum dissimilis, & contrarias inesse proprietates, hic correctione, atque retusione alterutrius obsistendum esse iudicauit: (quamuis contrarias illas qualitates leuiusculè tantùm & velut per transennam solummodò attigerit:) hoc autem aliter fieri non posse putauit, quàm admistione alterius alicuius, vel vnius, vel plurium. Rursus, quia in medicamentis simplicibus vel pauca, vel nimia inerat vis agendi, aut odores & sapores erant ingrati, aut facultates contrarię, omnia obstacula hęc sustulit mixtione, & compositione iam à nobis commemorata. Itémque violentis remediis proprias & anodynas correctiones attulit: venenatis & malignis confortantia, & cordialia adiũxit: ingratámque remediorum amaritudinem cum mellis, & saccari fœcunditate ab Arabibus deprompta, in quandam dulcedinem, sed vt ingenuè fatear, plerísque nauseabundam, transformauit.

Atque hæ sunt causę, & potissimæ rationes

dogmaticorum cur sua medicamenta miscerent, cur tot compositiones suis pharmacopœis parādas, & tot pixides, phialas, scatulas, atque ollas medicinis refertas ad vsum reseruandas præciperent: quibus non tantùm se addictos volunt, sed omnes reliquos, qui medicinam profitentur: empiricos appellantes illos, atque ignaros, qui hísce non tanquam delphicis quibusdam præceptionibus confidunt. At mehercle, vt non vsque quaq; improbo ordinem talem in arte præscriptum, ita tyrannidem inconsideratam omnino abdicandā censeo. Toleranda sanè esset vel illa, si non vt habet ἀδαγίον, vt plurimùm *aliud in scripto*, *aliud in pyxide*, reperiretur. Sed age vt constet etiam illud eorum nobis probari institutum, proponamus & per classes digeramus, quicquid, & olim, & hodie in officinis medicamentorum paratum, & adseruatum sit: singuláque, qua ratione fiant in officinis, quæ rectè quæ perperā perpendamus. Subinde si quid nouimus meliùs, publici commodi, & salutis ægrotantium, iuniorúmque medicorum (quibus hic noster labor totus dicatus esto) gratia, in medium proferamus: & nostris experimētis propria magna ex parte industria conquisitis, collustremus. Ita fiet spero, vt nec noua prorsus, aut nostra, sed veterum dogmaticorum medicorum placita rectè intellecta, restituta, nostrísque inuētis adaucta, nasutissimus quísque, & vel ipsémet Theon fateatur.

CAP.

Cap. III.

Ordo & claßis omnium medicamentorum vel arte, vel ratione compositorum.

COnſuetum eſt hodie officinis, & quaſi in legem abiit, pharmacopœorúmq; hodie præcipuam curam ſummúmque ſtudium eſſe nouimus, vt ad omnis generis affectus peculiaria ſibi remedia parènt, cáque in officinis, ceu theſauros quoſdam, in vſum dogmaticorum medicorum adſeruent. Nimirum vt fœlici operis ſucceſſu, id poſtulante neceſſitate, in promptu ſtatim habeant, quò artis nominiſque ſui dignitatem & gloriam augeant, atque tueantur. Veteres quidem, vt iam ſuprà monuimus, in domo ſua conficienda curabant remedia, quibus in caſu præcipiti vſuri eſſent, vel etiam ex tempore, ſi morbus daret inducias. At hodie, quia ſeparata habetur ferè pharmacopœia à medicina, hæcque à liberali diſciplina, non mirum ſi deſciuerit (excuſent, quæſo, modeſti & prudentis ingenij viri) ferè in mechanicam: quod pharmocopœorum inſcitiæ tribuendum eſt, qui nullo iudicio conſilióque medicorum doctorum directi, ſua parant medicamenta. Sed aliter melius multo ab iis, qui reipſa veri ſunt pharmacopœi, quíque nihil niſi ex arte & præceptorum authoritate & imperio ducti agunt, talia parari ſolent.

Aquæ
Vina tam confortãtia, quàm purgantia
Hydromelita
Oximelita, mellísque variæ compositiónes
Decocta tum præparantia, tum purgantia, tum sudorifica
Syrupi
Opiatæ
Condita
Conseruæ
Sapæ & Rob
Electuaria mollia lenientia & solutiua
Electuaria sicca solutiua
Catapotia, seu pillulæ
Pulueres medicati
Confectiones cardiacæ, & ad varios morbos conferentes
Confectiones aromaticæ, seu species cordiales
Tabellæ
Trocisci
Antidota, & compositiones opiatæ somnum conciliantes
Collyria sicca, quæ Fief Arabibus dicuntur
Olea
Vnguenta
Cerata
Emplastra.

Sed

Sed præter iſta ſunt etiam plura alia, quæ in officinis vel ex tempore, vel ſanè in paucorum dierum vſum pręparari aſſueti ſunt.

- *Epithemata*
- *Fotus*
- *Balnea*
- *Collyria*
- *Clyſteres*
- *Decocta*
- *Varij ſucci vel liquidi, vel inſpiſſati*
- *Emulſiones*
- *Scuti*
- *Sinapiſmi*
- *Suppoſitoria*
- *Peſsi qui etiam à nonnullis Lyciniadi dicuntur,*

& plura alia, quæ idcirco pretereo, quòd trita ſint omnibúſq; cognita, nec pręparatione aliqua egeant, cùm in rem pręſentem pręſcribantur.

At in omnibus iſtis formulis varię pręparationes inſeruiunt. nempe

- *Maceratio*
- *Expreſsio*
- *Digeſtio*
- *Infuſio*
- *Pulverizatio*
- *Trituratio*
- *Coctio*
- *Solutio*
- *Mixtio, conſeruatio, & ſimilia.*

Quę omnia merę sunt operationes à pharmacopœi industria dependentes.

De his omnibus & singulis ordine quodam sumus acturi, suas pręparationes, pręparationúmque modos consuetos, & non consuetos, sed tamen ad artis pręscriptum conuenientes tradituri.

At verò sunt & alia quæ in officinis vulgò non non habẽt, suis tamen præparationum modis vel possent, vel certè tum ad gratiam, tum ad necessitatem & commoditatem interim, omniúmque medicorum honorem habere deberent. Cuiusmodi sunt

Diuersarum rerum

- *Extracta tum purgantia, tum roborãtia, & ad sanandos morbos specifica, vegetabilium*
- *Liquores mercuriales, seu spiritus aquei medicati, vegetabilium*
- *Liquores sulphurei, seu olea chymicè extracta medicata aromatum, liquorum, herbarum, florum, seminum, & diuersarum aliarum rerum vegetabilium*
- *Salia vegetabilium aperientia, detergentia, purgantia, & ad plures affectus specifica remedia*
- *Salia pyrotica, seu caustica vulgò dicta ex vegetabilibus comparata.*

Operas autem pharmacopœum scire decentia non tractant, aut certè rarissimè, & paucis in locis,

locis, nisi ab industrio & harum rerum gnaro medico fuerint edocti: Vt sunt, Calemationes seu incinerationes, dissolutiones, filtrationes, coagulationes, destillationes. Nimirum talia, & similia ad Chymicam, seu Spagyricam medicinam putantes, cùm tamen, & eadem sibi commodo, vtilitati, summóque honori sint profutura. De his omnibus autem eo ordine, ac methodo agemus vt singula suo tantùm loco, & vbi ars, & necessitas tractationísque series id postulat, perspicuè, atq; dilucidè explicemus. De his in nostra pharmacop. Spagyrica si Deus vitam cõcesserit plura dicturi.

Cap. IIII.

De aquis destillatis, & de destillatione in genere.

POsterior ferè ętas aquis stillatitiis maximè incumbit, vt eas parandi ars hodie mulierum veriùs esse videatur, quàm medicorum. Ergo methodo, & ordini nostro suscepto insistentes, dicamus priùs, quę, & quales aquę hodie habeantur in officinis: Deinde quomodo ab iis parentur. Tum in quo delinquant, & peccent in earũdem præparatione, & qua arte atque industria parari debeant aquæ stillatitiæ, clarè, & veraciter doceamus. Tandem plures pulcherrimarum, vtilissimarúmque aquarum tam simplicium quàm compositarum longa, diuturna experientia, atque industria multorúmque ægrotantium, cum salu-

te,atque ſolatio conquiſitarum, & in vſum tranſlatarum, deſcriptiones & præparationes aliquot proponamus:ſicque caput hoc de aquis, ſecūdùm dogmaticam medicinam paratis, finiemus.

Sed antequam iſta omnia fiant, aliquid in genere de deſtillatione, & ad eam pertinentibus rebus, ac operationibus differendum. Etſi deſtillatio Spagyricum ſit inuẽtum, vt in Spagyrica potius pharmacopœa de ea agi conueniat, ita tamẽ hodie non tantùm in officinis, ſed apud vulgus quoque innotuit, vt deſtillationis modum plurimos ſe intelligere putare videam, paucos verò, qui ea in re aliquid recti, atque perfecti ſapiant. Non poſſum itaque non ſummatim quæ ad illam pertinent, hoc loco opportuno complecti, maximè, cùm id pharmacopœi, quem informare, & corrigere intendimus, ſit opus haud minimum. Reliquum quicquid eſſe poteſt ſpecialioris conſiderationis in aliud, quod paramus opus reſeruaturi. Ergo Alchymia ſeu Spagyrica, quæ inter quatuor medicinæ columnas à nonnullis recenſetur, quæque omnium corporum compoſitiones & diſſolutiones, eorúmque præparationes, alterationes, atque exaltationes patefacit, illa, inquam, & deſtillationis quoque inuentrix eſt, atque magiſtra. Vtitur namque ea ſeptem operibus, ac ceu quibuſdam gradibus, quibus, tanquam organis quibuſdam neceſſariis, rerum tranſmutationes inſtituit atq; perficit. Per tranſmutationem autẽ hoc in loco intelligimus, cùm res ſuam formam

formam extrinsecam amittit, & ita alteratur, vt prorsus priori substantiæ, & formæ suæ pristinæ non sit similis, sed aliam nunc induit formam, atque aliam assumit essentiam, alium colorem, aliam virtutem, aliam denique naturam, & proprietatem. Exemplum esto, vt cùm linteamen fit papirus: metallum vitrum: pelles seu coria gluten: herba cinis: cinis sal, & sal liquor: mercurius res mobilis admodum, quoddam fixum, vt cinabrium, & puluis. Septem autem isti operationum gradus sunt.

Calcinatio
Digestio
Fermentatio
Distillatio
Circulatio
Sublimatio
Fixatio.

De quorũ omniũ vtilitatibus hîc maximoperè à nobis differi nihil attinet, cum eæ in hoc opere pasim & alio opere exactiùs sint manifestandæ, & aperiendæ. Quanquam autem solutio, & putrefactio, vt plurimum præcedat, aut certè præcedere debeat destillationem in ipsa praxi, placuit tamen primo loco de hac agere tanquam de principaliori operatione, communiori, & ad quam reliquæ ferè referantur, vel saltem propter eam fiant.

Hic multa dici possent de destillationis etymo: cur sic appelletur: An destillatio differat ab

elixatione: item de antiquitate deſtillationis: dē dignitate,eiuſdémque vtilitate: An præſtent deſtillata decoctis dilutíſque. Sed iſta omnia in aliud tempus ſunt reſeruata,

Deſtillatio autem, de qua hîc orationem inſtituimus, eſt liquoris aquei ſeu partis humidioris in halitus à calore extenuatio, atque ſublatio, & ob frigiditatem aëris in aquam conuerſio. Vel eſt puræ, & liquidæ ſubſtantiæ à diſpoſitis adhæc corporibus extractio per calorem.

Arabes,& qui eos ſequuti ſunt complures nōnunquam appellarunt ſublimationem latiori nomine,qua in ſublime vapores ferũtur, ſed Spagyricis haud ſatis proprio. Nam alius gradus eſt à deſtillatione diuerſus,ſublimatio, in qua in altum quidem vapores à rebus ſiccis attolluntur, ſed nō vt in aquam degenerent: verùm vt ſicciores puriores, ſplendidioréſque fiant, adhæreántque ad vaſis latera,& operculum. Neque enim,quod ad ſublimationem propriè dictam pertinet, roſtrato pileo opus eſt, niſi ſit colligendi aquam animus,quæ exundabit. Itaque,vt ex rebus terreſtribus partes puriores ſeparentur, ſublimantur ſulphura volatilia,& ſalia volatilia. Cùm deſtillatio contrà in aquam fluentem, ſeu liquorem eas adducat, ex definitione deſtillationis facilè patet, quænam ſint ea,quæ deſtillari poſsint.Cùm enim deſtillatio nihil ſit aliud,quàm liquoris aquei,ſeu rei humidioris in vapores extenuatio, & in aquā conuerſio:ſatis inde conſtat ea tantùm deſtillari poſſe,

poſſe,quæ & humiditatem in ſe continent, & halitus emittunt, qui rurſus in liquorem fluentem cogi poſsint. Peripateticę philoſophiæ princeps Architectus Ariſtoteles conſtituit diſcrimen inter ea,quæ exhalant,& quæ euaporant. Nam exhalant, inquit, quæ à calido comburente fumum emittunt,in quo ſiccæ,& humidæ partes ita coniunctæ ſunt, vt non tanquam duo, ſed vt vnum calido ſubiiciantur, & diuelli vna pars ab altera non queat. Quamobrem huiuſmodi fumus, neque madefacit, ob ſiccum combuſtum ſibi iunctum, neque in ſpiritum vertitur, cùm diſtrahatur, diſsipetúrque, ſed magis inficit, quod in fumo lignorum videtur: qui, vt docet Albertus Magnus, ob ſiccum terreum aduſtum atro inficit colore, qui adhæret propter humidum, quod tamen cum exiguum ſit, non continuus eſt, & durus apparet,niſi ab vnctuoſo educatur. Tũ enim nidorem appellant, quemadmodum è pingui fuliginẽ:vt ex reſinis ferè omnibus fit fuligo. Quid verò interſit inter pingue, & vnctuoſum Ariſtoteles inſinuat. Nam picem, ceram, thus, & quæcunque picem habent pinguia vocat: oleum autem,& quæcunque oleoſa ſunt,vnctuoſa. Videtur itaq; ex his,quæ Ariſtoteles prodidit colligi poſſe, ligna, oſſa, oleum, ceram, thus, & huiuſmodi deſtillari non poſſe,cum horum fumi non madeſcant,ex ipſius ſententia: ſed in aërem extenuentur,nec poſsint in aquam cogi. Oleum enim ex ſententia Ariſtoteles, non incraſſatur, neque eli-

xatur, quia non est vaporabile, sed exhalabile. Ad hæc cùm idem dicat mirrham, thus, & cætera, quæ lachrimæ appellantur terrea esse: quæ autem talia sint non exhalare, cùm nequaquam liquentur. Quapropter frustra eorum instituetur, aut suscipietur destillatio. Satis etiam perspicuè idem Aristoteles asserit mel, lac, oleum, salem, nitrum, & sanguinem in igne non euaporari, sed crassiora reddi: causámque adferens, ait, ideò id euenire, quod mel sit naturæ terreæ: & alibi, inquit, oleum esse aëreæ, atque terreæ, lac aëreæ & aqueæ & sanguinem (præsertim fibrosum) aqueæ, & ter, reæ, sed magis terreæ, sal, nitrúmque eiusdem naturæ, quare incrassari igne, neque euaporari.

At mehercle contrarium nos docet philosophia Hermetica, ipsa experientia rationum victrice stipata. Nam ex prædictis omnibus stillatitij liquores elici possunt, sed per diuersos modos vti norunt id, vel semestres Spagyrici, & nos suis locis exactiùs docebimus. Nec est omittendum etiam illud Aristotelis, & prisci illius æui ætate multa vera fuisse præsertim quæ de hac dissolutionum ac eliquationum materia disputari possunt. Vera, inquam, nō simpliciter, sed secundùm quid: quia eiusmodi operationes Chymicæ istis temporibus nondum innotuerant. Nondum sanè cognitum erat tum salis genera à calore dissolui, & rursus alia in eodem, & quidem summo congelari posse. Nondum innotuerant liquores, qua ratione ex salibus elicerentur, quæ vel corporum

rum durissima metalla dissoluerent. Non olei ex cera conficiendi ratio, nō sublimatio corporum fixorum, atque solutio: non coagulatio volatiliū, atque spirituum. Et, vt breuibus rem compræhēdam, ad externa, & ordinarium naturæ calorem respexit vir ille, cuius vires, & exactè cognitas habebat, & quid in vnamquámque materiam posśit: ita in artificialibus ipsum, aut non exercitatum fuisse, aut certè de iis nihil prodidisse, satis constat ex iis, quæ ab illo prodita ad hanc nostrã ætatem peruenerunt. Non igitur cognitas habuit operationes Chymicas. Non enim ita scripsisset summus ille vir. Sed ex iis principiis, & fundamētis, quæ posuit ille, Geometricorum more, & rectè, & euidenter, & candidè decreuit. At, inquies, vnius rei vnica tantum veritas, At inquam, veritas non est nisi in animo percipientis: Veritas, inquam, considerationum, & operum artis, neutiquam verò scientiæ quæ perpetuò vna est, & simplex. At artis variat, pro artificum ingenio, industria, & inuentionis modo, pro cuius diuersitate effectus sæpe contrarij consequuntur. Ergo Aristoteles excusandus est hac ratione, & præterea ei gratia quoque habenda, quod tam viuis, & tanta facilitate compræhensibilibus rationibus externis posteritatem docuerit. Non tamen ita suspiciendus est, vt huic nihil detrahi, nihil demi posse videatur. Nam artes contrarium docent, & ex his potissimum artium nobilissima pharmacopœa artificiosa, quã à Spagyrica nihil nisi no-

mine ſolo, differre exiſtimamus.

Dicamus itaque longè aliter, atque diuerſa ratione de rebus hodiè decernẽdum, ſtatuendúmque eſſe, poſtquam tot aquarum, tot liquorum, tot præparationum genera, & dixerim penè ipſis, ſi reuiuiſcant, miracula futura, ſunt introducta.

Enimuerò ſi vel Hyppoctates vel Ariſtoteles, vel ipſe etiam Galenus nunc reuiuiſcat, obſtupeſcat ſanè tot ornamentis artem adauctam, atque illuſtratam: tot nouis inuentis ditatam, tot mirificis operationibus confirmatam. Quod ſi nuperus ille Budæus, lumen illud Galliæ, & vniuerſæ adeò Europæ præcipuus literarum cultor, & reſtitutor, coniugis auus, in vltima hac ætate miratus ſit cryſulcam aquam, quam fortem vocant, diſſoluere metalla, quo tamen ſeculo id non vſque adeò infrequens erat: quid quæſo faciant, aut dicant illi qui nihil iſtorum nec cogitarunt, ac ne ſubolfecerunt quidem? Veriſsimum itaque eſt, quod ſapiẽtum quidam medicorum noſtri ſeculi ait: Creuerunt cum ingeniis, & ipſæ ſcientiæ, artéſque magna & inæſtimabilia incrementa ſumpſerunt. Sed vt (quod noſtræ ingenuitatis ſit, atque modeſtiæ) tueamur quantum licet priſcos illos Atlãtes, fatebimur vel vltrò, eo calore, hoc eſt externo, eóque artificio ignis de quo ipſe loquitur, fornacibus notiſsimo, diſſolui non poſſe, atque deſtillari: At poſſe alia, ipſis, & omni illi ſeculo, aut in hoc, & aliis noſtris operibus methodo perfacili docebimus, atque declarabimus.

Cap. v.

De destillationum differentiis.

DEstillationis modi diuersi sunt pro diuersis rationibus, modis, atque subiectis; vnde diuersæ destillationis differentiæ exurgunt. Prima à rebus è quibus humorem, vel liquorem elicimus desumitur. Nam alio modo mel, alio sulphur, alio vinum, alio cera, alio terebinthina, gũmi, vt mastix, euphorbium, styrax & reliqua eiusmodi : alio salia, alio herbæ, alio radices, alio flores, alio denique semina destillantur.

Secunda, ex differentia liquoris stillatitij desumitur: nam aliter aquæ, seu stillatitij liquores: longè autem diuerso modo olea ipsa eliciuntur. Exẽpli causa ex herbis, floribus, radicibus & seminibus non siccis, sed virentibus aquę per simplicem destillationem eliciuntur sine admixtione alicuius liquoris. At ex radicibus herbis floribus & seminibus siccis & odoratis præsertim mediante aqua aut quouis aliquo alio liquore admixto olea superuacantia eliciuntur. Tertia differentia à materia, & figura vasis dependet. A materia: nam aliud est terreum, aliud æneum, aliud plumbeum, aliud vitreum. A figura: alius namque destillationis modus per alembicum, alius per cornutam, alius per matratium, alius per pellicanum &c.

Quarta à vasis situ, nam vel recta cucurbita, cui rostra tum capitellum imponitur, vel incurua, aut inclinata. cuiusmodi destillationes per a-

ſcenſum dicimus: ſeu cùm vnius matratij (quod vocant) ſeu cucurbitæ collum in alterius collum immittitur, quod bociam contra bociam, vel botum barbatum deſtillatores Chymici nuncupãt. Nimirum quando per concurſum vaſa ita iunguntur, vt alterum alterius os excipiat, ídque diuerſo poſitu, & ſitu recto obliquo, procumbente, &c. Atque his ferè deſtillantur, quæ difficilè aſcẽdunt, ſuccíque minus habent. Multa etiam per deſcenſum deſtillantur, vaſe eo, quod materiam continet, inuerſim alteri impoſito: qui modus per deſcenſum vocatur, & contrarius eſt ei, qui fit per aſcenſum. Per deſcenſum deſtillantur gagates, & varij generis ligna pinguia, vt Gaiacinum, iuniperinum, & reſinarum genera. Quod ſi verò accipiamus latiùs deſtillationis nomen, vt ſit humidi eductio à calore: Ad hanc etiam referri poterit ea, quæ per deſcenſum fit inuerſo cucurbitæ ore.

Quinta à gradibus ignis, qui ſunt quatuor, primus, ſecundus, tertius quartus. Primus eſt lentus, qualis eſt ignis balnei, aut vaporis: ſecundus cinerum: tertius arenę vel ſobis ferri: quartus eſt ignis nudus, vt vocant.

Cum primo, & ſecundo ignis gradu deſtillamus per aſcenſum: cum tertio & quarto, per concurſum, & deſcenſum. Sic deſtillantur olea ex ſalibus, vt ſale communi, vitriolo, & reliquis huiuſmodi. Item

Deſtillatio complectitur ſub ſe tanquam partes,

tes, ac veluti ſuccenturiatas, aut certè haud multum abſimiles operationes.

Exaltationem
Exhalationem,
Circulationem,
Rectifisationem
Cohobationem.

Exaltatio eſt ſuperflui, & impuri humoris à puro euaporatio, in quo differt à deſtillatione, in qua liquores extrahuntur ſpecie vaporis congelati in liquorem, ſeu aquam. At exhalatio fit penitus euaporato humore aqueo, ídque ſola cucurbita abſque pileo, aut patella vitrea, cuiuſmodi operatio frequens eſt, & conſueta in parandis extractis vt eſſentia croci, ſennæ, radicum omniũ, rhabarbari, hellebori, & similib. vti docebimus.

Circulatio eſt frequens & crebra rei deſtillatæ aſcenſio in vaſis ad id accommodatis, fitque per ſe ſine fœcibus in organis, quæ pellicani artificibus appellantur exempla ſunt.

Rectificatio eſt repetita liquorum deſtillatio, quo multum purificentur, & magis exaltentur.

Cohobatio, eſt quoque deſtillationis repetitio, qua liquor deſtillatus rurſus fœcibus affunditur, & denuò deſtillatur, vt fit in arcano vitrioli.

Porrò per deſtillationem omnes aquæ liquores & olea proliciũtur ex omnibus lignis, herbis, ſeminibus, & floribus. Ex omnibus verò pinguibus oleum extrahitur.

CAP. VI.

De destillationis quibusdam quasi præludiis comitibus, & veluti ancillis, nempe fermentatione, concoctione, & digestione: operibus apprimè pharmacopœo necessariis.

NOn sufficiat pharmacopœo simplicẽ tenuisse destillationis modũ: de quo iam egimus in genere: sed opus habet insuper, vt præparationes sibi inseruientes exactè cognoscat, si, vt industrius pharmacopœus debet, suas res ex arte parare velit.

Eiusmodi autem sunt, fermentatio, concoctio atque digestio. Quas operationes si ritè intellexerit, naturam quodãmodo imitatus, varias pulchras atque vtiles præparationes efficere poterit. Nec pharmacopœum tantùm easdem nouisse par est, sed ipsum etiam medicum pharmacopœis præcipientem, si suo honori, & ægrotantium saluti consultum velit. Sed talia hodie ita in despectum abierunt, vt vel negligant ista multi medici, vel certè superciliosè contemnant, nescientes nimirum, quid vtilitatis eiusmodi præparationes post se trahant. Et certè, non video, cui potiùs causæ eiusmodi pertinacissimum despectum tribuam, quàm meræ ignorantiæ: cùm satis notum sit, non contemni aliquid, nisi ab ignorante. Et quid non contemnunt isti laruati, qui

qui & præparationes medicamentorum contemnunt? qui nihil aliud, quàm cruda, & impuritatibus ſcatentia ſuis ægris propinant? malunt nimirum obſtinatius in errore ſuo pergere, etiam cum ignominia, & ægrotantium iactura, quàm rectè monita ſequi, ne non ſatis ſapuiſſe, aut ab aliis aliquid meliùs didiciſſe videantur. Neceſſitatem aſpiciant vitæ noſtræ, vt diſcant eam coëgiſſe nos quęrere pręparationes ciborum ad alimenta corporis neceſſariorum: in quibus tamen præparandis tanta fortè neceſſitas non fuit, quanta debet eſſe in præparatione medicamentorum ſanitatis cauſa generatorum. Reſpiciant frumenta: quæ non cruda, qualia ex terra emerſerunt, ſtatim pro cibis offeruntur: ſed ſeparata prius palea & furfure in farinam rediguntur: quæ etiamnum non cruda, ſed fermentata ritè probéque ſubacta pinſitur & coquitur, vt fiat panis aptus nutritioni. Non itaque vnica tantùm & ſimplex præparatio eſt panificium, ſed multiplex, artificioſa, & inſigne magiſterium. Nam fermentationem conſidera, qua panis leuis & ad nutritionem aptiſſimus fit: tantóque leuior atque ſalubrior, quantò magis fuerit fermentatus. Ponderoſior verò, nutritioni ineptior, & inſalubrior, quanto minùs fermentatus fuerit. Quæ ſanè præparatio, ſi non præcedat, ſed farinæ ſimplici aqua affuſa, & ita cocta, pro pane, glutinum naturæ noxium parabis. Nũquid vides, vt amylum, res tenaciſſima, ſola aquæ infuſione paretur? aut panis non fermentatus, ſi cum

modico aquæ irroretur, digitísque subigatur in tenacem, ceream, & prorsus glutinosam substantiam abeat? Quid igitur putas futurum in stomacho atque visceribus, præsertim debilioribus, si eiusmodi offeratur? nempe talis nihil aliud quàm obstructiones, materiam calculosam, & plurimorum morborum seminaria procreare potest. Quapropter in regimine therapentico eiusmodi vsum, cuiusmodi sunt placentæ farinaceæ pistæ, (fougasses vocant nostri) pistoria opera, & similium pastarum non probè fermentatarum curiosè interdicere solent. Nec tamen, quod mirum est, satis attētè ad causas, cur id faciant, aduertūt. At sciant eam solam ob causam fieri potissimùm, quòd pastæ, ex quibus eiusmodi panes fiunt, non ritè sint fermentatæ. Tantum prodest hæc præparatio, vt pharmacopœo omnino cognitu sit necessaria. Hæc quippe attenuat omnem substantiam, hanc soluit à suo corpore, & impuritate terrestri, vt apta fiat postea ad producendum verum balsamum radicalem, atque spiritum viuificum. Huius solius fermentationis beneficio (vt postea pluribus patebit) eliciuntur aquæ vitæ ex omnibus seminibus farinaceis, atque adeò ex ipsis etiā rosis, deniq; ex omnibus floribus, herbis, & in vniuersum vegetabilibus cūctis. Per hāc fermentationē seu fermētum hoc naturę pari modo omnes corporis nostri humores attenuātur subtiliantúrque. Hinc cognoscas licet, quemadmodum vel modicum acidi fermenti vniuersam pastam

ſtam fermentat, & panē leuiſſimum, atque concoctu facillimum reddit, qui alioqui futurus erat grauis, & ad digeſtionem ineptus: ita etiam per eandem viam fermentationis, quæ conſiſtit in liquore quodam acetoſo naturæ, noſtros humores attenuari, atque ad excretionem diſponi: ideóque ſunt quædam acida quæ ſudores mouent, quamuis ea ex medicorum ſententia ſint frigida. Et ſanè qui eiuſmodi præparationem, quæ per fermentationem fit, panificio non adhiberet, ſed tantùm grana frumenti, ſicut à natura producta ſunt, aquæ incoqueret, quid quæſo gratię tam nobili alimento conciliaret? Quid vtilitatis adferret naturę? immo quid non moleſtię eidem, ex re alioqui nobiliſſima vtiliſſimáque crearet? At parantur hoc modo, atque huc vſque medicamenta in officinis. Non dicam homines abſque panificio etiam fermentato viuere non poſſe: Notum enim eſt, & tradunt hiſtorię plures nationes magna ex parte ſimplici hordei, aut leguminum, vel radicum (vt hodie ſolent Indi Americani) decocto viuere. At noſtros homines abſque eo æquè commodè atque ſalubriter victitare poſſe, illud verò pernego. Digni ſunt profectò qui allia comedant, qui nolunt meliora. Nimis craſſa hercle iſta medicatio, & ſuis cultoribus tantùm digna. Referamus, exempli gratia, quod omnibus notum eſt, quid agatur de vino. Huius pulchram pręparationem, qui non attento & philoſophico animo contemplatur, non meretur ſanè vt bibat.

Primùm ſeparantur racemi, vinacea, pelliculæ: tum exprimitur ſuccus,hic rurſus in doliis ſuámet natura efferueſcit ſpumam eiicit, fœces deponit, atque tartaream materiã, donec depuretur perfectè. Quæ profectò præparatio,licèt naturalis quodammodo ſit,iuuatur tamen ab arte. Fruſtra námque vinum à natura præſtoleris,ſi non exprimas ſuccum, & ritè præparatum in dolia infundas.Nec ſimilis vtilitas ex vuis,quæ ex vino.Helueticos milites nouimus, ceu ſtrage quadam, vineta obruiſſe, vuáſque magna voracitate depauiſſe. At quid accidit? Nimirũ crudũ,non coctũ, nec ritè fermentatum vinum,quod vorare,quàm bibere maluerunt,voracitatis inconſideratę(licet fortè ob famem vtcumque neceſſariæ viſæ) dederunt pœnas. Nam dyſenteriâ paulò poſt maxima eorum pars interiit. Salubriùs, & lætiùs egiſſent,ſi quo vnicè gaudent,merum perfectum, & ritè fermentatum fuiſſent præſtolati.Quid dicam de reliquis cibis? carnes non crudæ, ſed debitè coctæ,atque conditæ comeduntur. Eadem quoque ratio eſt in aliis cibis.

Nunquid vides, vt induſtriæ percupidæ mulierculæ nonnullæ,ſuis ægrotantibus ex carnibus, & volatilibus parare norint colaturas, gelatinas, conſummata? At hæc extracta ſunt. Separantur quippè terreſtria à laudatiori ſubſtantia, & ægro conducibiliori. Cur nõ idem facimus de medicamentis? Ægri certè natura, iam plus ſatis proſtrata, crudos iſtos cibos ſuſtinere nequit, ſed ab iis

iis patitur, aut etiam ſuccumbit. Quantò iſtud magis fiat à medicamentis non ritè præparatis,& ab impuriori ſua ſubſtantia ſeiunctis? Nihil profectò aliud, quàm impedit eiuſmodi impuritas, quo minùs medicamenti vis genuina cum hoſte ſuo, morbo,inquam,eiúſque cauſa congrediatur, eúmque vincat commodè,atque peſſundet.

Quid igitur fiat de iis medicinis, quæ non tãtùm cruditatem in ſe contineant, ſed malignam quoque qualitatem aliquam: & talem non ſeparatam, aut ritè præparatam, vel caſtigatam etiam porrò exhibere audebimus?Solent, & (proh dolor?)ſolent,ac nimis verò,ſæpè,inquam,ſolent,eiuſmodi decocta, pulucrata, mixta, nec alio vllo artificio parata medicamenta ægris plus moleſtiæ, (ne quid grauius dicam) adferre, quàm ſolatij,atque auxilij. Nón itaque ſpernendæ,aut negligendæ ſunt eiuſmodi præparationes, concoctiones,inquam,digeſtiones, & fermentationes. Nam hæc ſi fiant, ad imitationem fient naturæ, quæ iiſdem vtitur operationibus ad perfectè maturandos fructus, réſque, quas producit vniuerſas.Sed pergamus.

Ariſtoteles in quarto meteorων tres conſtituit πέψεως,ſiue concoctionis ſpecies. Prima eſt πέπανσις quæ eſt humoris in humido ſemine exiſtentis & indefiniti, à calore naturali facta cõcoctio.Modus autem hic concoquendi, maturandi, atque perficiendi plantarum, & reliquarum rerũ ſemina,vt germinent, & fructus vberrimos pro-

ducere poſsint, eſt autem opus ſolius naturæ, quæ pro inſtrumento vtitur illo calore viuifico, qui elemento ſtellarum proportione reſpondet, vt idémmet ait Ariſtoteles. Hunc ars ſi non imitari, ipſius tamen ſequi veſtigia poteſt. Secunda concoctionis ſpecies eſt, ἕψησις, ſeu elixatio, quæ eſt indefiniti in humore exiſtentis concoctio ab humido calore facta. Tertia, & vltima eſt ὄπτησις ſeu aſſatio, quæ eſt eiuſdem interminati à calore arido, & alieno facta concoctio.

Hæ duæ vltimæ concoctiones ab arte præſertim fiunt: circa quarum moderationem diligentes pharmacopœos erudiemus, diligentes, inquã, & verorum medicorum, artíſque obſeruantes, non nugiuendulos, qui candelas, faces, & neſcio quid nugarum conficere, atque diuendere malũt, & mercatoria merce officinas ſuas opplere, quam artis operibus incumbere, ſuámque artíſque ſuæ, quàm temerè profitentur dignitatem tueri. Sint igitur pro liberalibus, mercenarij, & ſordidi, non artifices, artíſque (quotquot ſunt humano generi ſummè neceſſariæ, & almæ medicinæ famulæ) cultores, ſed mercatores, mechanici, ſpem in põpa collocantes, atque lucro. Hoſtem in vrbe malim videre, quàm hos nebulones. Ab illo enim cauere norunt ſibi ciues. At ab iſtorum perfidia, quam vel ignorantia, vel malicia vel ſanè negligentia præſtant, quis ſibi cauebit, niſi qui eoſdem extra vrbium pomeria eiiciet, atque exterminabit? De impoſtoribus hoc dico, & pharmacopœi

titulum

titulum falsò vſurpantibus, & mercatoriam auaritiæ cauſa cum ea confundentibus, non de candidis, bonis, atque diligentibus, ad quos hic noſter labor pertinet, quibúſque hæc noſtra ſtudia, & admonitiones in ſalutem plurimorum, ipſorúmque laudem & emolumentum dicata ſunto. Cautius priſci medici, iique ſummi viri ſibi conſulentes, in maiori hanc artem habuerunt honore, & domi ſuæ manibus propriis medicamenta parabant. Solemus ſanè, & nos noſtra quædam arcana, neutiquam iſtis porcis proſtituenda, curare, vt ab amanuenſi parentur domi noſtræ; non vt lucrum exinde quæramus, ſed honorem, artis laudem, & amicorum gratiam, quod norunt omnes, qui nos norunt & à nobis acceperunt. Tam alienus eſt animus noſter ab auaritia, & habendi ſatagentia. Sed de hac re ſatis, pro occaſione, nũc dicta ſint. Pluribus non opus eſt. Res loquitur ipſa. Vos verò quotquot eſtis genuini dogmaticæ pharmacopœæ ſectatores, incumbite ſaltem vobis neceſſariis operationibus iam dictis, atque porrò etiam dicendis. Non obruam vos nouis & inauditis præceptis, aut præparationum modis: non difficilibus aut nullius vtilitatis, ſed qui veſtram officinam deceant. Non noua fornacum introducam genera, ſed ea ipſa, quæ vobis ſi non conſueta ſunt, at ſanè eſſe debent, artíque veſtræ neceſſaria exiſtunt. Denique non nouo aliquo docendi, inſtruendíve genere hiantes animos veſtros opplebo, vel cõfundam ne videar vobis

prodiisse nuper ex nescio cuius Paracelsi omnibus ferè, vt video, exosi schola. Hoc iniuriæ enim nomen inurunt hodiè plerique eis, quos non suæ farinæ homines, hoc est, res sibi nō cognitas proferre animaduertũt. Aiunt enim (viri etiam præcipuę notę) detegisse istum merces pharmacopœorum auratas eorum adaperuisse pyxides, in quibus vix aliud quicquam, quàm aërem putidũ, pro salubribus istis mercibus quas petebat reperisse. Hinc, quòd talia sparserit in vulgus, mirum quot opprobriis, quot conuiciis miserum lacessiuerint. Atque vtinam non tota etiam Galenicorum schola genij sui morbum in eo ostendissent. Qui sic sapiunt, rectiùs meo quidem iudicio sese Galenicos dicent, quàm dogmaticos. Erat Galenus eximię eruditionis vir, & magnę experientię, sed reprehendendi studio, si quis alius probatorum autorum flagrabat, vt patet ex eius scriptis. Veri autem dogmati non sic. Sed veritatem sectantes, & rationis ductum modestiores se, atque ęquanimes prębent, non turbulentos, maledicos, & reipublicę medicę perturbatores. ad me quod attinet, fateor, & gestio dogmaticũ me medicum melioris on i iis genium cōstituisse; ad quorum ordinem vocatione legitima pro motus sum iam antè annos triginta. Summorum virorum, & publicę Reipublicę dogmaticę iudicium esto, an dignus eam spartam sim nactus, & an cum laude in illa etiamnum verser. Quicquid sit, istud mihi satis esto, placuisse conatus, & studia

dia mea ipſáque adeó etiam artis officia, ſummis regibus, atque principibus, qui me ſibi in ordinem intimorum, atque familiariorum medicorum ſuorum haud poſtremum aſciuerunt. Summi Hippocratis diuina ſcripta, ceu quędam quaſi oracula ſuſpicio: admiror Galeni ſummum ingenium,& in docendo ſagacitatem,atque promptitudinem. In horum ſcholis nutritia mea hauſi, eadémque in dies publicę vtilitati rependere conor. At mehercle non ideó me ſchiſmaticum eſſe autumo ſi Paracelſi quędam ſcripta pręſertim ea, in quibus Hermetis dogmata ſectatus eſt, probem,dilaudem atq; dilucidem : maximè cùm conſtet indubiè omni vero, candido, atque cordato medico, illum velut ex Cimmeriis produxiſſe multa præclara artis ornamenta, multas admirandas præparationes, atque medicamentorũ proprietates, quibus artem noſtram locupletauit. non tamen me ſibi aduocatum conſtitui, vt cauſam eius ſuſcipiam defendendam. Nec multum curo, quid in Theologia ille ſcriptitarit, aut in philoſophia, aliíſque ſcientiis abſtruſioribus, Ipſe viderit, ſi quid præter diuinorum oraculorum veritatem,& reuerentiam à ſe prolatum.Aſſumo ea tantùm, quæ ad artem faciunt, quorum tot, tantáque inuenio myſteria, vt habeat poſteritas,in quo ipſum commendet,& admiretur. Si quæ nouo, vel cælato ſcribendi genere ſcripſit, nec probo,nec non probo. Non probo,ſi animo prorſus cælandi id fecit:Approbo,ſi propterea id

fecit, ne, quod in prouerbio est, *Perlas obiiciat porcis, mysteria ignorantibus, sapientiam contemptoribus.* Si quid secus improbo, imo detestor, vt iam istud feci publico scripto in libello nostro iam ante viginti quinque annos edito cōtra Aubertum quendam. Et certè optandum esset, doctissimos & summi alioqui nominis medicos nō se ita in publicis suis scriptis mutuis conuitiis lacessere, quæ plerūq; ita iniuriis offerciunt, & replent, vt iam non amplius literati, sed Thrasones potius gloriosi videantur: veriúsque in libris suis animi morbum prodant, quàm doctrinam, & iuuandi præsentis, & posteri seculi studium. Qui hæc vident, & aduertunt, vel ij etiam, qui literas non profitentur, ab iis tamen prorsus non sunt alieni, rident & in contemptum postea trahunt eiusmodi doctores: probè gnari parùm decentis, eruditionis atque moris esse, inuidiis, iniuriis & insectationibus se mutuò, vel scriptis, vel verbis per vrbium compita per angulos, aut apud ipsos etiam ægros clam, vel coram impetere, atque prostituere. Breui, non decent ista medicum, & Philosophum Christianum: sed agyrtas & circūforaneos, qui in scamnis, atque mensis sublimioribus stantes sua dilaudant, & alios præ se contēnunt, populo vt placeāt, quæ improuidis, & non circumspectis obtrudunt. Sanè si vel Hippocrates, vel ipse etiam Galenus nunc reuiuiscant, summo gaudio vtique perfundantur, si videant artē tanto, & tam nobili accessorio ditatam, & manus porri-

porrigant, & herbam vel vltrò, pro omnibus iis, quibus ars hodiè ampliata: illis verò priſco illo æuo incognita, atque inexperta fuerunt. Multa forſitè etiam ſuorum placitorum, præ nouis, vel ipſimet reiicerent, aſſueti maximè nimirum ſummi illi viri, rationi cedere, & manifeſtæ experientiæ. Nam patet ex eorum ſcriptis, quàm in multis ſæpè hæſitent, in aliis fluctuent, propter fundamenti, cui ſuperſtruxerunt, imbecillitatem. Quæ tamē eorum ædificia penitùs deſtruere, vel quomodocúmque quatere, candoris noſtri non eſt. Quin potius fulciamus ea ſtrenuo ingenij, atque experientiæ niſu: vt & conſtet poſteritati, nos nō fungos, ſed noſtro etiam ingenio prẹditos fuiſſe, & mentem nobiliori illo ſale condîtam habuiſſe. Quod fiet, ſi maiorum ſcripta non repudiantes, nouis interim inuentis ornemus, atque ditemus. Traduntur enim artes veluti per manus, & quiſq; ſuam nouis inuentis adornat, quo quíſque altero eſt ingenioſior, vel magiſtro etiam in aliquibus ſuperior. Inuentis, inquies, facile eſt addere. Quid tum? inuentoribus gratiam habeamus, & ditatoribus, qui nunc ſunt, aut fuerunt, eandem referamus, noſtráque ſi quæ ſint etiam conferamus, vt à grata poſteritate prædicemur.

Sed latiùs digreſsi ſumus, ac fortè extra ipſa etiam inſtituti pomeria. Verùm placuit tamen in re non parui momenti, vtrúmque hoc loco arrepta occaſione & noſtram ſententiam proferre. Excuſabunt candidi Medici & probè docti, & ę-

qua mente,non iniquâ prolata interprętabuntur. Nunc verò ad propositum redeamus: ad digestiones,inquam,tantopere operibus pharmacenticis necessarias,quarum vtilitates ad purificationes, & exactas, atque veras omnium rerum concoctiones facilè percipient, qui eas ritè adhibebunt.opus est tantùm vel vnico Balneo Mariæ, vel saltem cacabo pleno aqua, quę vel tepida, vel calida ad ignem,si opus sit,reddi posśit.Nam differentias, & earum regimẽ postea trademus.hoc medio apozemata,atque decocta pura, & clarificata parabuntur:non, vt illa,quę vulgò parata,albumine repurgata hoc est crassò illo modo parata, vel vnius quartę horę spatio omnem fœcem in fundum deponunt, quam tamen iterata agitatione cum liquore perfusam misero ęgro obtrudere non erubescunt. Has fœces paucis aliquot horulis separabimus per digestionem,viribus nihilominus integris seruatis, aut certè etiam longè valentioribus redditis, dempto nimirũ eo, quod laudatioris essentię vim, atque actiones obtundere,obfuscare,aut penitùs impedire posset.

Sic solatio erimus ęgris, sic naturam eius tuebimur, morbóque, minore eius molestia fręna iniiciemus, donec à natura specifici medicamenti ope adiuta penitùs extirpetur exterminetúrque. Eadem porrò digestione perfectè depurantur succi radicum,foliorum,florum,vti docebitur in progressu. Et quod magis etiam est, dum digeruntur coquuntur quoque, hoc est dulcorantur,

tur,atque per Balneum Mar.humido liquore seu vapore separato in Syrupi consistentiam redigũtur,quem diu seruabis,absque melle, vel saccaro. Vt vel hinc constet verissimè ab Aristotele prolatum, omnia concoctione dulcescere, id quod experientia verè confirmat. Aut, ne quid noui introducere videar in officinas, & à pharmacopœorum communi methodo,duas tertias tamen saccari minùs,quàm solent, in ritè digesto atque concocto succo addendas suadeo, vt palatui magis deseruiam exempli gratia, in quo Syrupo antea posuerunt saccari ℔. iij. iam vnam tantùm adiicient: erítque talis Syrupus minoribus paratus sumptibus, nihilominùs longè vtilior, & qui longe minori possit exhiberi dosi,quę tamen cõmunibus illis longè sit efficacior. Nam coclear vnicum Syrupi de succo rosarum pallidarum hoc modo parati sufficiet ad euacuationem sufficientem molliendam.Cùm interim Syrupi,vt vulgò, solent confecti, vix plures vncię sufficiant. Nec mirum: Quid enim aliud ferè in iis, quàm saccarum cum minima succi quantitate? At notum est saccarum nec purgare, nec refrigerare, quod tamen conditio Syrupi rosarum pallidarum maximè requirit.Sed de his plus suo loco agemus.

Cap. VII.

De Aquis.

Opportunum iam est, vt, quam tradituri sumus pharmaciã in ordinẽ, ducto à liquori

bus (quibus ipsa vti solet, aut saltem debet) exordio, remedia, quæ iam suprà inseruimus, eadem methodo discutientes, redigamus. At quoniam inter liquores aquæ primum sibi vendicant locum, earũ descriptiones præmittere operæ-pretium esse duxi. Has autem in simplices & compositas diuidemus.

Ex simplicibus aliæ sunt calidæ, aliæ frigidæ, aliæ denique mediam inter vtrásque qualitatem retinent; calidis ad humoris pituitosi, ac melancholici (quos frigidos esse autumant) præparationem vtuntur: frigidę verò ad bilis omnes species (quę etiam calidę, ignisque in homine naturam retinere existimantur, quemadmodum pituita aquę & melancholia terrę) prę parandas vsurpãtur.

Aquę autem calidę, quas pharmacopœus in officina sua paratas adseruare, omníque tempore destillare debet, sunt

Aquæ

Aquę calidę	*Camomillæ*	*Iuæ arthriticæ*
Abrotani	*Cardui bened.*	*Iuniperi*
Anethi	*Ceterac*	*Lauendulæ*
Absynthij	*Centaurij*	*Maioranæ*
Ambrosianæ	*Chelidoniæ*	*Marrubij*
Artemisiæ	*Ebuli*	*Matricariæ*
Basiliconis.	*Enulæ Cãpanæ*	*Melissæ*
Bardanæ	*Fœniculi*	*Meliloti*
Betonicæ	*Hyssopi*	*Nucum viridiũ*
Calamenthi	*Iridis*	*Florum nucum*
		Origani

Origani
Petrocelini
Pulegij
Peoniæ
Rorismarini
Raphani
Ruthæ
Sabinæ
Saluiæ
Satureiæ
Serpilli.

Frigidę sunt

Acetosæ
Boraginis
Buglosi
Succi citri
Cichorij
Cucumeris
Cucurbitæ
Cerasorum acid.
Cerasor. nigror.
Endiuiæ
Fructus fragariæ
Lactucæ
Limonum
Melonum
Nymphea

Plantaginis
Papaueris albi
Papaueris rubri
Portulacæ
Ranarũ aut potius spermatis illarum
Rosarum
Semperuiui
Solani
Violarum.

Temperatę sũt

Absynthij
Adcanthi
Agrimoniæ
Argentariæ
Althææ
Archimillæ
Asparagi
Akekengi
Bursæ pastoris
Caudæ equinæ
Cerefolij
Cõsolidæ vtriusque
Caprifolij
Citoniorum
Euphragiæ
Eupatorij Auic.
Fraxini
Fumariæ
Filicis
Genistæ
Halicacabi
Iuæ arthriticæ
Florum lilij
Lapathi acuti
Lupuli
Maluæ
Mercurialis
Milij solis
Parcetariæ
Primulæ *veris*
Politrici
Prunella
Sambuci
Senetorum
Scolopendrij
Scabiosæ
Tamaricis
Tussilaginis
Valerianæ
Verbasci
Veremiæ
Verbenæ
Vrticæ
Vlmariæ,

Inter enumeratas aquas alię ſunt Cephalicę, aut Cerebri affectibus accommodatę, ſiue hi generales ſint, ſiue particulares & proprij, & aurium, oculorum, & reliquarum capitis partium morbi.

Aquę cephalicę, ſiue cerebrales ſunt, aquę baſiliconis, betonicę, calendulę, calamenti, iuniperi, lilij conuallij, maioranę, meliſſę, pœonię, primulæ veris, roriſmarini, ſatureiæ, ſerpilli, florum tiliæ arboris, viſci querni. Omnes hæ aquæ frigidorum humorum, qui in cerebro exiſtunt, pituitę nempe, ac melancholiæ pręparationi inſeruiunt: ac potiſsimùm quidem Aquæ Baſiliconis, betonicæ, ſaluię, roriſmarini, ſtœcados, ſerpilli, Apoplexiæ, reliquíſque eiuſmodi ſoporiferis affectibus ex pituita, & humore crudo natis dicatę ſunt.

Aquæ calendulæ, granorum iuniperi primulę veris, (quę & herba paralyſis dicitur) mirè ac ſpecificè ad paralyſim conducunt.

Aquę peoniæ lilij conuallij, florum tilię arboris, viſciquerni antipilepticę nominãtur, vt & ipſa etiam ceraſorum nigrorum aqua.

Aqua fraxini cum ſuo ſale mixta ſpecificum eſt ad ſurditatem non inueteratam remedium.

Aquæ chelidonij, euphraſiæ, fœniculi, roſarum & peculi roſarum, caprifolij ophtalmicæ ſunt, ac aliæ quidem oculorum inflammationibus, aliæ reliquis eorum affectibus, imò & acuendæ ipſorum aciei, conſeruandæque accommodatæ ſunt.

Aquæ

Aquæ Bardanæ, camomillæ, enulæ campanæ, iridis hyſſopi, vrticæ, peti, adianthi, ſcabioſę tuſſilaginis, bugloſſi, boraginis, violarum, papaueris rubri pectoris vitiis mirificè conducunt, ex quibus quidem aliæ humori craſſo viſcidóque bronchiis pulmonum contento attenuando, & iuuandæ expectorationis: aliæ verò tenuiori ac ſubtiliori incraſſando per ſe, aut ſyrupo conuenienti immixtę, mirum in modum conferunt.

Aqua papaueris rubri (quam ſemper paratam pharmacopœi habere deberent) ſingulare ſpecificúmque ex intenſiſſimo rubore notum, ad peripneumoniam, pleuritim, cæteráſque pulmonum inflammationes, remedium eſt.

Aqua peti (quam nec parant pharmacopœi) generoſiſſima eſt ad effectum, quem Aſthma vocant, vt & ipſe etiam ſyrupus, qui ex illo conficitur, vti dicetur ſuo loco.

Aquæ Meliſſę, ſcabioſę, acetoſę, ſucci citri, ſucci limonum, granatorum, cardui benedicti, roſarum & violarum corroborationi cordis ſunt ſaluberrimæ: peſtilentibúſque febribus, ſyncopis, palpitationibus tum aſſumptæ, tum forma epithematis extrinſecus admota medentur.

Aquæ Abſynthij, menthæ, Ambroſianæ, cotoneorum Aomachales ſunt. Aquæ cichorij, endiuiæ, adianthi, hepaticæ, agrimoniæ eupatorij Auicennæ, Capathi acuti hepaticæ ſunt, intemperiéſque iocinoris humores pręparãdo, ipſúmque corroborando, corrigunt.

Spleniticę ſunt aquę ceterac, ſcolopendrij, geniſtæ, tamaricis.

Aquę raphani, halicacabi, florum iuniperi, parietarię, milij ſolis calculum comminuunt, arenulásque & materias tartareas in renibus accumulatas diſſoluunt.

Aquę maluę, biſmaluæ, cucurbitę, melonum, cucumeris, nympheę, renes ipſos leniunt, vrinæq; ardorem & acrimoniam contemperant.

Aquę plantaginis, burſę paſtoris, alkimillę, veronicę, pirolę, caudę equinæ, conſolidę vtriuſque renum vlceribus, ac excoriationi conferunt, ſúntque aquę vulnerarię.

Aquę cardui benedicti & vlmarię ſunt aquę ſudorificę, ac peſtilentibus affectibus conducunt,

Aquę arthemiſię, matricarię, marrubij, mercurialis hyſtericę ſunt, vterúmque iuuant, & affectibus ipſius proſunt.

Et hæ quidem ſunt aquę, quę ſingulas corporis noſtri partes reſpiciunt, ſingulíſque ipſarum pathematis ſiue affectionibus medentur: & inter eas quidem ſunt, quæ diuerſis tam internis quàm externis, pręter ſuprà enumeratos, morbis ſpecifica quadam qualitate accommodantur: videlicet aquæ anethi, florum camomillę, ſambuci, florum nucum, rutę colicis doloribus ex vento profectis, leuamen tribuunt.

Aqua hyperici, & portulacę, puerorũ lumbricos enecat.

Aquę ceraſorum acidulorum, fructus euphragiæ,

giç, papaueris albi, florum centaurij tertianis febribus & biliosis non mediocre ferunt solatium.

Aquę ebuli, iuę arthriticę, verbasci arthriticos dolores sedant, si partibus dolentibus lintcamina suprà dictis aquis imbuta tepidè apponantur.

Aqua ex foliis & radice filicis destillata omnibus adustionibus & linteaminibus tepidè imbutis singulari profectu confert.

Aqua spermatis ranarum mense Martio destillata, antequam excludantur, excellens est ad omnes oculorum faciei, totiúsque corporis partium phlegmonas eo, quo dictum, modo admota, remedium.

Ecce tibi aquarum stillatitiarum, quibus nullo tempore carere debent pharmacopœi, cathalogum: ecce, inquam, specificas verásque vniuscuiusque proprietates. Nec sanè satis est illud nosse, verùm & ipsas destillandi, seruatis integris virtutibus atque proprietatibus, modus tenendus est: qui quidem alia longè ratione perficitur quàm vulgari illa destillatione, qua phlegma solum, & inutilis quędam aqua citò putrescens & flaccescens extrahitur.

Itaque vt eam methodum planè restituamus, nouámque prorsus ei dissimilem introducamus: herbas, flores, aut reliqua eiusmodi integra in alembicum, siue æneum aut vitreum sit, coniecta, destillandi loco: flores destillandos conteremus, eorúmque iure torculari expresso, & in commune alembicum infuso virtutem eius integram,

ſubſtantiámque more ſolito extrahemus. Quę quidem vt efficacior euadat, vegetiórque, excipiendę ſunt fœces, & quæ poſt ſuccum expreſſum, & quę in alembici fundo remanſerunt, quas in vas terreum impoſitas, igni ardentiſſimo calcinabis, donec omnino in cinerem abeāt. His peractis cineres iſtos in manicam hippocratis inijcies, quibus infundes prædictam aquam deſtillatam, vt omnem ſalem recipiat reaffuſione ſępiùs repetita: & ita quidem habebis aquam ſuo ſale imbutam, pręcipuíſque ſtirpis, ex qua emanauit, virtutibus pręditam. Aquam, inquam, quę multos menſes, imò & annos integra incorruptáque cōſeruari poteſt, cuius etiam vel vncia vnica plus pręſtabit, quàm plures illius, quę communi via extrahitur. Nec ſanè labori parcendum, aut ab ea operatione nequaquam deterrendum, cùm tantę rei támque precioſę, ſanitatis nempe humani corporis, gratia fiat. Quod ſi prędictæ aquę colorem, & odorem proprium imprimere ſit animus: ingentem eorúmmet florum copiam in roſtro Alembici impones, vt inter deſtillandum, aqua ſurſum aſcendens ex iſtis floribus colorem & odorem (quæ vtiles & pulcherrimæ ſunt qualitates) alliciat, & retineat. Et hæc tibi eſt, concinna, ni fallor, breuitate, vera & legitima aquarum ſtillatitiarum præparatio.

At verò, ſi vnico pharmacopœo omnes ſuprà enumeratas aquas præpare per ocium ac commoditatem non liceat: plures eiuſdem vrbis inter ſe con-

ſe conuenire deberent(vti fit pleríſque in locis ac potiſsimùm in Italia) vt vnuſquíſque ſibi partem earum præparandam aſſumeret, aliíſque ſi opus fuerit, mutuo ſuppeditaret. Et ita quidem artis medicæ dignitas conſeruaretur, illorúmque gloria, & honos, non ſine ingenti populi vtilitate, augeretur.

Porrò non nobis ſatis eſſe duco primam illam & ſimplicem aquas, cum integris virtualibúſque qualitatibus deſtillandi reſtitutam methodum inſtituiſſe: quaquidem methodo(præter ipſius aquæ bonitatem) ſi furni vaſáque propria & commoda ſuppetant, plus vno die, quàm pluribus,& faciliori longè negocio deſtillabis. vt cuiuis experto facilè patebit. Quinimò etiam eadem ratione, ſi per balneum vaporoſum aquã extrahere in mentem veniat, totum penè ſuccum prædictũ deſtillabis, ita tamen, vt aqua ne minimum quidẽ fumum, aut vſtionem ſuboleat: neque hoc ſolum, verum etiam & eadẽ methodo ex omnibus plantis calidis, ac odoriferis præſertim (quas ſulphure ac oleo ex odore illo abundare conſtat) vna cum aquis olea puriſsima, clariſsimáque elicies, quæ quidem quòd aquis ſupernatare percipiantur, facili negocio ſeparabis. Sed & vltra progredi, ac certam facilémque aquas vitæ, ex plantis, floribus ſeminibúſque cuiuſcúmque generis ſint extrahendi methodum tradere eſt animus. Et id quidem per digeſtionis,& fermentationis viam, qua ſanè cuiuis candidi, ſynceríque ingenij viro indi-

cáre perfacile erit, nos non perperam ſuprà operationes iſtas tãtis laudibus & encomiis ſuſtuliſſe. Ac ipſe quidem altiùs penetrare, (niſi ſtupido prorſus, ac hebeti ſit ingenio) philoſopharíque poterit, & percipere, quàm ſcitè quámque commodè ſupra in tractatu noſtro de ſignaturis internis rerum, ſanguinis noſtri analogiam, cum vino, ipſiúſque aquæ vitæ cum nectare vitæ noſtræ, balſamóque radicali contulerimus. Cum ex omnibus rebus, ac iis potiſsimum, quę in alimentum veniunt, ſola prædictarum digeſtionum, & fermentationum ope, imò etiam & ex iis, quæ frigidæ exiſtimantur, aqua vitæ elici poſsit, quæ ſit vera rei quinta eſſentia. Aqua, inquam, vitæ, quæ de natura cœleſti ætherea, flammámque nõ ſecus, ac ea, quæ ex vino elicitur, concipientes participet. Experientia etiam ipſa ſatis planum faciet, quomodo non tantùm vinum, ſed & triticum, omniáque cerealia, & ſemina alimentoſa, multò plus nectaris illius viuifici, quam reliqua vegetabilia alendo corpori noſtro inepta contineant.

Hanc autem methodum vt tandem aperiamus, ordiemur quidem à roſis, quæ frigidæ eſſe autumantur, ex quibus tamen odoratiſsima aqua vitæ extrahitur, & adeo excellens, vt vnica eius guttula, ingenti ſatis aquæ copiæ odorem ſuum communicare, eámque vtiliſsimam iucundiſsimámque reddere poſsit. Roſę igitur debita tempeſtate, nec ea quidem pluuioſa, roridáque, cum ſcili-

ſcilicet plantæ madido rore humeſcunt,ſed expectandum,donec ſol radiorum ſuorum vi omnem iſtam roridam humiditatem diſsipauerit,copioſa ſatis quantitate colligi debent. Roſas itaque collectas & quam fieri poteſt diligentiſsimè tritas, in vaſe terreo vitreato, aut paruo dolio querneo includes, & quàm optimè manibus premes, quo vas prædictum pene impleatur. Quod quidem vas clauſum obturatúmque, vt facilius fiat digeſtio, repones in cella vinaria per menſem vnum, aut diutiùs,ſi opus fuerit,donec materiam prędictam vinum acetatum ſubolere odoratu percipias: quo argumento iam abſolutam fermentationem eſſe cognoſces, & eò quidem protelanda eſt, quò prædictum ſignum appareat. His peractis, aſſume tibi quartã,quintámve roſarum fermentatarum partem pro vaſis tui magnitudine (quod ſanè neceſſario tale eſſe debet, qualia ea ſunt, quibus deſtillatores Chymici olea ſua & aquas vitæ eliciunt; quæ quidem ampla,æneáque potiùs, quàm plumbea ſunt, refrigeratoriiſque ſuis,vt vocant inſtructa,quibus aqua plenis,ſpiritus frigore condenſati faciliùs commodiúſque eliciuntur) Aſſumptam illam roſarum fermentatarum portionem, more ſolito deſtilla; quo facto, fœces reſiduas in fundo Alembici ſubſidentes ſepara, & tantundem prædictarum roſarum fermentararum eidem vaſi repone, híſque priùs extractam aquam affunde, omnia rurſus (vaſe hermeticè clauſo,vti dictum) ad ſiccitatem vſque

destillãdo. Collige iterum resiccatas fœces, (quas etiam si velis cum prædictis reseruabis) & Alembico eamdémmet prædictarum rosarum quantitatem, quam prius iniice, quibus denuò totam aquam destillatam reaffundes, & toties iterabis, donec omnes prædictas rosas fermentatas destillaueris. His ritè, vt decet absolutis, vniuersam, quam elicueris, aquam assumes, & lento igni in vase colli oblongi, siue matratio, siue quo aquæ vitæ extrahi solent, duodecimam eius tantùm partem (quæ omnium penè spiritualium quantitas est) destillabis. Ita vt, si, verbi gratia, duodecim aquæ libras habueris, vnicam tantùm aquæ odoriferæ tamen, & iucundissimæ, spiritualísque atque flammam ęquè, ac ea, quæ ex vino est, concipientis, elicies. Quam etiam, vt magis virtualis reddatur, adhuc rectificare poteris. Reliqua verò aqua, quæ in fundo Alembici subsidebit, odorifera, longéque suauior, & melior, existet, quàm ea, quæ communi ac vulgari modo destillatur: cui etiam sal suum imprimere poteris, si prædictis fœcibus in puluerem redactis & manicæ Hippocratis impositis, eam sæpius affundas, quo salem suum facilius alliciat, retineatque. Eadem planè ratione ex violis, aliisque floribus, ac iis potissimùm, qui calidi, odoriferíque existunt, vt rorismar. saluiæ, betonicæ, cæterísque eiusmodi aquas vitæ elicies, quæ multo præstantiores efficaciorésque sunt ad morbos, (quibus supra conuenire docuimus) propulsandos, quàm si communi illo vulga-

vulgaríque tramite perficiantur. Adde quod vel minima quidem quantite exhiberi possunt, vt admirandos prorsus, & incredibiles effectus pariant.

Ita etiam ex stirpibus (cuiuscúmque generis sint, sed vt plurimùm calidis) tritis, ac, quemadmodum suprà, præparatis, prædictæ aquæ vitæ facillimè extrahuntur. Idem fit ex fructibus optimè fermentatis, vt satis abundè testatur experientia in pomaceo, pyraceóque, quę ex pomis pyrísque in vase proprio (non secus ac vinum) pręparantur, quodammodò vinescunt, ac tunc ex iis demmet aqua vitę extrahitur.

Eademmet aqua vitę ex tritico, granis, seminibúsque farinaceis omnis generis elici potest. At quoniam iisdem seminibus non tanta inest, quanta floribus, foliísque liquoris mercurialis, seu aquę copia. trita, crassóque modo puluerizata, in paruulum dolium, quod ex ligno querneo confectum sit, iniici, & aqua tepida, donec in liquidiorem quandam consistentiam abeant, imbibi debent. Quibus etiam ad digestionem accelerandā (cui pręcipuè incumbendum est) tantillum fermenti comminis, aqua vulgaris distemperati adiicere poteris. His peractis, vaséque optimè clauso, in loco frigidissimo (quo faciliùs fiat fermentatio) reponantur, donec accescere, vinúmque redolere persentias. Tunc eadem methodo, destillandíque ratione procedes, quam suprà in extractione aquę vitę rosarum docuimus. Hactenus de

aquis ſimplicibus. Reſtat tandem, vt de compoſitis verba faciamus, vtiléſque quarundam deſcriptiones tradamus, quas pharmacopœi non modò ſcire, verumetiam paratas ſemper habere, aliiſque quamplurimis aquis nullius, aut parui momenti præferre debent.

Aquæ artificiosè compoſitæ ſunt
- *Elixiria vitæ*
- *Aquæ theriacales diuerſis affectib. ſpecificæ*
- *Aqua contra venenum & peſtilentes omnes affectus*
- *Aqua antipoplectica & antipiliptica*
- *Aquæ antipilepticæ*
- *Aquæ antifebriticæ*
- *Aquæ ophtalmicæ*
- *Aquæ antinephreticæ*
- *Aquæ hyſtoricæ*
- *Aqua imperialis*
- *Aqua vulneribus ſelopteariorum accommodata.*

Elixir deſcriptionis noſtræ admirandum remedium ad inueteratos morbos penéque deſperatos propulſandos ſanitatem conſeruandam, vitámque ipſam prorogandam.

℞ radicis Zedoariæ, Angelicæ, gentianæ, valerianæ, tormentillæ, barbæ hirci, galangæ, ligni aloes ſantali citrini ana ℥ iij. meliſſę, mēthę rubię, maioranæ, baſiliconis hyſſopi, chamedryos, chamæpi-

mæpithios ana m.ß.granorum lauri, iuniperi,ſeminis peoniæ,ſeſeleos,anethi arthemiſiæ, & cardui benedicti ana ℥ ij. corticis citrij viſci querni, myrobalanor. omnium ana ℥ j. Caryophillorum Cinnamomi,macis,zinziberis,cubebarum,cardamomi, piperis longi & rotundi, ſpicæ nardi ana ℥ j.ß. Aloes, hepat.myrrhæ,olebani,maſtiches ana ʒ vj. florum roriſmarini,ſaluiæ ſtæchados, calendulæ, hyperici,centaurij minoris,betonicæ,tiliæ arboris.ana p.ij.florum cichorij,roſar.rubrar. bugloſſ. ana p. j. mellis granati, ſaccari albi ana ℔ j. aquæ vitæ optimè rectificatæ ℔ x. incidenda incidantur,& contundenda contundantur. Omnia hæc in matratium capax, & hermetice clauſum,ne quid exhalet,iniecta,in fimo equino mediocriter calido per 8.aut 10. dies putrefiant : putrefacta fortiter exprimantur, expreſsio verò per cornutam ad conuenientem ignem deſtillentur in alembico. Aquam,quæ primum ab expreſsione illa effluet clariſsima (prætioſa tamen) ſeorſim aſſeruabis cum verò recipiens, (quod capax, vitreúmque eſſe, & optimè cum collo cornuta adhærere debet, ne vel minimum quidem expiret) obſcurari, ſpiritibúſque ſubalbidis offerciri percipies. Aliud eius loco, aut idemmet repones, ſi priùs extillatum illum primum liquorem ſeorſim aſſeruandum ſeparaueris. Iunctóque denuò optimè, vt priùs, cum collo cornutæ recipiente, ignem per gradus vt artis eſt, pedetentim augebis, quò prædicti ſpiritus ſubalbidi non amplius

appareant. Dein aufer tuum recipiens, vt eam, quæ secundo elicita est aquam (quam matrem balsami vocant) seorsim etiam separes, adseruesque & hæc quidem, tum ad plures morbos extirpandos, tum ad conseruandam sanitatem mirabili profectu conducit. accommoda rursus prædictum recipiens, sicut fecisti antea per gradus auge, donec destillato primò oleo subflauo, deinde rubicundo, materiæ, in fundo siccæ remaneant, nec tamen perfectè aridæ, ne qui extillarit liquor adustionem suboleat. Quibus peractis assume tibi aquam illam clarissimam, quam primò satis copiosè elicuisti, affunde residuis fœcibus, & fac, vt simul per 6. aut 7. dies digerantur ad calorem balnei mariæ donec aqua coloretur, & flauescat, attracta scilicet magis ignea & oleaginosa materiei portione fœces residentes, cum scilicet omnem tincturam suam prædictæ aquæ impresserint seorsim ad dicendos vsus adseruentur. post omnes prædictos liquores (seruata tamen si libuerit ex vnoquóque portione aliqua ad affectus supra commemoratos, quibus mirum in modum prosunt) & eum quoque ipsum, qui ex fœcibus tincturam attraxerit, simul miscebis, vt inde præciosissimum, longéque prædictis excellentiorem elixir vitæ allicias: more sequenti procedendo.

Tres itaque prædictos liquores simul mixtos per cornutam, aut Alembicum vitreum (nulla tamen præmissa digestione preter mixtionē ipsam) destillabis, eadémq; planè ratione, qua prius ele-

menta,

menta, principiáque liquorum ſeparabis. elicies námque primam aquam clariſsimam, quam ſeorſim reſeruabis, cum ſcilicet recipiens fumo nubiloſo obſcurari cognoſcas, dein mutato recipiente, accommodatóque vt prius ignem eò continuabis, quo liquorem ſubflauum effluere percipias, quem etiam ſeorſim vt priorem adſeruabis. Interim dum prædictæ deſtillationes, aut elementorum ſiue principiorum duorum ſeparationes fient, reſeruatas ſuperius fœces ad ignem reuerberij calcinabis, ex quibus in cinerem redactis ſal, vt artis eſt, cum prima tua aqua clariſsima allicies, quæ quidem aqua ſale ſuo imbuta, cum reliquis duobus adſeruatis liquoribus permiſceatur, vt tandem ex triangulo facias circulum vt loquūtur philoſophi, nempè, vt ex tribus illis diſtinctis aquis, per circulationem in pellicano ea, qua decet arte, factam, vna eſſentia erumpat. Fiátque ea ratione magnum illud elixir vitæ, arcanum admirandum. Et id quidem via ſatis ſuccincta, facili, atque philoſophica veriſque philoſophis nota, ex qua viam, & certam methodum conficiendi elixiris ex omnibus rebus aſſequentur. Huius elixiris ineffabiles ſunt virtutes ad curandas, & præcauendas vertigines, epilepſias, apoplexias, paralyſes, manias, melancholias, Aſthmata, ſyncopas, lipothymias, ſtomachíque & aliarum partium imbecillitates, cachexias, ſyſtericas paſsiones, & alia id genus ſumma, & deplorāda ſymptomata. Huius guttulæ aliquot tantùm exhibentur cum de-

cocto conuenienti, morbóque appropriato. vt, verbi gratia, ad epilepſiam, cum aqua peoniæ, lilij conuallij, aut florum tiliæ arboris: Ad paralyſim, cum Aqua calendula, ad peſtem, cum aqua vlmariæ, aut cardui benedicti, ad Aſthma, cum aqua ſcabioſæ, peti, tuſſilaginis, aut ſimilibus. Valet quinetiam illud elixir ad reſtaurationem, & conſeruationem Balſami noſtri radicalis ſi quatuor, aut quinque gutturæ exhibeantur cum iuſculo, vino, aut conuenienti aliquo liquore.

Sed dices laborioſiorem æquo, prolixiorémque eſſe huius elixiris præparationem: At ſanè lõgè ſatiùs, neceſſariúmque magis eſt tempus in tantis, támque admirandis rebus, quàm in refercienda vilibus, ac inutilibus penè medicamentis officina collocare. Attamen vt omnibus etiam indulgeam, faciliorem, & iucundiorem forſan elixiris ad ſanitatem conſeruandam, vitámque prorogandam efficaciſsimi præparationem ſubſcribam.

Aliud elixir vitæ facillimum.

℞ radicum gentianæ in taleolas ſectarum & ex ſiccatarum ad lentum calorem. Et radicis centaurij minoris ana ℥ iij. Galangæ, cinnamomi, macis cariophillorũ ana ℥ j. florum ſaluiæ, hyperici, roriſmarini. ana p. ij. vini albi generoſiſsimi ℔ vj. macerentur in matracio vitreo bene clauſo per octo dies ad ignem balnei mariæ lentum, deinde fortiter exprimantur, & per Alembicum

vitreum

vitreum destillentur per cineres ad siccitatem. Aquam destillatam fœcibus reaffunde, vt ex his in balneo mariæ tepido totam tincturam elicias: fœces post tincturæ extractionem reducantur in cineres, quos impones in manicam Hippocratis: prædictam aquam tinctam cineribus illis sæpius reaffundendo, vt totum proprium salem attrahat. Ex hoc elixire quarta coclhearis pars aut per se, aut ex liquore conuenienti diu exhibeatur. Specificum est remedium ad omnes cachexias, stomachi imbecillitates, quem à viscidis & mucilaginosis humoribus, huic adhærescentibus, expurgat, mundificátq;, vermium generationem prohibet, corpúsque sanum conseruat, & ab iniuriis tuetur. Hoc autem bis tantùm in hebdomade, sed tamen longo tempore vtendum est.

Aqua Theriacalis cephalica, & affectionibus cerebri deploratis, nempe apoplexiæ, paralysi epilepsiæ, & similibus specifica.

℞ radic. peoniæ visci querni, acori vulgaris, ana ℥ iij. granorum Iuniperi maturorum seminis peoniæ ana ℥ j. cariophillorum, macis ana ʒ vj. castorei ℥ ß. florum stœchados. Calend. betonic. anthos, saluiæ, lilij conuallij tiliæ arboris ana p. ij. incidenda incidantur, contundenda contundantur, & macerentur per triduum ad ignem balnei calid. in vini albi generosi ℔ ij. & aquæ peoniæ

ſaluiæ,& calendulæ ana ℔ j. dein exprimãtur fortiter. Huic expreſsioni adde theriaces Alexandrinæ ℥ iiij. confectionis Anacardinæ meſ. ℥ j ß. diamoſci & Aromatici Gabriel. ana ℥ ß. macerentur denuò per duos tréſue dies ad ignem lentum balnei mar. dein exprimantur, & deſtillentur per cineres ad ſiccitatem: fiat aqua theriacalis. Datur ex paruo cochleari argenteo ad inſultus epilepticos, apoplecticóſque, & prædictos morbos mirificè conducens.

Alia aqua theriacalis, cordialis, & Bezoardica omnibus cordis pathematis, peſtiferíſque affectibus miro progreſſu conferens.

℞ rad. Angelicæ, cariophillatæ, barbæ hirci, tormentillæ, petaſites, enulæ campanæ ana ℥ ij. ſantali citrini, & corticis eiuſdem ana ℥ j. ß. diptami albi, ſcabioſæ, rutæ vlmariæ. ana m. j. florũ centaurij minoris, hyperici, geniſtæ, violarum, boraginis, bugloſsi, nymphcæ, roſarum rubrarum ana p. j. macerentur per quatriduum ad ignem balnei mariæ in ℔ iij. vini maluatici, & ſucci limonum, & aquæ meliſſę, acetoſæ, & roſarum ana ℔ j. dein exprimantur. Expreſsioni adde theriaces ℥ iij. confectionis de hyacintho ℥ j. confectionis alchermes ʒ vj. diamarg. frigid. diatria-ſantali ana ʒ iij. diambræ, & diacoralli ana ʒ ij. croci, myrrhæ. ana ℥ ß. macerentur denuò per duos tréſve dies ad eundemmet ignem balnei. Dein deſtil-

destillentur per cineres ad siccitatem: fiat aqua theriacalis: vt præstantior, & efficacior fiat extrahendum est sal ex fœcibus residentibus ea, qua decet arte, atque cum aqua prædicta commiscendum.

Aqua theriacalis communis pro gregariis.

℞.theriaces Alexandrinæ. ℥ iij.myrrhæ ℥ j.ß. croci ℥ ß.misceantur, digerantur, & destillentur ad siccitatem in balneo vaporoso. de hac aqua exhibe ℥ ß. cũ aqua rutæ, vel fumariæ.potẽter sudores mouet, valet ad pestilẽtes omnes affectus.

Aqua contra venena & pestilentes omnes affectus.

℞ rad.Angelicæ,carlinæ,tormentillæ, & corticis olibiani ana ℥ ij.cardui benedicti, vlmarię, santalorũ omnium ana ℥ ß. mytridatij theriaces & confectionis de hyacintho ana ℥ ij. specierum diamargariti frigidi camphoræ ana ʒ ij. terantur crassiusculè, & indantur in alembicum vitreum superaffundendo aquę vitæ rectificatæ ℔ iij. digerantur vase optimè clauso: dein per cineres aut balneum vaporosum destillentur, & est aqua mirabilis ad venenum & pestilẽtes omnes affectus, dosis semi cochleare argenteum.

Aqua antiopoplectica & antiopileptica,

℞ aquę florum tilię arboris, lilij conuallium,

cerasorum nigrorum, saluię, eo quo dictum suprà modo extractarum ana ℔ j.ß visci querni, dictami cariophyllorũ cinnamomi nucis moscatę, macis, cubebarum zinziber. ana ℥ j. seminum peoniæ baccar. iuniperi dictami ana ʒ j ß florum anthos saluiæ bethonicæ stoechados calendulæ hyssopi ana p. j. camphoræ ʒ iij. digerantur per aliquot dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem dosis cochle. j.

Aqua Hirundinum antiopileptica.

℞ Hirundinum adhuc in nido existẽtium viij. aut x. decem paria florum lilij conuallium p. ij. cariophyll macis ana ℥ ß. coquantur omnia in duabus tribúsve eminis vini albi optimi, dein exprimantur fortiter & destillentur, huius aquæ cochlearia duo hoc morbo correptis exhibeantur: promptè enim à præsenti paroxismo liberat, futurúmque prohibet. Hanc me primum docuit Dominus Rondel. medicus celeberrimus Monspelliensis, & pręceptor meus: quam tamen pro magno & non reuelando secreto celabat. Eidem autem Hirundinum aquę paucula, quę sequuntur adieci, cuius etiam felices & admirandas vidi experientias.

Alia aqua Hirundinum nostræ descriptionis.

Accipe suo tempore sex aut septem, vel plures, si velis, hirundinum nidos, cùm ipsę lanugine cooperiri incipiunt. Has integras in alembicũ proprium

prium coniice, destilla, & aquam inde effluentem asserua. dein fœces residuas in fundo subsidentes in cinerem, qua decet arte, redige, ex quo sume ℔ ß cinerum cranij humani, & si fieri possit, inhumati ℥ iij. castorei ℥ j. ß pulueris visci querni ℥ j. succi rad. & foliorum peoniæ ℥ vj. aquę hyssopi, florum tilię arbor. lilij conuallij ana ℔ j. aceti scillitici ℔ ß aquam omnem quam ex hirundinibus elicuisti: maceretur omnia per aliquot dies ad ignem balnei, dein per cineres, aut saltem per balneum vaporosum ad integram vsque siccitatem destillentur: ea enim ratione aqua adustum non redolebit, sed cum omnibus suis qualitatibus integris & requisitis effluet. Hæc aqua per se sola sale dulci proprio imbuta (pręmissis tamen per mensem integrum generalibus remediis cōuenientibus) ad medium cochleare sumpta mirabiles effectus prodit.

Aqua picarum composita ad epilepsiam quoque specifica.

℞ pullos picarum n. xij. frustatim vnà cum intestinis & pennis incidantur, & ponantur in vas terreum vitreatum addendo radicis peoniæ Zedoariæ & visci querni ana ℥ ij. florum tiliæ arboris lilij conuallij hyssopi ana p. ij. concoquantur in ℔ viij. hydromel. ad medietatis consumptionem, dein exprimantur. huic expressioni adde granorum lauri, iuniperi, peoniæ ana ℥ ß cariophyllorum, nucis moscatæ, croci, cinnamo. cubebarum

ana ℥ iij. castorei ℥ ij. ß. florum anthos, betonicæ, stechados arabicę, primulę veris citrij mali ana p. ij. anagallidis purpureis floribus p. iij. contusis cõtundendis, digerantur per 4. dies, dein destillentur per balneum vaporosum ad siccitatem. Dosis huius aquæ est cochlear vnum.

Aqua antifebritica, quam mihi D. de la Taulade doctißimus honestißimúsque vir communicauit.

℞ melissę, betonicæ, argentinæ ana partem vnam, vt ex illis omnibus simul tritis & expressis ℔ iiij. ad minus succi extrahi possint. succi foliorum & radic. centaurij minoris (quod febrifugam vocant) ℔ ij. Aquę Astacorum seu cancrorum fluuiatilium cum crustis cõquassatorum ℔ j. ß. aquæ ex succo capitum viridium papaueris albi elicitæ, aquæ fructuum fragariæ ana ℔ j. misce & in alemblco vitreo per cineres destilla: specificum est ad omnis generis febres, ac intermittẽtes potissimùm, sed maximè tertianas nothas & exquisitas. Huius autem vsus est eiusmodi: vt xij hor. ante paroxismum clyster emolliens & refrigerans iniiciatur. dein quinque ante prædictũ paroxism. horis iusculum optimè consummatum exhibeatur. Accessus verò initio propinandæ ægro sunt ℥ iij prædictæ aquæ.

Aqua alia ad febres etiam pestilentes, & ardentißimas.

℞ rad. Angelicæ bugloss. scorzoneræ, aceto-

sæ

ſæ ana ℥ j. Theriaces, Alexandrinæ ℥ ij. ſucci limonum depurati, aquarum fumariæ vlmariæ, cardui benedicti,& centaurij minoris ana ℥ iiij. diamargarit. frigid. ℥ ß. macerentur per quatriduum, dein exprimantur,& deſtillentur, de qua æger febricitans capiat ℥ iiij, & coopertus paulò plus ſolito ſudabit.

Aqua ophtalmica.

℞ ſucci euphragiæ, chelidoniæ ana ℔ ß. lactis caprini ℔ j. miſceantur omnia ſimul addẽdo zinziberis macis craſſiuſculè conquaſſatorum ana ℥ j. Aloës ℥ ß. vitrioli albi ℥ iij: macerentur quatuor aut quinque dierum ſpacio, deſtillẽtúrq; per balneum vaporoſum. Aquæ deſtillatæ adde tuthiæ fruſtula, non tamen pulueriſata, quæ priùs in cochleari ferreo nouo ignita fuerint, nouies extinguantur, & tandem cum aqua prædicta continuò reſidere ſinantur, cuius guttula vna oculo etiam inflammato admoueatur; nec reſpiciendum ad calida illa, quæ prædictam aquam ingrediuntur etiamſi initio dòlor ingraueſcat, ferueátque per tempus aliquod, miros enim effectus prodet, tartarum illud oculis adhæreſcens, pungens acerrimúmque dolorem inferens, & ſalſas mouens lachrymas, diſſoluendo. Singulare eſt remedium ad omnes ophtalmias, præferendúmque ſanè omnibus iſtis ſimplicibus aquis refrigerantibus, vt roſarum, plantaginis, cerefol. & ſimilibus, collyriiſque oculorum refrigerationi dicatis, vt ipſa etiam

N

experientia, præter allatã ſupra rationem, fidem faciet. confert etiam ad ἀμβλυωπίαν, & ἀμάβρωσιν ſi huic crocus metallorum admiſceatur, qui vera baſis & fundamẽtum eſt Aquæ ophtalmicæ Martini Rulandi, doctiſsimi celeberrimique medici Germani, cuius ipſe admirandos effectus miro ſucceſſu expertus eſt, vt videre eſt in ſuis centuriis iamdiu in lucem editis.

Alia aqua ophtalmica

Componitur, etiam alia Aqua ophtalmica ex ℔ ij. vrinæ puerilis optimè purificatæ, additis libris duabus vitrioli, totidémque vnciis tuthia: ex quibus omnibus per dies aliquot maceratis, dein per cineres ad ſiccitatẽ deſtillatis fit aqua ophtalmica, cuius guttula vnica inflammato oculo, aut debilitato admouetur.

Aqua Antinephritica.

℞ rad. Areſtæ bouis, petroſelini yringiorum ana ℥ j. ß. parietariæ ſaxifrag. cum toto ana m.j. foliorum vitis viridium m.j. ß. amigdalarum, & ceraſorum ſeminis lithoſpermatis, & baccarum alkekengi conquaſſatorum ana ℥ ij. milij ſolis, fœniculi dulcis ana ℥ j. conquaſſentur, & macerentur in vini albi, & aquæ æquis partibus, de hac aqua ſumat cochlear vnum, ſingulis matutinis aſſumpto prius bolo ex caſsia aut electuario lenitiuo, vel diaſebeſten.

Alia aqua antinephritica noſtræ deſcriptionis.

℞ ſuccorum argentariæ, raphani, parietariæ, ana

ana ℔ j.ß.ſucci limonum ℔ j.in his liquoribus ſimul mixtis macera per 5. aut 6. dies ad ignem lentum Bal.Mar.granorum iuniperi contuſorum ℥ iij.milij ſolis,ſaxifragiæ,althææ,bardanæ,fœniculi ana ℥ ij.pulueris radicis Areſtæ bouis cinnamomi ana ℥ j. camphoræ ʒ ij. dein deſtillentur per cineres. De hac aqua exhibe ad ℥ ij. cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, longè præſtantius euadet remedium.

Aqua hyſterica.

♃ aquarum rutæ, matricariæ, ſaluiæ præparatur ex ſuccis vt docuimus ana ℔ j. nucis moſcatæ,cinnamomi macis ana ℥ ß.florum roriſmarini p.ij.caſtorei ʒ vi. vini albi generoſi, vt ſupernatet tribus quatuórve digitis, digerantur per tres aut quatuor dies: dein deſtillentur per balneum vaporoſum feruentiſsimum : fiat aqua pro hyſtericis omnibus affectibus. doſis cochlear i. manè.

Aqua imperialis communis & paratu facilis.

♃ corticum arantiorum exſiccatorum ad ſolem, nucis moſcatæ cariophillor.cinnamomi ana ℥ iiii.herbarum meliſſæ,maioranæ,thymi,ſaluiæ, hyſſopi priùs per ſe exſiccatarum ana m. j. inciſis & contuſis, quæ incidi & contundi, aut imminui quoquo modo debent : ponantur in alembicum ſupra 4. affundendo aquarum roſarum, & vlmariæ ana, vt ſupernatent materiã duobus tribúſve

digitis digerantur vase optimè clauso ad calorem balnei Mar. per octiduum, dein per cineres destillentur vt artis est.& fiat aqua imperialis. cui si proprium salem (redactis scilicet in puluerem fœcibus, extractáque ingenti olei quantitate ad vsus dicendos adseruata) addideris, validior efficaciórque efficietur.

Mira est hæc aqua à D. Camillo à Camillis patritio Genuensi nobili, atque medico excellenti iam à 24. annis mihi communicata ad sanitatis conseruationem si guttulæ aliquot in iusculo exhibeantur, cerebrum, cor stomachúmque imbecillem corroborat: dentium dolores sedat illorúmque putredinem arcet, atque gingiuas vacillantes conseruat. specifica præsertim quoque est ad iuuandam in sterilibus conceptionem, huic adiecta prius copiosa satis testiculorum leporum quantitate ex quibus prædicta aqua per viam digestionis salem allicere poterit & præstantior reddi.

Aqua ad ictus fiat sclopetariorum.

℞ Aristolochiæ rotundæ, baccarum lauri in puluerem redact. ana ℥ ß. pulueris veronicæ, pirolæ in vmbra resiccatarum ana ℥ ii. Astacorum in plenilunio captorum & in furno exsiccatorũ, & puluerisatorum ʒ vi. peti eodem modo resiccati ʒ iii. omnes hi pulueres inter se mixti lineo sacculo includantur. Quibus peractis accipiendum est vas nouum, terreum, vitreatúmque & satis capax, cui infundendæ sunt eminæ tres vini

albi

optimi miſcendo ſimul,peruincæ recens collectę m.i.dein ſacculũ prædicto puluere refertũ,& optimè deligatũ.Quę omnia ita diſpoſita macerẽtur per dies aliquot,exprimãtur fortiter,& deſtillẽtur ad medię aut duarũ partium conſumptionem.tũc reſeruata ſeorſim aqua deſtillata fœces reſiduæ per manicam Hippocr.tranſcolentur & ſeorſim etiam aſſeruentur. Huius autem vſus eſt eiuſmodi, vt ſaucius vncias circiter duas aquæ deſtillatæ ſingulis matutinis per dies xiiii. continuos capiat & ex eo, quod in vaſis fundo remanſerit, optimè vt dictum colato vulnus lauet, & turundam, (quæ parua eſſe debet, etiam ſi cauum & profundum vulnus fuerit)illinat, cui tãdem folium caulis rubri ſuper imponat, itaque mirabiles eius aquæ effectus experietur. vulneraria quoque eſt prædicta aqua miróque progreſſu vlcera inueterata tam interna, quàm externa ſanat. Confert etiam ad cancrum ſi cum ea decoquas vermiculos qui multipedæ dicuntur. Præter aquas,quorum ſuprà mentionem fecimus, aliæ rurſus diuerſis affectibus ſpecificæ, alio modo extrahuntur, cuiuſmodi ſunt aqua cinnamomi, & aliorum aromatum, quorum hodiè vſus frequentiſsimus eſt.

Aquam vero cinnamomi(& ſi pharmacopœorum vulgo parum notam, ideóque raró diſpenſari ſolitam)ſpagyrici,artémque deſtillandi probè callentes ſequenti modo præparare ſolent.

Accipiunt igitur tres, aut quatuor vncias cin-

namomi, quod craſsiuſculè conquaſſatum, ac in æquis vini optimi, & aquæ roſarum (alii in ſolo vino) partibus trium, aut quatuor dierum ſpacio infuſum in alembico deſtillant, atque aquam lacteam, quæ ſimul in ſe partem ſulphuream, & oleaginoſam prædicti cinnamomi, vbi tota vis eius penetratiua, incisiua, mẽſiúmque motiua cõſiſtit, eliciunt: Ex fœcibus verò quæ poſt prædicti liquoris extractionem in fundo ſubſident, Admirandum adſtringens conficitur, & contrarios prorſus primo liquori effectus habens. vt autem aquam cinnamomi, vt & reliquorum aromatum efficaciorem elicias: prædicto cinnamomo pro libito conquaſſato & in matratium vitreum colli oblongi coniecto ſpiritum vini affundes, vt tres aut quatuor digitos ſupernatet: dein per tres, quatuórve dies in loco frigido macerabis, donec mẽſtruum totam tincturam & virtutem ſibi aſciuerit. His peractis ſepara per inclinationem ſpiritum vini tinctum & affunde ſupra ℔ i. ipſius ſpiritus ℥ ii. aut tres ſaccari candi pulueriſati. Quibus ſimul optimè miſtis, & ſaccaro in prædicto ſpiritu reſoluto, omnia in patellam argenteam iniice, & ignem cum charta accenſa admoue, tunc repentè vini ſpiritus flammam concipiet. Dein argenteo cochleari bacculo ligneo vſtionis metu alligato, tandiu agitabis, donec flamma extingui videatur. Sed ſi ſuprà indideris aliam argenteam paropſidem citiùs ſuffocabitur & extinguetur ignis. Atque ita quidem aquam multò prẹſtantiorem,

rem, & prætiosiorem ea, quæ per destillationem prædictam elicitur, tibi comparabis. Porrò eam tandiu vri permitto, prout ipsam magis, aut minus infirmam optaueris: Si enim eam validiorem volueris, citiùs flammam extingues, quò enim tardiùs suffocatur, eò vires aquæ imbecilliores sunt. Et ita aromatum omnium aquas conficere poteris.

Quod autem spectat aquas odoriferas, vt aquam, quam angelicam vocant, & plures alias; sicut & etiam aquas nostras cosmicas, quæ faciei decorandæ, & ornandæ inseruiunt, eas in alium locum reseruabimus. tum, quòd curiositatem potiùs, quàm vtilitatem adferant, tum etiam, quòd parùm sanitati corporis humani (cui præcipuè incumbimus) restituendæ ac conseruandæ inseruiant.

Cap. VIII.

De vinis.

Expositis iis, quæ aquarum tum simplicium, tum cõpositarum (quòd ob simplicem suam & elementarem naturam omnis generis liquores præcedere debent) differentias, virtutes, proprietates, descriptionísque modos spectant: Æquum est, vt vini etiam liquorum omnium, qui magis cõpositi sunt, post aquas communissimi, hominísque nutritioni maximè, ipsum roborando, restaurandóque eius balsamum naturale, inseruientis, tractationem secundo loco aggredia-

mur. Nec verò hîc diuersa vinorum genera, quatenus, scilicet, gustu, viribus, proprietatibus, & aliis huiusmodi qualitatibus inter se differunt, exponere statuimus: neque etiam huius loci est, diuersos vina corrigēdi, validiorémq; eis virtutem & excellentiam imprimendi, modos explicare. Qua ratione, inquam, ipsorum emendanda sit cruditas, ex aquosa & excrementitia humiditate contracta, quæ ob caloris vitalis defectum (cùm nempè sol quibusdam annis imbecilliores radios immittens terram minus calefacit) digeri, consumíque à sole non potuit: vnde fit, vt vina aliquādo cruda, viridia, imbecilláque & minùs restaurantia existant, diúque conseruari non possint. Quæ sanè omnia arte naturam imitante emendare, ac corrigere facillimum est, si superfluitas illa aquea, & excrementitia coctione, artificiali quidem, sed naturalem tamen æmulante, à vino separetur, & expurgetur. quæ tunc solummodò separari potest, cùm vinum iam expressum in doliis à calore suo naturali & interno concoquitur, & ex suo tartaro, solito more expurgatur. cuiuis enim appertè demonstrabit experientia, vt substantia illa, quæ primò à vino separatur, extillátque, nihil aliud, quàm pura, putáque sit aqua passiua, nulliúsque saporis compos, ac instar fontanæ insipida. quæ nihil vino, præter viriditatem, cruditatem, imbecillitatémque imprimit, ac ipsius corruptionem iuuat & accelerat. Quinetiam aciditatem ipsam prædictæ humiditati, ab imbecillo

calore

calore minus absumptæ,& digestæ tribuit. Qui quidem calor (vt alio in loco dictum est) omnia perfectè dulcorare potest, & cuius opera prædicta humiditas omnino separatur, at eo solùm tẽpore,quo vinum in mustum redigitur,digeriturque. Absolutis enim primis illis digestionibus & fermentationibus, id nequaquam fieri potest: nã quod primò ex prædicto vino vel minimo quidem calore admoto extillat, spiritus vini est, qui cum vino coniunctus illud viuificatiuum & nutritiuum efficit, quóque separato vinum amplius non est vinum, sed acetum & corruptum quid, mortuum,atque nutritiua facultate expers respectu superioris vini. Talis, inquam,bonificatio,viníque rectificatio sicut & plures similes, pluresq; aliæ non minùs iucundæ, quàm vtiles inuestigationes in alium locum remittuntur, vbi ex professo de vino,viníque natura disputabimus. At in rem præsentem sat esse duximus, plures vinorum tum simplices, cùm compositas præparationes restitutæ nostræ Pharmaciæ inserere,quæ corporis humani conseruandæ sanitati, morbísque depellendis inseruiant.

Diuidemus vina (sicut & aquas supra) in simplicia, & composita, nempe quòd ex variis rebus componantur,cùm simplicia ex vna tantùm constent, vnde & ipsorum orta differentia. Eodem porrò ordine recensenda sunt.

Vina ſimplicia ſunt:
- *Vinum Acori*
- *Vinum Angelicæ*
- *Vinum Enulatum*
- *Vinum Anthoſatum*
- *Vinum Saluiatum*
- *Vinum Bugloſſatum*
- *Vinum Euphragiæ*
- *Vinum Fœniculatum*
- *Vinum Hyſſopi*
- *Vinum Aniſi*
- *Vinum Epithimi*
- *Vinum Abſynthij*
- *Vinum Iuniperi*
- *Vinum Hipericonis*
- *Vinum Centaurij minoris*
- *Vinum Alkekengi*
- *Vinum Yringiorum*
- *Vinum Scilliticum.*

Vina ſimplicia laxatiua.
- *Vinum Sennæ ſimplex*
- *Vinum Hermodactillorum*
- *Vinum Turbith*
- *Vinum Sem. ebuli maturi*
- *Vinum Sem. ebuli non maturi*
- *Vinum Seminis ſambuci*
- *Vinum Seminis hæderæ.*

Vina compoſita
- *Vinum Zedoariæ*
- *Vinum Ophtalmicum*
- *Vinum Antinephriticum*
- *Vina Hippocratica clareta dicta*
- *Vinum Chalibeatum.*
- *Vina purgantia compoſita.*

Inter

Inter prædicta vina, vinum Acori, Angelicæ, Anthosatum, Saluiatum frigidis cerebri affectibus coducit.

Vinum Euphragiæ, & fœniculi, oculorum & aciei corroborationi confert.

Vinum Enulatum, Astmatis, & pulmonum vitiis medetur, valétque ad detergendum, & iuuandam expectorationem.

Vinum Absynthij in Germania ad lumbricos, omnémque corporis arcendam putredinem cõmune est, non secus, ac vinum hipericonis, & cētaurij minoris, quę ad liberandas iecoris obstructiones, ipsúmque roborandum maximè conducunt.

Vinum buglossatum cordi, omnibúsque melancholicis affectibus accommodatum est.

Vinum anisi ad colicum dolorem ex flatu profectum, siue is in stomacho, siue in vniuerso ventre existat, laudatur.

Vinum epithimi, sicut & vinum tamaricis, lieni confert.

Vinum passulatum admirabile est ad virium restaurationem in senibus.

Vina Alkekengi & yringiorum, nephriticos, & calculosos iuuant, vt & ipsum vinum Iuniperinum, quod mirè etiam cor, cerebrúmque, & reliquas partes nobiles corroborat.

Vinum scilliticum pręstantissimum est ad humorum pręparationem, & digestioné; hoc enim ad incidendas, & attenuandas crassas, pituitosas,

melancholicásque materias vtuntur, quo etiam nullum est ad attenuandos omnis generis humores mucilaginosos, tartareósque excellentius remedium.

Vinum sennę melancholicos, imò etiam alios humores purgat. Facillimum quidem est, nec iniucundum remedium, quo libenter ij etiam, qui à potionibus medicinalibus abhorrent, vti debent, cum benignè & sine perturbatione vlla, vel commotione purget.

Vina hermodactilorum, & turbith, serosos, pituitosósque humores ex ipsis iuncturis euacuãt, vnde ad arthritidem vsurpantur.

Vina seminis ebuli, & sambuci aquas potenter ducunt, & ad hydropis curationem adhibentur, quemadmodum & vinum hędere.

Hactenus vina, eorúmque virtutes, & proprietates ordine, & cathologo proposuimus. Restat iam, vt & pręparationis quoque vinorum cùm simplicium, tum cõpositorum modũ inseramus.

Quod verò simplicia spectat, ea quidem omnia, vna prorsus & eadem methodo pręparantur. Haut perspecta cuiuslibet pręparatione, non sit difficile reliqua omnia ad eius imitationẽ componere. Sequenti itaque via progrediendum est.

Accipe vini musti, cùm scilicet absoluta adhuc non est ipsius separatio, quantum libuerit ad implendũ doliũ magnitudinis pro libito constitutę: simplicis, ex quo vinũ comparare est animus, pro vini hemina, quæ ℔ iiij. circiter cõtinet, ℥ ij. verbi gra-

gratia, pro xij. heminis vini: ℔ ij. radicum, herbarum aut florum, ex quibus vinum præparare cupis. Prædictæ radices, herbæ floréſque priùs soli, aut lento calori exponantur, vt paululum exſiccatæ humiditatem ſuam excrementitiam deponāt. dein conquaſſentur, & nodulo, vel pluribus ad proportionem debitam includantur: hinc in dolium prædictum per foramen medium immittantur, quibus poſtea per idem foramen muſtum affundatur. Notandum tamen non penitus replendum eſſe dolium, ſed relinquendos adhuc vacui quatuor digitos, quò meliùs vinum circulari queat. & id ſine vlla euaporatione: obturandum enim optimè eo fini eſt foramen: doliúmque per xxv. aut xxx. dies ad naturalem digeſtionem & fermentationem relinquendum. His peractis dolium rurſus vino ſemicocto replebis, vt illi maiorem liquorem ſeu gratam dulcedinem imprimas. Tunc reobturato denuò dolio, alióque in loco, vt ſolet, perforato, vino medicinali per annum integrum (tādiu enim incorruptè ſeruari poteſt) continuò vteris.

Hoc verò ſi gratius delicatiúſque efficere ſit animus, poſt prædictam menſis vnius fermentationem & digeſtionem perforato dolio liquor clarus, ſtirpíſque virtutibus imbutus à fœcibus ſeparandus eſt, quo nouum dolium ad dimidias implebis, & vinum ſemicoctum (quod vindemiarum tempore præparaueris) ſuperaffundes. Tunc noua digeſtiò fermentatióque fiet, vinúmque

gratius multò & iucundius efficietur. Et ita quidem omnis generis vina ſimplicia, ſiue corroborantia ſint, ſiue purgantia, præparabis. nec ſanè maiori hîc inſtructione opus eſt, cùm iſta ſatis facilis ſit, nec laboris plena.

At verò vina ſeminum ebuli, & ſambuci, quòd hæc ſemina vinoſa, & eo ſolùm tempore, quo racemi, matura ſint, paulò aliter quàm dictum ſit, præparari debent. Quare prædictorum ſeminum vtrũlibet exprimendum eſt, & ſuccus extrahendus, qui cum dupla muſti optimi vini albi quantitate admiſceatur, & in dolium magnitudinis conuenientis, ad ſolitam digeſtionem & fermentationem, infundatur. Notandum verò hic melius eſſe, ſi id obturato dolio peragatur, hoc eſt, ſi dolium penitus non repleatur, & obturetur, ne quid exhalet. Quibus abſolutis, & perfecta per menſem integrum fermentatione, aperiri dolium, & vino vt ſuprà penitus adimpleri poteſt.

Porrò vina quouis etiam tẽpore ex vino albo iã à naturali calore digeſto, & ab impuris fœcib. ſeparato facilè præparari poſſunt, ſi flores, herbas, & radices, quarum facultates vino imprimere cupis, mediocriter ſeorſim exſicces, id eſt, ſi fuerint radices, in talleolas diſſeces, & filo tranſfixas in aliquo officinæ angulo ſuſpendas: ſi folia vel flores ſuper menſa aut lecto expãdas: dein in proprium dolium aut vas vitreum (ſi minorem vini copiam expoſtules) ſeruata, vt ſuprà, quantitate imponas. Quod ea ratione perficies, vt prædictas radices

in tal-

in talleolas diſſectas, aut flores, vel herbas, vt libuerit, in vas tuum vitreum ad ſextam partem iniicias, & ſuperaffundas vinum album, donec 8. aut plures digitos ſupernatet. dein vas hermeticè clauſum in loco frigido, ne vel modicus calor vini ſpiritum ſeparet, aceſcátque vinum, colloces, quo facilè ſtirpis vires & facultates attrahere poſſit. Hoc autem vino per menſem ita digeſto pro neceſſitate ſingulis matutinis ad ℥ij. aut iij. vteris.

Verùm, vt ingratum vinorum purgantium ſaporem, quo prædita ſunt, auferas, eáque clara & iucunda efficias: poſt prædictam macerationem illa per manicam Hippocratis ſæpè tranſcolabis, & cum ſaccaro, paululóque cinnamomi & coriandri aromatizabis, & eadem methodo plura vinorum tum roborantium, tum purgantium genera præparare poteris. Quæ vtique grata & iucunda vel minimis ſumptibus confici, & quibuſlibet, ſiue artifices mercenarij & ſimiles fuerint, accommodari poſſunt. Adde quod eadem per manicam Hippocratis tranſmiſſa, incorrupta diutiùs conſeruantur.

Cæterùm vinũ ſcilliticum paulò diuerſa, quàm dictum ſuperiùs, ratione parari debet. Scilla enim gladiolo ligneo, aut eburneo, vel alio quouis, qui tamen ferreus non ſit, mundari & in talleolas diſſecari, ſolíque exponi debet per xxv. aut xxx. dierum ſpacium, vt exſiccetur. Cuius quidem ſcillæ ita præparatæ accipies ℔ j. & in vitreum vas con-

ueniens impones superaffundẽdo vini albi optimi ℔ viij. His absolutis vas benè clausum obturatúmque in balneo mar. calido per 5. aut 6. dies ad digestionem ponatur. dein omnia per manicam Hippocratis transcolentur, additísque mellis optimè depurati ℔ iij. parùm bulliant, & purificentur. Itaque perfectum erit vinum scilliticum, quod ad vsus postea curiosè adseruabis in aliquo vase optimè clauso. Præstantissimum est ad præparandos omnis generis humores, vt dictum, remedium.

Restat iam, vt de vinorum etiam compositorum præparatione, ducto à vino Zedoariæ exordio, verba faciamus.

Vina composita, ac primùm vinum Zedoariæ.

Accipiendum est vini mustum vindemiarum tempore, quod lento igne ad tertiæ partis consumptionem concoques: in cuius dein quatuor, aut quinque mensuris ea quæ sequuntur aromata macerabis, & suspendes.

℞ zedoariæ ℥ ij cariophillorum, macis, cinnamomi ana ℥ j. ß. zinziberis, piperis longi ana ℥ j. nucis moscatę ℥ ß. omnia crassiusculè conquassata, vno pluribúsue nodulis lineis includantur, & suspendantur, per dolioli foramen, in prædicto musto quadraginta dierum, aut ad minus mensis vnius spatio, ad macerationem. quibus postea sublatis vinum ad cerebri, cordis, vẽtriculíque corrobo-

roborationem tempore necefsitatis exhiberi poteſt.

Vinum Ophtalmicum.

In vini ophtalmici præparatione, eodem planè modo, quo ſuprà in vino Zedoariç, procedẽdum eſt, ſuſpendendo in muſto, prædicta ratione præparato, (aromatum loco) radicis enulæ campanæ in talleolas primò diſſectæ, dein exſiccatæ ℥ ij. Euphragiæ m.j. ſem. fœnic. Dulcis & ſileris montani ana ℥ j. contundantur craſsiuſculè, & omnia in vnum, aut plures nodulos immiſſa ſuſpendantur in dolio, in quo prædictum vinum fuerit, aut phiala vitrea, & per menſem macerentur. Cuius vna aut altera vncia ad viſus clarificationem ſingulis matutinis datur.

Vinum Antinephriticum.

Vinum Antinephriticum tibi comparabis, ſi dolium conuenientis magnitudinis ex vino albo generoſiſsimo (non penitus tamen) adimpleas, quod quidem priùs concoctum, & ab aquea ſua humiditate ſeparatum eſſe debet. ſuper huius vini heminis octo dolio incluſis, vt ſuprà, addes ℔ j. fructuum alkekengi: radicum ſtæreſtæ bouis, & yringiorum in talleolas primò diſſectarum, dein paululum exſiccatarum ana ℥ iij. ſem. bardanæ, milij ſolis, ſaxifrag. biſmal. ana ℥ ij. flor. geniſtæ p. iij. aut iiij. macerentur omnia per menſem integrum, dein ad vſus ſeruetur vinum.

Si poſt prædictam macerationem illud tranſcolaueris, melliſque optimè depurati tertiam

partem addideris, &, vt suprà, in vino scillitico ebullire siueris: vinum efficies, quod diu conseruari poterit, neque iniucundum gustu vllomodò erit. Cuius vncia vna aut altera (præmissa tamen primæ corporis regionis expurgatione cum bolo aliquo ex cassia, aut simili) ad calculi expulsionem, & prohibendam eius generationem, exhibetur.

Vinum chalibeatum.

℞ Limaturæ chalibis ℥ iiij. radicum yringiorum, enulæ campanæ ana ℥ j. ß. santali citrini ℥ j. coralli rubri, rasuræ eboris ana ʒ vj. cariophyl. macis cinnamomi, zinziber. ana ʒ iij. ceterach flor. genist. anthos, epithym. ana p. ij. vini albi generosi ℔ vj. macerentur per octiduum ad minimum ad ignem Bal. Mar. calidum, dein transcolentur per manicam Hippocrat. ter quatérve, vt vinum optimè clarificetur, quod dulcorari saccarò poterit, vt fiat vinum gustui gratum, dosis vnum aut alterum cochleare manè ieiuno stomacho.

Vinum Hippocraticum claretum dictum.

℞ cinnamomi ʒ vj. galangæ, cariophillorum, nucis moscatæ ana ʒ j. macis, granorum paradisi ana ℈ ij. saccari ℥ viij. vini mens. vnam fiat, secundùm artem, Hippocraticum, vt vocant.

Aliud pro diuitibus, & delicatis.

℞ cinnamomi ℥ j. zinziberis ℈ j. saccari ℔ j. vini mens. j. fiat Hippocraticum, vt artis est.

Vina

Vina purgantia composita, & primò Vinum elleboratum.

Accipe radices ellebori nigri benè mundatas, & ab omni terrestri impuritate purgatas, quas minutim concisas in Bal. Mar. cum sufficienti vini rubri quantitate, & semine anisi per xxiiij. horas macerabis: hinc post quatuor aut quinque dies vinum prædictum separabis: eo enim modo omne venenum ex prædicta radice extrahetur. quæ dein exsiccari debet. ℞ radicum ellebori ea, qua dictum, ratione præparatarũ ℥ ij. fœnic. dulcis, anisi ana ʒ vj. corticis citri ℥ ß. macerentur omnia in duabus vini albi optimi, & iam purificati mensuris per quatuor aut quinque dies in Balneo Mar. calido, coletúrque vinum absque expresſione vlla, dein bis térve per manicã Hippocratis transmittatur, & aromatizetur cum saccari sufficienti quantitate, & pauculo cinnamomi. Excellens est educendis à cerebro pituitosis & melancholicis humoribus. Optimum igitur est ad maniam & melancholicos omnes affectus tum intrò assumptum, tum extrinsecùs capiti cũ linteolis in eo madefactis tepidè admotum, vt docebimus fusiùs alibi.

Claretum vel Hippocraticum laxatiuum compositum.

℞ rad. acori ℥ j. sem. anisi, fœniculi ana ʒ iij. epithimi, florum genistæ, violarum. bugloss. acori ana p. ij. hermodactilor. albor. ʒ vj. sennæ ℥ j. ß. turbith. ℥ ß. corticis myrobalanorum citrinarum

& chebularum ana ʒ ij. zinziberis, cinnamomi, cariophill. galangæ ana ʒ j. vini albi optimi mensur. ij. saccari q. s. vt fiat Hippocraticum purgatiuum. Dosis ℥ ij. hoc vinum omnes penè humores blandè purgat, præstánsque est remedium ad calculum, arthritidem, & plures alios affectus: ac præsertim delicatis naturis, iisque, qui sunt imbecilliori ventriculo, quique reliqua medicamenta purgantia abhorrent, conducit.

Aliud vinum purgans optimum compositum.

Aut si velis vindemiarum tempore paruum dolium, quod octo mensuras circiter vini contineat, ex querneo ligno confici curabis, per cuius foramen immittes foliorum sennæ mundatorum ℥ vj. (plus vel minus, prout vinum efficacius, aut mitius purgans efficere sit animus) hermodact. ℥ ij. turbith ℥ ij. cinnamomi, macis, zinziberis ana ℥ ij. seminis fœniculi dulcis ℥ j. prædictum mustum suprà iniicies (nec tamen totum dolium replendum est) tunc obturato optimè dolij foramine, ne quid exhalare queat, permitte, vt macerentur, & à calore naturali circulentur, per mensem integrum ad minimum. Peractis solitis ebullitionibus & naturali digestione, tunc dolium vino cocto omninò adimplere poteris, & quàm optimè obturare. Tūc habebis vinū purgās excellētissimū, quod etiā per integrū annū durare poterit. Gratissimum est, & iucūdissimum purgās remedium, de quo ℥ ii. pro dosi sufficient, pro conuenienti purgatione.

DE

DE ARTHRITIDE ET MORBO EI AFFINI, CALCVLO, Consilium primum,

AD CELEBERRIMVM ET ERVDITISSIMVM VIRVM AC D. DOMINVM Riuierum,

HENRICI MAGNI IIII GALLORVM ET NAVARRENORVM REGIS Christianiß. ac potentißimi Archiatrum.

QVIA Consilia hæc mea statui subiicere iudicio celeberrimorum medicorum Europæorum: quos quidem vel cõuersatione & consuetudine familiari, vel per literas, vel per doctissima eorum scripta noui: non potui, imò verò etiam non debui, quin te celebratissime & ornatissime Domine RIVIERI, primũ, cęterorúmque quendam Antesignanum constituerem. Te, inquam, quem eruditio & virtus tua primariũ fecit, inter cæteros medicum magni illius HENRICI, & quotquot habuit terrarum orbis AVGVSTISSIMI, fœlicissimíque atque inuictissimi Regis

noſtri. In quorum ordinem talis qualis & ipſe iamdudum aſcitus: eo honore vtcunque defunctus, neſcio an Spartã ſuſceptam pro dignitate exornarim. Cur ergo,non & ego te faciam primum quum & ab eo qui non poteſt niſi prima, hoc eſt ſumma velle, primus habearis, & me, (quod lubens fateor) multis præcurras paraſangis?Sed & illud me commouit vt, cùm morbo huic, arthritidi inquam, hactenus inuicto, & qui in merum hodie medicorũ opprobrium abiere, edomando, imparem me eſſe crederem: non è vulgo aliquem,ſed te imprimis tanquam alterum Æſculapium deligere voluerim. Age ergo,tu qui in vtriuſq; medicinę cognitione excellis præ aliis.Si quid rectè vel perperam in diſquiſitione cauſarum à me prolatum, quo polles iudicio,& ingenij acumine,iudicato.Tu,inquam,qui vulgaris philoſophandi ac medendi ratione nequaquam contentus: ſed altius quid ſpirans ſub auſpiciis inſignis illius heroïs illuſtriſsimi ducis de Bouillon, Germaniam doctiſsimorum ac in rebus perquirendis ſagaciſsimorum virorum feraciſsimam adiiſti, in quorum conuerſatione ſolerti ſtudio ſingularíq; ingenii dexteritate reperiſti non quod pueri in fabis, vt paroëmia dici ſolet. Rectè ſanè: Sic decuit ſed maximè talem genium non niſi abſtruſiſsima atque difficillima ſectãtem,vel ſummi Pla-

mi Platonis exemplo, qui nullis laboribus, & peregrinationũ difficultatibus pepercit : vt cum magno illo Iarcha, aliíſque celeberrimis viris exoticis, fœliciùs inueſtigationi myſteriorum incumbere poſſet. Quod & Galenum, quum in Lemnam nauigaret, vt vel terram illam, cuius virtutes tantopere prædicabantur, contineretur ipſe, & alios plures primæ notę philoſophos ac medicos, factitaſſe cõſtat. Talia herclè vulgò medicis ignota myſteria, vel ſola ornamento ſiue arti, eiuſque dignitatem, quæ vltimo & corruptiſsimo hoc ſeculo labaſcens, parum abeſt, quin in contemptum abierit, tuentur. Quin ſine inſigni illo ornamento, medicina hodie aliud nihil eſſe videtur, quàm illud quod pleríque pharmacopœi, ipſéque adeò obſtetrices & famulæ norunt atque tractare ſolent. Sed illud etiam apprimè me permouit. Cur hoc, quicquid erit conſilij, tuo potiſsimum iudicio ſubiecerim: quòd ſciam eundem eminentiſsimum virum ad quem hoc pertinet D. de Frene Canæe hoc tempore apud ſereniſsimam Remp. Venetorũ Regium legatum, & præcipuorum totius Galliæ ingeniorum, ſtellam, te & amare, & mognifacere, ab eo tempore, quo eidem legati Regij munere apud Principes Germaniæ fungenti innotuiſti. Et quî poſsim, aut debeam aliter, quàm eundem reuereri, quẽ

à tam nobili & tam erudito ingenio maximi fieri animaduerti? Toto ſæpius cupiui corde, ſummíſque votis exoptaui profectò, vt ſicut tu ex meritis tuis agnoſci & ſuſpici dignus es, hoc beneficium conſequerer, vt tibi amore, & eiuſdem ſignificatione familiariori innoteſcerem. Sed neſcio quid fati hoc identidem cogitantem, atq; etiam molientem hactenus prohibuerit. An prodeo tandem, non quidem in amorem tui, qui, verè dico, vetus eſt non nouus: ſed in eiuſdem ſignificationem, atque teſtimonium publicum. Quod ſi intellexero hunc meum affectū aliquam apud te inueniſſe gratiam: faxo ſentias poſthac maioris etiam momēti, Integritatis, obſeruantiæ atque amoris erga te mei notas, & eueniet fortè vt arctior hæc noſtra neceſsitudo, atque familiaritas, ſi in myſteriorum ſecretorúmque naturæ cōmunicatione, inueſtigationéque occupetur, redundet in bonum atque vtilitatem publicam, haud vulgatam: ad quam omnia noſtra ſtudia & conatus noſtros dirigere atque intendere debemus. Pluribus nunc agerem tecum, niſi vox amici illius noſtri, etiam diſſita valde, denuò occineret illud, Adſis amice: Et quid de eius mali natura & cauſis tibi videatur, ediſſere, ac ſimul curationem, ex vtriuſque medicinæ fundamentis depromptam præſcribe. Quapropter, qui nihil aliud

quàm

quàm tanto talíque viro, atque amico inſeruire geſtio, deinceps in eiuſdem morbi, atque cauſarum inueſtigationem me accingo. Cui deinde tutiùs, eiuſdem curandi rationem ſubiungam. Hæc autem ea lege facio atque omine, vt te virum ſumma doctrina, & multifaria experientia præditum, omniũ, quæ hîc à me docentur, iudicem poſcam, vt tutiùs citius atque iucundiùs proſpiciatur ſanitati, vtriuſque noſtrûm amici, cuius vigor & ſanitas, non poſsit non eſſe noſtra. Sed iam ad te me conuerto eruditiſsime & ampliſsime Canæe. Tua res hîc agitur. Tuũ vel maximè etiam eſt attendere animum, quid ex anatomia huius tui morbi, cognitionis ad te redundare poſsit. Tibi hæc trado. Tibi ingenij vela pando. Tuum itaque ſit etiam decernere, num curſum veritatis ex diſcurſu cauſarum, & ex cauſis verè cognitis, fœlicitatem remediorum, quibus iuuari poſsis obtinuerim: Sed ad rem veniamus.

Arthritis, ſeu morbus articularis Latinis, nomen obtinet à parte læſa, Galeno authore. Eſt enim articulorũm dolor ex interuallis ferè inuadens, ab aliqua humorum fluxione, vel congeſtione excitatus. Nã quum humor redundans affectam occupat articulationem, fit vt ligamenta & membranæ vicinæ & neruoſæ partes omnes diſtendãtur:

Arthritidis definitio.

vnde dolor ille acerrimus excitatur. Non enim doloris causa est δυσκρασία aut inæqualis intemperies, cum omnis alteratio temporis successione fiat, quæ motus est, vt scribitur ab Aristotele. Igitur δυσκρασία illa, cum sensim generetur, & nunquam tota simul & præcipiti ac quasi momentanea inuasione, idcirco dolorem parere, non potest, qui cōfertim fiat, seu vt loquuntur ἀθρόως. Hac de causa Galenus pluribus in locis scribit, nihil dolorem inferre posse, nisi idem continuum soluere valeat. Meritò itaque diximus, arthritidem esse articulorum dolorem non à nuda, seu simplici intemperie: sed ab aliqua humorum fluxione, seu potius congestione excitatum. Porrò articulorum appellatur, quod articulos occupet ille affectus. Articulatio autem nihil aliud est quàm ossiũ quædam, seu cohæsio. At tribus modis connectuntur ossa in vniuersum. Vel enim inuicem coalescunt modò sine materiæ alicuius interuentu, vt in mulieribus & fungosis: modo intercedente aliqua materia, vt in duris & siccis κατὰ σύμφυσιν. Vel ita connectũtur inter se, vt obscurum & difficilem habeant motum συνάρθρωσιν: vel manifestum & euidentem per διάρθρωσιν. In prima articulorum connexione dolores non fiunt, vt in ossibus cranij videre est. In secunda raro, nisi tophi & œdematosi tumores interueniāt, vt in

Lib. de inæq. intēp. c. 6. lib. 4. de simp. med. fac. cap. 2. & comm. ad part. 34. sect. 3. lib. de fracturis.

Partes affectæ.

vt in articulis carpi & metacarpij accidit. Tertia arthritidis ſedes eſt inter membranas, tendones & ligamenta, quæ oriuntur à perioſtio,& proinde ſenſum habent:ex quibus omnibus formatur articulus. Vnde dolor vehementiſsimus excitatur,ſi aliqua materia illic intercipiatur,vel diſtendens,vel acrimonia pungens. Atque ex partium illarũ affectarum articulorum ſcilicet numero & nomine, ſequentes differentias conſtituerunt medici. Nam ſi malleus vel articuli digitorum pedum doloribus illis excrucian-tur,podagram appellant. Si genua infeſtantur,gonagram. Si in coxendicis aut inguinum regione inferna adſit dolor, iſchiaticũ nuncupant. Si manum torquet, chyragram. At quando ſimul & vnà multi articuli doloribus diuexantur, verè & propriè Arthritis nuncupatur. Qui morbus facillimè excitatur, tam propter robuſtam principum partium expultricem, quæ fit ſeu per μετάστασιν, vti Græci vocant: tum verò propter imbecillitatem, frigiditatem & διάθεσιν partium articulorum, ſcilicet tendinum, vinculorum & membranorum,quæ oſſa vel connectunt, vel ambiunt. Quæ quidem quo acutiori ſenſu ſunt prædítæ, eò magis etiam dolent. Iſta paucis de natura morbi,partibus affectis, & Arthritidis differentiis dicta ſint.

Arthritidis differentiæ.

Medici cauſas huius grauiſsimi affectus,

Cauſæ.

diuidunt in externas, antecedentes & coniunctas. Causæ externæ sunt, equitatio assidua: sed potissimum ea, quæ pedibus fit pẽdulis, aut non firmiter stapedis innixis. Vnde Scythis tradunt frequentem hunc morbum, quòd stapedis equites careant. Item motus vehemens, præsertim si statim fiat à cibo: Assiduus & immodicus crassorum & crudorum ciborum, vt casei, leguminum, & fructuum non rectè digestorum vel maturorum vsus. Vita genialis ocio gaudens, & palati deliciis. In summa Arthritis est Dea μισόπτωχος, odio trahens pauperes, quòd sit Bacchi & Veneris filia, vt veteres Poëtę finxerunt. Hippocrates etiam, eandem ob caussam eunuchos, mulieres, & pueros ante vsum venereũ podagra non affici dixit: Quod tamen intelligendum est, modò temperanter viuant. Nam Eunuchi alioquin Arthride conflictari possunt, vt & mulieres. Atque hæc fuit causa cur Seneca, in quadam epistola in eas inuehitur, quòd per luxum Hippocratem mendacem fecerunt. Non minima etiam causa est vini ingluuies continua, præsertim generosioris & meracioris vini. Nã

Vt Venus eneruat vires: sic copia Bacchi
Et tentat gressus, debilitátque pedes:

Vt ait Poëta. Iccirco Cleomenem Spartarum Regẽ cum Scythis agentem, & illorum crapulas imitantem in Leonem versum fuisse,

Externæ.

ſuiſſe, ac tandem tremulum, & planè podagricum ſenem, extitiſſe tradunt.

Cauſæ arthritidis antecedentes, ex eorũmet medicorum ſententiis, ſunt humorum à capite, vel aliis partibus defluxio, & partis imbecillitas. Nam citra illam (vt aiunt) haud euenire poteſt hæc paſsio. Etenim quæ nihil colligunt, aut ſuſcipiunt ſuperuacui, eæ tempore in tuto manent, vt ait Galenus alicubi. Origo autem defluxionis eſt vel à capite, vel ab hepate. Omnes enim, qui hiſce doloribus conflictari ſolent, ſunt hepate vt plurimum calidiore & frigidiore ventriculo: in quo variæ mucillaginoſæ impuritates atque cruditates procreantur. Ex cruditatibus à calore imbecilliore fiunt vapores, qui euecti in caput, ac proinde ipſo etiam cerebro magis ac magis intemperato reddito: móxque vaporibus in humorem conuerſis, irruunt & deſtillant in ſubiectas, imbecilláſque corporis partes: ſed maximè in articulos propter motum atque imbecillitatem eidẽmet humori recipiendo aptiſsimos. A cerebro namque inter tunicas tẽdonum per foramen pituita exudat, quæ per palatum aut nares repurgari debebat. Ab hepate verò, quando venæ magnæ, & ipſum hepar humorum copia grauatur: quam ſi cõtinere vel non poſſunt: aut ſi qualitate quadam vitioſa moleſtentur, fit, vt vel à plenitudine, at-

Cauſæ antecedẽtes.

que venarum redundantia fiant refluxiones in articulos vel à recrementis aliarum partium, potifsimum cerebri.

per quas vias defluxio descẽdat.

Per quas autem vias eiusmodi defluxio descendat, non eadem est omnium medicorum celeberrimorum sententia. Alij enim per venas & arterias decumbere statuunt, cùm sit defluxionis species talis, qua partes robustæ ad imbecilliores excrementa sua transmittant. Alij verò à capite sub cute materiam per summa corporis, ad extimas partes influere putant. Prioris sententiæ Galenus, & eius sectatores: posterioris Fernelius vir doctissimus author est, qui primò se eam introduxisse contendit. At quæcunque articulosis cõtingunt, eorum circa articulos causa est imbecillitas. Arthritici enim omnes articulos habent imbecilles. Nam citra imbecillitatem non fit ista passio, vt ipsi volunt: quoniam membra fortia, quod in ipsis abundat, ad infirma delegant: & hæc rursus ad infirmiora transmittunt, donec in partem decumbant, quæ vim excretricem omnibus imbecilliorem obtineat, & proinde propellere aut digerere recrementum nequeat. Ex quo liquet idem ferè euenire in partibus humani corporis: quod in Republica illa vitiosa, quam Aristoteles ὀλιγαρχίαν vocat, in qua scilicet qui plus possunt, minùs potentes opprimunt. Patet etiam qua ratione partes situ infe-

inferiores, omnium primæ, excrementitiis morbis corripiuntur, iuxta Celsi sententiam. Quotiens enim offensum est corpus, vitiosa pars maximè sentit: hoc est, quæ magis est imbecillis. Est autem imbecillitas naturę robori cõtraria, quæ vel ob δυσκρασίαν, vel propter meatum ἀμετρίαν, eueniunt: membrum autem imbecillius facilè recipit defluxiones, vel ob raritatem, vel ob amplitudinem, aut capacitatem viarũ, vt idem Celsus: vel propter situm ampliorem, vt vult Serapio.

Hæc est trita & vulgaris de antecedente istius affectus causa, omnium medicorum opinio.

Arthritidis causa antecedẽs ex Fernelio.

Fernelius nouam, & à prædicta diuersam suam sententiam propugnaturus, cõtra Galenum acerrimè contendit, omnis arthritidis materiam esse pituitosam omnino & serosam: neque ex aliis humoribus, sanguine scilicet & vtraque bile fieri. Addit insuper, tenuem illum humorem, non è cerebro, & interiorib. eius vẽtriculis, per spinalem medullã: sed à pericranio, parte capitis externa, per summa corporis sub cute deorsum decurrere, vt iam diximus.

Causa cõiuncta.

Causa autem coniuncta est humor in articulis interceptus dolores illos excitans: siue acrimonia sua id præstet, vt bile: siue frigiditate, vt pituita: siue asperitate ex gypsea materia, vt vocant, siue distensione mem-

branarum & ligamentorum : aut inflammatione. quod ab omnibus humoribus fieri posse contendunt.

Porrò quoniam dolores interdum suboriuntur absque humorum præcedente aliqua defluxione: asseuerant præstantes medici, materiam illam in articulis colligi, non tantùm per affluxionem humorum ab aliis partibus: sed & per ipsorum congestionem, malè scilicet concoquente parte.

Ius hereditarium inter causas arthritidis recensetur.

Præter hasce omnes causas tam externas, quàm internas, addunt & quartam, quæ quasi hereditario iure iis accidit, qui patres, vel auos habuerunt arthriticos. Nam seminis ea est natura, vt tale quid actu efficere possit, quale id à quo est excretum. Sperma enim est secundùm complexionem generantis, vt loquitur Auicennas : vnde genitale semen hominis abstractum esse non temerè à Zenone Stoicorum principe dictum est, & tanquam animal potentia, quemadmodum sulphur potētia est ignis. Atque hæ sunt ex dogmaticorum medicorum sententia, omnes arthritidis causæ : à quibus suos scopos curatiuos, vel indicationes therapenticas, quas vocant, deducunt. Ablata enim causa tollitur effectus, vt celebre illud habet axioma. Curationis igitur indicationem à causa desumunt, vt ea extirpata ipsum τὸ πάθος cesset citiùs, fœliciùs & tutiùs. Et hæc est dogmaticorum

corum medicorum doctrina, de causis Arthritidis perspicua, ni fallor, breuitate à me collecta. Sed antequam ad eorum remedia accedamus, animus etiam est priùs de calculo arthritidis amico familiarique, seu proximo cognato, ex eorumdemmet dogmaticorum doctrina differere: cùm ipsimet vtriusque affectus naturam, vti dictum, similem faciant, siue causam spectes, siue generationis modum. Idcirco pro eiusdem calculi theoria, si lubet, in vireta dogmaticorum expatiemur: Tum postea audiendi erunt Hermetis sectatores: quorum certè philosophandi ratio ab ipsis sensibus deprompta, & demōstratione τοῦ ὅτι comprobata, mihi vehementer probari solet.

Variæ opiniones de calculi essentia.

In calculi igitur essentia peruestiganda, mirum quàm variè se mutuò lancinarint, atque torserint dogmatici authores. Alij morbum dixerunt: alij symptoma. Nonnulli aptiùs & rectiùs causam dici efficacissimè cōtenderunt. Et sanè mirum est, viros, alioqui clarissimos in re tam facili, vix trimestri logico conspicua, hæsitasse. Attamen dicamus, si lubet, vt placeamus omnibus, calculum & morbi, & causæ, & symptomatis nomen sibi vsurpasse, diuerso respectu. Morbum esse tradit Galenus: & post hunc acriter tanquam pro aris & focis, peculiari à se edito libello, defendit Fuccius. Et quidem morbum esse

P

aiunt in numero, quatenus nimirum sit substantia præter naturam in corpore nostro. Sic illi philosophantur. Quàm rectè sentiãt, norunt, qui quid morbus sit ex eorummet sententia tenent. Esse etiam morbũ in via, quidam dogmatici tradunt. A calculo siquidem viam intercipi & obstrui, quominus vrina liberè vel per vreteres, vel per vesicę ceruicem defluat, aut excernatur. Quamuis hoc ipso, vt liberè fatear quod res est, causam magis esse probent quàm morbum. Causam, inquam, non sui. (Quis enim ita statuat.?) sed obstructionis, & impeditæ transcolationis vrinæ. Dici etiam potest τ̃ δυσκρασίας σύμπτωμα: quod & in aliis plurimis euenire nouimus.

Partes affectæ. Partes affectæ, vt & morbus ipse, à signis facilè deprehenduntur: quorum præcipua sunt, & ad sensum patentia, suppressio vrinæ, sedimenta arenosa, stillicidium & tensio crebra pudendi, si calculus sit in vesica. At si sit in renibus, circa illam regionem dolor apparebit fixus, per interualla accedens & recedens cum grauitate: & plerumque vomitu, ac colicis doloribus, aut certè colicam passionem quàm proximè mentientibus, quæ sunt signa calculi renum ex Hippoc. Maximè si in vrinis arenulæ substiterint. quod vtique signum est παθογνωμονικόν.

Lib. de affect. inte. & 6. Epid. 5. 1. p. 6.

Causę cal. exter. Causæ huius affectus, vt & arthritidis, est praua

praua victus ratio, nempe ciborum crassorum, & crudorum, atque viscidorum: vt pote leguminum, casei & eiusmodi. Hinc pueros sæpissime calculo etiam vesicæ laborare constat. primò quòd edaces sint: à cibo statim ludant & agitentur, prosilientésque impetuosiùs, calorem à ventriculo auellant, vt concoctrix sufficere nequeat. Hinc cruditas, & materiei ad generationem calculi quædã quasi διάθεσις ϰ) παρασκευή. Deinde quia neque horas sumendi cibum ordinatas, neque etiã eundem quem assumunt, ritè cõterunt. Sed quæ inter externas, præcipua collocanda esse videtur, quòd fructibus omnis generis etiã lapidosis atque viscosis delectantur. Ex his sanè vt in pueris calculi: ita in senescentibus & calculi & arthritidis causæ antecedentes progigni possunt, & solent. Namque ex cruditate coaceruata non multò pòst crassa atque viscosa materia generatur, commiscetúrque sanguini, & per venas emulgentes ad renes, in quibus calor ipsorummet renũ (vt illi aiunt) huius materiæ humorem, seu liquidiorem substantiam euaporat, siccat, & cogit in lapidem: Vel à renibus salsuginosum illud naturale lixiuium per vreteres ad vesicam defertur: Vbi retentum diutiùs, tanquam in vase conuenienti, atque capaci, ac ceu in balneo quodam maris naturę, illa materia purificatur, fœcesque (beneficio

Antecedentes.

huius digestionis) in fundo vasis relinquuntur: purior verò pars per vrinam, tanquam per inclinationem, vt vocant, separatur. At sedimentum illud crassum in fundo prædicti vasis naturæ relictum, in vnum coiens, concretionis & coagulationis aut coagmentationis initium capit. Quicquid deinde visco-si, glutinosi, seu, vt meliùs loquar, tartarei simul in vesicam delabitur, priori massæ facillimè agglutinatur. Et sic semper maior, ac maior calculus, tophus, vel tartarum redditur: perinde ac tartarea materia ex vinis in doliis separata, eiusque superficiei internæ, seu cauæ adhærescens, primo anno in tenuē pelliculam tartaream, ac tandem temporis progressu in lapideam materiam atque tophaceam concrescit. Quin & qua ratione tartarum fiat, non tantùm in vinorum cadis ex vino: sed aliis quoque rebus externis manifestè deprehēdere licet. Videmus namque vrinam, si diutiùs in matula remanserit, lateribus & fundo adhærescere: ibíque, vt in dolio vinum, in tartaream substantiam concrescere. Ita ex omnibus ferè succis, qui per aliquod tempus in vase subsiderint, tartaream illam materiam concrescere, vt in ceruisia, citrio, defruto, ac omnium quoq; fructuum decoctis, vel succis licèt depuratis. Iam verò si calor quoque vel mediocris cōcurrat, non parum operatur ad condensandum

dum

dum lapidem. Sed præcipuè ac primariô materiæ qualitas cruda, ind gesta ac vitriolata internæ istius compactionis causa existit. Sic sanè videmus vina cruda, atque subaustera & immatura: qualia ferè sũt Tigurina, multum tartareæ materiæ in doliis deponere. Vnde fit vt incolæ eius loci, calculo & arthritidi plurimum sint obnoxij. At generosa vina, qualia sunt Hispanica, Cretica, Falernitana, & multa talia, quæ nimirum & solum & solem habent propitium: quæque à natura magis digesta sunt, vel nihil, vel certè parum fœcum & tartari deponũt. Sed video nos latius diffundi in hoc disputationis campo. Quod ideo fit, quoniam & materiæ dignitas, quam à nemine dogmaticorum hactenus ad viuũ (vt liberè fatear quod sentio) tactam nouimus, id postulare videatur: & vt aliæ quoque difficultates apprimè cognitu & explicatu necessariæ, ad verum intellectum morborum, qui ex tartarea materia originem trahunt, dissoluantur, atque patefiant. Quod vix aliter fieri põt, nisi eãdẽ materierũ coagulationem exactè intelligamus, tantóque minùs dextrè curam, hoc est earummet resolutionem veram tentare atque moliri valeamus. Ergo si paulò liberiùs ad ambitum excurremus: curabimus tamen, ne id fiat, quod aiunt, extra pomeria. Ita enim similes atque affines sunt vtrique affe-

Calculi & arthrit. affinitas.

ctus quod ad cauſas, coagulationem, reſolutionémque attinet: vt qui alterius hiſtoriam, atque generationis modum ritè percipiet, alterum non ſit ignoraturus. Ita tamen curſum velitationis noſtræ moderabimur, vt ſubinde πρὸς τὸ δέον, vt loquũtur, ad id quod eſt opus, ad quod (inquam) collimamus, orationis noſtræ ſtylum dirigamus. Nam quoniam dogmaticorum, qui tam morborum, quàm remediorum cauſas attribuunt quibuſdam humoribus, atque qualitatibus elementaribus, ſententiam & opinionem de arthritide & calculo, iam latius ſatis expoſuimus: Tẽpus eſt vt & Hermeticos fluctus ſecemus, & nunquid aliquid laudabilius, atque vtilius inde reportari poſſit, ingenua confidentíque velitatione tentemus.

Hermetici itaque Philoſophi, quos & ſpagyricos & chymicos nominant, morborum cauſas eorundémque remedia non qualitatibus, ſed ſubſtantiis: non quatuor tantùm humoribus: ſed tribus illis hypoſtaticis principiis potiùs accepta ferenda cenſuerunt: ſali, inquam, liquori, quem mercurium vocãt, & ſulphuri, ſeu ſubſtantiæ oleaginoſæ. Quæ tria principia, ſiue ſubſtantiæ, reperiuntur in reſolutione mixtorum omnium corporum, vt alibi clariùs docuimus. Subſtantia ſalis, quæ reliquis duabus eſt craſsior, ſolidior, & den-

Morbi ex ſubſtantia ſalis.

densiore corpore prædita, diuersa morborum genera producit: ac inter alia arthritidem,& calculum,de quibus tanquam affinibus,coniunctim hoc loco agimus: non affinibus tantùm ratione causarum,sed generationis etiam modo. Nam vterque fit à coagulatione salis,vel tartari, quod nunc declarare aggredimur: vt ritè cognita perspectáque causa,& modo generationis,tutiùs procedat remedium specificum, eiusque delectus atque administratio. Sed antequam hoc fiat, vtriusque opinionis rationes sunt conferendæ, ne alterutra pars causa indicta, repudiata,condemnatáve videatur.

Ac primùm quidem in causis externis,atque antecedentibus vtcunque conueniunt inter se dogmatici & Hermetici. Quapropter quum de iis iam superiùs à nobis sit actum, ne verbum quidem addam amplius. Coniunctam verò tam arthritidis, quàm calculi causam, dogmatici constituunt humorem quendam viscidum, crassum atque terrestrem,cuiusmodi est pituita. Hanc materialem faciunt: Efficientem verò dicunt calorem, qui prædictum humorem crassum cogat, induret, & in lapideam substantiam conuertat. Ex his duabus causis, omnis calculi generationem deriuant. Sic Arthritidis causam coniunctam & ipsi quoque eandem faciunt, nempe pituitosam atq; terrestrem:

Causæ Arthri.secũdùm opinionẽ dogmaticorum.

Dogma illorum.

nimirum quia vident & in ea manifestè generari tophos atque calculos in iuncturis: At moti immanitate doloris, quo miserè torqueri podagricos perspexerunt, adiecerunt & pituitam salsam & biliosam, ac æruginosam quandam materiam torrefactam: aut similem quandam acrem interim & mordicantem, à qua eiusmodi cruciatus intolerabiles excitari statuerunt, in membranis, tendonibus, ligamentis, cæterísque neruosis iuncturarum partibus, acerrimo sensu præditis. Ergo consentiunt vtrique in eo, generari nempe, & reperiri in corpore nostro humores crassos atque terrestres, quique sint salsi, acres & mordicantes. At qua ratione generentur non conueniunt. Galenus namque dogmaticorum coryphæus, humorem crassum atque terrenum vt plurimùm dicit pituitam & melancholiam, quos ille humores aquæ comparat, atque terræ: Quæ duo elementa sunt crassissima. Ideo aliquando inter humores crassos refert humorem quemdam biliosum, quem vitellinum vocat. Causam verò crassitudinis istorum humorum, tribuit frigiditati, à qua eiusmodi pituita congeletur, coaguletúrque, vt in glacie fieri videmus. Bilem verò contrà

Ratio generationis arthritidis secundùm Gal.

trà

trà ait indurari ac torrefieri à calore vehementi dissipante, exhalantéque parte eius liquidiori. Hæque sunt causæ cõiunctæ, & rationes generationis calculi, atque arthritidis secundùm doctrinam dogmaticorum.

Hermeticorũ sententia.

At Hermetici his sese opponunt, moti rationibus, quas docebimus postea. Sanè si vtriusque partis sententiæ, & fundamenta sine præiudicio, atque affectu æstimarentur: vtique conciliari possent: nec id absque ingenti plurimorum ægrotantium commodo, atque solatio. Nam frustra herclè remedia quæras, aut adhibeas non bene cognita causa. Curationis siquidem initium est cognitio morbi. Hic non cognoscitur nisi perspecta priùs causa. Tum demum enim rem scire nos putamus, cum causam eius cognoscimus, quòd ita sit. Nec aliter fieri poteit, vt legimus apud Peripateticorum principem.

1. de demonst.

Ergo vt specifica & propria remedia sciamus intelligenda est morborum causa. Sed quî fit quòd non omnes, aut maior etiam pars doctissimorum, rarissimè ad veram morborum cognitionem penetrare soleāt. nimirum in sua opinione confirmati (vt sibi quidem persuadent) atq; obstinatiores redditi, subinde repetitam illam suam crambé

proferunt, à qua ne latum quidem vnguem recedere volūnt, ne priùs non rectè sapuisse videantur. Alij me credunt quidem aliquid noui aut melius, quàm quod à suis magistris promanauit, proferri posse: tantum potest præiudicata sententia, & pertinax semel cōcepta opinio. Sed quis euentus apud tales? Nempe vt hodie in prouerbium abierit, *In Arthritide atque quartana non plus videre medicos, quàm qui cataracta, seu suffusione laborant.* Lepidiùs nostri Galli in medicorum opprobrium occinunt,

En la fieure quarte & goutte
Le medecin n'y voit goutte.

Nec hi modo: sed alia morborum genera hodie pro incurabilibus habentur: quorum tamen bonam partem (ne audiat Nemesis) non semel fœlicissimis auspiciis persanauimus.

Sed agè, audiamus nunc Hermeticos suam causam agentes: atque id fiat modestè, eáque obseruantia quæ antiquitati debetur: Vitentur etiam omnes ambages, atque ænigmata: qualia illic alioqui consueta sunt: ne Lycopironis, aut alterius αἰνιγματώδους, alicuius poëtæ instar, potiùs quàm veri philosophi, ac medici ritu, quid sentiamus prolocuti videamur: sed verbis apertis, atque intelligibilibus: vt causa eorū probè intellecta, rectiùs, & saniùs de ea iudicari queat, secundùm rationis

tionis & veritatis ductum. Atque eò libentiùs id faciemus,quum notum sit plerósque, chymicam atque spagyricam causam celare potius quàm prodere. Ita ænigmatis & gryphis res suas inuoluunt, vt sibi potiùs quàm aliis scripsisse videantur. Digni mehercle, qui vt non intelliguntur,ita non magni etiã fiant à plerisque. Sed inquiunt philosophiam suam esse cabalisticam: ac proinde mysteria sua Eleusina, non esse temerè profananda. idque exemplo suorum prędecessorum,quibus solenni iuramento se obstrictos profitentur, omnia sua mystico docendi genere proponere. Sed maximè Democrito illi magno. Abderitarum principi, quem Plato tantopere admiratus est, Hippocrates celebrauit. Quid si hîc ad illius imitationem,iuramentum illud, quod Hippocraticum appellant, quódque tam parum, támq; exiguæ obseruantiæ apud eius sectatores, conscriptum dicamus,atque statutum? Quicquid sit,probent vel improbent,qui velint talem philosophandi modum. Attamen nobis istud permissum esto, quod iustè denegari non potest, vt illorum causam apud æquos, & scientissimos iudices, atque doctores defendendam suscipiamus. Nec enim vlla causa, licèt dubia, vel infirma, quæ non patronum & authoratorem aliquem non reperiat,talem qualem.

Vides, magne & perdocte Canęe, quibus fluctibus per impetum, iſtius Oceani abripior. Te hîc iudicem poſco rationũ & verborum meorum: iudicem, inquam, & æſtimatorem attentum, atque ſeuerum: quo digniorem & πολυμαθέςερον neminem nunc video. Lex mihi fuerit, & norma quædam Leſbia, ſi quid cenſuræ ab eximio tuo iudicio, quod genuinæ ſapientiæ animam, cum magno illo Scaligero noſtro appellare ſoleo. Potes hoc, modò velis, inter tot tantáſque & tam ſacras curas, quas tractas in ſumma illa Repub. quàm veriùs oculum mundi dixero, qualéſque non committuntur, niſi ſummi ingenij, ſummæque prudentiæ viris, hoc eſt, tui ſimilibus. Vis autem ſat ſcio, tantóque promptiùs iſtud, ſi ad ſanitatis tuæ prorogationem, hæcce pertinere intellexeris. Et quidem velis, dum nõ ita pridem, nihil iſtarum valetudinum adhuc ſuſpicatus, ex viuis fontibus, de maximis naturæ myſteriis inter nos contulerimus: dum adhuc ex turbulenta noſtra Gallia, in portum tranquilliorem eſſemus coniecti, in quo ſeu altero peripatetico porticu, præſente tertio Morlęo, illo noſtro, verſaremur: & Peripateticorum more deambulando, philoſopharemur. Non poſſum enim, quin dulciſsimi illius noſtri amici communis, & patriæ ſpei ſummæ, identidem recorder: & pro gratiſsima, doctiſsimáque

máque eius conuerſatione, nunc doleam mortuum, quo viuo ſæpiſsimè ſum recreatus. Sed vereor, ne tibi deſideratiſsimæ illius memoriæ vulnus refricem. Interim fruamur nos (Eximium Galliæ noſtræ decus) hac philoſophi Chriſtiani vita: & nūc τέκμαρσιν cum theoretica contemperantem, & tibi ex deuoto animo deſeruientem audi, æſtima, iudica.

Hermetis itaque diſcipuli fatentur quidem eſſe in corpore noſtro eiuſmodi humores frigidos, inſipidos, ſeu merè pituitoſos, acetoſos, amaros, ſalſos, retorridos, aut tale quid ſimile, vt dogmatici perhibent. At non conueniunt cum iis in generationis modo, naturæque eorum æſtimatione.

In quibus non conueniunt dogmatici & hermetici.

Primùm enim, inquiunt, humores, ſi propriè loqui velimus, hoc eſt, quatenus ſunt tales, nihil eſſe aliud quàm ſubſtantiam tenuem, liquidam & aqueam: adeóque corpus quoddam fluidum, ὁμοιομερὲς, & alieno termino circūſcriptum: quæ tota exhalare poſſit vel euaporari à calore: & à ſe aut in ſe nihil ſolidi, nihilque terreſtris ſubſtantiæ continere.

His multa dicunt, ſi rectè aduertamus: atque ex iiſdem etiam colligunt, quod intendunt: & ex quo, ceu ſcaturigine nullitatis ſententiæ dogmaticorum fundamentum deſumunt: eiuſmodi ſumptum humo-

rẽ, causã esse posse cõpactionis alicuius corporis solidi. Aiunt insuper multa corpora solida reperiri, quæ sunt omnino terrestris aut arenosæ substantiæ: quæ tamen humor crassus post se relinquit (postquam aquea seu humoralis pars caloris vi euanuit) quæ cum neutiquam cum humore permisceri possint, nec humoris etiam, vel largè sumpti) denominationem mereri queant. At illi id tantùm de humoris natura & essentia esse dicũt, quod humido mixtum, cum eo coeat, perfectè misceatur, fiátque corpus vnũ, hoc est, liquidum & fluidum.

Quoniam autem nihil omnino est, quod ea ratione, qua dictum, in aquam transire possit per dissolutionem (vt experientia fidem facit) quod nõ sit de natura salis in genere: omnino necessarium est, humorem illum, quem crassum appellant, de salis natura participare. Per salem, non tantùm marinum intelligunt, sed & alia multa, eáque diuersa salium genera: quæ non omnia salsa, sed & acida, & amara & dulcia sunt, vt manna, mel, & saccarum. At de his alibi nobis dabitur disputandi locus. Porrò salsuginosa ea substantia, quum semper admixtam habeat aliquam portionem terrestrem (licèt liquefactiua in ea prædominetur) in homine appellatur tartarum, apto profectò, & apprimè significanti vocabulo: quod inditum

tum eſt ab analogia, quam humores corporis noſtri, atque ipſe etiam ſanguis, habēt cum ſubſtantia vini, quod inter omnia vegetabilia plurimum continet tartari. Per tartarum hîc non tantùm intelligo eam ſubſtantiam, quam liquefactam cum vino recenti turbido adhuc & muſto appellato, admixtum eſſe conſtat: quæque poſtea ſeparata tanquam craſſior, terreſtrior atque impurior abeat in fœces, & ſubſideat in fundo, quam vini fœces nuncupant. Neque illud tantùm etiam tartarum intelligo, quod temporis progreſſu à vino ſecretum, doliorum parietibus adhæret, quódque propriè tartarum appellatur. Sed per tartarum illud potiſſimum intelligimus hoc loco, quod perpetuò cũ vino liquefactũ, admixtũ atque coniunctum eſt cum vino etiam puriſſimo, quódque colorem ei tribuit rubrum, aut alium quemuis. Verùm hoc tartarum per euaporationem, aut diſtillationem ſimplicem, vel per ipſum etiam balneum maris mediocriter calidum deprehenditur. Nam reſidet in fundo, ſeparata ea humoris parte, quæ eſt liquidior, quæque diſſolutum in ſe tartarum illud cõtinebat, eiúſque erat quaſi vehiculum. Hic ſanè humor totus albus, & limpidiſſimus extillat, ſi vel ex vino rubro fuerit. Subſtantia verò corpulentior atque rubra, quam tartarum dicimus, in fundo re-

manet: ſubſtantia ſolida, tantóque durior atque ſiccior redditur, quo plus ſubſtantifici humidi per calorem elicueris. Nec tantùm in vino albo, vel rubro, aut quouis alio defruto tartarum hoc: ſed & in noſtri corporis humoribus ſeu liquoribus exiſtit & reperitur. Nec ſolummodò in chylo, qui proportione reſpondet muſto vini modò extracto ex vindemia: à quo chylo, haud ſecus ac à muſto, plures denuò fœces impuriores atque tartareæ ſubſtantiæ ſeparantur. Sed & in ſanguine noſtro, etiámque puriſſimo, ſimili prorſus modo & ratione, vt de vino diximus: quemadmodum ars deſtillatoria (etiámque ea quæ per temperatiſſimum ignem fit) oſtendit ac patefacit nobis eiuſmodi tartarum. Sic quoque Natura igne ſuo naturali efficere poteſt, & in dies efficit eiuſmodi ſeparationes tartari, etiam per conſumptionem partium humoralium corporis noſtri: ex quibus dogmatici calculos generari putant. Ex qua ſeparatione mirum quot morborum genera, obſtructionum, ſeu oppilationum interuentu procreentur. Speciatim verò, etiam illi duo, de quibus hoc loco nobis eſt ſermo, nempe arthritis & calculus. Qui morbi, vt & ipſimet ſentiũt dogmatici, frequentiùs iis ſuperueniunt, qui hepate ſunt calidiore atque feruentiore, & per conſequens ventriculo frigidiore, quíque

que multas ingenerant cruditates & mucositates: quæ non ritè coctæ atque digestæ, conferuntur cum fructibus crudis, qui defectu maturationis debitæ & conuenientis (quæ fit à calore contemperato omnia coquente & dulcorante) remanent acidi, austeri, acres, acerbi atque crudi. Hi sanè permixti cum sanguine ac de integro coquuntur à calore naturali, fitque separatio partis crudioris atque tartareæ, quæ postmodùm & visceribus obhærescit, variásque causans obstructiones, in articulos protruditur atque decumbit. Natura quippe cuiusuis corporis partis gaudet suo simili: partes carnosæ portione sanguinis magis liquidiore & mercuriali vescuntur: adiposæ & medullosæ ea portione sanguinis delectantur, quæ magis est oleaginosa, seu sulphurea. At quum articulorum partes suapte natura glutinosæ, & mucillaginosæ sint, glutinosum etiam, & per consequens salsuginosum & tartareum poscunt. Quæ partes in quibusdam naturis, cum vel ob imbecillitatem, vel ob dispositionem innatam, seu hæreditariam, vel ob similem aliam causam, crudam & iam indigestam, tartaream illam materiam, propria & particulari digestione, digerere aut expellere non posśint: fit vt illa materia de natura salsa & viscida coaguletur, & articulorum ligamenta, partésque alias sensiles of-

ferciat, atque tandem excruciet. Quæ vera eſt, atque ex veris, hoc eſt, naturæ fontibus, dolorum atque tophorum arthritidis cauſa coniuncta, atque proxima. Eadem cauſa, alia minùs, alia magis excruciat: idque pro natura atque conditione eiuſdem tartari. Nã quemadmodum videmus in macrocoſmo magnam eſſe ſalium diuerſitatem: quippe terra nobis producit & ſalem gemmæ, qui ſali marino proportione quadrat, qui guſtu tantùm eſt ſalſus, & ſalem nitri ſapore amaro: ſalem aluminoſum auſtero & adſtringente: ſalem vitrioli & armoniacum acerbo, acido. Itémque vt nobis producit ſales quoſdam alkali dictos, corroſiuos & acres: & alios ſaccaratos & dulces. Ita quoque in microcoſmo, corpore inquam humano generatur tartarum aut ſal: qui diſſolutus ſolummodo ſalſum efficit humorem, quem dogmatici pituitam ſalſam vocant, aut ſimpliciter humorem ſalſum. Aut nitroſus & amarus ſal generatur, quem bilis amara refert, atque vrina. Aut vitriolatus & acidus, quem pituita acida continet, atque melancholia. Ita etiam tartara ſunt aluminoſa, & auſtera, quæque ſalis acrimoniam referunt: vt manifeſtè patet ex tot contracturarum & adſtrictionum neruorum affectibus, & ex tot acrimoniarum, vt dyſenteriarum, & variorum vlcerum tam internorum, quàm externo-

ternorum molestiis, quæ ex diuersis salium differentiis, diuersa corporis mala producūt. Nec mirandum est ab Hermeticis huic tartarorum diuersitati ista tribui nomina. Cur enim id non faciant, quòd & conuenientiora sint, & significantiora: & naturas diuersitatésque causarum, ex ipsa natura rerum fidißima interprete meliùs exprimentia? Meliùs hercle morborum tartareorum seu salsorum distinctiones, atque essentias exprimunt, quàm quatuor illi humores, qui sanguinei, pituitosi, biliosi & melancholici vulgò appellantur, tum quod nihil exprimant, quod sit de essentia morbi, tum quod in illis formandis, applicandísque dogmatici plurimùm fluctuent.

Galenus sanè, de pituita salsa decernens, eiusdem effectus modò tribuit calori, modò putredini, modò admixtioni bilis, aut humoris serosi cum pituita. Tam variè huc illuc iactatur fluctibus inconstantiæ. Et meritò certè. Nam si ex rei veritate statuere velimus, nullus humor vel salsus, vel acidus, aut alterius generis saporis. Quippe humor simplex nec salem, nec tartarum, nec calculum efficere potest, nisi sal vel materia tartarea, ei priùs fuerit admixta. Quin potiùs ex salis vel tartari coagulatione, quod est in humore fit calculus, aut tophus, humore nihil prorsus sua natura ad illos conferente. Sal

Nullus humor calculum efficere potest, nisi admixtū salem habeat.

reuera, & ipso effectu est in aqua marina, & fontibus plurimis, qui scaturiunt ex terra, sicut patet. Si enim aqua eorum vi ignis euaporetur, tũ subsidebit sal coagulatus in fundo: non quòd ignis salis sit author, aut causa: neutiquam verò. Vis enim ignis, aut caloris potestas, non habet ex se producendi aut efficiendi salis facultatem, imò ne granũ quidem generet: qualitas siquidem substantiam producere nequit. At si ignis producit, vel vt substantia producit, vel, vt qualitas. Prius nemo vnquam dicere ausus est: Sed nec posterius verum. Sal enim substãtia est, & substantificum quid, quod à qualitate nequaquam affici potest. Ergo neque à calore, licèt igni exponas in cacabo, aut aliquo alio vase quantum velis dulcis aquæ fontanæ, & ad flammam coquas & recoquas, ne micam quidem efficias salis, etsi vel omnis aqua euaporet vi ignis. Ridiculum igitur humori simplici, aut calori, effectum salsedinis attribuere: aut ex bile adusta fieri atrabilarium, dicere, quoniam humores in corpore nostro corrosiui apparent. Nimis impropriè loquuntur, qui humorem adustum dicunt, non aduritur vllus humor. Nam in exhalatione vel siccum quid residet, vel penitus nihil. Siccum si aliquid in humore fuerit, vt sal, tartarum, aut terrestris quæuis materia est. Nihil, si merus humor fuerit, & simplex.

Ignis non est author salis aut causa efficiens.

Humor aduri impropriè dicitur.

ſimplex. Sic bilis æruginoſa, ſic pituita ſalſa, non quatenus humores: ſed quatenus ſalem acrem, amarum, nitroſum, aut quacunque ratione pungentem continent, qui corroſiuos hoſce effectus cauſari poſſunt, plus minúſve, prout plus vel minùs humiditas adiuncta, fuerit exhauſta, atque exiccata, arthritica ſymptomata, dolores, & ab iis inflammationes excitare ſolent. Quò enim plus humoris eiuſmodi, ſali aut ſubſtantiæ tartareæ fuerit admixtum, eò magis acrimonia eiuſdem contemperatur. Vnde videmus mulieres rariſsimè arthritidis doloribus diuexari, quòd hæ ſanguinem habeant copioſiore humore refertum atque contemperatum. Quemadmodum & in vniuerſum maribus ſunt humidiores, vt vel ex eo pateat, non quà humor, ſed quà ſalſus, quà tartarus, quà nitroſus, vitriolatus, aluminoſus etcæ. (Neutiquam verò aduſtus quum tale quid in humore non fiat: neque ſal aut tartarum humor aduſtus eſt, ſed quiddam ab humore ſecretum) eiuſmodi morbos procreare poſſe. Si igitur, qua ſalſus, qua tartareus, vtique à ſale vel tartaro illud fiet, iuxta illud Logicum, *Propter quod vnumquódque tale, illud magis tale*, At propter ſalſas aut tartareas ſubſtantias (τὸ propter enim, hoc in loco nõ finem: ſed cauſam efficientem reſpicit) fiunt arthrîtidis dolores, tophi atque calculi: Qua-

Mulieres arthrîdi minùs obnoxiæ.

propter ſal & tartarum corporis humani, ſeu in corpore humano & genitum & ſecretum, illud magis efficiet. Analogiam enim inter vinum & ſanguinem corporis noſtri iam antè oſtendimus. Nam varia ſunt vina pro ſolis & ſoli diſpoſitione: Alia aliis acriora, acerbiora, auſteriora, & quæ plus fœcum & tartari ſeponũt. Sic ſecundùm corporum diuerſam naturam & temperiem de ſanguine iudicandum. Adde etiam, quod notandum eſt magis, in eodem corpore varia eſſe ſanguinis genera, venis ſingulis proprium ſuum ſanguinem & ab aliarum venarum ſanguine diuerſum habẽtibus: quemadmodum paſsim videre eſt in eodem ſolo fontes ſcaturire contiguos, qui natura & conditione prorſus diſsimiles ſunt: Vnde etiam fit, vt magna dolorum ſit varietas & diſsimilitudo, etſi ab eadem cauſa ij proficiſcantur: nec ex ſanguinis colore de ſubſtantia & virtute eius craſsè iudicandum eſt, cum propè omnes aquæ, eundem colorem referant, ſubſtantia tamen & poteſtate diuerſiſsimæ. Is ſanguis, aut is humor, qui magis de natura tartarea participat, magis & citiùs tartareos illos morbos producet. Res à ſimili pulcherrimè elucefcet. Proponamus exempli gratia lixiuium, quod diuerſimodè & ex rebus diuerſis parari ſolet: éſtque aliud alio magis pungens, prout plus aut minùs conti-

net

net ſalis: vel prout iidem ipſi ſales de hac vel illa qualitate magis vel minùs participant. Ita videmus ſales extractos ex cineribus clauellatis (quos vocant) ſeu ex vinearum aut fabarum ſarmẽtis extractos, lõgè eſſe acriores, quàm qui ex aliis lignis. Quin imò ſunt multa vegetabilium, quæ aut nihil, aut quàm exiguum ſalis continent: aut ſi aliquid ſit, illud nulla acri qualitate erit præditum, ita vt cauſticum ex eo nullum conficere queas. At ex clauellato cinere, & reliquis ſuprà dictis, non tantùm ſal acer, ſed acerrimus elici poteſt. & in dies quoque ex eo cauſtica parari ſolent. Patet itaque ſales non fieri à calore ignis, ſed quod iam exiſtat in rebus aqueo humore euaporato, in apertum dari. Pulchrè illud apparebit, ſi aquam cineribus affuſam, quam exhalare intendis, identidem deguſtaueris. Nam quò plus aquæ fuerit exhauſtum, eò ſalſa magis fiet aqua & contrà quò minùs, eò minùs ſalis aut acrimoniæ imprimet linguæ. Eadem prorſus ratione, ſicut in diuerſis lixiuiorum generibus: ſales plus vel minùs acres, ſalſi, acidi, acerbi, & amari conſpiciuntur: Ita etiam in nobis pro diuerſitate vegetabilium, aut animalium, ex quibus nutrimur. Ita vt vel hinc manifeſtum fiat conſiderantibus, quemadmodum ex cineribus clauellatis, vel ſarmentorum vitis, omnium acerrimus & acutiſsimus ſal elici

ſoleat: quod plurimum eius inſit in vino : ita quoque in homine euenire, qui plurimũ vini ingurgitat. Et vt vini natura plus ſalis continet, quàm omnium reliquarum potionum: aqua verò omniũ minimum. Ideò rectè ab omnibus ſapientibus medicis, vino vt plurimum podagricis & calculoſis interdicitur: iis præſertim, quorum mali cauſa deprehenditur eſſe à ſalſa aut acri aliqua materia, & non à gypſea, & ſolummodo frigida, boleari aut tophoſa. His enim malim vinũ generoſum, & minùs tartareum aqua mediocriter dilutum præſcribere, quàm merã aquam. Habenda eſt igitur temperamenti ratio. Nam ſiquidem mali, partiúmque diſpoſitio iam adſit, & exhibeãtur quæ ei cauſæ morbi natura ſunt ſimilia, facilè alliciuntur, quæ ipſi ſunt homogenea. Idcircò cognitum fuit, vt ſupra in calidis articulorum doloribus ex ſalis acrimonia excitatis, vini vſum talibus obeſſe potius, quàm prodeſſe. Quod malum irritet potiùs, & alius ei ſuppeditando materiam tartaream, cámque acrem ac pungentem.

Obiectiones ex Ariſt. ſententia.

At aiunt, fortè, qui hanc meam rationem oppugnant: ex opinione Ariſtotelis contra me argumentabuntur ſic. Cauſam ſalſedinis maris tribuit Ariſtoteles euaporationi tenuioris ſubſtantiæ maris, quæ fit à calore, atq; attractione radiorum ſolis. Sic illi quoque

que calore corporis noſtri fieri eiuſmodi ſalſedines inferent. Sed corruet vtique hæc illorum obiectio, ſi ſimpliciter Ariſtoteli negauero, calorem ſolis, ſalſedinis maris eſſe cauſam: quin potius ita ſtatuendum, Creatorem ſummum, poſtquam liquidum à ſicco ſeparaſſet, iſtud ſiccum non tam fuiſſe terrã, quandam frigidam, ſiccam, aridam, aut ſimpliciter arenoſam, qualem depingunt nobis: ſed coniunctam cum principio, & balſamo naturæ, & ceu igni quodam vitali calido generante, atque conſeruante: Quæ terra fuerit verè elementaris & pura, & de natura ſalis participans. Sic etiam liquidum illud, ſeu humidum, non purum putum & ſimplicem fuiſſe liquorẽ frigidum & humidum, ſed lixiuium quoddam totius inferioris globi, quod ad ſui & piſcium conſeruationem, atque ad ipſammet terram irrorandam intra viſcera ſua cõtinebat: ſalem-met ipſum balſamicum, & rerum omnium conſeruatorem. Nihil itaque huc facit, quod adferunt ex Ariſtotele, maris ſalſedinem fieri à calore ſolis. Nam ſanè non fiat, ſi non ſit priùs, cum caloris non ſit ſalem efficere, vt dictum eſt priùs: at inſtabunt fortè eo ipſo quod diximus ad ſalis confectionem opus eſſe incineratione: & per conſequens calore cum id lixiuium artificiale, ex ſale elicitur. Neceſſario quoque calore ſit opus. Calcinationẽ enim

præcedere oportere. Quapropter negari nō posse causam generationis salis esse calorem. Ideoque & rerū salsarum. Ad quod respondendum consequentiam esse falsam. Non enim procreat ignis quæcunque per ignem manifesta fiunt, vt liquidè apparet in destillationibus aquarum stillatitiorum, atque oleorum, quæ ex lignis, herbis floribus, seminibus, aliisque rebus plātarum eliciuntur vi ignis: non tamen ab eo generantur: sed à natura generata, ignis interuentu, ceu medio atque sequestro, in apertum magis dantur oculis nostris. Quod verò attinet ad calcinationes, aut incinerationes, quæ fiunt à calore vehementi, vel vi ignis: quis, quæso, per eam alicuius rei generationem fieri, nisi fortè cinerum velit, quamuis impropriè, dicere ausit? Cur non corrumpere potiùs eadem aiunt ignem, quem corruptorem clamitant rerum omnium? Manifestantur per ignem liquor, oleum, atque sal. quæ priùs in corpore, ceu principia hypostatica demersa latebant: Manifestantur, inquam, separatis partibus impuris, fœculētis, atque terrestribus, aut aliis quoque humidioribus, atque heterogeniis quibusdam dissipatis, vt prōptior, atque facilior fieri queat segregatio eius, quod intus continetur: nempe id quod est substantificum, homogeneum, & vt vno verbo dicam, intimum, viuificum, atque cōstituens

stituens rei principium, qui sal est, vsque adeo terrestri, vel etiam humidiori parti inhęrens, vt non nisi vi ignis separari atque erui queat: Necessarius itaque est ignis: ac ignis interdum etiam salis violentus ad extractionem salis è rebus faciliorem: non item ad generationē eiusdem. Nam si sola calcinatio, etiam vehementissima, procrearet salē: eiusque esset causa efficiens: sequeretur res omnes calcinatas, esse salem, aut salsas, vel certè in salem conuerti posse. At cōtrarium docet experientia. Quid enim caloris, aut ignis vim persentit aut magis magísque adustum, aut calcinatū est quàm lateres, quos cōstat mera calcinatione esse factos. At puluerisentur licet, affusáque aqua ponatur in locum calidum, qui modus est eliciendi salis: lixiuium tamen nequicquam acredinis acquiret, aut nihil, aut certè quàm minimum proliciet salis. Aut si aliquid etiam eliciat, illud fixum esse existimandum est, quódque iam inerat in ea terra, ex qua cocti sunt lateres: neutiquam verò ab igne progenitum. Idem cēsendum est de ipsa calce viua, quàm scimus ex omnibus lapidibus aut calculis neutiquam fieri posse: sed ex certis quibusdam, qui & sulphuris glutinosi, & salis fixi aliquid in se contineant. Adde quod nō semper opus sit calcinatione forti, ac ne quidem exigua, ad salis extractionem: quem in mul-

tis absque vlla adustione elici posse compe-
rimus, vt patet in nitro, seu sale petræ, qui se-
paratur beneficio aquæ calidæ sæpius trans-
fusæ per terras pingues, cœmeteriorum, sta-
bulorum, columbariorum, aliorúmque lo-
corum, quæ sua natura multum continent
illius salis nitrosulphurei. Aliud exemplum
manifestum, ad demonstrandum calcinatio-
nem vel calorem ignis non esse salis pro-
creatorem, tale est. Redige in cineres stipi-
tes cucurbitarum, melonum, cucumerum,
lactucæ, aut aliud quid simile, quod nō mul-
tū salis in se contineat: deinde ex ęquali por-
tione sarmentorum vitium aut fabarum iti-
dem cineres fac: quod vtique fiet adustione:
ac ad cucurbitarum quidem stipites, multa
& vehementi adustione opus erit: ad sarmē-
torum non item, quia promptè comburun-
tur, & in cineres abeunt. Calcina separatim,
si lubet, ampliùs, & quantum voles cineres
cucurbitarum, nec tamen vel grano salem
augebis. Nam perpetuò ex cinere vitium,
plurimum: ex cinere cucurbitarum, vel si-
milium, minimum elicies salis: Quod tamen
& id quantulum sit, acrimonia & vigore,
neutiquam respondebit. Cur ergo dicimus à
calcinatione, vel vi ignis salem produci: aut
Cōclusio. ignem seu calorem esse salis genitorē. Con-
cludendum itaque, ignem, neque adustionē
vllum genus salis, aut humoris salsi posse
pro-

producere Nam vti iam diximus, nulla qualitas efficere poteſt ſubſtātiam: nec res quæpiam dare poteſt id, quod non habet. Sed longiùs his inhæremus, quàm par eſt. At ita placuit, & neceſſarium vtiléque duxi iſta paulò ſpecialius diducere, cum plurimum conferant ad exactam fundamenti, omniſq; cauſę materialis arthritidis, de qua potiſsimū hunc meum diſcurſum inſtitui, cognitionē. Nam hinc colligere eſt, quænam ſit vera generatio tartari, vel ſalis acris, acerbi, acidi pūgétis aut amari: à quibus diſtinctæ arthritidis ſpecies cauſantur. Cauſarū ſiquidem diſtinctio tenenda, vt morborū differentiam cognoſcas atque intelligas. Quæ, quàm liquidè pateat, ex differentiis ſalium tartariq; allatis, ſapientes & candidi iudicabunt. nec ampliùs recurrent ad frigidum, calidū, humidum, vel ſiccum, vt vulgò ſcholis conſuetum eſſe nouimus.

Diuerſitas itaque tartari aut ſalis contenti in ipſis iuncturis arthritidis, atque dolorum etiam differentias facit. Hinc alij immaniſſimis doloribus torquentur: alij tolerabilibus: alij minimis, alij nullis. Ratio eſt, quia ſal alius alio eſt acrior ac mordicantior: alius amarior, alius mitior: alius fatuus prorſus atque inſipidus. Quod de ſale dico, intelligendum eſt de tartaro ſeu ſale in tartaro comprehenſo. Nam quando tartarum

Salis diuerſitas dolorum diuerſitatem facit.

dico, ſub eo ſalem comprehendo: at non contrà.

Sal in tartaro comprehenditur.

Actio autem & doloris cauſa proxima, eſt ſalis acrimonia, aut alia aliqua qualitas, articulorũ partibus ſenſibilibus noxia atq; infeſta: niſi fortè tartarea materia, eouſq; excreuerit, vt vel aſperitate, vel tenſione, aliáve aliqua de cauſa, à duritie & copia proficiſci ſolita, dolores moueat. Tartarum ergo congeſtum atque contentum in iuncturis, cauſa eſt proxima atque immediata arthritidis. Fiunt autem dolores arthritici communiter, vernis & autumnalibus temporibus, vti ſummus Hippocrates ſcribit. Quippe iis temporibus terra, calore ſolis viuifico, excitata, ſinum ſuum aperit fœcundum, vt balſamicos ſpiritus ſuos per naturalem ſublimationem, plantis omnibus communicet, eáſq; ſemi ſepultas, & veluti mortuas viuificet vegetétque vt reuireſcant, atque ſuos fructus vberrimos proferant. Tũc etiam res omnes, quæ in ea degunt, commouentur. Imò ipſa etiam vina, licèt dilutiſſima & limpidiſſima turbari ſolent. Ita & ſanguis & humores & ſpiritus corporis noſtri. Vnde fit. vt in vere crebrioribus ſimus obnoxij defluxionibus: quæ cùm in arthriticis vt plurimũ à ſeroſis humoribus (quod vnus Fernelius obſeruauit) nempe à ſalſuginoſo humorum lixiuio fiant, atque in arthri-

thriticorum iuncturas iam per se imbecillas faciliùs incumbant: causam coniunctam seu materiam tartaream vel augent, vel interdum ingenerant: aut iam generatam dissoluunt, vnde dolores ingeminantur. Haud secus enim ac calci affusa aqua, à qua sal calcis dissoluitur, & fit ardens quædam ebullitio. Ita analogia quadam & in iuncturis fieri existimandum est. Defluxio itaque causa est quidem arthritidis, sed non proxima & immediata, sed accidentaria, quam Plato, sine qua non, appellat. Nam materia illa quæ in iuncturis continetur, aliquandiu otiosa manet, & non iam promptè dolores semper excitaret, nisi noua quædam accederet defluxio, quę eam commoueret. Quemadmodum item iam aquæ copia, fusa calce atque lignata, paulo pòst cessat calor: & aqua rursus exhalata vel consumpta denuò induratur: ita fit in quibusdam arthriticis insultibus. Nam dum fluit materia in articulum, summus est dolor, vt pote defluxiòne, perfusa calce tartari, & incensa: qua iam fluxa, & parte propter copiam humoris, dolorísque vehemētiam in tumorem eleuata, paulatim cessat dolor. Tum sensim euaporatur humiditas, vel à calore partis, vel à remediorum impositione: à quibus materia tartarea vel mitigatur, vel resoluitur & dissipatur. Quod quàm rectè fiat à multis, dice-

tur in curatione.

Obiectio. At,inquiet aliquis, videmus interdum podagricos dolores infestare, etiamsi nulla adsunt defluxionis indicia.

Solutio. Cui ita respõdendum,hoc fieri tum quãdo materia iam digesta à natura,certis temporibus suos quasi fructus parit & profert: hoc est, suas euaporationes spiritales nitrosas,vitriolatas, aluminosas, aut eiusmodi alias:quæ acres atque pungentes (quales sunt spiritus salium aquæ fortis) tendones,ligamẽta, cæterásq; articulorũ partes sensibiles pũgũt atq; corrodũt,vnde acerrimi illi dolores, quos vulgò putãt à maligna quadam qualitate proficisci: vt nõ desint,qui & malignã podagrã statuerint, quã tamẽ vix aliã puto, si non sint luis venereæ quædam reliquiæ. Nam manifestus alioqui vapor est à materia excitatus,quæ per viam congestionis(vt loquuntur,& de qua suprà aliquid dictum) in parte fuit accumulata,quam digerere nesciens, ipsa interim exaltata fit, vt & vires exerat, & symptomata podagrica producat.

Ius hereditarium quid sit. Restat aliquid dicendum de illa causa antecedente quæ acquiritur, ceu iure quodam hereditario. quod ius nihil est aliud quàm διάθεσις, seu vis quædam seminalis impressa semini, quod parentes contribuunt ad generationem liberorum: vel,vt cum Hermeticis

ticis loquar, eſt impreſſio quædam tincturæ fixæ arthritidis in ipſo ſemine, quod ideo ſuo tempore eoſdem producit fructus, quales fuerunt in cauſa, ſeu typo generãte, nempe alterutrius vel vtriuſque parentis. Nam, ne mireris, & à matre hereditario quodam iure deſcendit podagra, vt liberi non tam bonorum quàm malorum interdum fiant heredes: eo quòd fœminæ, vt & maris ſemen de natura ſalis participet. Sal enim ſolus & vnicus ex tribus principiis hypoſtaticis eſt fixus atque firmus. Quapropter qui ab eius vitio fiunt morbi, radices fixas habent, ac proinde plerunque ſunt hereditarij, vt lepra, calculus, arthritis & his ſimiles. Reliqui autem morbi, qui à principiorum fluxibilium, aut volatilium vitio, vt à mercurio vel ſulphure procedunt, vt ſunt omnes catharri & febres, haud ita facilè ad poſteros pertingunt. Nam nec ſemina ſua firmiter figunt, nec tam altas agunt radices: quòd tenaciùs impreſſas tincturas non habeant. Salis vel etiam ſulphuris eiuſmodi natura fixi, pulchrè eluceſcit in plantarum ſeminibus & radicibus: quarum ſi vel partes tranſplantes, facillimè tamen nouas agunt radices, atque regerminant: adeóque nouos edunt fructus. Quod neutiquam fiat de foliis aut floribus, in quibus liquor, aut mercurius volatilis, & ſulphur ſiue oleum vola-

Hereditarij morbi radices fixas habẽt à vitio ſalis.

tile ſedem habent. Sed ſal fixus perpetuò cōtinetur in radice, & in quibuſdam caulibus, & ſurculis medulloſis. At ſulphur fixum in ſemine. Quapropter ex his etiam tranſplantantur omnia vegetabilia. At à mercurialibus, quę facilè euaneſcunt, non item: Quemadmodum nec à ſulphure volatili prædítis: cuiuſmodi ſunt flores & nonnullorum folia.

Morbi pro prij qui dicantur.

Morbi hi hæreditarij dicuntur proprij, quia ſponte & à prima origine nobis ſunt ingeniti, aut (vt veriùs loquamur) congeniti: adeóque ſuaptè natura in nobis pullulant. nec opus eſt nouo aliquo ſemine ad eorum productionem. Cæteri verò qui non iure hæreditario nobis inſunt, vocātur accidentarij & acquiſiti, quoniam tranſplantantur. Tranſplantatio autem iſta, eſt quoddā quaſi accidens generationis quòd facilè ſuperueniat iis, in quibus eſt affinitas quædam ſeminis, cum natura illorum morborum, qui hæreditarij ſunt, vt arthritidis aut calculi & vt proprij illi morbi originem trahūt à cauſa interna. Ita accidentarij ab externis, vt crapula, venere, etcæ. Proprij ſunt permanentes, niſi fortè vt in declinationibus morborum accidit, ſemen morbi prorſus exhauſtum fuerit, in quibus enim parentibus tandem morbi ſemina deſinunt & ad finem ſuum peruenerūt, ſenio cōfecto: nihil morbidum

bidum transire potest in liberos hæreditario iure: quemadmodum ex leprosis parentibus, non sequitur semper leprosos nasci liberos, si semen lepræ in postremis parentibus extremo senio confectum exaruerit. Omni enim morbo suus prescriptus est terminus. Accidẽtarij seu acquisiti morbi, sunt transeuntes. At tanta est horũ cũ illis affinitas, atque similitudo, vt facillimè degenerẽt in illos, ita vt effectu rei extrinsecus aduenientis, fiat effectus naturæ, seu vti loquuntur Græci ex affectu in διαθέσει affectus in ἕξει. Haud secus namque ac radix balsami vitæ nostræ in perpetuo vigore conseruatur à perpetua illa irroratione aquæ vitæ illius generalis, atque purissimi balsami radicalis, qui in omnibus rebus alimentaribus consistit, ac nobis per nutritionem ad conseruationem prorogationémque nostri impertitur, iuxta illud Hippocratis, ex iisdem nutrimur, ex quibus constamus. Ita vicissim quãdo prædictus balsamus noster contaminatur à quadam admixtione impura rerum alimentariarum: fit vt plurimis morbis atque symptomatibus præbeant occasionem, & generationis causam: tantóque id magis, si vitale nostrum semen, atque principium vitæ nostræ fuerit inquinatum ab impuris istis tincturis, atque impressionibus fixis, quæ morbos hæreditarios ingenerant per con-

tinuam illam propagationem, qua manifestè apparet vigor seminis earum.

Ratio trãsplantationis morborum.

Morbi contagiosi eximiè nos docent rationem transmutationis morborum, quemadmodum & ij qui ætatibus sunt proprij, certísque temporibus aut locis inuadunt, vt non malè statuant, qui etiam morbis sua semina, suásq; radices inesse aiunt, quibus repullulent. Ecquid, quæso, similius, & magis ad mentem atque sententiam Hippocratis proferri pôt? Is enim scribit in libro suo de flatibus morborum omnium modũ, vnum esse: nempe eum qui ex seminibus atque radicibus proficiscatur. Quicquid igitur in parentibus continetur, quod firma, eadémque spirituali impura, morbida, maligna tinctura seu impressione balsamum illud radicale, vitale semen, humanæque naturæ radicem afficere aut inficere potest, transplantatione hæreditaria malum in posteros transfert. At si morborum impura illa semina, non ita adeò profundas radices egerint: Vel si balsamum humanum adeò potenter non occupauerint: vel si ope naturæ, & interno illo balsamo separentur, vel artis ministerio ab externis remediorum specificis balsamis debellentur, aut etiam suum vitæ terminum assequuta fuerint: podagrici podagricos, leprosi leprosos non semper generant. Nam his mediis morborum radices fixæ, atque inqui-

inquinatæ eradicantur, impuráque ſemina purificātur, vel ſenio ſuo extinguūntur. Quæ morborum eradicatio, atque purificatio radicum, atque ſeminum infectorum, interdū fit beneficio terræ, nempe matricis mulierū robuſtarum, bono temperamento, optimáque valetudine præditarum. Vnde fit, vt licet patris ſemen eiuſmodi vitio morbido ſit inquinatum, iſtud tamen emendetur à vigore laudati balſami radicalis ipſius matris, ne à patre calculoſo calculoſi, aut arthritico, arthritici generentur. Et quod magis eſt etiam, tales generant interdum, qui ne his quidē morbis ſint obnoxij, vel ad eos proni, atque procliues. Et è contra fieri poteſt, vt à patre ſano, vegeto, & laudatum ſemen contribuente, proles tamen morbida, aut morbis hæreditariis obnoxia procreetur: nimirum patris ſemine concipiente vim illam malignam morborum, quibus mater diuexatur. Sanè verò ſemen tritici, licet laudatum alioqui, ſi in terram non bonam cōiiciatur, in zizaniam abit, aut certè frumentū illaudatum: quod tamen denuò coniectum in terram bonam, priſtinam naturæ bonitatem acquiret. Hæc dicta ſint in genere de natura atque eſſentia prædictorum morborum, magnam inter ſe affinitatem habentiū, de arthritide, inquā, atque calculo. Dictæ enim ſunt differentiæ, partes affectæ, cauſæ

Quomodo fiat morborū eradicatio.

tam ſecundùm opinionem dogmaticorum, quàm hermeticorum: ſeu, vt meliùs dicamus, purè dogmaticorum, ne diſtinctas faciamus ſectas, quæ re vera vna & eadem eſt, ſi bene intellecta vtriuſque dogmata, candidè à doctis atque eruditis, æſtimentur, & interpretationem ſanam accipiant. Non enim is ſum, qui vel huic, vel illi me addictũ putari velim, aut eſſe ſchiſmaticus. Nequaquam verò: Sed pro ingenij modulo, iudiciíque vel tantula, quam ſummus ille Genius conceſsit, ſagacitate: omnia quę poſſum probare, ſoleo: vt quod melius & veritati, atque vtilitati conducibilius arbitror, ac deprehendo retineam. Ea eſt enim philoſophorum libertas, vt in nullius magiſtri verba iurent.

Dogmaticorũ ſecta nõ eſt diſtincta ab Hermetica.

Reſtaret nunc in theoria horum morborum, aliquid more noſtro, de prognoſticis dicere: Sed lubens illa prætereo, cum probè cognitum habeam, non multum ſolatij, aut iuuamenti ægro adfore. Quapropter nunc recto tramite ad curationẽ accedam, ac ſeu in tabula, per σκιαγραφίαν quãdam proponamus omnes intentiones curatiuas, tam dogmaticorum, quàm hermeticorum: atq; oſtendamus in quo differant, & in quo conueniant. Mox vtrorúmque τέκμαρσιν θεραπευτικὴν propoſiturus, primùm remedia dogmaticorũ tam generalia quàm particularia,

Prognoſis.

ria,& tam interna, quàm externa exponam. Subiiciam deindè quæ ſint ſpecifica eorum remedia, eorúmque vſum & adminiſtrationem præter vulgi morem docebo.

Non agam hoc loco de cura calculi niſi in genere:licet de cauſis eius abunde diſcurrerim. Illud enim factum à me,vti dictum, propter magnam vtriuſque morbi affinitatem. Tradam itaque hoc loco potiſsimum curam arthritidis,calculi curationem ſpecialem in quod ſequitùr conſilium reſeruaturus. Idque ne remedia diuerſarum partium affectarum,iuxta ſe inuicem poſita, aliquam parere queant confuſionem.

Ergo de cura arthritidis, ex mente dogmaticorũ acturus, primo loco proponam quaſi ob oculos, illorum remedia omnia, quibus vtuntur ad domandam tanti morbi ferociam: ſed hactenus ſine vllo profectu, effatu digno,vt notum eſt omnibus:ſed potiſsimum miſeris podagricis. Quapropter operæ pretium me facturum atbitror, ſi oſtendam, qua illi vtuntur methodo ad euincendum hunc morbum, cui tantopere hucuſque inſudarunt, vt iam factus ſit quaſi opprobrium non tantum medicorum, ſed ipſiúſmet etiam artis medicæ, iuxta illud poëtæ.

Tollere nodoſam neſcit medicina podagram.

Certè neſcio quæ fundi noſtrorum dog-

maticorum est calamitas. At in expositione eorundem medicamentorum, pro honore artis & artificis, aliquas descriptiones præter morē vulgi dabo: quas nō ex libris: sed maximo illo medicinæ volumine, ipsa, inquā, natura hausi, multáque inquisione propria, & collatione cum celeberrimis medicis Europæis didici.

Curatio secundùm dogm.

Arthritici itaque curam suscepturi dogmatici, duplici incedūt via. Nam & ad præcautionem respiciunt, & ad curationē perfectam. Præcautio debetur causæ antecedēti: Curatio coniunctæ. Vtraque perficitur tribus illis celeberrimis organis: nempe diæta, pharmacia, & chirurgia. Incipientes itaq; à præcautione, ante omnia exactam viuendi regulam præscribunt, quæ consistit in legitima administratione sex rerum non naturalium, quas vocant. De qua re quia libri ferè sunt pleni, & eandem quilibet vel à mediocriter experto, ac docto ingenio habere posit: idcirco his supersedebo: maximè cum sciam nobilissimum ægrum, cui hoc nostrū consilium dicatum est, talem esse, in quo & ratio præsideat in omnibus, & rationi appetitus obtemperet. Nec quod libet, sed quod licet: imò nec quod licet, at quod decet, expectet, flagitet, factitet. Adeóq; omnes suas actiones ad temperantiam dirigat, vt de his amplius vel chartā offercire neutiquā sit opus.

Sic

Sic ritè instituta diætetica viuendi regula, singulis annis bis purgant ægrum, Vere nempe, atque Autumno, quibus temporibus arthritides maximè pullulare solere, iā ex Hippocrate dictum est. Primùm autem intestina alluunt clystere aliquo emolliente: sequenti die propinant ægro minoratiuum eccoproticum, quod vocant ad expurgandam primam regionem corporis. Tale conficitur vel ex cassia cum pauco rhabarbaro, vel ex electuariis, diasebesten lenitiuo: catholico, aut simili aliquo in forma boli. Vel infusiones parant ex rhabarbaro, agarico & similibus cum decocto sennæ, prout fuerit natura ægrotantis: in quibus dissoluunt syrupum rosarum pallidarum ex nouem infusionibus, vel alium aliquem similem, qui expurget serositates.

Pharmacia ad præcaut.

His peractis transeunt ad præparationem humorum per cantium: in quibus itidem respiciunt ad temperamentum ægrotantis, & ad qualitatem arthritidis, sitne calida, vel frigida, biliosa an pituitosa. Nam causarum seu humorum peccantium diuersitates respicientes, singulos conuenientibus remediis contemperant, atque ad expulsionem præparant: quod cognitum esse debet cuiuis medico. Ad quod præstandum parant apozemata, seu decocta ex radicibus oxylapathi, graminis, asparagi pro vna intentione, addi-

Humorū præparatio.

tis radicibus caryophyllatæ, helenij, aut similium pro altera, cum herbis cichoraceis, agrimonia, fumaria, betonica, qua arthritica, capillaribus: seminibus ebuli, cardui benedicti, citrij, cum corticibus eiusdem, passulis, liquiritia cum mirobal. citrinis, chepulis, floribus genistæ, primulę veris, calendulę stœchados, violarum, borraginis, buglossi, atque similibus: Ex quibus decocta parare iubent, aut in aqua, aut in sero aut hydromelite pro natura ægrotantis, & potissimum morbi: respicientes interim ad hepatis, vel cerebri intemperaturæ emendationem, eorundémque roborationem. In prædicti decocti vnciis sedecim, plus minùs, dissoluunt aliquem syrupum conuenientem, vel saccarum cum pauco cinnamomo, vel sandalo citrino, ad dulcorationem atque gratiam: fitq; apozema clarum & aromatisatum, vt inquiunt, pro quatuor dosibus matutinis. Quibus sumptis, purgationem eradicantem instituunt ex electiuè purgantibus, quæ vocãt. Tales fieri solent ex decocto polypodij, carthami, sennæ, singulorum ℥ ß. epithimi, seminis anisi & florum cordialium quod sufficiat. In quo decocto infundunt rhab. ʒ ij. agar. ℈ iiij. in expressione addunt syrupi rosati ℥ j. pro delicatioribus, aut sumunt syrupum de cychorio cum rhab. aut rosarũ pallidarum cum agarico: Cum decocto sennæ, si infu-

ſi infuſionem facere nolint. In vniuerſum autem ſequentia parata habent, quæ diſſoluere ſolent,in ſuis decoctis: vt,ſi pituita purganda ſit, & mitiorem purgationem efficere velint,diſſoluunt hieram puram, vel hieram cum agarico,diaphœnicum, diaturbith minus. Si valentius medicamentum reddere, ſit animus, priorum loco addunt hieram compoſitam, electu. Indum maius, vel minus,diacarthami, diaturbith maius. Si purgandam cenſeant bilem, mitiora habent, caſsiam extractam, elect. lenitiuum in diapr. ſimplex, diaſebeſt. cathol. Valentiora, elect.de ſucco roſarum,elect.roſ.Meſ.elect. de pſyllio,Catharticum Imperiale.

Cholagoga.

Denique ad purgandam melancholiam mitiora habent Caſsiam cum ſenna,diaſennam. Valentiora, elect. de epithymo,Confect. hamech. trypheram Perſicam, hieram Paccij. Si mixti humores vacuandi ſunt: diuerſa inter ſe mixta adiiciunt in ſuis decoctis:atque ita potiones parãt quatuor, quinque aut etiam ſex vnciarum eradicantes,ſiue electiuè purgantes humorem peccantem prioribus illis aut ſimilibus apozematis pręparatum. Qui ſuis ægris etiamnum magis placere cupiũt tabellas exhibent per ſe, vel ex ſuis decoctis, aut iuſculis diſſolutas: cuiuſmodi ſunt tabellæ elect.de citro: de elect.roſ.Meſuæ, vel diacarthami. Has & ſi-

Melanagoga.

miles potiones ea dosi qua dictum est, exhibent. Sed quo cum successu norũt, qui tales hauserũt. Quantitas enim & qualitas ipsa nauseam creare solet: & vel odore fastidiendas detestantur eiusmodi potiones arthritici ferè omnes, quotquot hactenus nouimus, aut vidimus. Sed nimirum digna sunt tam ingrata putida & diagrediata remedia, quæ prædicentur, quòd nauseam creare posint & vomitum, antequam degustentur: immo vel solo odore. Ausim addere & istud, solo aspectu. Norunt illud pharmacopœi, qui ne nihil egisse videantur, linteis aceto madidis, sua pocula argentea medicinalia ægrotanti propinanda obtegunt: vt si non verbis, at odore saltem fallant dubium. Quòd si & eò audaciæ, vel inuito etiam palato & ventriculo deuenerit, vt haustum illum hauserit æger, Dij boni! qui singultus, qui ructus, & quid non deliquiorum misellum non premit! Pharmacopœus adstans, & rubore sępè & madore (si inconfirmatior fuerit) facie delibutus atque perfusus, ne medicamentum, quod fecit imperitante medico in nouas molestias miserum adducat, pomi frustula masticanda præbet, sic falli putat stomachũ & fauces. Animum addit spem faciens salutis futuræ. Sed quid fit? Nempe nouas turbas iam potio mouet in stomacho: quærit exitũ. nuspiam nisi per superna. Quapropter ventri-

ventriculus hũc hoſpitem ferre neutiquam potens, contrahit ſe ad excutiendum iniquum colonum. Sed noua arte inſtructus, atque in procinctu ſtans, non amplius odoramenta atque guſtui grata adhibet: ſed ceu vi quadam naturam coerciturus, ouum frigidum palato, & collo extrinſecus apprimit, ne regurgitet quod infudit. Medicus adueniens propter ingentes ægri labores fortè vocatus, clyſterem extemplò vel ſuppoſitorium ſubdi præcipit, vt ſtatim deſcendat, quod exhibuit. At ego vel vnicum vomitum etiam decuplo conducibiliorem in eo caſu duxerim, quàm vel octonas ſedes. Denique quod ad eiuſmodi potiones attinet, vel ſtatim re intacta redduntur ab ægro, vel certè plus moleſtiæ quàm ſolatij bonis illis podagricis præſtare ſolent. Quod ſi non in omnibus, certè in pleriſque obſeruare licet. Sed mittamus iſthæc, & ad inſtitutum redeamus.

Multi igitur quòd tam impuris violentíſque remediis vel nihil, aut parum tribuãt, vel quòd benigniores in cura eſſe velint, malunt iſtarum purgationum diagrediatarum loco, parare decoctum ſennæ, cum agarico & hermodactylis (qui peculiariter articulos reſpiciunt) ad quatuor vel quinque doſes: in cuius quantitate colata diſſoluunt ſyrupi de cichorio cum rhab. ℥ iiij. vel ℥ v.

ſicque præparant & purgant ſimul, ídque per epicraſin, vt vocant. At quando vident ęgrorum naturas omnino abhorrere ab vſu potionum, tum vnicum eſt eis refugium ad pilullas. Ergo pro diuerſitate humorum diuerſas præſcribunt pilullas. Si calida ſit arthritis, patiénſque ſit bilioſus, atque delicatiſſimæ naturæ, pilullas habent mitiores bilem expurgantes, vt pilullas de rhab. & ſine quibus. Fortiores ſunt aureæ & aggregatiuæ. Quapropter & robuſtioribus accommodatæ. Pituitoſis humoribus, atque naturis delicatis, mitiores hæ conueniunt, pilullæ de agarico, Arabicæ, de hiera cum agarico, imperiales. Fortiores ſunt ſequẽtes fortioribus naturis competentes, cocciæ, de ſarcocolla, lucis. At ſi purgandi ſint humores pertinaces, aduſti atq; retorridi, mitiores has habent: Indas de fumaria. Fortiores has, de lapide lazuli, & de lapide armeno. Quod ſi etiam bilis & pituita ſimul, ac vna eadémque opera ſit purganda, proſunt pilullæ de euphorbio & mezereo. Si pituita & melancholia, pilullæ de colochintide. At ſi omnes ſint ſimul exturbandi humores, conducunt eæ, quas de octo rebus appellãt. Et ne quid omittatur, quod ſpecificum videatur dogmaticis, ad arthritidem ſuperſunt adhuc pilullæ arthriticæ, fœtidæ maiores & minores, de hermodactylis, benedictæ, de opopa-

Pilull. bilé expurgantes.

Pituitam expurgantes.

Bilé & pituitam ſimul.

Pilullæ arthriticæ.

popanace, ad quas tanquam ad ſacram quā-dam anchoram confugere ſolent, vt fruſtra ſit hac in parte, qui de remediorum defe-ctu conqueri velit. Nam & delicatis & ro-buſtis, & pituitoſis, bilioſis atque melan-cholicis electiuè purgantia medicamenta dicata eſſe vides. Doſis autem eiuſmodi pi-lullarum eſt à ℥ j. ad ℈ iiij. Ex quibus for-mantur pilullæ nouem, ſeptem aut quin-que, prout faucium meatus ad deglutitio-nem fuerit prōptus & expeditus. Sed quod mirum ſemper in numero impari conſi-ſtunt, argumento ſumpto ab eo, quod ait Poeta,

Numero Deus impare gaudet.

Quaſi verò & Dij ipſi imparitatem in medicinis, quarum authores eſſe perhiben-tur, ſpectari velint. Sed ſunt qui & ratione aliqua naturali ſuffulti, inæqualitate poſitas aut ſitas in ventriculo, vndique latera me-liùs contingi, atque camini inſtar extergi ſi-bi perſuadeant. Præter prædicta purgantia omnia, ſunt adhuc alia quibus dogmatici vtuntur, in delicatis & ditioribus, quos be-nignè & placidè ſanare, iiſdémque pluri-mùm placere gaudent. Nam ſyrupos confi-ciunt magiſtrales, quos vocant, quorum v-ſus eſt, ad morbos longos ſeu chronicos di-ctos: cuiuſmodi eſt & arthritis, atque in iis corporibus, quæ frequenti purgatione indi-

Benigniora & gratiora remedia.

gent. Tales autem bis in anno præſcribunt, nempe Vere & Autumno. Parantur ex eorundem aut ſimilium decoctis, quæ in apozemate prædicto citata ſunt: vel ex ſuccis depuratis herbarum atque florum conuenientium, in quibus infunduntur aut decoquuntur folia ſennæ, hermodactyli cum tãtullo cinnamomi aut cariophyllorum, quod correctionis loco adiiciunt. Quorum dein liquorem tranſcolatum cum ſaccari ſufficiente quantitate, coquunt: & circa media decoctionis affũdũt infuſum rhabarbari factum in aqua cichorij: Sícque ad ſyrupi perfectionem coquunt, qui benignè admodum purgat ſine vlla offenſa ventriculi vel ſtomachi delicatiſſimi.

Remedia quibus dogmatici ſtomacho proſpiciũt.

Atque his abſoluunt totam prophylacticam ſeu præcautionem, quod quidem faciat ad pharmaciam purgantium. Interim & ſtomacho proſpiciunt, & quæ eundem roborare poſſunt, præſcribunt. In quem ſcopum inſtituunt pilullas vſuales, quas vocant: quarum vſus eſt ante cibum ſingulis ſeptimanis ſemel aut bis, prout plus aut minùs ſtipata fuerint aluo: cuiuſmodi ſunt pilullæ de hiera ſimplici, pilullæ aſſaieret, elephanginæ aut ſimiles. Nec intermittuntur pulueres digeſtiui, vt vocant, quos ſumunt poſt paſtum. Sed & diuerſioni materię peccantis ſtudentes, quidam hydrotica ſeu diaphore-

phoretica commendant, ſed talia, quæ hepar non calefaciãt, itémque diuretica, ad diuertendos & euacuandos ſuperfluos humores per vrinas atque ſudores. Alij ſolis frictionibus matutinis contenti ſunt. Ad partium verò affectarum roborationem, vtuntur lixiuiis & lotionibus, quibus pedes & manus abluunt. Tales conficiunt ex decocto ſaluiæ, iuæ arthriticæ, betonicæ primulæ veris, abſynthij & ſimilium.

Chirur. Iam quod ad chirurgiam attinet tertium præcautionis organum, ſtatim poſt minoratiuam tempore verno, vna vel altera interiecta die mittitur ſanguis: aliquibus etiam autumnali, idque aliâs in brachio, aliâs in pede ex vena malleoli. Vtuntur & ad reuulſiones atque deriuationes cauſticis: applicatione cucurbitarum etiam cum ſcarificatione ſæpius iteratarum.

Ecce omne myſterium, quo ad præcautionem vtuntur medici dogmatici: ac ij etiã qui ex illis doctiores habentur, atque exercitatiores, quíque conſilia ſua ex arte præſcribunt atque methodo.

At ego huic ipſi dogmaticorum legi obtemperans mitiùs, & paulò benigniùs tecũ agam. Interim magis vtemur ſpecificis, & quæ morbo huic ſi non penitus extirpare, frænum ſaltem iniicere queant: ſed id ex Hippocratis præſcripto, altiùs, tutiùs & iu-

cundiùs.Primùm itaque quod ad præcautionis præcipuum caput attinet: approbamus planè debitam ac legitimam diætæ, atque rerum ſex non naturalium adminiſtrationem.

Humorũ præparatio vera, qualis.

Ad præparationem ergo humorum, loco oxymelitis ſimplicis, mellis roſati aut anthoſati, ſyrupi de betonica, de ſtœchade, & ſucco acetoſæ, de ſucco borraginis, qui & præparationi humorum peccantium cum aquis conuenientibus ei partes principes (ſed maximè hepar calidum) reſpicientibus prodeſſe poſſunt. Item loco apozematum, quæ in quatuor vel quinque dierum vſum præſcribuntur, vt dictum eſt ſuprà, quæ omnia parum prodeſſe poſſunt: cum eiuſmodi remedium nihil aliud ſit, quàm elixatio quædam ſimplex variarum rerum vti dictum depurata cum albumine oui: quæque vel quatriduo facilè aceſcat aut corrumpatur, vt taceam de guſtu nauſeabundo, atque ingrato. Horum, inquam, tam ſyruporũ quàm apozematum loco, ſuaſerim ego præparari tibi hydromel quoddam ſimplex communi modo paratum, quod fieri poteſt in propria domo: in cuius libris ſex bullient radicis henulæ campanæ in talleolas diſſectæ, ac mediocriter ſiccatæ ad ſolem, aut lentum calorem, ℥ ij. radicis felicis & acetoſæ ana ℥ ii. ligni roſarum ℥ j. chamædrys chamæpytis ana m. j.

m. j. macerentur & digerantur omnia per viginti quatuor horas ad lentum calorem: postea coquantur ad consumptionem tertię partis: addendo sub finem decoctionis florum verbasci, primulæ veris, calendulæ ana p. ij. colētur per manicam Hippocratis, aromatizentur tantillo cinnamomi, aut coriandri præparati cum succo citoniorum: transcoletur aliquoties per eandem manicam, donec dilutissimum euadat, & lucidissimū. De quo capies ℥ ij. in principio: postea sensim augebis dosim. Radix helenij aliquem amarorem huic hydromelliti conciliat, qui tamen non ita sit ingratus, quin consuetudine fiat gratior atque acceptior. Gratissimū est alioquin, & nulla nauseabunda qualitate molestum. Ad hæc colore & luciditate refert vinum album. Quod si etiam gratius, ad gustum adiicere velis, & ad præparandos corrigendósque humores aptius: addes aliquot guttas spiritus vitrioli dulcorati, vel aciditatis sulphuris. Hoc enim ceu fermento acido naturæ, meliùs fermentabuntur super fluitates tartareæ, & ad expulsionē aptiores reddentur. Sed singulis hebdomadis hydromel hoc conficiendum: & singulis matutinis assumēdum ad ℥ iij. vel ℥ iiij. tribus vel quatuor horis ante prandium, continuando, nō ad quatuor vel quinque dies, vti solent vulgò: sed per plures menses, aut etiam annos.

Sícque perfectè detergentur viscera, vt stomachus & reliqua membra interiora, à tartareis & mucilaginosis impuritatibus, quæ tunicis eorum obhærescunt. Atque sic etiam vna & eadem opera corroborabuntur. Ita demum fluidi reddentur humores: atq; hoc ipsum est quod Hippocrates pręcipit, quum dicit, *Vbi quis corpora purgare voluerit, oportet fluida priùs facere.* At mehercle video paucos hodie nouisse quid sit illud *fluidum reddere.* Nam si, vti conuenit, talia reddantur. Vix leui pharmaco aliquo opus est ad exturbanda, vel fluida, vel quicquid humoris etiam peccantis restare posit. Semel nãque natura victricem manum admouens, non cessat, donec omnem eiiciat hostem. Et boni isti tribus vel quatuor diebus id peragere tentant. Tentant sanè, nec efficiunt quod sperant. Nam vt fluida reddantur quæ intus latent morborum causæ tenaces, tempore opus est: & natura functionibus suis adiuuante, cum crassa difficulter moueantur ex medicorum decreto. Hoc autem non fit breui, sed arte, tempore, longa atque continuata viuendi ac medicandi industria: & quidem tali quæ nec partes prosternat, nec naturam frangat, aut molester, nec vllam effatu dignam, vel corpori, vel naturæ interiori creare posit molestiam. Sic medicandum est: sic expellendæ morborum causæ: sic denique

nique morbi ſanandi: vt natura & vigor ille vitæ, verus morborum antagoniſta, atque expulſor conſeruetur. Quem, caue credas alium eſſe, quàm ipſammet naturam, ſeu balſamum naturæ, familiari, ſed interim efficaci remedio adiutum. Poſtquam ergo fluida reddita fuerint corpora: natura per ſe, per criſim, vt per aluum, per vrinas, per ſudores, aut alias vias excrementorum ſic ritè præparatorum, exitum molietur certis temporibus, ſed tum pręcipuè, quando à moleſtantibus cauſis diuexata fuerit, ipſa interim artis & medicamenti ope victrice exiſtente. Immo vel abſque arte tandem hoſtem eiiciet, vbi vires nuperas recollegerit.

Ergo vt ad has operationes, purgante aliquo naturam promoueamus: hoc eſt impedimenta ſubleuemus: quo meliùs illud præſtare poſsit, purgans in eam rem præſcribemus: ſed facile illud, nec nauſeam mouens, interim ex dogmaticorum penu depromptum, ſed arte noſtra elaboratum.

In eodem igitur hydromelite ad lentum calorem per aliquot dies macerabis flores recentes violarum (nam tælia ſuis, hoc eſt conuenientibus temporibus paranda ſunt) perſicorum, roſarum pallidarum, florũ prunorum ſylueſtrium, & purgans efficies gratũ, quod abũdè ſeroſitates euacuabit. Quod ſi efficacius reddere voles, addes aliquid ra-

dicis mechoacam, in talleolas sectæ atque siccatæ. Sed longiuscula opus est digestione. Nã hæc sola & vera est correctio eiusmodi remediorum. Adiicies tamen aliquid, si lubet cinnamomi, aut seminis anisi in eadem infusione, vt gratior fiat potio, atque correctior: cuius dosis est duarum vnciarum, quæ sufficienter purgabunt. Aut si virtutem etiam augere lubeat, & simul purgare efficaciter atque benignè, humores crassos atque serosos: aut etiam purgans specificum efficere in hoc affectu: addes sennam, vel turbith album & gummosum, aut hermodactylos, aut de singulis aliquid. At diu digerenda sunt in prædicto hydromelite vt dictum est. Nam à calore extrinseco adiutus calor interior, fermentari incipiet, digeri, atque tandem bullire & depurari: sed longè alio atque nobiliori modo, quàm in officinis vulgò fieri consuetum, leui eáque momentanea ebullitione vnius semihoræ, aut horæ integræ ad summum. Ebullitio siquidẽ hæc atque digestio, non tam ab externo calore, quàm ab interno: Imò ab hoc vel multò etiam magis. Omne enim optimũ, quod à natura fit. Quid tum fiat, si natura artis ope fuerit adiuta? Nimirum & coquetur & digeretur, & depurabitur: sed absque vllo albumine oui: fiétque magna separatio impuri, quod in fundo residebit, à puro limpido atque

atque claro, quod vini diluti instar superna-tabit. A tali medicina vtique, nec nausea nec vomitus, nisi ei exorietur, cui vel nomē medicinæ exosum: At qui semel sumpserit: ille & gratiam commendabit, & effectu commendabiliori sine dubio fruetur. Sic purgabuntur humores tutò atque iucundè fidem faciet ipsamet deiectio.

Tales purgationis rationes plurimas propediem, tam vini quàm hydromelitis forma dabimus in lucem, Deo vitam & vires concedente, in nostra pharmacopœa restituta, quam paramus, & vix, ac ne vix quidem, ab importunis amicorum extorsionibus, pro vltima (quam vocant) manu retinemus, iuris publici facturi, si Deo visum fuerit, hoc anno. Potes etiam prædicto hydromeliti suo tempore flores prunorum domesticorum addere. Itémque rosas muscatellinas. Nam his & excellentem & gratissimam efficies purgationem. Talia quippe aut similia in hydromelite (quod verum est nectar cœleste à rore nimirum collectum) macerata, quâuis cassia, quouis syrupo magistrali, quauísve alia purgatione vel gratissima, visa sunt præstantiora: vt cessent hîc syrupi magistrales vbi istud adsit. Quod si syrupi placeant, eorundem trademus descriptionem, in nostro prædicto libro. Porrò à prædicta potione non opus est custodia, aut vt maneas domi:

ſed liberè exire potes ad negotia. Placidè e-nim ad naturæ officium vocaberis, nulla vi nulláque naturæ proſtratione: tantùm abeſt vt ſtomachus quicquam, vel aliud, vllúmve viſcus ab ea patiatur. Sed continuato vſu o-pus eſt. Nam ita demum fluida reddentur corpora ad excretionem: malíque ferocia, ſi vel altiùs radices egerit, domabitur, nec quicquam ab eo natura grauabitur. Nec du-bito hanc meam ſententiam, à quouis inge-nuo & candido medico approbatum iri: ve-lint modò etiã quod vnicè opto & ſuadeo, relictis impuris & nauſeam mouentibus a-pozematis huiuſmodi artificioſioribus di-geſtionibus, & medicamentorum præpara-tionibus ſtudere, atque vti. Norunt enim (nec nos fugit) in medio vſu iſtarum coctio-num vulgarium, quæ tamen vix ad quatuor dierum ſpatium conſeruabuntur, ſæpè deſi-ſtendum eſſe: quòd æger propter ingẽtem, quam concepit, nauſeam, vel dictu prouo-cabilem, faſtidiat eiuſmodi apozemata. Hoc autem non fit de hydromelito illo, aliiſque tam præparantibus, quàm purgantibus quæ propediem publici iuris facere de-creui, cum aliis rariſsimis ac nobiliſ-ſimis præparationibus omnis generis mor-bis accòmmodatis, docebo præclara ex-tracta: electaria liquida, ſolida, corroboran-tia, purgantia, ſed mitiſsimè, & vnius dra-

gmæ

gmæ dosi, cum in vulgaribus, vel vnciæ vix sufficiant: sed longiùs protrahor quàm spesperaram. Nec pœnitet tamen, qui tibi hæc scribo, atq; suadeo. tibi, inquam, alteri mei, quem colo, & veneror. Idcirco in hoc consilio extra viam digressus sum consuetam: quam tenere & sequi ipse tamen noui, si cõsultum videatur ægro salutare: vti constabit ex plurimis consultationibus, quas & breui in lucem dabo. Nam & ibi constabit, non semper lata incedendum esse via, qua currus & equi transeunt: sed semitas interdum esse breuiores tutiores ac iucundiores. Salutare & benignum quin etiam purgatiuum est puluis noster Diasennæ. Concinnatus est ex senna, ex crystallo tartari purgantis & aciduli, quæ duo basim constituunt. Adiectum est aliquid saccari & aromatum ad maiorem gratiam: facillimè assumitur: est enim gratus nec nauseam mouet, vt ne os quidem sit colluendum, vel alia facienda, post purgantia assumpta fieri solita. Dosis est à cochleari semis, ad cochlear vnum argenteum pro natura ægrotantis. Quo sumpto statim hauries iusculum. Est enim familiare & egregium purgans, naturæ tuæ conuenientissimum. Non addo descriptionem. Est enim artificiosa admodum, & laboriosa satis prædicti crystalli præparatio: quam tamen docebo in nostra prædicta pharmac. Por-

Puluis diasennæ Quercetani.

rò loco pilullarum Elephanginarum, maſtichinarum, de aſſaieret aut ſimilium, quarũ vſus eſſe ſolet creber ante paſtus ad corroborationem ventriculi, atque hepatis, eorúmque expurgationem à tartareis & viſcidis impuritatibus. Harum, inquam, loco ſequentes pilullas noſtræ deſcriptionis ſuo tẽpore parare curabis.

℞ aloës ſuccotrini optimi ac laudatiſsimi ex veſica ℥ vj. aut ℔. ß. vel tantum, quantum lubet: quam redactam in puluerem immittes in matratium, ſeu cucurbitam vitreã. affũde aquæ endiuiæ aut acetoſæ, vt quatuor vel quinque digitos ſupereminea t: pone in balneo maris calido, ac ferè bulliente, vaſe optimè clauſo cum ſubere ac cera hyſpanica. Stet ita per duos vel tres integros dies, & videbis aquam ab aloës eſſentia tinctam, & rubicundiſsimam rubini inſtar euadere, quã lẽtè per inclinationem à fœcibus ſeparabis, ne quod craſſum eſt exeat ſimul. Liquorem effuſum ſeorſim aſſerua in alembico probè clauſo. Materiæ relictæ aliam affunde aquã endiuiæ, ſed non tantum quantum prius. Denuò digere vt ante: coloratam ſepara, priorique adiice, ac rurſus aliam affunde, donec aqua nullum amplius eliciat colorem. Et videbis reſiduum, quod eſt in fundo, arenæ inſtar aut cineris, in magna ſatis copia. Et ex media libra magis quàm tres vnciæ reſtabunt:

ſtabunt: éſtque fœx aloës inutilis, nec in aqua diſſoluitur. Aquam omnem tinctam deſtilla per alembicum, aut permitte vt exhalet in patina argentea, carbonibus aut cineribus calidis impoſita: donec materia reſtet craſsitudine mellis: quę erit lucidiſsima rubini inſtar, & maiori artificio atque iudicio præparata, quàm ſolet vulgo ſimplici illa ablutione, ſi vel centies abluatur. Quæ ablutio aut nihil, aut certè parum prodeſſe poteſt. Dicam & obeſſe poſſe, quum tenuior & nobilior eius pars ablutione poſsit ſeparari. Hæc aloë ſic rectè præparata erit baſis noſtrarum pilullarum: quam pones in vitrum, affundendo ſuo tempore ſucci florum violarum optimè depurati in balneo maris (vt docebimus in noſtra pharmapœa reſtituta) ℥ iiij. niſi neceſsitas vrgeat. Expecta donec tota inſpiſſetur in conſiſtentiam aloës: quod ad calorem ſolis fieri poteſt. At ſi promptè perficere voles, exhalare facies aqueam humiditatem ſupra cineres, donec redeat in conſiſtentiam mellis. Adde rurſus ſucci primulæ veris optimè depurati, ℥ iiij. aut ſi voles vt citius res peragatur, florum ſuccos qui eodem tempore florent, ſimul & iunctim affundere potes. Item ſucci florũ pruni domeſtici & ſylueſtris ℥ vj. ſucci roſarum pallidarum, ſucci florum cichorij ana ℥ viij. ſucci florũ calendulæ ℥ iiij. Omnes hi ſucci

probè depurati, aloë consistentiæ mellis affunde, vel simul plures, vel seorsim singulos, prout libuerit: Et subinde digere & coque ad lentum calorem, dum ad pristinam consistentiam redeat. Quod si in principio, aloës fuerint tantùm vnciæ quatuor, iam ad decem adauctam eius massam videbis, ab extractis succorum quos adiecisti. Huic massæ adde foliorum sennæ electorum, & in tenuissimum puluerem redactorum ℥j. ß. rhab. puluerisati minutissimè ℥j. myrrhæ ℥ß. croci ʒj. ß. macis ʒj. hos pulueres paulatim admisce prædictæ massæ optimè miscendo, & malaxando, addendo aliquid syrupi rosati solutiui, si opus sit, vt omnia redigantur in debitam massam pilullarum. De qua formabis pilullas duas magnitudine pisi, quas sumes paulò ante cibum, vel prãdij, vel cœnæ, prout libuerit.

Eadem basis aloës misceri poterit cum succo esulæ, extracto sennæ, hermodactylorum, aliorúmq; purgantium prædicto morbo præparatorum: & fiet specificum purgãs pro arthritidis præcautione. dosis est pilullæ duæ, quæ sufficienter purgabunt.

Addam & descriptionem pilullarũ mearum helleborinarum, antipodagricarum, quas voco. Nam & alias antepylepticas dictas parare soleo, & plures alias diuersis morbis accommodatas. Præstans est hoc reme-

remedium ad ipsam etiam arthritidem, hæreditariam aut inueteratam:& in qua vulgata remedia nihil proficiunt.

Accipe radicum helleb.nigri transplantati in aliquem hortum, vel qui in aliquo loco calidiore creuerit, non in montium iugis ℥ iiij. depurentur optimè ab omni immunditie, atque terrestreitate. Bulliant integræ in mensura vini rubri optimi, in quo adde caryophyllorum seminum citri ana ℥. ß. bulliant omnia simul in olla terrea vitreata per quartæ horæ spatium. Postea aufer vinum & radices siccato ad ignem lentum: siccatas crassiusculè cõtunde. Similiter seorsim puluerisa crassiusculè hermodactylorũ ℥ iij. pulpæ colochyntidis ℥ j. rad. angelicę & gentianæ, ana ℥ j. pulu. saniculæ, centaurij minoris & hyperici ana ℥ ß. pulueris chamædryos, chamæpityos, florum primulæ veris & betonicæ ana ʒ vj. pulueris seminum cardui benedicti, acetosæ & sem. citri ana ℥ j. seminum anisi caryophyllorum ana ℥ ß. croci, castorei electi ana ʒ iij. Omnes isti pulueres secundùm artem probè inter se mixti ponantur in cucurbita vitrea ampla, affundendo seri lactis per destillationem facti quod satis sit, vt prædicti pulueres benè humectétur. quod videbis, si probè misceas in vase: tantum autem affundes, vt duos vel tres digitos supereminеat. Claudatur & obturetur

vas probè, nec quid expirare valeat: & ponè ad digerendum in balneo maris per dies sex ad minùs. Postea liquorem effundes, & materiam intra linteamina coniectam torculari exprimes, vt omnis liquor substantificus extillet: quem digere in balneo calido, in vase optimè clauso, & materiam postea digere denuò, & purifica, atque omnem humiditatem exhalare permitte, donec resideat consistentia crassitudine mellis: Ad cuius materiæ ℥ vj. adde sennæ ℥ ij. & fiat massa pilullarum: quarum dosis ℈ j. pro pauperibus. Sed pro te, tuæque conditionis hominibus, meliùs adhuc præparare oportet. Nã prædictus liquor, postquam rite fuerit digestus, infundendus in cucurbitam vitream cum recipiente, optimè iuncturis obsignatis, ne spiritus, qui subtilissimi sunt, exhalare possint: Pone ad ignem cinerum mediocrẽ, aut ad ignem balnei vaporosi, si meliùs efficere velis, donec omnia destillent ad siccitatem vsque. Liquorem extillatum serua in vase bene clauso: cum quo & saccaro rosato aut violato fit syrupus purgans præstantissimus. Sed vt fiant nostræ pilullæ helleborinæ, ita procedendum. Si prædicti liquoris fuerit libra vna, addes rhab. puluerisati ℥ j. puluer. sennæ, agaris trochiscati & in puluerem redacti ana ʒ vj. pulueris hermodact. ℥ ß. masticis ʒ ij. aromat. ros. Gabr. diamoschi

ſchi dulcis ana ʒ iij. Omnibus his pulueribus probè mixtis, affundes prædictũ liquorem, ſenſim imbibendo ad lẽtiſsimum calorem, donec prædicti pulueres omnem liquorem imbiberint. Adde ſub finem eſſentiæ aloës præparatæ vt dictum, ℥ iij. & fiat maſſa pilullarum, addendo ſub finem inter malaxandum aliquid ſyrupi myrtillorũ Diu ac multum malaxentur, & piſtillo tundantur.

In podagra confirmata, aut in qua iam nodi fiunt, atque tophi datur ℈ j. ex qua duæ exiguæ pilullæ formantur, quas capiat ſingulis ſeptimanis ſemel, ſuperbibendo iuſculũ, in quo bullierit acetoſa, borrago, bugloſſum, portulaca & his ſimiles herbæ refrigerantes. Idque continuandum à Nouembri ad finem vſque Aprilis. Poſtea aduentante tempore æſtiuo ceſſandum. Hoc remedium ad radicem vſque mali pertingit, & ſeruit tàm prçcautioni quàm curationi. Valent & eædem pilullæ in aliis plurimis morbis chronicis & contumacibus.

Roboratio viſcerum.

Pro diuertentibus & reuellentibus, nihil eſt quod addam. Quantum verò pertinet ad roborantia tam vniuerſalia, quàm particularia, nos loco conditorum, opiatarum, tabellarum, quas formulas omnes præſcribere poſſemus, vt reſpicerent cerebrũ, hepar, ventriculum, aliáſque partes quæ roborandæ ſunt in hoc affectu. Item loco puluerum

digeſtiuorum, qui parantur ex aniſo, coryandro, præparato in ſucco cidoniorum, conſerua roſarum ſiccarum, cinnamomo, ſaccaro roſato, & ſimilimis, quæ plurimùm valent ad roborandum ventriculum. Horum, inquam, omnium vice ſuademus vſum pulueris ſpecifici, cuius vis ſit efficax ad diſſoluendas tartareas impuritates, mucoſitateſque ſtomachi ſeu ventriculi & viſcerum nutrientis facultatis, in quibus cauſa materialis, & quaſi minera arthritidis atque calculi (qui morbi per coagulationem fiunt) conſiſtit ac generatur.

Cùm enim horum morborum generatio, vti dictum, fiat per coagulationem tartàri & mucoſitatum, conſequens vtique eſt, vt cura procedat à reſoluentibus eiuſmodi tophos tartareos. Ea autem fiunt ex remediis propriis atque ſpecificis: quorum alia vim habent reſoluendi tartarum huius, alia alterius generis & naturæ. Nam vt diuerſa ſunt tartarorum genera atque ſalium, ita & diſſolutionum atque cauſarum diſſoluentium. Res exemplo fiet illuſtrior. Gummi Arabicum diſſoluitur in aqua: ratio eſt, quia eſt de natura aquea. Gummi tragaganthi, gummi ceraſorum, prunorum item ſunt aquoſa: ſed maiore opus eſt copia aquæ ad diſſolutionem eorum. At maſtix, thus, lacca, in aqua nunquam diſſoluuntur. Nam

quia

quia hæc gummi ſunt de natura ſulphuris, faciliùs diſſoluuntur in oleis vt ipſummet ſulphur. Quæ autem gummi partim ſulphurea, partim aquoſa, & de ſalis natura plurimum participant, vt ammoniacum, ſagapenum, galbanum: ea cum ſpiritibus ſalis, vt cum vitriolato, acetoſo ſpiritu, in ipſo aceto vini contento diſſoluuntur: aut ſimili aliquo alio ſpiritu acetoſo, partim mercuriali, partim ſulphureo. Hinc patet, in quo conſiſtat diſſoluendi vis. Patet etiam non omnia purgantia conferre ad diſſolutionem, & per conſequens, euacuationem tartari, vt fruſtra ſint, qui febribus quartanis, aliiſque morbis pertinacibus, varia medicamentorum genera ſine vllo diſcrimine præſcribunt: cùm plurimis ex iis non ſit vis particularis & ſpecifica reſoluendi atque deturbandi tartareas materias & mucoſitates cõpactas. Quinimò talium vſu pertinaci, ex quartana ſimplici faciunt duplicem, aut triplicem. Ratio eſt, quia non diſſoluunt gummoſas viſcoſitates, cùm conuenientia non adhibeant: nec naturam iuuant, ſed lædunt potiùs, atque inſultus febriles ingeminant. Nam gummi quoddã eſt tartareum, quod viſceribus inhæret, & vnoquoque quatriduo ſpiritus ſuos nitroſulphureos exaltans, quartanariorum ſymptomatum vera eſt & immediata cauſa. Quod gummi tartareum

cùm gummi tartareo dissoluitur, & ebibitur, deletur febris. Nam in similibus potiùs quærenda est sanitas, seu morbi curatio, quã in dissimilibus aut contrariis & repugnãtibus. Hæc est Chymicorum opinio, quę verbo solùm & non re à dogmaticorum opinione differt: cùm ad vnum & eundemmet finem vergant ambæ sententiæ. Nam si causæ habeatur ratio, in simili remedium quæres, vt iam diximus de febre quartana. Si effectum ex causa respicias, cõtrariis eam propulsabis. Sic calculus à tartaro, seu sale coagulato factus, curabitur, sale quidem, sed resoluente. Arthritis quinetiam à salibus tartareis acribus ac corrosiuis genita, salibus curabitur lenitiuis & consolidatiuis. Simili ratione in morbis sulphureis à sulphuribus rerũ petenda sunt remedia. Sed sulphuri inflammatorio febrem excitanti opponitur sulphur acidum, vitriolatum: quod summè refrigerat: sulphureósque illos commotos spiritus coagulat & compescit. Atque hoc modo & similia similibus curantur, & contraria contrariis debellantur. At merentur sanè hæ contemplationes, quibus omnes veri medici diligenter incumbant. De quibus pluribus agemus in opere nostro, De recondita rerum natura, artísque mysteriis. Ista tantùm παχυλῶς καὶ παρέργως, hoc loco aspersa sint, At in vniuersa ista cõtemplatione

ne cogit quidem parum digredi ratio à dogmaticorum principiis & fundamentis, donec vel meliora oſtendant, vel hæc noſtra ſolidis rationibus euertant. Nam, inquiunt illi, in cura arthriticorum & aliis morbis ſimilibus, humores craſſos & coagulatos, attenuandos eſſe: quam attenuationem, attentant calidis & potenter ſiccantibus. Quid fit? Loco reſolutionis quam intendunt, indurāt & cogunt magis, à medicamēti nimirum calore reſoluente ac diſsipante, euacuato eo quod aqueum eſt & tenuius. Hinc tophi, hinc nodi, quos rectiùs à medicamento cauſatos dicas, quàm ab ipſa defluxione, quæ non poteſt eſſe alia quàm liquida. Nam diſſolutio eiuſmodi tartareæ materiæ, non conſiſtit vel in vi caloris, vel in facultate attenuante: ſed eſt virtus quædam propria ac ſpecifica, quæ etiam diſſoluere poteſt. Vnde videmus id quod diſſoluit aurum, non diſſoluere argentum: & vicisſim quòd diſſoluit argentum, non diſſoluere aurum. Nec vlla eſt aqua fortis, quæ ſulphur diſſoluendi vim habeat, quod tamen cum metallorum duritie non eſt conferendū: At ab oleo diſſolui poteſt, quòd & illud ſit de natura oleoſa atque ſulphurea. Quapropter infinita propemodum diſſoluentium genera eſſe in natura exiſtimandum eſt: quorum diſquiſitioni, & cauſis, doctis incumbendum ſuadeo. Ne-

que enim ſat eſt nouiſſe effectus & τὸ ὅτι,ſeu ad oculum vidiſſe : ſed pergendum vlteriùs, atque deueniendum ad τὸ διότι:ad cauſas,inquam,& rationes. Id quod inter meæ ſortis ac conditionis philoſophos,me non vltimũ præſtitiſſe profiteor. Nam quicunque cognouerit diſſolutiones rerum, nouit & earundem compoſitiones,& anatomiam vitalem ſeu internam, & non tantùm externam ſeu ſuperficiariam.

Sed reaſſumo puluerem,de quo dicere aggreſſus, & iam ferè minùs digreſſus ſum. Is enim inſignem habet vim diſſoluendi propter ſalem alkali mordacem,atque pungentem, quem continet aron, quæ baſis eſt & præcipuum ingrediens eiuſdem pulueris. Ergo in principio veris, quando aron germinare incipit: & radix eius ſale naturæ eſt referta,quo vegetetur eius ſpecies: tum colliges eiuſdem radicis quantum voles: mundetur optimè à terra: ſed cautione opus eſt. Nam ſi importuniùs atteratur manibus,veſicas excitat. Probè mundatam & leuiter exiccatam, pones in ollam paruam vitreatam,aut in vitrũm, affundendo vinum albũ, vt ſupernatet aliquot digitos: atque ita macerari,ſines in loco frigido per totam diem. Tum ſepara iſtud vinum, quod iam magnã eius ſalis partem extraxit; & aliud affunde, donec prædictum vinum,non amplius pungens

gens

gens aut mordicans euadat: quod lingua facilè percipies. Quo facto radices ſiccabis, & deprehendes non amplius tanta mordacitate eſſe præditas, vt linguam lædere valeant. Radicis huius ita præparatæ accipe ℥ ij. pulueris acori vulgaris communi modo præparati ℥ j. pulueris florum betonicæ ℥ ß. lapillorum qui in cancris reperiuntur, quos oculos cancri vocant ʒ iij. cinnamomi ʒ j. ß. Omnia optimè pulueriſata cum ſaccari roſati quantitate ad libitum miſceantur vt gratiora ſint, fiat puluis: de quo capias manè cochlear ſemis: idque alternis diebus, vt vno videlicet alternorum prædictum ſumas puluerem, altero hydromel ſuperiùs deſcriptũ. Sed non deſiſtendum ab vſu. Nam ita diſſoluentur tophi tartarei, qui iam ſunt coagulati, & prohibebunt eorundem coagulationem atque generationem. Valet certè plurimum idem puluis ad calculos quoque, cuius etiam vſus eſſe poteſt ad præcautionem.

Hactenus de cura arthritidis prophylactica dixiſſe ſufficiat, in qua fortè longiores fuimus quàm decebat: ſed ita placuit tua cauſa, & quòd hoc ipſo conſilio & remediorum formulis præcaueri poſsint omnis generis morbi, qui fiunt per coagulationem materiæ tartareæ, quorum innumerus eſt numerus. Credo tamen nihil hîc ſuperfluè

dictum fuisse, & quod non mereatur intelligi ab omnibus veris medicis Asclepiadæis. Si qui sint alij, quibus ista non sapiant non moror, nec multùm curo: mihi modò sat sit, in tuam gratiam hæc conscripta, si tibi arriserint, quem optimum habeo & veneror patronum. Nam hîc mihi scopus est vt te instruam specialiùs in omnibus, quę ad consolationem & placitum aliquid cõferre possint, & vt quasi videas ad oculum, & causas morbi, qui te nunc habet, & eiusdem remedia.

Restat nunc itaque vt aliquid etiam dicamus de therapẽtica, vel curatiua, quæ malum præsens respicit, seu symptoma dolorificum, quod miserè sæpe miseros torquet & lancinat. Dolor sanè vehemens arthriticus est, qui etiã annumeratur inter atrocissima symptomata quæ ægros affligere solẽt. Nullum enim symptoma aliud æquè ęgrum molestat sicut vehemens dolor, vt ipse testatur Galenus. Dolor quippe etiam animi deliquia, inflammationes, abscessus, febrésque inferre potest, & solet, vt docent Hipp. & Gal. plurib. in locis. Præterea vires dissoluit, prohibétque membra à suis functionibus seu operationibus. ex 2. prognost. com. 7. Eadem grauissima symptomata, quæ dolores consequi solent, coëgerunt Galenum, vt sua methodo nobis consulens in hæc verba procu-

proruperit, Satius esse multo, inquit, quicquam ægris exhibere, quod dolorem lenire & demulcere posit, quàm in asperis aut aliis quibúsve affectum demulcentibus auxiliis perseuerare. Quapropter in dolore arthritico, summopere infestante dolore, omnes indicationes nostræ curatiuæ eò collimare debent, vt sedetur dolor, qui interdū non tātùm symptoma est: sed morbus ipse, & grauiorum symptomatum fit causa.

De dolore.

Sed cum de dolore doctrina, à priscis philosophis & medicis adhuc non sit nobis satis enucleatè proposita, nostríque dogmatici longè à scopo aberrasse videantur, par est de eo, & nos aliquid dicere, ne quid intactū nobis excidat. Docent dogmatici dolorem, tristem esse sensationem à subita & violenta mutatione factam, sensui tantùm tactus propriam. Nam in partibus tantùm sentiētibus hanc affectionem doloris repositam esse volunt: Verum quid sit illud quod sentiat in parte aut membro, non exprimunt. Istius autem sensationis causam esse volunt alterationem, & solutionem continui. Alterationem quidem fieri ab intemperie qualitatum elementarium: Solutionem verò cōtinui, ab incisione ferri, adustione ignis, & acribus humoribus corrodentibus vel inflāmantibus, & id genus aliis. Humores eiusmodi volunt secunda illa corporis elemen-

ta,ſanguinem,pituitam,& vtrámque bilem, ſeſe in diuerſas figuras inſtar alterius Prothei conuertentia. Vbi adhuc hærent, quum non explicent, quid ſit illud quod tam acutum ſenſum habet ſentiendi. Et ſi enim veras cauſas doloris afferrent, veréque affirmare poſsint corpus eſſe quod patitur. Quum tamen cadauer formam adhuc & ſubſtantiam corporis retinens, omnem tamen ſenſum depoſuerit, vt dolori ampliùs non ſit obnoxium: ſequitur aliquid eſſe in corpore aliud, quàm craſſam illam corporis materiã, quod ſentit,& corpori omnem ſentiendi facultatem impertitur: Quid illud autem ſit, norunt hermetici: Qui(vt dogmatici)agnoſcunt quidem materiam & formam corporis:ſed virtutes omnes vitales,non craſſæ illi materiæ adſcribunt,ſed ſpirituali ſubſtantię. Triplicem igitur hominis agnoſcunt eſſe ſubſtantiam, vnam terreſtrem & elementarem, alteram aſtralem & cœleſtem, tertiam verò diuinam, de qua hac vltima hîc nobis ſermo non eſt futurus. Terreſtris aut elemẽtaris corpori materiam ſubſternit. Aſtralis verò ſubſtantiam ſpiritualem,quæ balſamus vitæ eſt,in quo vita,ratione & vi ſpirituum, aſtralium facultates omnes toti corpori vbique ſuppeditat. Cum igitur in vita poſitæ ſint eiuſmodi vires omnes: vita verò conſtet ſpirituali balſamo: ſequitur in ſpiritibus

balſami

balſami, omnes facultates corporis eſſe reconditas. Ergo & illa vis ſentiendi in illis poſita eſt. Quid eſt igitur quod ſentit & dolet? Spiritus ſcilicet ille aſtralis per totum corpus diffuſus, qui omnes etiam alias corporis functiones per ſua inſtrumenta obit. Ergo ſi ſpiritus patitur, à re corporea pati non poteſt, præterquam à ſibi ſimili, hoc eſt à corpore ſpirituali, vel à ſpiritu corporali. Dum enim concurrunt ſpiritus corporei, inter ſe contrarij & repugnantes, turbas excitant, & bellum mouent: ſi quidem ſpiritus ſpiritui bellum infert, vt inimicus inimico: quales videmus eſſe venenoſos ſpiritus, qui ſpiritibus noſtris ſalutaribus vim inferentes, tandem vitam illis ſubtrahunt ſi fortiores fuerint. Sic calor alterans vt vocant dogmatici, ſi intentior eſt, igneis ſpiritibus ſuis, per cutem ſubit ſpiritus noſtros, vbique per totam cutem diffuſos (vt nulla ſit cutis atomus quæ vita aut ſpiritu ſuo vitali careat,) ac noſtros violentia ſua offendit & lædit: Qui alioqui ignei ſpiritus, quum benigniores ſunt & moderatiores, imminutum frigore, vel alia re noſtrum calorem fouent, nedum deſtruunt: vt non ſecus afficiantur noſtri ſpiritus ab adurente calore, ac ſuffocatur vita noſtra ciborum ingluuie, & nimia eorũ copia. Quanquam præter quantitatem, alij cibi ſua qualitate lædunt & moleſti ſunt.

Quid ſit quod dolet.

Quod præstat vehementior calor, idem efficit ferrum, sed alio instrumento & alia proprietate: siquidem dum in corpus intruditur, harmoniam & compagem corporis quam spiritus corporis sustinent, diffuit: idcirco ipsos spiritus afficit ipsos vellicando & pungendo, illorũm scilicet continuum soluendo & dissecando, qui soli vim sentiendi obtinent, eámque ex consortio corporis cũ omnibus membris communicant. At quòd varius sit dolor & multiplex, benè quidem dogmatici, quum diuersas species illius constituerant, vt alium pungentem, alium grauem, alium stimulantem, alium distendentem, alium vlcerosum, & id genus alios stabilierunt. Quod nascitur partim & diuersorum spirituum diuersis proprietatibus, partim ipsorum membrorum differentiis. Sed hactenus de ea parte corporis, quæ verè dolorem sentit dictum sit quibus pauca præter ea quæ superiùs vbique consperfa sunt, de causis doloris adiiciemus: quarum cognitio veram sedationis doloris methodum suppeditabit. Causas diximus à dogmaticis referri ad qualitates elementorum quæ alteratione inducunt, & ad continui solutionem. Quod ad alterationem attinet, Galenus ex asperi & leui tactu dolorem inferri scripsit qui symptoma est tactus, idque contendit contra Archigeñ, qui alia doloris principia &
causas

causas ex Hippocrate statuebat, acerbũ videlicet, acidum, austerum, mordax, dulce, salsum, amarum, & alia saporum nomina, quæ suis proprietatibus sensum tactus afficiunt, prout natura spiritus eorum, vel violentior vel moderatior existit. Quod videre est in saporibus linguæ admotis. Quamuis enim tactum omnibus sensibus communẽ esse apud philosophos, tum Peripateticos tum Platonicos in confesso sit: neque vllam actionem nec pasionem sine ipso tactu fieri posse, affirment: sapores tamen acres, acidos, austeros, salsos linguæ dolores inferre etiam differentes ipsi nõ negabunt: quum id quotidiana experientia comprobet. Etenim ex re acri, vt à fumo oculi dolent, & lacrymas emittere coguntur, atque inde ophthalmiæ plerunque generantur: ex salsa à cerebro in tracheam arteriam aut fauces destillatione, doloribus etiam acerrimis illæ partes conflictantur. Galenus igitur immemor, quòd vel ipse Hippocrates, febrium differẽtias, quæ tactu ipso dignoscuntur, mordaces, appellasset, acutas & salsuginosas, iniustè Archigenẽ accusauit, quod dolorũ differentias saporum nominibus manifestas reddiderit. eisque nomina, ex saporum differentiis desumpta accommodarit. Discrepantes mehercle adeo sunt inter dogmaticos de dolorum causis sententiæ, vt illud quod in

dolore sentitur, hactenus incognitum illis fuisse scripserit Bentius. Conciliator enim vt & ipse Bentius disputabant num dolor sit passio tactus sensúsve cōmunis; an imaginatiuæ imperfectæ, sensui exteriori coniunctæ. Doctus Scaliger asseuerat dolorem non sentiri neque voluptatem, sed speciem quæ dolorem parit. Alij autumant dolorem non esse sensum, sed affectum seu passionem in appetitu ortam ex sensu. Cum enim sentimus, sequitur in appetitu affectus & passio. Animal enim in sentiendo laborat vt scribitur septimo Ethic. Sentire autem pati est, vt secundo De anima opinatur Auerrhoës. In hoc tam inconstanti & fluctuoso Oceano ad portum tranquillum, & tutum hermeticum me confero, atque cum illis cōstanter asseuero, dolores in vniuersum omnes à spiritibus salium resolutis proficisci, in quibus saporum dona & proprietates adesse alibi diximus. Faciliùs enim intelligitur dolores quosdam colicos ex acetosissimis, acerbissimis & acutissimis salium tincturis per omnia penetrantibus proficisci, quàm si ex frigiditate (quæ tanta in viuente vix esse potest, vt tam immanes dolores ciere possit) vel ex siccitate eos oriri dicamus. Notum est acida valde dentes & gingiuas dolētes reddere: salsa verò & acria oculos, linguam, palatum vt iam diximus. Similes igitur dolo-

res in

res in aliis quoque partibus fieri, ex ſimilibus cauſis non eſt dubitandum: quarum acrimonia & eroſione vera cauſa dolorum ex dogmaticorum ſententia excitatur: cum galenus ſcripſerit multis in locis, nihil inferre dolorem poſſe, niſi idem ſoluere continuum valeat. At verò ſapores qui non ſunt extremi, dolores non inferunt, etſi tactu ſentiantur, quales ſunt dulces nutritiui, mitéſque potius quàm corroſiui, aut vlcerantes. Cæterùm loca, quæ intenſiſsimis doloribus afficiuntur, confluentiam habent cum ſalibus potentiſsimis, vt orificium ventriculi, inteſtina, veſica, ipſique articuli, de quibus nunc agimus. Continent enim mucilagines, in quibus ſpiritus ſalium acutiſsimi & extremi ſæpe latent: tandémque poſt longam digeſtionem ſeparantur, atque efferueſcentias ſuas pariant? ſicque dolores iſti arthritici prodeunt in iuncturis: ſiміléſque dolores in aliis partibus, vt hemicraniæ in capite, orexes in ventriculo, dyſenteriæ in inteſtinis, ardores vrinæ in veſica inde efflorеſcunt. At viſcera quia non habent magnã ſalium tincturam, magíſque de mercuriali & natura ſulphurea participant, tantis doloribus haud afficiuntur. Qui verò dolores fiunt ab iniuriis externis, vt à contuſione, ſectione, vſtione, calfactione vel refrigeratione, toto genere à prædictis differunt, quòd non fiant à

tincturis, seu qualitatibus vitalibus in corpore existentibus: sed à qualitatibus externis & mortuis producantur. Cognita verè dolorum causa cum partibus dolentibus simul intellectis, vt suprà demonstratum est, veræ anodynæ, dolorúmque sedantes inuestigari poterunt. Atque dolores ex salium acrium vel coagulatione, vel resolutione aut efferuescentia subortos cum salibus, tanquā specificis anodynis medicandos esse edifcēt qui hoc nesciunt, vel scire nolunt. Spiritus enim salis vitriolati exaltatus, acerrimus, acutissimus non solùm cum liquore aliquo anodyno, suæ acri qualitati contrario contemperabitur: imò etiam cum sale vel oleo tartari acerrimo & acutissimo, ita vt ex illorū mixtione, à quadam antipathia, alter alterius acrimoniam ita absumat contemperétque, vt ex his, vel per se exhibitis, vel cum pauco saccaro commixtis fiat medicina vel syrupus suauis gustu, & valde gratus atque potabilis ad febres omnes intermittentes, icteritias, cachexias, hydropes, vt ad roboranda, & ab obstructionibus liberanda, nutritioni famulantia viscera, vtilissimus. Atque hæc sunt à fundamentis medicinæ hermeticæ, veræq; medicinæ Hippocraticæ deprōpta: quæ qui luscus aut lusciosus videre & faber fabrilia tractans mentis oculis contemplari negligit, meretur sanè vt in cæcitate sua, &

caligi-

caliginosa inscitia relinquatur.

Porrò omnia remedia, quæ dolorem sedare possunt, secundùm doctrinam dogmaticorum (quos meritò semper præfero & honore prosequor) sunt in triplici differentia. Alia enim sunt paregorica: alia anodyna: alia narcotica.

Paregorica sunt ex eorum sententia, quæ δυσκρασίαν mutant, quæque qualitate contraria causam morbificam oppugnant: vt quando ad intemperiem calidam applicant frigida, aut refrigerandi vim habentia, ad frigidam calida.

Anodyna dicuntur ea quæ verè dolores sedant: quibus resoluendi tribuit facultatem Galenus: quæ tenui sunt substantia, calida primo gradu, & ita contemperata, vt familiaritate elemētorum, naturæ partium consentiāt: cuiusmodi sunt butyrum, lac, & pinguedines omnium animalium tam terrestrium quàm aëreorum & aquatilium. Inter animalia terrestria, axungiæ taxi, vulpis, vrsæ, felis, cuniculi meliores habentur. Sed his omnibus præfertur axungia humana. Inter aues pinguedo gallinæ & anatis primas tenent. Ex piscibus præferunt axungiam anguillę, cuius vsus proinde vulgatissimus est. Inter olea commendantur composita sequentia, oleum catellorum, lumbricorum: Inter alia olea, oleum visci pomorum sim-

plex & compositum, quod ante plures annos descripsimus in libro nostro De pręparatione spagyrica, & in sclopetario. Item olea chamæmeli, liliorum, florum sambuci, florum verbasci, amigdalarum dulcium, seminum papaueris albi. hæc præ aliis celebrantur. Inter semina sunt semen lini fœnugræci, malue, bismalue, cotoneorum psillij, & eorum mucilagines, quæ in officinis elici solent. Inter farinas sunt farinæ prædictorum seminum, farinæ hordei & auenæ.

Narcotica.

Superest vt addamus aliquid de tertio ordine, qui narcoticorum est. Narcotica vocant dogmatici, quod stupefaciant, vt opium, cicuta, mandragora: qualia existimant esse summè frigida: & impropriè dicuntur à Græcis, ὑπνώτικα, seu somnum inducentia, quum pro somno veternum inducant atque stuporem, vt & summè frigida: verùm non quatenus talia, vt sentiunt vulgò. Nam ita & ab aqua hoc fiat, niue aut glacie, quæ summè sunt frigida: quòd earum rerum vapor aut halitus, seu fœtidus odor ad cerebrum pertingẽs, eius actiones offuscet, obruat, & in veternum præcipitet. Adde quòd ea ipsa calida potiùs sint dicenda, quàm summè frigida, quòd, præter euaporandi vim quam habent, sint oleaginosa atque sulphurea, vt patebit ea rectiùs intuenti: qui reperiet ex similibus, papaueris, hyoscyami oleum

oleum elici flagrans, flammámque concipiens. Sed de his ex veris fundamentis disputabimus alibi.

Ex prędictis omnib.tã paregoricis,quàm anodynis & narcoticis, parantur variæ formulæ remediorum, ad sedandos dolores accommodatorum, vt sunt olea, vnguenta, linimenta, cataplasmata, embrocationes, fomenta, & similia, quæ partibus dolentibus applicata dolores sedant, vt aiunt: aut quòd qualitate prædita sint contraria causæ morbi: quod paregoricorum proprium est: aut quòd offuscent, & quasi auferant sensus. Eiusmodi sunt narcotica: aut propter magnã similitudinẽ atque familiaritatem cum partibus, quæ calorem contemperant: quod anodinorum est. Omnia ista remedia dolorem sedantia, deprompta ex familia vegetabilium, & animalium, pertinent ad therapenticam, & administrantur tum quando malum est præsens, dolorísque vrget necessitas. Et quanquam ex Galeni præscripto iam dictum sit, in magnis doloribus & cruciatibus, statim ad compescendos eos animum esse adhibendum, relictis etiam aut postpositis tantisper aliis intentionibus, donec doloris carnificina cesset. Nihilominus tamen sunt inter dogmaticos nec infimi quidam, qui tamen volunt semper generalia præire particularibus atque topicis.

Quapropter etiam tum quando dolor premit, ægrum purgant: aliquo leniente. Præterea frequentes iniiciunt clysteres, ac in summis & intolerabilibus cruciatibus, tandem etiam recurrunt ad venæ sectionem: quam tantopere tot locis Galenus celebrat ad sedationem doloris. Ergo si dolor fuerit in pedibus, aut genubus, sanguinem mittunt ex basilica, aut mediana brachij dextri, aut sinistri: in qua & lienarem secant. Si in brachiis aut manibus dolor infestet, venam saphenam aperiendam præcipiunt: & conferre affirmant multùm eiusmodi sanguinis missiones in tempore factas in omnibus doloribus, maximè verò in temperamentis biliosis & melancholicis, quibus etiam speciatim hæmorrhoidas prouocant cum sanguisugis.

Probo autem omnes intentiones generales, atque scopos, quos suscipere possunt docti & experti medici: quorum sine dubio plurimos præstantissimos ac eruditissimos, in summa illa totius orbis Republica: cui nihil minus deesse scio, quàm viros prudentes excellentíque doctrina atque experientia præditos medicos, à quibus credo te iam sæpè leuamina accepisse. Interim non video, quid gratius atque vtilius ægro adferri possit, quàm certum & tutum leuamē, tum quādo maximè excruciat, & in eū carnifici-

nam

nã exercet dolor. Hîc clamat, hîc opẽ poſcit æger. Quid fit? Accurrunt medici plerique, & catapláſmata applicant confecta ex mica panis cum lacte & croco, addito puluere roſarum & chamæmeli, fiúntq; varię formæ ex ſupradictis rebus ad ſedationem doloris. Sed quali id fiat cum ægri leuatione, norunt miſeri arthritici, & lugent. Nam iſta omnia vanè, & ſine vllo profectu. Ipſe verò medicus aſtans, non minùs ſæpe rubore ſuffunditur, & pudore, quàm ęger ipſe dolore. Quod videns dolore preſſus, relicto ſæpe medico, alioqui docto, ad extrema recurrit: & nunc opem ab ignorantiſsimo quodam ruſtico, nũc à Iudęo, nunc ab empirico neſcio quo, nunc à vetula repoſcit: ſecreta exiſtimans, quæ ab ignaris proficiſcuntur: quaſi à quodam, neſcio quo genio ipſi eſſent inſpirata. Et dolendum ſanè vnicuique, ſe medicum profitenti ſtatim credi: cum in nullo mendacio periculum ſit maius. Sed mundus vult decipi, decipiatur ergo.

Singula vulpino more modóque patent.
Singula vulpino tegmine tecta, latent.

Quapropter adhibentur interdum res, remediorum loco, quarum nec vis, vel virtus, vel facultas talia præſtandi, nec ratio vlla ineſt. Ideo dico, vt oſtendam in eiuſmodi paregoricis, nullam aut exiguam eſſe dolores ſedandi certitudinem, quacunque tamen

forma & modo fuerint administrata.

Quod si præ doloris ferocia necessitas cogat(vt sæpè ac nimis fit) recurrere ad narcotica:illáque non aliter nec maiori artificio administrata, quàm solent vulgò tum interdum quidem sedatur dolor , sensu nimirum partis extincto. Sed ex podagrico tandem fit contractus & claudus. Quare eiusmodi narcoticorum electio,præparatio & adaptio artificiosa , summè necessaria est, vt his sanè rebus medico necessario incumbendum sit, si ægrorum saluti, & honori , & artis dignitati consultum velit. Perquirere igitur eum decet, quæ verè paregorica sunt,etiamsi non pugnẽt qualitate manifesta, vt vulgo postulant.Peruestiganda etiam,quæ propriè & ex effectu anodina sunt: nec magnopere respiciendum quid calorem contemperet : denique vera comparanda sunt narcotica , non stupefactiua, & quæ sensum auferant, quales ferè sunt opiatæ & mandragora , atque his similia : sed quæ verè narcotica sulphurea sunt discutientia ac resoluentia : qualia sunt, sales vitriolati , atque mercuriales : & si ad qualitatem respicias manifestam , potius calidæ quàm frigidæ potestatis. quæ remedia subito, & quasi incãtamento quodam dolorem sedare possunt ad miraculum etiam vsque tum ægri,tum eorum qui adstant. Sensus verò , ceu iucunditate quadam perfundunt,

dunt, siue intro assumantur, siue extrinsecus applicentur, vt fateri cogatur æger, talem verè ac propriè esse medicinam dolorum: quale fuit quondam Nepenthes illud Helenæ. Contribuamus ergo & nos talẽtum nostrum nobis à Deo optimo maximo post diutinam peruestigationem, benignè concessum.

Remediorum internorum vices abundè supplebit meũ laudanum, quod iam à multis annis Nepenthes appellaui, propter eximias virtutes quas habet, non tantùm ad sedandos dolores, sed etiam fluxiones sistendas, inflammationes prohibendas & extinguendas, &c. Dosis est granum vnicum magnitudine grani piperis minimi. Nimirum tale longè aliud comperies, quàm Philonium illud officinarum, aut pilullas de cynoglosso, aliáque his similia, quæ pro basi habent opium. Non quòd improbẽ opij vsum, quod scio etiam ingredi theriacam, quamuis longè aliter præparatum velim, quàm fit à vulgo. Præparationem legitimam docebo alibi. At nostræ opiatæ longè sunt alterius naturæ, quæ potiùs sunt nitrosulphureæ, & per consequens calidæ potius quàm frigidæ, vt ex descriptione eiusdem facilè deprehendes. Describam autem hîc formulas quasdã verè anodinas & paregoricas, communes tamen atque desumptas ex schola dogmati-

corum: at quæ electione & præparatione vulgata illa longè antecellunt, cuiusmodi ante me pauci hactenus, vel ediderunt vel in lucem emiserunt. Postea subiiciemus & illa, quæ Spagyrici multa inquisitione, & diligenti anatomia interna rerum, ipsarúmque adeò metallicarum inuenerunt, & iis fœlicissimis auspiciis haud semel postmodum vsi sunt. Quibus sanè multa tribuo: & spero iisdem me plus tibi solatij allaturum, quàm omnibus istis formularum centonibus, qui passim prostant. Formulas autem has, tua potissimum gratia, huc conferam quidem, sed in eum quoque finem, vt quilibet vti possit, & frui: quum hoc ipsum consilium nostrum cum aliis plurimis, non ex vulgata practicantium schola prodeuntibus, breui Deo volente in lucem sim editurus.

Anodina generalia ad dolores podagricos.

Oleum visci pomorũ Quercetani.

℞ foliorum visci pomorum minutim cõcisorum ℔. ß. florum verbasci albi, chamæmeli, liliorum, sambuci, hyostyami omnis generis cum suis capitulis (quæ pericarpia, vascula, aut thecas seminum appellant herbarij) recentibus, nec dum perfectè maturis ana p. j. ranularum viridium, aut earum loco, spermatis ranarum, quod in stagnis & gurgitibus sub initium Martij reperiri solet ℔. j.

℔.j. ſeminis papaueris albi contuſi ℥ iiij. cancrorum ſeu aſtacorum fluuiatilium itidem conquaſſatorum cum ſuis cruſtis num. xx. limacum rubrorum, & lumbricorum terreſtrium, vtrorúmque priùs ex optimo vino albo lotorum ana ℥ iiij. pinguedinis taxi ℥ vj. ſpermatis ceti ℥ iiij. olei violati, aut nenupharini, recenter facti ℔. vj. Aut ſi voles, eius loco accipies olei oliuarum tantundem. Si tempus permittat, & occaſio non vrgeat, coniecta in vas vitreum conueniens & probè obturatum, pones in fimo equino per ſeptem aut octo dierum ſpatium. Aut ſi neceſsitas vrgeat: aut citiùs abſoluere velis, bulliant omnia in vaſe cupreo ad ignem per duas horas: poſtea fortiter exprime. Quod etiam facies, ſi ad digeſtionem in fimo collocaueris. Huic oleo, ab aquoſitate per coctionem ſecundùm artem ſeparato, addes croci ℥ ij. camphoræ ℥ ß. Omnia infundantur in vas vitreum, & denuò collocentur in fimo, aut in balneo, aut ad ſolem per aliquot dies, & habebis balſamum pręſtantiſsimum, ad ſedandos quoſuis dolores podagricos. Valet etiam ad puncturas neruorum, ad contracturas & dolores, qui ab iis excitantur. Et ſuaſerim profectò omnibus pharmacopæis paratum haberent, cùm eo nihil habeant præſtantius, & cuius vſus ita frequens eſſe poſsit, vt fortè ne multa vaſa plena ipſis

ſufficere poſsint. Quapropter & idem dabimus in pharmacopœa noſtra reſtituta,

Cataplaſma anodinum ad omnis generis dolores podagricos.

Remedia antipodagrica Quercetani.

℞ medullæ caſsiæ ℥ iiij. theriacæ recentis(quò recentior fuerit,eò melior) ℥ ß.farinæ hordei & auenę ana ℥ iij.micæ panis albi ℥ iiij. lactis vaccini ℔.ij. vel iij. Coquantur omnia in formam cataplaſmatis,quod applicabis calidè partibus dolentibus. Si addideris ℥ j. vitrioli calcinati & ſubtiliſsimè puluerifati,multò præſtantius efficies.

Aliud cataplaſma.

Aliud.

℞ aquæ deſtillationis verbaſci albi, & filicis cum toto ana ℔. ß. vitrioli calcinati vt prius,& mundiſsimè triti ℥ j.ß.farinæ auenę ℥ iiij.croci ʒ ij.fiat cataplaſma.

Aqua antipodagrica.

Infeſtantibus maximis doloribus, parte rubore & multo calore oppreſſa,cõfert plurimum aqua ſequens,ſuo tempore parata,ex mea deſcriptione.

Aqua antipodagrica.

℞ aquæ deſtillationis ſpermatis ranarum, tapſi barbati & filicis ana ℔.j.ß.In his macera,tutiæ,lithargyri ana ℥ ij.vitrioli calcinati, aluminis ana ℥ j. foueantur partes dolentes tepidè, ſæpe noua immerſione renouando linteamina.Poteſt etiam foueri locus dolẽs, aut propria ægri vrina, vel cum ſale fuſo, in liquore cõueniẽte diſſoluto, vel ſalis muria.

Aqua

Aqua alia antipodagrica præstantißima qua omni tempore ferè parari potest à D. Michelio, patricio Lucensi, doctißimo medico communicata.

℞ saponis Genuensis albi ℥ j. salis fusi ad fortissimum ignem ℥ j.ß. vitrioli ℥ j. acaciæ ℥ ß. bulliant omnia in mensura, seu pinta aceti rosati, aut alterius communis. Cola, & de colatura tepidè foueatur pars dolens. Alia.

Emplastrum excellens, quod superpositum nodis & tophis podagricis, eos dissoluit.

℞ olei visci pomorum nostræ descriptionis ℔ j. aut ℔ ij. Calefiat in vase ad ignem. Calefacto adiice saponis rasi ℥ iiij, misceantur semper probè cum spatula, donec sapo cum oleo bene incorporetur. Postea adde cerusæ venetæ, litharg. ana ℥ ij. (semper miscendo cum spatula) vitrioli ad rubedinem calcinati, & puluerisati ℥ j. cinnabrij ℥ ß. semper agitabis dũ adiiciũtur p̃dicta, donec optima fiat emplastri consistentia, quod applicabis nodositatibus. Conducit etiam ad tophos venereos, ad omnes callositates, atque vlcera phagædenica. Atque hæc sunt quidem remedia præstantissima, quæ ex dogmaticæ scholæ præscripto parari possunt. Emplastrũ

At longè nobiliora efficacioráque remedia, ex minerarum familia deprom̃ũtur, quæ Specifica remedia chymica.

ad sedandos dolores, nulli alteri cedunt, vt experientia multiiuga compertum habeo. Ergo calcem viuam per quinque vel sex dies immerge in aquam fontanam, vt sal eius elicias: Aqua autem supereemineat calci ad quatuor vel quinque digitos. Huius aquæ accipe ℔ iiij. In qua laminam chalybis feruentis duodecies, aut etiam sæpius extingues. Postea in eandm immerge æs vstum in puluerem redactum ad ℥ iiij. cinnabrij ℥ ß. Stent per quatuor aut quinque dies, & viridem ea aqua acquiret colorem ex vitriolo interno æris vsti. Et habes excellens remedium ad subitò compescendos dolores. Sũt qui loco prædictorum addant mercurium dissolutum in aqua forti: sed melius, magísque placet ratio prior: quamuis & hæc quoque sit bona, atque probata: quámque à nõnullis audiuimus esse eandem, qua fœlicissimè, vsus est Martinus Rulandus vir percelebris, vt videre est in eius curationibus empiricis. Denique omnino necessarium est vt talia metallica præstent hos effectus: & inter omnia, potissimum vitriolum. De cuius stirpe ex sententia Spagyricorum est quoque cuprum. Quæ metallica sulphur in se continent verè narcoticum, nõ frigidum aut stupefactiuum, sed tale quod corporeas materias dissoluere & spirituales coagulare possit. Aut in prædicta aqua vel infusione addi possunt

Aqua præstantiss.

possunt marcasitæ, antimoniam & similia: Omnia in eum finem, vt sal ex iis eliciatur. Aut in eadem aqua decoquantur flores verbasci albi, flores & cortices sambuci: & in eadem per biduum aut triduum macerentur ℥ iiij. vel v. colchotaris, vel fœcum, quæ restant post aquæ fortis extractionem: qua aqua tepidè foueantur partes dolentes, cum linteaminibus sæpius iteratis. Phlegma vitrioli suo ꝑprio sale & sulphure narcotico, imprægnatum, singulare quoque est specificum remedium. Quemadmodum etiam viriditas, seu oleum salis marini: qui nobis in cibos venit: ac in eo tantùm intincto linteamine partes dolentes oblinantur. Reseruo mihi meam aquam antipodagricã, (quã tamen à me factam transmittam tibi) tum quia difficilior eius parandi modus, quàm vt à vulgari pharmacopæo confici posit: tum verò mihi tanquam veterano militi, aliquid athletici artificij reseruandum esse censeo. Dicam tamen vnicum esse singulare, nec vulgari industria à me conquisitum, interim certissimum atque tutissimum remedium. Dicámne? Fit ex aqua fortana simplici, in qua iteratè & aliquoties extingo quædam metalla, cui addo duas substantias metallicas, quas vel per os ritè præparatas dare solemus, quarum spiritus impressi in aqua prędicta, vim ei tribuunt penetrandi ad radices

Aqua antipodagrica Quer. præstãtissima omnium.

vſque morbi, atque verè reſoluendi & euacuandi, materias tartareas, gypſeas, atque ſales in iuncturis concretos: à quibus tam intolerandi dolores excitantur. Nam ingens eis ineſt vis diſsipandi omnis generis gummi, tophos & nodoſitates podagricas, ipſáſque adeò etiam venereas, vt experimento confirmare poſſumus. Ad hæc vim habent reprimendi, atque contemperandi ſimul earum acrimoniam, adeóque prohibendi nouas generationes, atque influxus materiæ tartareæ. Vt paucis dicã, vera ea ſunt reſoluentia & refrigerantia ſimul: ſed longè prǽſtantiorũ virium, quàm oxycrata, aquæ plantaginis aut ſolani, aut talia, quæ à vulgo parari ſolent: quæque obſtruunt potius atque incraſſant magis materiam tartaream, gummoſam atque gypſeam, iámque plus ſatis craſſam, atque in articulis & iuncturis contentam: ac proinde dolores potius ingeminare & augere, quàm ſedare aut placare ſolent. Sed ſufficere poſſunt prædicta: cum ſciam talia à nemine vnquam ante me tam dilucidè explicata. Quid, inquies, gloriaris ſenex? Iuuenile hoc eſt. Audi amicorũ ſumme. Glorior ſed in vera, non momentanea vel leui illa gloria, quæ merè iuuenilis eſt. Hanc autem mihi conceſsit Deus, peperit labor. Nec tamen mihi adeo Suffenus ſum, vt Nemeſim non ſemper poſt me ſtantem

reme-

reuerear atque obſeruem. Sic ſoleo, vti noſti, nunquam non mihi eſſe ſimilis, & interdum poëticas meas nugas grauioribus inſerere. Neque hîc maximopere curo Cenſores naſutiores, obgannientes fortè liuida nare, & fronte ſuperciliosâ: quòd vni & eidem remedio tribuam, vim reprimendi aut repellendi, & attenuandi: quódque confidenter aſtruam & aſſeuerem, illud idem vim habere coagulandi & diſſoluendi. Sunt enim quæ dico, talia, quæ oculis obiicere, & manibus palpanda exhibere poſſum. Talia enim & iam dictis & aliis metallicis tribuimus, quæ præſtant beneficio ſalis, quem in ſe continent, & aquæ prædictæ communicant ac imprimunt, beneficio macerationis atque infuſionis. Qua & acrimonia materiæ tartareæ atque ſalſæ tollitur. Quapropter eodem medio refrigerant & attenuant: reſoluunt, diſſipant atque conſumunt, cauſam coniunctam huius mali. Et per conſequens ſunt vera paregorica, gemina anodina & ſpecifica narcotica dolorum.

Ecce, vir ampliſſime, anatomiam exoſiſſimi huius morbi, qui te vel in ætatis hoc flore per certa interualla inuadere, dolorificíſque inſultibus diuexare atq; fatigare auſus eſt. Longior, fateor, fui quàm decebat: apud te præſertim & talem, cui nihil magis placere ſcio, quàm concinnam breuitatem

ab exacto iudicio profectam. Sed nimirum volui ex professo introducere vtriusque ordinis medicorum tam dogmaticorum, inquam, quàm spagyricorum dogmata & fundamenta præcipua ad arthritidis historiam pertinentia: simul & vtrorumque τέκμαρσιν curatiuam ceu athletarum probatorum arma probata in tui defensionẽ proferre ad euincẽdam atque domandam crudelissimam artuum illam carnificinam: ne nimirũ te posthac vti hactẽnus tantis & tam sublimibus dicatum curis publicis ac verè regiis, eant abstractum, impeditum, atque prostratum. Ne, inquam, doctissimas tuas manus deinceps impediant ab opera, qua connitet quale sit & quid possit sublime ingenium tuum. Ita fiet, spero, vt & hæc à maledicentium theonum virulentiis, morsibus vindicare, & almæ tuæ Mineruæ, cuius assiduus es cultor, etiam porro litare queas. Interim hæc nũc habe, & alia quædam maiora propediem in publicum proditura à me expecta. Quibus operibus annexum erit præsens hoc consilium, cum aliis plurimis. Opuscula mole quidem parua: àt subiecto & argumentis dignitate maxima, vt plurimorũ cũ delectatione atq; vtilitate proditura indubiè mihi polliceri ausim. Hæ sunt meæ lucubrationes, quas Solaturri hyeme præterita moliebar optato fruens otio, & libe-

liberiori multò, quàm quando verſor in mundo hoc Lutetiano: de patrocinio ſummi mei & omnium doctorum virorum Mecœnatis, & veri Senatus illius Regij Catonis, illuſtris genij, & ingenij viri D. de Sillery, &c. De cuius eximia prudentia & in rebus gerundis ſingulari fide, induſtria atque dexteritate, vt quid amplius addam ne expecta: ne ſcilicet culpem potius ſi frigidè laudem. Sed fruebar quoque patrocinio eminentiſsimi viri D. de Vic legati regij, & apud Helueticos atque Rhoetos ordinarij, tuíque amantiſsimi: in cuius viri ingenio poliendo, ſi fateri velim quod res eſt, Mercurius præfuit, Pallas atque Minerua certatim operas ſuas collocarunt. At ne mu quidem addo Lucinianum. Notior eſt vir ille, quàm vt vel à me, vel à mei ſimilibus commendari dilaudaríve debeat, aut pro dignitate etiam poſsit. Sed his te viris atque patronis meis, (vir omni æſtimatione digniſsime) ſi merito tuo connumerauero, & quod corditus facio, inter ſummos meos patronos & amicos recenſuero, qui non poſsint hæc mea opera cunctis ipſóque adeò inuito Momo, eſſe grata atque accepta? Audebo itaque trium harum ſtellarum fulgore illuminatus, & ſumma eruditione ac multiplici experientia Archiatri Regis noſtri, viri vtique celeberrimi ſuffultus, pro-

dire, & quicquid est lucubrationum mearũ in publicum dare: quorum iudicium atque censuram vel vniuerso Senatui Attico, aut Lacedemoniensi prætulerim.

DE NEPHRITIDE CONSILIVM Secundum.

AD CLARISS. ET CELEBERRIMVM VIRVM D. LAVRENTIVM CONSILIARIVM, *Medicum ordinarium, & Professorem Regium, Reginæq; Archiatrum.*

HOcce nostrum de Nephritide consiliũ, illustri & excellent. D. ac patrono D. Lasinio, Nephriticis dolorib. obnoxio, viro generosiss. ac de patria benè merito meretíq; cõsecram⁹, dicamus atq; deuouem⁹. Tu aũt celeberrime Laurẽti auxiliares tuas manus, ad tam immaniẽ domandum debellandúmque hostem, manibus nostris præbe, consilium istud consilio tuo dita exornáque, atque grato animo accipe, hoc munusculum & testimonium, propensi animi amorísque summi erga te mei. Quod si tibi tali genio nato, ac tanta doctrina & experientia valenti

lenti viro, ſatis dignum ſufficiénſque eſſe poteſt, fac excipias hoc quicquid eſt de Nephritide iudicij,& tuo iudicio limato, etiãque ſæueriori æſtima atque iudica. Id enim lubens tuo iudicio committo, quod probè ſciam, te mecum, me tecum, in meritiſsimi tantíque viri, vtriuſque noſtrum amici, ſanitatem integram tum recuperandam, tum conſeruandam, conſpirare.

Ex atroci dolore circa regionem renis dextri fixo, vrina arenoſa & ſubcruenta ex vomitu pluribúſque aliis ſignis & ſymptomatis abundè colligere licet hunc morbum nephritidem eſſe. De cuius affectus cauſis pluribus à me nunc diſſeri nihil attinet, cũ boni medici officium in prompta artificioſáque ſanatione potius quam in theoretica diſceptatione conſiſtat. Ne tamen ne in eo ἀσύμβολος prorſúſque mutus eſſe videar: Dico longè aliter ſentire me de calculi cauſis, materiali præſertim, quàm vulgus medicorum opinatur. De materiali, inquam, hoc eſt ex qua, non in qua, (quod morborum ſubiectum vocãt in ſcholis) generetur & fiat calculus. Statuunt, ſi quidem medici ferè omnes generari eum, ex craſſa lenta & neſcio quali viſcida materia in renibus ab eorum calore cocta induratáque. At me herclè quẽ illi tam inſignem calorem renum in calculoſa ſenum conſtitutione reperiant, quos vt

plurimum frigidiſsimæ naturæ eſſe conſtat nondum aduerto. Arena multo antè cum vrinis egeſta & in matulæ fundo ſubſidens, aut ſi vel pura & limpidiſsima illa videatur, diutius tamẽ ſubſiſtens & in tartaream materiam vaſi adhæreſcens,ſatis opinor potius conuincant,non à craſſa aut viſcida tantùm, ſed tartarea quadam materia à proprio ſale concreſcere atque in renum cauitate condenſari. Haud ſecus ſanè atque in vinorum cadis illud quod tartareum eſt, (in quo ſal vini præcipuè latet) conuexæ vaſis ſuperficiei adhæreſcere atque in lapidoſam ſubſtãtiam concreſcere videmus: Quod ſi quid glutinis quoque cum vrina interdum egeratur: nihil id mirum, cum idem & vel multò ſæpius per aluum magna eius copia muci reiiciatur,in qua tamen numquam ſecũdùm Galenũ, aut certè perrarò ſecundùm quotidianam experientiam calculi generantur. Et magni Athlantes illi non vident, cauſam generationis viſcidi illius humoris ſemet facere frigiditatem cruditatémq;, vt fruſtra nunc ſint, ſi à renum calore in calculum cogi opinentur, cum tantum calorem in renibus abſque febre eſſe poſſe,non ſit rationis, qui calculum ex materia frigidiſsima concoquere &lapideſcere poſsit.Ceu verò fornax quidam eſſet, in quo gluten iſtud calcinetur. Quinimo potius exiſtimandum,tartaream

tartaream illam calculi materiam, fine calore vllo extraneo,ſuapte natura vergere ad coagulationem & indurationem. Sic videmus in multis fontibus aquíſque frigidiſsimis ligna ipſa tandem lapideſcere. Sic in Auernia noſtra, riuulus quem incolæ Tiretene nominant ex propria ſpuma pontem ſibi lapideum conſtruit:ibi tamen nullus feruor nullúſque calor. Sed ſit ita,adſit gluten, adiuuet calor, non habent tamen quod intendunt,materiam calculi eſſe ſimpliciter viſcidam ſed potuis tartaream, arenoſam quam viſciditas illa citius conglutinet, viſciditas, inquam, nõ mucoſa tantùm,ſed tartarea & ipſa ſalſuginoſa: qualem qui in corporis humani lixiuio, (nempè in noſtra vrina) vt & in reliquis omnibus ſaponariiſque lixiuiis non deprehendit aut agnoſcit: quid vrina, quidque lixiuium ſit ignorat. Vrina enim omnéque lixiuium, ſi diutius ſtent in vaſe tartarum proprium affigunt: Nullus ibi calor eximius niſi qui vel in vrina vel in lixiuio ineſt proprius. Sic videmus ſimili de cauſa ex eadémque prorſus materia, calculos in veſicula fellis, in hepate, ſplene,cerebro,ventriculo,inteſtinis,articulis, denique in omnibus ferè corporis partibus etiam frigidis,generari:quod certè notius eſt, quã vt pluribus conuincere nunc ſit opus. Sed his miſsis, rectà ad curationem me confero,

maximè cum hæc omnia in noſtro de Arthritide conſilia fuſius iam à nobis explicata & comprobata ſint. Duplex igitur inſtituenda eſt cura: Prophylactica ſeu præſeruatiua & Therapeutica ſeu curatiua. Hæc cauſam coniunctam tollit, nempè calculum & arenas ſeu tartaream illam materiam quæ cruciatus Nephriticos excitat, in ſenſibili renum & vreterum cauitate, quæq́ue ſtrangurias aliquando, aliáque grauiſsima ſymptomata inducit. Illa cauſam antecedentem aufert, corpus nimirum à muciloginoſa tartareáque materia expurgando aliáſque impuritates, ne generationi calculi deinceps ſit locus atque occaſio.

Vtráque hæc curandi ratio, tribus perficitur inſtrumentis, nẽpè Diœtetico Pharmaceutico, atque chirurgico.

Ordiendum ſuadeo à prophylaxi ſeu preſeruatione, tanquam vtiliſsima, nobiliſsima tutiſsimáque. Nam vt habet verſus.

Tardius eiicitur, quã nõ admittitur hoſpes. Nec parùm herclè profecerimus dum momodo recidiuam tam execrãdorum cruciatuum impediamus: Quare omni ſtudio innitemur, vt Spartam, quam Deus nobis largitus eſt etiam hoc in negocio ornemus atque ampliſsimũ & generoſs. D. voti & immenſi ſui deſiderii ac voluntatis (quæ eſt eius erga nos fiducia) compotem reddamus.

Quod

Quod vt consequamur, ante omnia necessarium est vt quouis loco, quouis tempore, bona cõuenientíque vtatur victus ratione. Hæc consistit in legitima debitáque administratione sex rerum quas medici non naturales appellant.

Caueat itaque quantum fieri poterit ne aëri turbido atque nebuloso sese exponat: nec item radiis solaribus, aut crepusculi humidis exhalationibus.

Exercitium ante cibum, horis præsertim matutinis apprimè confert: improbatur plurimum violentum, maximè quod statim obitur à cibo. Nimio enim illo motu, cibus adhuc crudus aut certè semicoctus tantùm, intempestiuè rapitur à venis mesaraicis ad hepar, ac inde in renes.

Abstineat quantum potest à somno pomeridiano, quippe quod repleat caput, vnde magnæ incommoditates in corpore oboriuntur. Aluus semper sit lubrica: quod si non sit natura, saltem arte: in quam rem horis matutinis capiat iuscula in quibus summitates violarũ, maluę, borraginis, buglossi, aliarúmque lenientium bullierint: aut horum loco decoctum prunorum. Idem præstabunt interdum vtiliter suppositoria atque clysteres emollientes.

Longè absint tristitia, ira, melancholia, cæteræque animi perturbationes: item gra-

uiora negocia vel occupationes à cibo præsertim.

Porrò sobrietatem ac temperantiam, cibi, inquam, ac potus moderationẽ, vt alias semper ita vel imprimis in calculoso omni affectu, hócque corporis statu magnoperè vtilem esse constat apud omnes medicos: Prãdere, tamẽ perpetuò paulò liberiùs, parciùs verò cœnare præstiterit. Bis enim tantum in die cibum sumi velim, ídque ex iustis interuallis quæ concoctioni sufficiant. Famem tamen atque cruditatem vitandam censemus: illam tanquam omni ætati senili, & senilis proximæ, nocuam, & ne repentina fiat consuetudinis mutatio qua nihil magis suspectum viris aulicis præsertim: hinc ne calculosæ materiei præbeatur occasio.

Alimenta itaque sint boni succi & facilis coctionis, omnino varios & diuersi generis cibos euitet præsertim in vno eodémque pastu. Quod si cibo delectetur vario, vt delectatur & antehac assuetus fuit, deinceps paulatim remittat: quamuis in ea ipsa varietate aliquam similitudinem, & naturæ ὁμογενίαν obseruare non fuerit difficile neque inutile. Nam dissimilia quæ sunt vel summo illo medicorum Hippocrate teste, seditionẽ mouent, dum ex his alia citiùs, alia tardiùs & mitificantur & in corpus ipsum diuiduntur.

Vitabit in genere omnis generis cibos crudos,

crudos, vaporosos aut flatuosos, viscidos & crassos: Animalium partes extremas: omnis generis acetaria, legumina, lacticinia, sed ante omnia Caseum & quæ à pistoribus in furno parantur nec ritè fermentata sunt: itē frixa, pisces omnes, quibus tamen si vti velit (in quadragesima diebúsque aliis prohibitis) eligat saxatiles, & id moderatè rariúsque.

Vtatur quinetiam tunc temporis astacis seu cancris fluuialibus, ouis sorbilibus, atque etiam butyro: Butyrum enim prohibet generationem calculi, si manè præsertim sumatur ante omnes alios cibos: rationem exposuimus alibi.

Aquas fugiat crassas atque limosas arenosásque tam in cibis quàm in potu. Præterea vina dulcia, crassa, nigra turbida & plurimis fœcibus tartareis referta. Talia quippè præ cæteris materiam suppeditant calculorum generationi: Quare eligat potius rubellum aut album oligophoron, benè maturatum, non fumosum, mediocriter aqua limpidissima temperatum. Panis sit benè coctus & fermentatus. Hæc sit Diætæ seu viuendi cōsuetudinis summa, quam sequetur qua poterit cura atque diligentia.

Secundùm instrumentum prophylacticū est Pharmacia ex qua depromuntur remedia cùm interna tum externa, ad præparationem, vacuationem, deriuationémque

causæ materialis vel antecedentis, & ad roborationem partium quæ id postulant. Et talia remedia certis temporibus atque locis ex arte parari atque conuenienter administrari debent.

Suadeo itaque vt amplissimus D. singulo vere atque autumno purgetur præmissis prius præparantibus. Tempore igitur diéq; conuenienti electo, curationis initium ordietur à clystere anodyno & emollienti ad euacuationem intestinorum, quem caput sub vesperam paulò ante cœnam. Sequenti matutino accipiet bolum pro minoratiuo, talem.

Acc. Cassiæ rec. extractę ℥ j. rhab. ʒ j. pulu. diatrag. frigid. ℈ j. Misce: fiat bolus quem deglutiat cũ syrup. violato. Quod si adsit plethora, & ea vel leuis tantùm, postera die secetur vena hepatica cubiti dextri ad quantitatem sanguinis conuenientem. Sequentibus diebus vtatur sequenti apozemate.

Acc. polypod. quern. ℥ j. ß. rad. gram. asparagi. feniculi, eryngij, raphani ana ℥ j. passul. mũdatarum à vinaceis liquirit. ana ʒ vj. iuiubarũ sebest. ana p. iiij. cichorij, fumar. beton. lupul. pimpinell. capillarium omnium ana m. j. sem. alth. saxifrag. bardanæ ana ℥ ß. sem. anisi, fœniculi, citrij & corticis eiusdem ana ʒ iij. florum genistæ, viol. borrag. bugloss. ana p. j. fiat decoctio in hydromel.

in ℔ j.

in ℔ j. In colatura clarific. diſſolue ſyrupi de limonib. ℥ iiij. miſce ℞ 4. doſib.aromatiſatis: ʒ j.cinnamomi.Si addideris guttulas,aliquot vel ſpiritꝰ vitrioli, vel aciditatis ſulphuris multò præſtantius fiet iſtud remedium.

Sic itaq; ritè præparato corpore,deinceps purgabitur,ſequenti medicamento.

Acc.polypod.q.ſemin.carthami ana ℥ ß.aniſi, epithymi & ſem.maluæ ana ʒ ij. trium florum cordialium ana p. j. fiat decoctio in ſuff. quantitate colaturæ clarificatæ. macera ad ignem lentum: & tādem decoque folliculorum oriētalium ℥ ß. in expreſſo adde, rhabarbari, ſeorſim in æquis partibus vini albi, aquæ endiuiæ & roſarum macerati & expreſsi ʒ ij. ſyrupi roſ. ſol. cum agarico ℥ j. miſce fiat potio, quam ſumat, finitis apozematis cum cuſtod.& regimine.

Vel ſi velis, in eodemmet apozemate,addes ſufficientem quantitatem prædictorum purgantium, vt vna & ſemel humores præparentur,atque deturbentur, ídque per epicraſim.

His aut ſimilibus præparationis atq; purgationis formulis vti poterit omni vere atque Autumno.

Reliquis verò temporibus ſuadeo, vt purgetur aliquo grato ac miti medicamento, vt bolo ex caſsia præſcripto, elect. lenitiuo, diaſebeſt,alióue ſimili. Aut cum ſyrupo ali-

quo magiſtrali, parato ex decoctione prædicti apozematis: addito ſucco roſarum optimè depurato, quibus admiſceri poterunt ſenna rhabarb. agaricum, cum ſuis correctiuis, & ſaccarum in ſufficienti quãtitate. Hoc blando remedij genere vti poterit ſingulis lunę declinationibus aut decreſcẽtiis. Quod ſi his non delectetur propter ingratum ſaporem, vtatur noſtro diatartaro ſolutiuo quod deſcripſimus in noſtra Pharmacop. reſtituta, cuius hæc eſt formula.

Diatartarum ſolut. Quercet.

Acc. foliculorum ſennæ tenuiſsimè puluerat. ℥ vj. criſtallorum tartari optimè præparatorum ℥ j. fœniculi dulcis aniſi ana ʒ j. cinnamomi ʒ ß. ſaccari roſati ℥ j. ß. miſce, fiat puluis. Præparationem criſtallorum tartari docuimus in prædicta noſtra Pharmacop. doſis huius remedij eſt choclear argenteum, nullum ingratum habet ſaporem: Aduſtos, retorridos melancholiſcóſque ſuccos ſufficiẽter & blandè tamẽ purgat, tartaream & muſcilaginoſam materiam in ventriculo atque in ipſiſmet vaſis conceptam & ſoluit & deturbat eóque nomine tartareis omnibus affectibus confert calculoſis præſertim.

His aut ſimilibus ritè & benignè purgatus, quatuor matutinis ſequentibus ſequens capiet iuſculum.

Acc. rad. graminis, aſparagi, fænicul. petroſel, eringij quantum lubet, acetoſæ cum toto

toto pimpinell. ſummitatũ maluæ violar.ſeminum cucurbitæ melonum biſmaluæ itidẽ pro lubito: fructuum alkekengi numer. vj. florum geniſtæ p.j.limonij medij ſegmenta cũ ſuo cortice, cum pullo farcto vuis corinthiacis, atque capparibus iuſcula fient pro quatuor matutinis. Quod ſi fuerit quadraſeſima, parabuntur cum butyro recenti: & ſalis communis vel marini vice, condientur ſale extracto ex cineribus reſtæ bouis, eo modo quo dicetur: cum conſtet nobis tales præparationes in omnibus officinis nõ fieri. In eodemmet iuſculo addes ſi velis vel ℥ j. prædictorum criſtall. tartari: vel guttulas aliquot aciditatis ſulphuris, quò palatui ſuauius & efficacius iuſculum reddatur. Hæc, inquam, ſingulis nouiluniis ſunt faciẽda. Reliquis verò temporibus ad purgãdum ſtomachum à mucoſitatibus & viſcida ſeu materia tartarea, eũdémque vna eadémque opera roborandum, ſuadeo vt ſemel in ſeptimana etiã in hyeme capiat duas aut tres pilulas maſtichinas aut de hiera cum rhab. idque paulo ante prandium aut cœnam.

Pilul. de aloë Querc.

Pilulæ Aloës noſtræ deſcriptionis (cuius eſſentiam extrahimus cum aqua endiuiæ in Bal.mariẹ) ſeparãdo terreſtrem atque inutilem eius fœcem, additis ſuccis depuratis roſarum pallidarum, roſarum moſchatarum, florum quinetiam cichorij & bugloſs. & eſ-

ſentiis, ſeu extractis rhab. ſennæ cum paucis guttis olei aniſi pulueribus item maſtiches, myrrhæ & croci, vt omnia in pilularũ maſſam redigantur)longè præſtantiores ſunt ad hunc ſcopum quàm omnia prædicta. Nam benignè admodum purgant, & balſami alicuius loco ſunt ſtomacho atque hepati: Doſis exigua pilulæ, magnitudine piſi, quæ mira præſtat pro euacuatione, & roboratione prædictarum partium. Hæ pilulæ deſcriptæ ſunt fuſius in noſtra pharmac. Ad roborationem verò particularem ventriculi, plurimum confert puluis digeſtiuus ſumendus poſt paſtus, ad quantitatem vnius parui cochlearis, ſtudio ad id parati.

Acc. aniſi fœniculi dulcis ana ʒ iij. Coriandr. præpar. cum ſucco cidoniorum ʒ vj. ſaluiæ exſiccatæ & in tenuiſsimũ puluerem redactæ ℈ ij. coralli præp. margarit. præparatar. ana ʒ ij. conſeruæ è roſis ſiccis ℥ j. cinnamomi ℈ iiij. maſtiches ℈ ij. ß. ſaccari roſ. tab. ad duplum omnium. Miſce: fiat puluis quo vtatur vt dictum eſt.

Aut loco iuſculorum quorum ſupra mẽtionem fecimus ſingulis menſibus ſumendorum, poſt leuem aliquam purgationem, quę ſemper pręcedere debet, capiet paruum cochleare de puluere ſequenti ſpecifico cõtra generationem calculi, hic puluis quinetiã ad vrinæ tarditatem & dyſuriam cõfert.

Acc.

Acc. nucleorum meſpilorum, milij ſolis ſeni bardanæ, ſaxif.alth.aniſi.fœniculi dulcis ana ℨ iij. criſtallorũ, tartari ℨ vj. lapillorum qui in aſtacis reperiuntur (qui vulgò oculi cancri vocantur) ℥ ß. ſalis reſtæ bouis ℨ j. cinnamomi ℨ j. ß. ſaccari violati ℥ ij. ß. Miſce: fiat puluis. Quo ſumpto ſuperbibat parum vini iuniperati, vel aquæ nephrocatharticę pręſeruatiuę,cuius deſcriptio ſequitur.

Puluis antinephriticus Quercet.

Acc. rad.eringij,reſtæ bouis,& quinq;. rad. aperit.an.℥j. corticis limonũ ℥j.ß.iiij.ſem. frigid.maior. ſem.maluæ,alth.ana ℥iij.ſem. ſaxifrag.milij ſolis, raphani maioris, bardanæ & granorum iuniperi maturorum ac recentium ana ℨ vj.fructuum alkekeng. num. xx.iuiubarũ paria vj.diptami, florũ geniſtæ, hyperici, beton. & maluæ arboreſcentis ana p.ij.liquiritiæ ℥ij.ß. caſsiæ ligneæ ℥ j.cõtundenda cõtundantur & pulueriſanda pulueriſentur & macerentur in aquę argentinæ ſenelorum parietar.ana ℔ j. ß. vini albi generoſi ℔ ij.ídq; per quadriduum in B. Mar. calido,dein fortiter exprimantur:expreſsioni adde ſpecier.diatrag.frigidi:& throchiſcorũ alkekẽg. ſine opio ana ℥j. denuo digerãtur ad ignem Bal. mar. per vnum diem vel alterũ, & deſtillentur per alembicũ vitreum vt artis eſt. Hæc aqua etiam per ſe ſumpta craſſas materias incidit & attenuat:leniendo

Aqua ad præſeruatiõe calculi.

detergit, renes, vreteres ipſámq; veſicam ab infarctu vel arenularum vel craſſorum humorum liberat, itemque præſeruationi vt & curationi nephriticorum mirum in modum conducit: exhibentur huius aquæ ℥ ij. pro doſi per ſe, aut cum ſyrupo aliquo conueniẽti: vel ex iiſdémmet commemoratis ſimplicibus, parabuntur vina hydromellita, oxymellitáque antinephritica, qualia deſcripſimus in pharmac. noſtra. Vti poterit hiſce remediis duobus tribúſve matutinis continuis (poſt prædictas euacuationes) iuſculorũ loco. Atque hæc curæ prophylacticæ inſeruiant ſiue præcautioni.

Quod verò attinet ad therapenticam: ea vtemur tum cùm morbus & dolor nephriticus eminentiſsimum virum infeſtabunt.

In quo negocio clyſteres plurimum poſſunt & promptè proficiũt: clyſteres, inquã, conuenientes & ex arte idoneo tempore adminiſtrati.

Primus itaque anodynus eſto talis.

Acc. ſũmitatũ alth. malua. violar. parietar. mercur. brãchę vrſ. berulę, ſemi. lini fœnugr. alth. florum camomillæ meliloti ſambuci & ſũmitatũ anethi q. ſuff. coque in iure capitis arietini, in ℔ j. colaturæ diſſolue diaſebeſt. hiene mellitæ ana ʒ vj. mellis anthoſati ℥ j. ß. olei rutar. & liliorum ana ℥ j. croci ℈ j. vitellum oui vnius miſce, fiat clyſter.

Dolore

Dolore vrgente, vtendum frequenter iteratis clysteribus, additis decoctioni seminibus carminatiuis (si flatus adsint, sicut vt plurimum accidit) & baccis lauri atque iuniperi, dissolutáq; ℥ j. bened. laxatinæ elect. de baccis lauri: vltimis clysterib. addes therebinth. ℥ ß. cum vitello oui dissolutæ, atque tandem olei scorpionum compositi ℥ j.

Si dolor infestet foueatur locus decocto clysterum, postea sequenti linimento inungatur.

℞ mucaginis s. altheæ lini ana ℥ ij. axungię cuniculi ℥ ij. ß olei scorpionum & amygdal. amararũ ana ℥ j. croci ʒ ß. spermatis ceti & ceræ q. suff. ad fingendum linimentum.

Quod si fortè dolores non remittãt post iniectiones trium aut quatuor clysterum: antequam ad alia remedia quæ morbos radicitus euacuant deueniamus, repurgãdum erit vel cum bolo ex casia, vel syrupo magistrali, vt supra à nobis descripto, vel alio aliquo benigno medicamento. Nec dubitarim etiam cùm dolor immanis perseuerans excruciat, aliquot sanguinis vncias extrahere primùm ex basilica vel mediana brachij dolentis, postea ex vena malleoli, aut saphena pedis eiusdemmet lateris: ídque ad reuulsionem, deriuationem, inflammationísque prohib itionem.

His remediis generalibus pręmissis, ipsóque morbo etiamnum perseuerante, ęgrum collocabimus in semicupium paratum ex decocto simplicium prædictorum clysterum. Sed antequam in eo constituatur clyster iniiciendus erit, & in eo per quadrantem horæ constituto exhibebis sequentem potiunculam.

℞ olei amygdalarum dulcium rec. extracti ℥ ij. ß vel tres vini albi & aquæ nephrocatharticæ præscriptæ, vel betonicæ aut argentinæ ana ℥ j. succi limonum ℥ ß. misce fiat potio.

Quod si morbus adeo rebellis & contumax perseueret, & prædictis non cedat remediis, nihilominus sæpè iterandus continuandúsque vsus præcedentium clysterum. Præterea imperabis denuò balneum vel semicupium: túmque ad ea deueniendum quę calculum in vreteribus retentum dissoluant ac rumpant, vnde intolerabilis ille cruciatus. In quam rem prisci varia remedia præscripserunt cùm simplicia, tum composita ad lapidis attritionem expulsionémque.

Inter simplicia sunt lapis lyncis, Iudaicus, lapis spongiarum, vitrum combustum, sanguis hircinus pręparatus secundùm Ætiũ aliáque plurima.

Inter composita primum locum tenent elect. lithontrib. nephrocathartic & iustinũ Nico-

Nicolai, elect. de cineribus Clementis, de cicadis Manlij, de lepore combusto Montani, compositiones nouem Myrepsij calculum conterentes, aliáque similia prisco & nostro æuo comprobata etiam à doctissimis, expertissimis & celeberrimis medicorum. At nos ad suppressiones vrinarum & comminutiones contractionésque calculi vtimur non cineribus, sed salibus benè purificatis extractis ex cineribus conuenientibus vt restæ bouis & ex radice Buphtalmi, betonica, milio solis, cortice fabarum, & similibus quæ singularem effectum producunt in hoc casu: quibus adnumerandum sal extractum ex ouorum corticibus, ex osse sepiæ, itémque sal tartari dulcoratum cum spiritu vitrioli, vel liquore acido sulphuris, aliísque similibus ad quantitatem mediæ drachmæ exhibitis cum aqua raphani, cepæ, aut allij, vel cum aqua antinephritica curatiua nostræ descriptionis, vt sequitur.

Aqua antinephritica Quercet.

Acc. succi raphani limonum ana ℔ j. ß. aquarum beton. argentariæ, saxifragiæ, verbenę ana ℔ j. hydromellitis, maluatici ℔ ij. in his liquoribus simul mixtis macera per quatuor aut quinque dies ad ignem lentum Bal. M. granorũ iuniperi maturorũ & recẽtiũ contusor. ℥ iij. milij solis, sem. bardanæ, raphani maioris, saxifrag. vrticæ, cepę, anisi, fęniculi ana ℥ j. ß. quatuor sem. frigid.

maiorum mundati ſeminis alth. ana ʒ vj. ſpeci. lithontr. electuarij Ducis & Iuſtini Nicolai ana ℥ ß calcis teſtium ouorum, cinnamomi ana ʒ iij. camphoræ ʒ ij. dein fortiter exprimantur & deſtillentur per cineres de hac aqua exhibe vt ſupra: quæ ſola exhibita ad ℥ ij. mira præſtat in ſuppreſsione vrinæ, contritione & expulſione calculi. Cui aquæ ſi ſal proprium ex arte paratum & conuenienti quantitate addas, longè pręſtantius euadet remedium: vel ſi ipſe addideris ℈ j. extracti betonicæ. At vera & genuina ad attritionem & expulſionem calculi ſpecifica ſunt, eſsẽtia ſeu criſtalli liquor: & oleum camphoræ cum proprio menſtruo paratum, & ad ℈ ß. exhibitum cum vino albo aut vna ex aquis prædictis aliiſve conuenientibus. Hęc, inquam, extrema ſunt remedia, extremis his morbis adhibenda, aliiſque omnibus præferenda.

DE

DE LVE VENEREA.

CONSILIVM TERTIVM.

Ad celeberrimos viros D. Michaëlem Marescot, Guill. de Ballou, Ioannes, Martin, Hautin, Riolan, Duret: Simonem Pietre, Petrum Seguin. Iacob. d'Ambyse, Anton. Quiquebœuf, Petrum Ponson. professores & medicos Academiæ medicæ Parisiensis, mihi vel mutuis consultationibus vel familiari consuetudine cognitos & amicos: viros vtique omni doctrina & eruditione clarissimos.

HOc meum de lue venerea consilium nobili cuidam amico efflagitanti impertitũ, cùm in lucem edere constituissem: Cui potiùs quàm vobis, viri celeberrimi, & omni scientiarum genere instructissimi consecrarem occurrit nemo. Qui si occurrisset nec vobis præferendus videatur, ex quibus in idem argumentum, graues vtique sentẽtias sæpè audiui, & auditas recolui. Ergò & quod meminisse ex vobis iuuit, & inter consultandum, quæ grauiter acutè & sapienter à vobis de hoc eodem subiecto disputata sunt mecum, compulerunt, vt huius mei opusculi patronos vos vnicos deligerem: fre-

tus si consilium hoc meum lectione digne-mini, vos & vestigia quædam eorum quæ doctè & iudiciosè aliquando pronuntiastis aspersa, agnituros: & me si quid de meo apposite & ad rem attulero, pro candore & beneuolentia vestra recepturos & examinaturos: Mea enim talibus & tam eruditis lubens pensi-anda submitto.

Syndrome causarum &c.

Syndrome caussarum, atque symptomatum: ad hæc signa diagnostica atque antecedentia, cuiusmodi sunt vlcera virulenta, atque cancrosa exorta in virga non multo post coitũ cũ fœmina impura: itémq; vlcera in palato & faucibus, quæ iam penè totam vuulam exederunt, adeóque ad ipsum quoque os spongiosum nasi penetrarunt: præterea œconomia facultatum corporis, sed naturalium potissimùm, quas plurimùm deprauatas in hoc corpore, de quo nobis hoc loco habenda est consultatio, cernimus, satis manifestè produnt hunc ægrum laborare lue venerea. Signa enim prædicta, tam pathognomica, quam epigenomena, euidenter nobis ostendunt naturam, & qualitatem mali, adeóque inter eius morbi differentias, seu gradus, summum iam attigisse. Quæ sanè lues affectus est contagiosus, tuberculis, vlceribus, maculis, cruciatibus & doloribus sæuiens, concubitu, aut alio impuro contactu su-

Luis venereæ differentia.

ctu suscitatus. Quem morbum, atq; symptomata omnia, licet iam multis remediis atque diætis vulgò dictis pro omnimoda eradicatione multi sanare aggressi sunt (vt quaiaci decocto, frictionibus argenti viui, seu mercurij) iam à biennio, ex quo æger primum tactus, atque infectus fuerat, nihilominus tamen ita semper, atque etiamnum denuò repullulat, vt altiùs ac firmiùs eum radices egisse certum sit, quàm vt leui nunc & ordinaria illa regiminis ratione, extirpari posit. Quapropter luem hanc in quarto gradu cõstitutam, seu quartam, postremã atque perniciosissimam dicimus differentiam. Cõstat enim & in confesso est apud medicos doctiores, quatuor esse huius inquinamenti venerei differentias: quarum prima omniũ leuissima est atque mitissima, in qua solùm capitis, & barbæ pili decidunt, & signũ, seu ratio potiùs est, quòd huius vis maligna in tenui aliquo vapore consistit, cuius vehiculo ad summa corporis, ac pilorum vsque radices diffunditur. Hæc frequens est in Italia. Secunda species deterior existit, qua vniuersa cutis maculis pluribus lentiginum instar est referta, quæ maculæ modò rubræ, modò flauæ non extuberantes apparent: quam speciem comitatur interdum gonorrhœa ipsa virulenta. Hæc in tenuissimo sanguine venenatam qualitatem habet, neque grauiora

Differentia.

I.

II

III. vlla sequuntur symptomata. Tertia species grauior est ac vera lues, in qua pustulæ rubræ, ac flauæ, eæque siccæ apparent per vniuersum corpus, maximè verò in fronte, temporibus, ac propè aures: nunc vlcera maligna, & circa pudenda & in ore ipsísque faucibus, vt in hoc subiecto efflorescunt. Huius vis maligna iecur ipsum occupat, ac proinde sanguinis humorúmque massa inquinata est, à quibus mox partes molles, atquæ carnosæ inficiuntur.

IIII. Quarta species omnium perniciosissima, funestissimáque est, nempè cum solidæ partes, vt ossa, vincula, membranæ & nerui infestantur: vnde tophi, nodi, dolores & cruciatus, nocturni præsertim, infestissimi. Nam signum est mali semina iam altiùs subiisse, ac adeò firmas iam radices egisse, vt pulchros eiusmodi fructus ad perfectam maturitatem produxerit, qui misero huic patienti tam sæua pariunt symptomata. Ex quibus profectò satis apparet, contagiosorum morborum causas, (atque adeò huius, de quo modo nobis est sermo) potiùs esse tenues, subtiles, atque spirituosas, quàm crassas, materiales, & pituitosas, vt nuperi quidam statuere non sunt veriti, licèt præter rationem. Nam cùm in spiritu essentiam suam collocauerint, adeóque spirituales sint, spiritibus quoque facillimè communicantur insinuantúrque. Id quod etiam

etiamnum apertiùs patebit, si causas eius externas, internásque attentiùs perpenderimus, ac æstimauerimus: in quibus maior rectè sentientium, sapientúmque medicorum pars consentit. Quippe externa huius mali caussa, ex eorum opinione & sententia, quæ à me comprobatur, est impurus concubitus, aut aliqua alia contagio ex sudoribus, habitu, sputis venenum morbi in aliud corpus inferens. Hæc externa causa ex spiritu maligno, aut quadam aura venenata suborta, cũ spiritus nostros, seu potius nostrum ἔμφυτον, & σύμφυτον, innatúmque calorem, mannam nostram cœlestem, viuificam illam balsami humani radicem, inficere, & afficere videmus, non solùm hujúsce contagiosi morbi radices patefecit, sed & ipsa transplantationis documenta ponit: cum ex impuro illo contactu, ab vno subiecto infecto, in aliud venenum transfundatur. At internæ caussæ, quas censent omnes esse spiritus, atque humoris quendam tabum malignum, qui nobiles dein partes eo veneno inquinet, quæ maligna illa qualitate imbutæ, istud virus in corpoream molem inferentes, satis supérq; satis quinetiam declarant, ex spirituali eadémque impura, & tabifica impressione, seu tinctura, aut aliqua alia maligna, & venenata qualitate balsamum illud radicale, vitale illud principium, & semen viuificum infectũ

Causæ externæ.

esse: vnde fructus illi venenati, commemorata nempe symptomata efflorescunt. Quod vitale semen alioqui nobis (vt & rebus omnibus) essentiam viuēdíque facultatem præbet: quíque mobilem, & momentaneam indiuiduorum naturam stabili, & firma specierum conseruatione ab interitu præseruat. Hic vniuersam œconomiam corporis humani regit, moderatur atque gubernat; qui rector & gubernator Archeus nonnullis dicitur ab Hipp. φύσις ἀνθρώπων, faciens alimentorum attractiones, expulsiones, mixtiones, separationes, concoctiones: qui dat, qui accipit, minora minoribus, maiora maioribus adaptat, homogenea homogeneis, heterogeneis heterogenea, quantùm in se est arcet, euincit, abigit, tũ maximè, cùm purum, & ab omni labe mundum est viuificum id vitæ nostræ principium. Interdum tamen adeo perniciosè inficitur vitale illud semen, vt propagatione in tertiam, & quartam generationem, conseruentur illarum impuritatum impresſiones. Sic morbi contagiosi in hæreditarios degenerare possunt: qui morbi certa illa, atque continua propagationum constantia, præsentem seminis sui, hoc est, maligni vigorem ostendunt. Quod si dixerim hunc morbum, vt & plures alios, & radices, & semina habere, loquar cum summo nostro dictatore Hippocrate, qui in libro de

flatibus

flatibus ſcripſit in hunc modum:morborum omnium modus vnus eſt, nempe is, qui ex ſeminibus,& radicibus proficiſcitur.Sed iſta omnia nobis plus ſatis repræſentătur in hoc morbo,de quo nunc eſt quæſtio:cuius origo nobis ſufficienter oſtendit impuritatem, malignitatémque ſui ſeminis. Deinde progreſſus, dum totam corporis œconomiam penetrando, ipſa etiam præcipua, denique & ſolidiſsima membra occuparit, atque infecerit, ita, vt nullis nec artibus, neque remediis, etiam propriis atque legitimis quibus toto ferè anteacto biennio vſus eſt hic noſter æger, hactenus euinci, & extirpari potuerit. Hæ ſunt illæ radices,quæ tam firmiter inhærĕtes germina iſthæc, atque ſtolones ſibi ſimiles, hoc eſt, malignos atque venenatos proferunt, atque expullulant:cuiuſmodi ſunt vlcera fauciū, cæteráque antedicta ſymptomata. Latiſsimum hercle hîc ingreſsi ſumus campum, in quo de morbis contagioſis,& ſpeciatim de venereo contagio,de quo ſermo nunc eſt, diſcurrere licet. vt de qualitate eius veneni: cur infectæ meretrices hos maiori, atque infeſtiori, alios minori,leuioríque virulentia inficiant:cur item alij nulla ratione infecti prorſus impunè euadant: aut ſi vel aliqua ex parte aliquo contagio inquinentur, id tamen adeo ſit leue, vt facillima curatione promptè extirpe-

Quæſtiones perdifficiles.

tur. Tales,& aliæ multæ elegantes atque vtiles quæstiones circa hũc affectum suboriri possũt,q̃ vel curiosiorẽ indagationẽ mereãtur:sed consultãdũ mihi hoc loco esse video, non docendum : & postulat consultationis ratio contemplationis succinctam,atque expromptam breuitatem , administrandorum verò, exhibendorúmque medicamentorum rationem fidam,apertam, sufficientem, hoc est indicationibus omnibus , quod satis sit, respondentem. Quapropter prædictas dubitationes, nunc sicco pede transimus; vberiùs de iis,aliísque multis, alio loco & occasione , publico scripto , si Deus vitam concesserit,acturi. Dicam tamen,& tribus tantum verbis,magnam prælibatarum difficultatum solutionem referẽdam esse ad insignẽ vigorem exactámque nectaris vitæ nostræ, vel balsami radicalis puritatem. Hæc illa est interna, atque congenita antidotus, hic oppugnator est contagiosi illius tabi , ne primigenia sua sedes , atque fundamentum radicale inquinetur,occupetúrque. Balsamus, inquam , vitæ , Hercules ille est , qui vel in principio statim,primáque inuasione arcet, oppugnat,eiicit.Hoc eximiè patet in expulsibus illis venereis, quos , si cum Græcis loqui libeat,κρίσεις κατ' μετάστασιν haud ineptè dixeris.Bubonibus,dico,venereis, quos natura, & insitus ille vigor protrudit, artíque viã osten-

Solutio.

ostendit, ac modum, quo velit iuuari, ac liberari. vt medico sagaci nunc facilè sit diiudicare attractionem, vel potiùs extractionem illius contagij venenati moliendam esse, ventosis atque emplastris attractiuis conuenientibus. Deinde ad maturitatem redactum bubonem, diu adapertum esse tenẽdum, vt longo tempore omnis maligna lues exhalet, atque exstillet: non neglectis interim euacuationibus vniuersalibus antidotísque propriis & specificis. Sed videmur hîc extra cancellos, atque limites digreßi de curatione agentes nondum abundè satis omnibus explicatis causis, aliísque, quę curationi præmittere in consilio conuenit. Quare vt ad priora redeamus, istud volumus, statuimus, & pro rato indubitatóque habemus, subiectum, locum & quasi portitorem luis venereæ, esse spiritum naturalem, potissimum qui in sanguinea massa consistit. Hic quippè contactu illo impuro qui per copiã fit veneream, primum atque primario contaminatus, paulatim sanguinem cui inhæret inficit, inquinat, quo cum in corpus diffusus, vt alimenti vices subeat, pro nutrimento, quod natura appetit, tam pulchra fercula, vlcera, tophos, nodos, atque cruciatus immanes apponit. Atque eò vsque tãdem progreditur, vt pòst sanguinem, hepar primùm, dein partes carnosas, tum neruosas, mem-

branosas, tandem etiam vincula, partésque solidas inuadat, occupétque: vti iam dictum. Et quî posſit aliter? nimirum alimento ſuo inhians natura, cum eo, quod iam inquinatum eſt contagio, maſſa, inquam, ſanguinea contaminata, prædictos ſibi aſciſcit fructus.

Opportunè hîc adducere mihi videbor pulchram illam ſententiam noſtri Hippocratis: *Iiſdem nutrimur, quibus conſtamus*: cuius explicatio ex iis, quæ modò dixi, haud intempeſtiuè deſumi poteſt. Elegans etiam hoc loco inſtitui poſſet diſquiſitio, ſi perquireremus, cur aliqua venena citiùs atque potiùs hos ſpiritus quàm illos inficiant: canis rabidi morſu iniectus liuor, quacunque tandem id fuerit parte, cerebri ſpiritus animales: viperarum & ſcorpionum vitales cordis: lepus marinus pectus atq; pulmones: cantharides veſicam: luis denique venereæ labes naturales ſpiritus, ac potiſſimùm hepar cõtaminet. Sed & iſta in alium locum atque tempus reſeruamus. Sufficiat nunc in rem præſentem, de qua hîc agimus, morbi venerei venenũ, in ſpiritu naturali, & ſpeciatim in tota maſſa sãguinis reſidere, cui primũ & prĩcipaliter cõtagiũ impertiat, qđ omnino exactè ſciri atque intelligi à nobis oportet, vt eò fœliciùs ad curam, ad quam nunc accingimur, perueniamus. Omittentes etiam hoc loco præter ordinem & mo-

Prognoſt.

rem

rem noſtrum, ipſum prognoſticum, quod non poteſt eſſe, niſi dubium & iudicij ſuſpecti. Etenim morbus inueteratus, magnitudo, & in iteratis etiam curationibus contumax magis atque ferocior redditus, nihil aliud quàm ſiniſtram coniecturam promittunt. Adferamus ſanè licèt omnes ſcopos, indicationéſque curatiuas ad emendationem purificationémque ſanguinis, ad corroborationem & reſtaurationem facultatis naturalis, cuius œconomiam in hoc noſtro ęgro planè peruerſam nouimus, ſed vereor, & vereor herclè, ne id fruſtra, conandum tamen aliquid, ne arte & artifice, aut etiam remediis hic noſter deſtitutus videatur.

Tranſitus ad curã.

Non temerè vulgò noſtri dicunt, ſudare luem aut puſtulas venereas (*ſuer les verolles*) Eſt enim ſudor haud ſec', ac vrina, ſeroſior pars maſſæ ſanguineæ: quamuis ſudoris ſubſtantia multò ſit tenuior, quàm vrinæ. Cùm itaque naturam videamus in plurimis morbis, ac febribus potiſſimùm continuis, & putridis, quæ ex corrupto ſanguine excitantur, magna ex parte moliri criſes ſalutares, malíque ſolutionem per ſudores: hinc ars, vel potiùs ſagaces artifices naturam imitantes, etiam vi, ſudores prouocarunt, vt ſanguis veneni luis venereæ labe infectus purificetur, malíque immanitas atque ferocia dometur. Remedia quibus illud præſtant hydrotica, diaphoretica, & ſudorifica

vocarunt. Horum plurima extant genera diuersis malis accommodata:at communissima sunt, salsa parilla, chinæ radix, sassafras, quod à paucis annis innotuit, & luis venereæ specificum, lignum guaiaci, aliàs Indicum, quod ex India primùm attulerunt Hispani. Atque vtinam non mercem hanc indicam, detestandam, inquam, hanc luem, nunc (proh dolor) toti ferè Europæ familiarem, nobis pro perlis orientalibus importassent. Nostra etiam Gallia à profectione Regis Caroli octaui Neapolim facta, cuius milites ibi cum Hispanis impuris conuersati sunt, in eorum reditu hoc contagio consperſa fuit: nimirum vt florentissimum hoc regnum nullo careret malo, quo non vltimis istis temporibus affligeretur. Sed ad propositum. Ab Indis itaque primùm contagij venerei remedium atque antidotum nostris Europæis innotuit. Estque Indis guaiacum semper proprium certúmque remedium: vel quod lues hæc (quã malè ab origine quidam Indicam dixerunt) non tanto, & tam firmas radices agente cõtagio infestet, vt apud nos fit: vel quòd iam assueti ab eo minus patiantur: vel denique quod natura atque temperamento, quam Europæi nostri sint fortiori. Nam, vt liberè fatear, quod res est, à nobis solum illud remedium insufficiens est deprehensum, fortè

tè quòd iſtud venenum tranſplantione plus malignitatis atque contagij contraxerit. Quapropter ad ſufficientem tanti veneni expulſionem, iam dictis ſudorificis opus fuit addi multas præparationes, euacuationes, atque aliorum alexipharmacorum purgationes: ad hæc, tam ſtrictam atque exactam viuendi regulam, vt huius mali cura, diætæ nomen generale, ſibi tanquam proprium, apud vulgus aſciuerit.

Curatio, & quid in ea conſiderãdum ſit.

Porrò in remediorum atque regiminis adminiſtratione, ne voto ſuo fruſtrentur ægri, & remedia ſine vllo profectu notabili, (ſicut plurimum euenire videmus) adhibeantur, multa ſunt conſideranda. Primùm itaque huius mali differentia, ſpecies, atque veneni qualitas perpendenda, num modò incipiat pullulare, an iam altiùs radices infixerit: tum temperamentum atque natura ægri: deinde tempus, atque ordo, ſeu methodus, quam ſequi debeat in remediorum vſu. Nam vt rem paulò ſpecialiùs attingamus: ſi ægrum infeſtet vel ſola aliqua inueterata vel incurabilis gonorrhœa, quam comitetur ardor vrinæ, ſitque verè venerea, hoc eſt, contagioſa, omnino tum ad ſpecificum eſt deueniendum.

In quo ſanè caſu diætæ atque hydroticorum vſus ſuſpectus eſt, quod & ſanguinem calefaciat, & vrinas reddat acriores, ideó-

que luem iam præſentem nobis oſtendat. Tum igitur ad ſpecificum deueniẽdum eſt. Nam hydroticῶν vſus cum diæta conſueta, ſanguinem, vt dictum, ardentiùs inflammant, ac proinde ſeroſitatem quę eſt in materia vrinæ, reddunt ardentiorem: ideóque malum augent potiùs quàm ſanãt: ac proinde non ſunt admittenda. ac tanto etiam minùs, quod appareat eiuſmodi gonorrhœam inueteratam iam altiùs radices fixiſſe, quàm vt prædictis hydroticis tanto, & tam valenti hoſti, imparibus expugnari poſsint. Hæc ſecundo loco ſunt cõſideranda. Tertio ſi fortè æger hepate ſit impensè calido, ac ſicco, ipſúmque corpus extenuatum, vt non raró obſeruare ſolemus, in his profectò prouocatio ſudoris non eſt tuta, & vtilis, ſed potius noxia, ideóque reiicienda, quod plus obſit, quàm proſit.

Quod ſi verò lues hæc recens ſit admodum, & veneni vis conſiſtat tantùm in vaporibus, & materie halituoſa, ſeu ſpirituali, tum ſanè ſudorificis faciliùs diſſolui, atque exturbari poteſt, quod nondum hepar occuparit, aut firmius contagij baſim collocarit in partibus membranoſis, atque ſolidis: quódque nondum humori craſſo permixta, euaporationem, tranſſudationémque ſubeãt faciliùs.

At verò, ſi æger, εὔσαρκος, hoc eſt bene carnoſus,

nosus, pinguis sit, aut complexione molli, humida atque crassa, tũ guaiaco vt sufficienti remedio malum euinci, totáque curatio ad votum absolui potest. Sed tempus præterea considerandum: ordo item ac methodus, qua sit vtendum, aut incedendum, sicut iam dictum est supra. Nullatenus enim probare possum' illas diætulas, quas in duodecim aut viginti tantùm dies præscribunt: quibus ægris, aut ipsi etiam morbo adulantes, humores commouendo, ac lacessendo, luem potius exasperant, ac irritant, quàm superent, aut extirpent. Quin potius quinquaginta, aut etiam sexaginta, vel si ita factu videatur opus, plurium dierum spacium, veris & legitimis diætis dicandum iudicarim. Iam quod ordinem spectat, vel methodum, qua pleróśque vti comperior in administratione dicti hydrotici, quam leui quadam præparatione, hoc est purgatione, missionéque sanguinis, si opus sit, auspicantur: mox sudorifico propinato extraordinariè, & importunis stragulis ægrum cooperiunt, inuoluunt, & lateribus calefactis variis corporis partibus applicatis magna vi sudores proliciunt: talem, inquam, sudores prouocãdi rationem prorsus improbamus, quippè quæ & naturam violet: & ante debitas, atq; legitimas præparationes peractas, res crudas, atque indigestas expellere, contendunt,

Ordo siue methodus curationis.

contra Hippocratis præſcriptum. Vnde fit, vt attenuati: & ad extremam debilitatem redacti ægri, in media cura deficientes, eandem negligant, planéque deſiſtant, quod ſe plus læſos, quàm adiutos intelligant. His itaque aliíſque incommodis præuiſis, noſtrum eſt in ordinem, debitámque adminiſtrationis formam redigere vſum prædicti remedij, vt & huic ægro, (de quo modo agimus,) & cuiuis alteri indigenti, cum maiori honore medici, ſanitatis commodo, poſsit adminiſtrari, quàm fortè antehac præſtitum fuit. Hócque faciemus nullo præſumptionis aut vanæ gloriolæ captandi ſtudio; ſed vt faciamus, quod pium circumſpectúmque deceat medicum, proximíque amantem. Quapropter dona, quæ Deus ſingulari ſua gratia nobis liberaliter in perueſtigandis naturæ ſecretis variíſque cum doctiſsimis expertiſsimíſque artis vtriúſque Atlãtibus Europæis, iam per triginta annos à nobis comprobata tandem proferamus, atque demus in publicum. Atque hoc non vt legem præſcribamus aliis, ſed vt cenſuræ atque iudicio veſtro atque celeberrimorum artificum Aſclepiadæorum, quod candidè facimus, nos ſubiiciamus.

Ergò minoratiui alicuius, vt caſsiæ cum rhabarbaro, alteriúſve ſimilis loco, quæ ad expurgandam primam corporis regionem, itém-

itémque misſionis ſanguinis loco, quæ die ſequenti, minoratiui, ſi plethora adſit, & venæ turgeant, inſtitui ſolet: præterea vulgarium illarum præparationum vice, quæ apozematis perficitur, paratis ex decocto polipodij, ſeminis carthami radicum tormentillæ, acetoſæ, oxilapathi, barbæ hyrci, graminis, aſparagi, herbarum cichorearum, Bugloſsi, ſcabioſæ, agrimoniæ, lupuli, betonicæ, chamædrios, camæpythios, & herbarum capillarium: ſeminum cardui benedicti, aniſi, citrij & corticis eiuſdem: florum geniſtæ, calendulæ, roriſmarini, ſtœchados, violarũ, boraginis, bugloſsi, roſarum rubrarum: in quo decocto diſſoluunt ſyrupos conſeruationis citrij, de limonibus, de ſucco acetoſæ, de pomis redolentibus híſque ſimilibus, ad præparationem, digeſtionem alterationémque humoris maligni atque peccantis accõmodari ſolitis in ſex, ſeptem, octo, pluréſve dies. Item loco purgationis, quæ fit ex infuſionibus rhabarbari, ſennæ, agarici, adiectis etiam cõfectionibus, hamech, tripheræ perſicæ, electuarij indi maioris, vel minoris, aliíſque id genus medicamentis craſsis atque viſcoſis, torridis atque malignis humoribus euacuandis deſtinatis: Horum, inquam, omnium plurimorum aliorum præparantium, atq; purgantiũ loco (quæ in communi ſunt vſu, quæque non alia de cauſa improbamus,

quàm quod à pleríſque mirum in modum faſtidiantur)nos vna & ſimplici decoctione ſpecifica ex eodem guaiaco parata, erimus contenti, quæ ægritudinem talem contagioſam, vti diximus, plus ſatis oppugnabit, & humores malignos eadem opera præparabit,atque purgabit: ídque paulatim, nulla vi, nulla violenta commotione, ſed benignè,ſed lentè, & multo tempore, ſicut omnino opus eſſe iudico, in morbo adeò contumaci,atque diuturno, & veneno, ſeu contagio iam materiæ craſſæ, ac retorridæ impreſſo. Nec fatigabitur eo remedij genere, nec vllam manifeſtam debilitatem incurret: ſed firmior potius reddetur de die in diem, partibus à maligna illa colluuie liberatis, medicamentique benigna facultate roboratis.Sic itaque parandum cenſeo.

Decoctū. ℞ raſuræ cordis ligni indici, & raſuræ cort.eiuſdem ana ℥ iiij. ſem. cardui bened. ℥ j.ß.vlmariæ m.j. florum hyperici p.ij. florū roriſmar. p. iij. ſantali citrini ℥ ß. aquarum fumariæ lupuli ana ℔ iiij. macerētur per 24. horas ad ignem lentum: dein coquantur ad vnius tertiæ conſumptionem. In colatura clarificata adde foliorum ſennæ mundatorū. ℥ iij. macerentur denuò ad ignem lentiſsimum per duos integros dies, tandem tranſcolentur per manicam Hippocratis,dulcorentur, & aromatizentur cū ſufficienti quātitate

titate saccari,& cinnamomi. Capiat de hoc decocto ℥ iij. vel ℥ iiij. manè tribus horis ante prandium. Cōtinuet hui⁹ decocti vsum per quindecim vel viginti dies ad minimũ. Primis quoq; dieb⁹, si aliquot exhibere voles cochlearia, vt ℥ j. aut alteram de eadem decoctione, hora quarta vespertina, nō fuerit inconsultum: præsertim tũ quando aluus fortè non satis sit lubrica, atq; aperta. Quod si tamen natura sufficienter purgetur, sufficiat consueta potiuncula matutina. Eadem temporis progressu paulatim de die in diem potest imminui.

Hoc remedium continuatum eo, quo dictum est, tempore, optatum effectum producit, nec vllam molestiam ægro creat. Nec intermittet iccircò negociis suis domesticis incumbere, aliisque, vt propterea in lecto, stupha, vel conclaui, ipsum detineri minimè necesse sit. Cum igitur prædicto decocto, quod præparationis simul, & purgationis vicem præbet per viginti dies fuerit vsus, sine dubio magna humorum delinquentium pars euacuabitur. Tum reliqua pars etiam, quæ restare potest, digesta atque attenuata, vt faciliùs, & commodiùs consumi, atque per exhalationem sudorificam extirpari possit: tum vtique hydrotici specifici tēpestiuus erit vsus ergo.

℞ rasuræ ligni indici ℥ vj. salsæ parillæ Hydroticum.

℔ ß. sassaphras ℥ iiij. rad. petasites, filicis. ana ℥ ij. cinnamomi cariophyll. ana ℥ ß. macerẽtur per 24. horas in ℔ xij. hydromellitis simplic. Dein coquantur ad medietatis consumptionem. De colatura moderatè calida capiat ℥ vj. vel vij. manè hora quarta vel quinta matutina, atque mox superdormiat, si poſsit, tectus plus solito, sudet, tergatur: caueat à frigore & vento, prandeat nona: cœnet verò sexta. Antequam autem prædictam capiat potionem, priùs deglutiat auellanæ maioris magnitudine de opiata sequenti.

Opiata. ℞ conseruæ florum, cichor. buglosſi ana ℥ j. conser. florum rorismarin. ℥ ß. theriacæ Alexandrinæ ʒ j. ß. confect. alkermes, & de hyacintho ana ʒ ij. ß. diacorallij diatriasant. diambræ, & diamosci dulcis ana ʒ j. lapidis bezoardici ℈ j. cornu cerui præpar. margar. præpar. ana ℈ iiij. cum syrupo cõs. citrij, Fiat opiata qua vtatur vt dictum est. Quod si sub finem prædictæ decoctionis nodulum lineum cum ℥ ß. mercurij ex cinnabari extracti, atque calcinati, & rursus in puluerem redacti per odorem spiritus sulphuris immerseris, mirabiliter eius vires intẽdes, atq; augebis. Erítque specificum hydroticum ad extirpandam sanandámq; luem veneream.

Diæta. Quandiu verò prædicto hydrotico vtetur, necesse est, vt diætam, seu viuendi consuetudinem exactiſsimam, strictiſsimámque obser-

obſeruet: comedet igitur bis coctum tãtùm panem: decoctum, pro potu ordinario parabitur, ex ſalſa parilla, china, & ligno roſarũ, coctis in prædicta quantitate aquæ, quod dulcorari, & ſuauius reddi poteſt ſaccaro & cinnamomo, vt palato ſapiat magis: quo vti poteſt, & intra paſtum, & extra, omni hora. Non comedat niſi vnicum genus cibi, vt pullos, vel pipiones, aſſatos potius, quàm elixatos. Pro menſa ſecunda contentus erit vuis damaſcenis, aut corinthiacis.

Quod ſi fortè accidat, vt tempore vſus prædicti hydrotici aluus ſit ſicca, aut aſtricta, remollienda erit clyſteribus emollientibus ſæpè reiteratis, ſexto quoque die repurgandus erit cum leue aliquo pharmaco intermittendo ea die vſum hydrotici.

Hanc diætam, atque viuendi rationem ſtudioſè obſeruabit per 25. aut 30. dies ad minus. Quam vt eò faciliùs, immò abſque vlla vrgenti moleſtia ferre poſsit, nolim ipſum ad ſudores tanto rigore compelli, ſed via media tenenda, vt id quaſi impellente natura fiat. Tales enim ſudores longè eſſe vtiliores, quàm qui arte fiunt cogente, notius eſt, quàm vt à me demonſtrari conueniat. Adhæc ſcopus, & præcipua curationis indicatio nequaquam ad illud tendere debet, vt naturam vi aut violentia compellamus per vehementes euacuationes, vt à multis fieri

aduerto. Neutiquam verò. Tales, quippe morbi causam habent potius qualitate contagiosa ac venenata, quàm copia peccātem: quapropter, nec tanto, aut tam effero vacuādi opus est modo, ceu quadam quasi Tyrannide. Quin potiùs correctioni hîc esto locus & malignitatem emendāti, seu, vt vnò verbo dicam, antidoto specificæ, quòd directè collimet ad malignæ qualitatis emendationem, expulsionémque. Haud secus námque ac vaccam, aut bouem, & in vniuersum iumenta, œstro, asylo, vel horrisono quodam tabano percita, extemplo post ictum aculei intumescere videas, in quo veneni illati latitet tabus, quem haud facilè extirpes feliciùs, quàm si acculeum tollas infixum, vel manuali industria, aut apposita quadam antidoto specifica parti, in qua veneni vim delitescere intelligas: ita quoque planè in hoc contagio accidit: nec multis intro sumptis sudorificis aut purgantibus, pellitur, vi, sed prudentia, sed industria, & ritè ad naturæ, & morbi conuenientiam administratis remediis. Nam omnino ea est nostra sententia, vt naturæ motus, ac impetus diligenter obseruemus: perspectos, atque cognitos sequamur, atq; iuuemus: nequaquam verò eamus audentiores contra. Hydrotica sunt quidem diaphoretica, & sudores mouent. Nihilominus tamen interdum fiunt diuretica, & naturam,

turam,per vrinas malignos humores exturbare conantem, adiuuant: quam omni ſtudio imitari debemus, cum, vt iam antea dictum,putrida colluuies ſanguinis per vrinas euacuari non rarò ſoleat,atque meliùs,& felicius interdum quàm per ſudores, quod diuerſitati naturæ perſonarum tribuendum cenſeo. Atqui hoc præcipuum eſt medici munus, vt naturam imitetur, ſequatur, & quantum ad eius conſeruationem, roborationémque conferre poſſe intelliget, iuuet etiam. Quod niſi fecerit,ineptè ſanè naturæ magiſtrum, (ſic ſolent nuperi quidam) & fruſtra miniſtrum eiuſdem ſe profitebitur.

Ecce,quæ in genere pro luis venereæ curatione nobis dicenda videbantur,in quantum guaiaco præcipua medelæ dignitas ſit tribuenda: ex quibus tempeſtiuus ac legitimus eius vſus, à quouis ſagaci ac circunſpecto medico facilè intelligi poteſt. Iam verò non latet nos, magnos aliquos artis noſtræ Athlantes, ac perdoctum potiſsimùm illum noſtrum Fernelium,huic guaiacino ligno omnem & ſolam vim alexipharmacam luis venereæ ſtatuere,aliíſque omnibus preferre: Nec extollere tantùm præ aliis,ſed aliorum, ac in primis hydrargyri vſum tanquam pernicioſiſsimum, ac noxium valdè damnare,atque repudiare. Non deſunt tamen alij viri doctiſsimi,atque expertiſsimi,

De hydrargiro.

qui contrarium sentiunt, ac statuunt argentum viuum verum esse huius mali alexipharmacum. Hinc maior medicorum atque chirurgorum in Galliis, aliisque regionibus, post vsum hydroticorum (quæ tam leuiter admodum, & superficiarie administrant sicut iam dictum) ad hydrargyrum tanquam asylum atque extremum refugium quoddã recurrunt. Et fiunt sanè præclara experimẽta. Antequam autem de diuersis administrãdi mercurij formulis, rationibúsque eorum, qui eius vsum probant, & verum ac genuinũ huius contagij antidotum faciunt, differamus: necessarium quodammodo esse videretur diuersarum opinionum rationes adducere de qualitate mercurij: sunt enim qui calidissimum, alij qui frigidissimum dicant. Verum cum locus & tempus atque occasio pluribus de hac re discurrere non permittat: dicam tantùm obiter vtrique parti non deesse rationes probabiles, quibus suam sententiam tueatur. Nam qui frigidissimum putant, respiciunt ad symptomata, quæ adfert: cuiusmodi sunt tremor, paralysis, neruorum refrigerium, aliique similes, quos à calore produci posse pernegant: sed eorum authorem faciunt summam frigiditatẽ: magis verò etiam vrget sensus, qui ad tactum frigidissimus sentitur.

E contra alij, qui calidissimum statuunt, pro

pro ratione adducunt citam eius mobilitatem, continuúmque ferè motum, virtutémque impensè dissoluentem. Horum sanè rationes mihi longè manifestiores, certioréſque esse videntur, quàm priorum. Et cõfirmari posset posterior sententia infinitis ac prorsus mirabilibus effectis, quæ in subtili, ac penetrantissimo hoc mineralium depræhenduntur ab artificibus, & sagacioribus eius vestigatoribus. Mercurius námque ceu spiritus quidam subtilis, aëreus, & vaporosus cuncta peruadit, ac penetrat, etiámque corpora solidissima metallorum, vt auri argenti &c. Qui anatomiam eius internam peruestigarunt, sub albedine illa, atque superficiaria, insignem rubedinem deprehenderũt cum aliquo liquore dulci, atque flagrante, cuius operationes sunt mirabiles ad dissolutiones omnium corporum metallicorum. Imò efficacius illud præstat, quàm quæuis aqua fortis, quæ vulgo circumfertur. Hi, inquam, qui eo modo, ac ratione eius naturam examinarunt de ipsius qualitatibus verè, ac solidè disserere possunt: non illi qui viderũt tantum, ac vix fortè ac ne vix quidem tetigerũt. Hi, inquam, ignem mercurij internũ cognouerunt: cuius rei exactiorem de hac re disputationem in opus nostrum de recõdita rerum natura, artiſque mysteriis coniicimus. Sed vt ad virtutem mercurij reuerta-

Vera argenti viui qualitas.

mur, quam habet ad extirpandam luem venereram, etiámque inueteratiſsimam, vt experientia multiiuga comprobatum eſt, tempus, & ratio nunc poſtulat, vt de variis eius mixtionibus, præparandique modis deinceps diſſeramus. Idque ea lege ac omine, vt quæ peiores ſunt, nulliúſque momenti, reiiciamus, meliores, tutiores, probatioréſque admittamus, atque celebremus. Subinde quod noſtræ, aliorúmve amicorum maximæ famę eſt experientiæ diſquiſitione multa comparatæ inſeramus.

Ac primò quidem, non inuenio mercurium chymicis, hydrargiron Græcis, argentum viuum Latinis dictum, maximè cognitum fuiſſe priſcis in medicina vel interiùs, vel exteriùs: ſed magna eorum pars, quod faciunt adhuc hodie plerique pro pernicioſiſſimo veneno habuerunt. Dioſcorides enim de mercurio hæc ſcripſit: *Lethale potum argentum viuum eſt pondere ſuo interanea diſrumpens.* Doctiſſimus Galenus in opere ſuo *De Simplicibus*, liberè, nulláque vſus circuitione fatetur neſcire ſe, quid intus ſit, vel quid extra. At Æginetа meminit alicuius argenti viui calcinati, quo interius ſe vſum profitetur. Temporis progreſſu aptiſſimus atque efficaciſſimus deprehenſus eſt ad diſſolutionem nodoſitatum, & curandis vlceribꝰ cauernoſis, & phagœdenicis. Nec multò pòſt

Dioſcor. l.5.ca.64.

tò pòst ſubſtantia hæc metallica obſeruata eſt eſſe ſummam antidotum vermibus omníſq; putrilaginis: quemadmodum inter vegetabilia ſimplicia hypericum, quo etiam cauetur, ne vel in caſeo vllus extet aut generetur vermiculus, ſi eo inuoluatur, vt quilibet experientia facilè diſcere poteſt.

His & aliis pluribus argenti viui effectibus atque proprietatibus commoti poſterioris ſeculi artifices (poſtquam aduerterent contagium hoc tam horrificis atque contumaciſſimis ſymptomatibus, cauis vlceribus, malignis ac ſordidis, & ſimilibus, vt his correpti, haud ſecus diuerſis corporum partibus, impuritatibus iſtis conflictarentur, quàm leproſorum corpora) argenti viui vires, quas prius haud diſſimilibus ferè ſymptomatis efficaciſſimas erant experti, ad huius luis extirpationem experiri non ſunt veriti. Et primum quidem diuerſimodè præparatum adhibuerunt: in vnguentis, quibus admiſcebant calida, vt axungias, olea & gummi. Deinde in emplaſtra cõcinnatum, & in emplaſtro de ranis à Ioanne de Vigo deſcriptum. Poſtea vlteriùs progreſſum, ad ſuffimigia cum cinabari deuētum eſt. Tandem eò vſque experiundi audacia proceſſit, vt etiam interius exhiberetur. vnde effectæ ſunt pillulæ Barbaroſſæ dictæ. Poſtmodum præcipitati præparatio in aqua forti eiuſ-

Argẽti viui mixtio.

Præcipitatum mercurij.

démque vſus inuentus eſt. quod præcipitatum à nobis omnino improbatur, quamuis diuerſis aquis ablutum ad eliciendam omnẽ aquæ fortis acredinem ad x. aut xii. grana à nonnullis exhibeatur cum theriaca mixtum. Et factum eſt interdum, vt adeò perfectè dulcoratum, & ab omni acrimonia aquæ fortis ſeparatum, vt nullum vomitum prouocarit, ſed ſudores tantùm, & ſedes aliquot horis præſertim pomeridianis. Quo ſanè remedij genere plures etiam contumaciſſima atque inueteratiſſima lue illa laborantes, fœliciſſimis auſpiciis ſanatos fuiſſe compertum eſt.

Alij poſtmodum leui tantùm quadam hydrargyri purgatione contenti eo per corium tranſacto, ſeu mobilitate eius coercita, atque (vt vocant) mortificata: Hi multum ſe profeciſſe exiſtimantes cum ſucco limonum admixta pauca therebenthina extinxerunt, ſicque diu multúmque agitato, aliquid ambræ, moſci, theriacę & pulueris cordialis admiſcuerunt, atque ita in pillulas cõcinnarunt: quas doſi conuenienti atque legitima certo temporis ſpacio exhibentes, ſolo hoc, nec vllo alio remedij genere fœliciſſimè perſanarunt gonorrhæas fœtidas, virulentas, ac inueteratas, adeóque ipſam iam factam & cõfirmatam luem veneream. Hæc & ſimilia Empyricorum ſunt ſecreta,

quæ

quæ buccinatorum inſtar,pro maximis myſteriis promulgant, cùm eorum pars maxima, quid aut cur exhibeat nullam rationem reddere poſſit. Et tanta nihilominùs confidentia ſæuiſſimum hunc morbum curandum ſuſcipiunt, vt id ſibi ſolis negōtij putent eſſe datum miſerrimis vt ſubuenirent, quæ fecerunt ſecreta: & curant profectò, immò verò ſanant: nec ſine magno medicorum dedecore, etiam eos, quos illi longa & pertinaci illa diæta cōtinuatóque guaiaci decocto non modò non reſiſtere poterunt.ſed haud rarò multùm etiam exaſperarunt. Vlteriùs progreſſa ingenia, (quæ tempore ac neceſſitate compulſa, nihil non moliũtur) nõ ſine artificioſo inuẽto didicerũt mercuriũ redigere in liquorẽ ſeu oleũ, quo luem hanc ſanant ſola palmarum & plantarum pedum inunctione. Quo remedij genere,nec vlla alia arte, nulláque vi ægris oris fluxum illum ſaliuarem mouent, (quem magna Medicorum & Chirurgorũ pars exiſtimat eſſe ſolam perfectam criſin tanti mali) & magno ſucceſſu plurimos reſtituunt. Neque tantis & tam importunis vnctionum, frixionum, emplaſtrorum, ſudationúmque moleſtiis miſeros cruciant, nec reformidant, qui norunt ac intelligunt prædicti liquoris guſtu dulciſſimi atq; grauiſſimi præparationem. Eundem etiam per

Oleum mercurij.

os exhibere, ad duas aut tres guttas, cum aqua aliqua co nuenienti, mira præstitisse constat, atque præclaros præbet effectus non tantùm per sudores, sed etiam per vrinas atque deiectiones. Fiunt námque diuersæ hæ vacuationes ab eo liquore absque violentia & sine magna molestia, sed non sine ingenti solatio miserè conflictatorum, qui,inquam,sine vlla vi,atque pertinaci conatu, de die in diem leuamina præsentissima sentiunt, & tandem absque omni alio extrinsecus adhibito medicamẽto, dolorib. immanissimis, gonorrhœis acerbissimis, pustulis fœdis, vlceribus obscænis,atque cãcrosis, turpissimis nodositatibus singulari fœlicitate liberantur. Ecce quàm diuersimodè transformetur, præparetúrque Mercurius & quomodo ex summo veneno fiat summa medicina ad huius mali extirpationem. Et sanè,quomodocúnque tandem administretur, benè aut malè præparatus aut correctus, motus tamen veritate fateri cogor,hydrargirum, mercurium, seu argẽtum viuum, esse solum (quod hodiè quidem extet) & specificum luis inueteratæ, atque deploratæ remedium. Nec moror hic, quod doctissimus Fernelius scripsit in contrariũ, tantóque minùs quod videam hodie magnam Galliæ nostræ medicorum atque chirurgorum, adeóque etiam doctissimorum famo-

famosissimorum classem cómet vti remedio etiam nulla arte præparato ad frictiones & sudatoria tanquam tutiori, & quò res citiùs expediatur. Neque verentur etiam ditissimos, delicatissimos, magnæque existimationis homines hac lue infectos, cum prædicto remedij genere tractare.

Laudo itaque eorum opinionem, atque conatus, & sententiæ illorum calculum addens, primas in hoc morbo tribuo mercurio; statuóque huius luis presertim inueteratæ, & vnicum, & verum, & solum alexipharmacum esse mercurium. At verò non conuenit mihi cum ipsis, quantum pertinet ad electionem, præparationem, compositionem, quantitatem, mixtionem & applicationem.

Mercurius verum est luis veneræ alexipharmacum.

Tempus itaque nunc est, vt deinceps doceamus, quantò tutiùs atque vtiliùs possit administrari mercurius, quàm hactenus factitatum. Et docebo etiam suo modo illos non ritè ac sufficienti cautela seu artificio vsos. Rogo autem omnes veritatis & boni publici amantes, vt ingenio moderato nec ambitione turgido, rationes meas cum ratione potiùs, quàm cum passione atque liuore verba mea æstiment, atque interpretentur. Quod ad primum itaque spectat, nempè ad electionem, aduerto omnis generis argentum viuum absque vllo discrimi-

ne ab iis ad hanc curam vſurpari, non aduertentes plurimum ſophiſticari cum plumbo, quod beneficio biſmuti (vt vocant Germani) tam benè aptéque miſcetur, atque cum mercurio diſſoluitur, vt ipſa non poſsit melius aqua cum aqua. Et miſcentur, inquam, ſi vel æquis partibus plumbum cum hydrargyro ſumatur, modo & ratione prædicta. Nec miſcetur tantùm, ſed tranſit etiam plũbum cum eo, per lintea æquè mobile ac fluidum, ac ſi nihil eſſet aliud, quàm ſolus, purus, putus mercurius, vt non ſit talem fraudem diſcernere aut detegere viſu. Sed viderint interim qui tali vtuntur inunctionibus aut aliis, quid agant. Nam noxius eſt admodum, & prorſus malignus vt quiuis facilè ſecum perpendere poteſt. nec attinet ea de re plura à nobis dici, cum ex natura ipſa plumbi frigidiſsima, atque terreſtri, (quæ tamen mercurij vehiculo internas etiam ſubire ſolet partes, ipſáſque adeò membranas, & ligaturas) ſatis manifeſtè appareat, quid boni inde conſequi poſsit. Et quod peius, nec exhalari aut diſſipari poteſt æquè facilè, ac mercurius, quem conſtat naturæ eſſe aëreæ, ac prorſus ſpiritualis: & per conſequens exhalationi oportunæ. Nec ſophiſticari tãtùm artificio poteſt & ſolet mercurius, vti iam dictum, & à nullo hactenus obſeruatum eſt: ſed in propriis etiam mineris allicere ſibíq;

Vt mercurius ſophiſticetur.

con-

consociare potest mercurius varias corporũ terrestrium, & prorsus heterogeneas qualitates, vt ex mineris plumbi, antimonij, aliísque substantiis metallicis, quæ proximè assident, aut adhærent mineris argenti viui: vnde ei imprimi possunt variæ vires, propria verò eius virtus perturbari, atq; infici. Quare diligens adhibenda est cautio in electione mercurij, nisi velimus frustrari voto, aut aliquid sinistri in eius vsu euenire, vt nimis sæpe accidere solet. Cum itaque tam nobili subiecto, & tam optato fini mercurij vsus accommodari debeat, operæpretium faciemus, si cautè & circũspectè à fidelibus mercatoribus, non ab impostoribus importari curauerimus. Probatur præ aliis Hispanicus: quem si non consequi aut habere possis, quemuis oblatum hac arte probabis cochleari argenteo exceptum tantillum mercurij, supra candelam, aut carbonem ignitũ exhalari permittito: in fumum enim abit mox. Qui si argentum aureo tinxerit, certus esto esse purum & laudatum mercurium. Sin nigro quodam, aut liuido vel fusco inficiat, certum est impurum esse, & maligna aut etiam venenata qualitate præditum. Atque hic certissimus, tutissimúsque est probandi mercurij, & puri, & laudati ab impuro atque illaudato diiudicandi modus. Hæc de eius electione.

Probatio mercurij.

Mercurij præparatio.

Iam in præparatione plures ſudaſſe nullũ adhuc inter tot doctiſsimorũ Galenicorũ medicorũ,de lue venerea conſcriptos libellos,ad rhombũ , & legitimã eius præparationem appuliſſe cognoui. Ac tanto magis illud mirari ſubit, quod cum approbent eius vſum in curatione luis venereæ: de eius præparatione , ne verbum quidem addant: ſed eo,qui paſsim in officinis proſtat,& vẽditur nec cognito probè , nec probato , improuidè nimis vtuntur in ſuis vnctionibus, atque emplaſtris: quæ totius fundi huius curationis eſt calamitas. Quid? integrúmne viro bono , ac medico probato non cognitis vti, & tamen veneni ſuſpicione taxatis , nec ritè præparatis , aut caſtigatis ? & tamen caſtigari poſſet , & ab immenſa illa nigredine qualitatéque frigida cruda & maligna,quam continet, vindicari , ſi craſſo tantùm modo præparetur , nempè decoquatur & cum ſale nitri & aceto ſæpe tranſactus per linteamina ſubtilia,aut per pellem caprinam. Sic manifeſtè, & ad oculum inquinamenta illa, atque impuritates detegerentur , quæ ei ſunt admixtæ.

Obiectio.

At inquiet fortè aliquis : ſi tanta eſt mercurio hiſpanico puritas , qui argentum apud ignem tingat aureo , quid igitur opus multa præparatione? cui ita obſiſtendum. Subiecti,

Solutio.

in cuius vtilitatem ac conſeruationem mercurij

curij vſus adhibetur, hominis, inquam, atque ſanitatis tanta eſt nobilitas, atque dignitas, vt nihil hic nimis, nihil æquo curioſius, atq; prudentius præparari adminiſtraríque poſſit. Accedit quod mercurius, licet purus vtcúmque, ſemper tamen poſſit reddi purior: ex cuius puritate inæſtimabilis reſultat vtilitas, nempe perfecta curatio morbi incurabilis ferè. atque ita nullas poſt ſe relinquit reliquias odioſas, nullam noxam, nulla deniq; ſymptomata, ab intempeſtiuo impurioris mercurij vſu relinqui ſolita.

Norunt plus ſatis philoſophi Hermetici, quid proficiat, quantámque habeat vtilitatē exactè repurgatus & præparatus mercurius: vt non ceſſent hunc ſuis ſublimationibus, & reuiuificationibus crebris, toties ac ſine omni tædio iteratis purificare, donec tandem perfectè purus, aut certè perfectiſſimo proximus euadat. Nam lōga, & diutina illa præparationis ſerie tandem colorem azureum, atque cœleſtem acquirit, diſſipata atque cōſumpta aquoſitate frigiditatéque illa ſuperficiaria, corpori noſtro in primis noxia: eiúſque calore ac ſpiritu igneo quaſi excitato vt iam ex frigido fiat calidus etiam ad tactum, ex deleterio viuificus, ex plebeio nobilis, & philoſophicus, ex crudo coctus, atque ita digeſtus, vt coniunctione inſeparabili, amica, atque perfecta vniatur cum auro, quem ante

præparationem deſtruebat, propterea quod cum eo in ſymbolo nondum concordabat, ipſo crudo,calido autem,ac inſigniter digeſto,atque perfectè exiſtente auro.Huic itaq, inſidias ſtruere, & non nocere non poſſunt medici, qui mercurium crudum, mobilem adhuc, atque fluxilem vnguentis ſuis, atque emplaſtris admiſcent: ſubliment opus eſt, adeóque exuant ſulphure ſuo arſenicali, eximant oportet,atque conſumant ſuperfluam illam humiditatem aqueam: denique ex veneno, & deleterio reddant alexiterium, & benignum naturæ medicamentum, vt fiat primus,præcipuus & tutiſſimus luis venereę expulſor. Quod ſi fecerint, mirabiles effectus talis mercurij cernent non tantùm in hoc morbo, de quo hîc loquimur, ſed in omnibus aliis peſtilentibus, atque contagioſis, quomodocúmque tandem adminiſtratus. Nec vllus inde metus conſecutionis diuerſorum ſymptomatum,quorum cauſa ferè ſuſpectus eſſe ſolet communis ille, nec ritê præparatus. Attamen, vt etiam ij,qui mordicus ſemper ſua,hoc eſt ampla, & communiſsima illa via incedere volunt etiam aliquid vtilitatis ex noſtro hoc capiant diſcurſu.Age doceamus præparationem mercurij ſaltem tolerabiliorem, ne perfectionis difficultate, & ad quam exactiſsimè parandam multa cura multóque opus eſt tempore, ab

eius

eius vſu, quem in hoc affectu ſupra alia remedia omnia probamus, penitus abſterreātur. Idq́ue publici boni cauſa, & propter eos maximè, quos vel occaſio, vel loci opportunitas, vel etiam ſumptus magna ex parte deficiunt. Et vt magis conſtet de noſtra erga quoſcúnque beneuolentia, & prompta liberalitate, docebimus etiam eos, qui iſta alioqui faſtidiosè ſpernunt: aut quod in operationibus chymicis non ſint exercitati, aut exerceri, hoc eſt, quod neſciunt, ſcire nolint: hos, inquam, modò non maliciosè contemnant, boni publici cauſa ſicut dixi, docebimus argenti viui elegantiſsimum, atque optimum præparandi modum, per quem ex libra vna vnciæ quatuordecim largiter extrahuntur, ſi rectè fiat, & perficiatur; eritque ille mercurius maximarum virium in vnctionibus, vt dicetur poſtea, cum de compoſitione, ac mixtione tradetur.

Mercurij præparatio non vulgaris.

Accipiatur ergo argenti viui loco, cinabrium cōmune, (quod nihil eſt aliud, quàm mercurius ſublimatus, & per conſequens perfectè purificatus, quippe, à quo omnis heterogenea humiditas ſulphuris admiſtione ſit exſiccata, atque cōſumpta) cui puluerisato adde calcis viuę itidem optimè pulueriſatæ partes æquales, omnibus coniectis in retortam, atque adhibito recipiente, admoue ignem ſecundùm artem, & attrahes

ex libra vna tredecim vel quatuordecim vncias mercurij, mobilis quidem, & fluidi, sed perfectè purificati. Idem mercurius elici potest cum sola crusta panis assati vel cum tartaro ad nigredinem calcinato & aliis plurimis modis, veris chymicis, atque spagyricis notis. Quæ tamē res si à medico ignoretur, non nisi in maximam ignominiam redundare potest, cum hæc res planè ex professione eius dependeat, eíque cognitu in primis sit necessaria Atque huc vsque de electione, & præparatione mercurij. Electo itaque mercurio bono, eóque dicta ratione præparato, non minoris adhuc restat studij, & cōsiderationis, qua ratione componi debeat, atque commisceri: siue id fiat cum vnguentis, siue cum emplastris, item de quantitate, & ratione administrandi.

Vt vulgo mercurius permisceatur.

Vulgo consuetum esse video emplastrum de vigo, cui etiam geminam aut triplam dosim adiiciunt, & ita applicant humeris, aliísque iuncturis: mox ægros magna vi ad sudores compellunt, vt adapertis poris, mercurij vis facilius penetrare, & ad corporis intima peruadere suásque operationes complere posit. Sic illi iudicant. Atqui iam superiùs à nobis ostensum est, quanta cum virium iactura coacti isti sudores plus obsint, quàm prosint. Præterea magnus quoque committitur error in compositione, quando mer-

do mercurius miſcetur cum emplaſticis, que penetrationem eius inhibent,atque impediunt,ipſámque adeò actionẽ, quam moliri ſe putãt:ibi præſertim,vbi interiùs mercurium vires ſuas exercere conſultũ eſt. Exteriùs tamen dicto modo adminiſtratus nihil officit,ſed ad nodoſitates & tophos articulorum reſoluendos vtile eſſe poteſt maximè ſi emplaſtro admiſceantur penetrantia, & reſoluentia. At quos luis huius malignitas altius ſubiit & interiora contagio infecit cõtumaci atque inueterato , cum dictis emplaſtris nunquam ad perfectam curationem,ſed potiùs ad palliatiuã quandã,quæq; cum tempore acriùs ſit repullulatura,peruenies. Quocirca magis mihi probatur vſus mercurij exterior in vnguentis, quod penetrent magis ad interiora , vbi veneni vis reſidet : nihilominus tamen probare non poſſum in iiſdem vnguentis admiſceri plurima impensè penetrãtia, calefaciẽtia, immo etiã venenata,atque tam putida, vt ægri halitum & ſpiritus,ipſóſque adeò aſsiſtentes fœtidiſſimo vapore inficiant. Sed,inquiunt,fit hoc vt emendetur frigiditas,quæ mercurio ineſſe creditur. Sed,inquam,peſsimè cognoſcũt mercurij naturam, (vt iam ſuprà attigimus, & copioſiùs ea de re, aliiſq; vtiliſſimis rebus diſſeremus alibi)internámque eius qualitatẽ ab externa ſeparare,diiudicaréque neſciunt.

Quòd ſi adiiciunt vt magis & faciliùs penetret, iam non ſatis perſpectum habent, conſtare eum ex partib. homogeneis, nec quicquam heterogenei poſsidere, ſi vti diximus rectè ſit præparatus. Nam totus ſpiritus eſt ſingula penetrans, ſingula peruadens, etiam ferri & cupri ſolidiſſima corpora: quare nō opus eſt tali ianitore. Ideóque nō ſine ratione nobis improbantur multa olea calidiſsima gummi, vt euphorbium illud igneum, Styrax liquida, & alia eiuſmodi, quæ cōmunibus huius vnguentis nullo iudicio adiiciūtur. Et mirum quod inter tot doctos, qui de ea lue ſcripſerunt, paucos extitiſſe, qui correctiuum, aut alexipharmacum malignę eius qualitatis, quam mercurius ille crudus, & nō præparatus, quo illi vtūtur, habet, admiſcuerit. Mirum etiam, ferè neminem eo animum intendiſſe, vt gratum potiùs quendam odorem aromatibus, aut aliis odoriferis, ad corroborandos ſpiritus præ putidis iſtis oleis atque gummatis, adiecerit, quæ haud parùm ſæpè ægrotantem in lipothymiam, ne quid grauius dicam, præ ſuo fœtore præcipitant.

Vera mercurij mixtio.

Suadeo itaque, atque omnino conſulo, vt ſi vngendi illam rationem in curando tenere velint, vt mercurium primùm cum ſucco limonum extinctum & debita quantitate permiſceant cum ſola axungia porcina cum aqua cariophillorum aut alia odorifera multoties

toties abluta in quo vnguento addent si velint ad mercurij correctionem vt & ad odorem, guttas aliquot balsami extracti ex cariophillis, nuce moscata, ligno aloës, santalo rubro, benioino, styrace, floribus lauendulæ, saluiæ, rosmarini, betonicæ, croci, cum therebenthina, & aqua vitæ debita & sufficienti quantitate omnibus digestis in Bal. mar. Postea expresśis, de quo balsamo vt dictum parum cõmiscent cum prædicto vnguento quod quidem ægro gratum, atque aptiśsimum erit. Et quæ sanè vnctio longè nobiliores pariet effectus, quàm ea, quę vulgato modo instituitur. Notandum præterea quoque mercurium illum in longè minori quantitate esse adiiciendum, quam solent vulgò, & tali ratione parati vnguenti vncia plus præstabit, quàm libra vulgati. Denique loco inũctionis humerorum, adeoque totius ferè corporis, qua miserè patientes hãc luẽ, vexant, sufficiet tantùm inũxisse plantas pedum & volas manuum atque carpos, aut saltem ipsos artus. Quo facto non est, vt tanta vi sudoribus prouocandis incumbat æger: sed in loco calidiore constitutus, expectet tectus plus solito donec quasi suapte natura prorũpant absque vlla violenta aut extraordinaria calefactione. Qui curare norunt, & solent omnis generis scabies etiam vniuersaliśsimas cum solo vnguento parato ex sul-

Vnguentũ ad scabiẽ.

phure, cineribus ſarmentorum, vitellis ouorum, cum pauco oleo therebenthinæ, quod carpis tantùm ad carbones accenſos illinũt, & applicant calidè: hi, inquam, perfectiùs iudicare potuerunt, quantum poſsit vel ea ſola frictio facta in prædictis locis, in quibus magna ſunt vaſa, quæ remedij ſalubris, aut noxij vires abundè cordi, & totius corporis ſpiritibus communicare poſſunt. Quod ſi quis hanc curandi rationem ſectari velit, ſuaſerim, vt ante inunctionem acciperet aliquid noſtræ prædictæ antidoti, cum hauſtu hydrotico atque ſpecifico, cuius antea mentio facta. Sic meliùs purificabitur maſſa ſanguinea tam per ſudores, quàm per vrinas, per quas ordinariè repurgari ſolet: ſic omni medio tentabunt, vt veneni malignitatem doment atque euincant.

Neque enim arbitror ſaliuarem illum oris fluxum, huius morbi eſſe ſolam criſim, ſed & ſudores & vrinas copioſas factas, diligenti diæta continuata, ita tamen, vt nulla accedat violẽtia, ne magis à remediis, quàm à natura ipſa cauſſati ſudores illi videantur. Ad quam rem certè prudentia præſentis medici aut chirurgi opus eſt, vt benè deligere norint tempus dictarum criſium & ſolutionis morbi, cùm, vt iam priùs monui, ad vires ægrotantis, quas omni ſtudio conſeruare debemus, ſit proſpiciendum. Atque

hæc

hæc tantummodò dicta sunto pro reformatione curationum vulgarium,quę lui venereæ adhiberi solent:in quibus non omittenda sectio venæ post aliquot antegressas purgationes, si corpus fuerit plethoricum.

Venæ sectio.

Sed iam vlteriùs progredientes, deueniamus tandem ad vera remedia luis venereæ : hoc est, ad legitimam præparationem Guaiaci atquę mercurij, (hæc enim, vt dictum, pro veris specificis habemus in hoc morbo) sed eruenda est illorum præparatio ex vera Chymia,atque doctrina Hermetis: cui,vt eloquar,quod res est,acceptum ferre debet pharmacia, quicquid habet pulchri, atque artificij nobilioris.Sed ab homine intelligente atque exercitato tractanda est: à vero philosopho, inquàm, & medico, qui ingenij sagacitate,operísque dexteritate altiùs penetrarit in anatomia vitali corporũ naturæ mixtorum. Hic enim demum is est, qui scit eorum vera principia,virtutes,proprietatésque distinctas:hic solus nouit facere separationes puri ab impuro,vtilis ab eo, quod est noxium:denique idem solus intelligit,qua ratione adaptanda, exhibenda, atque ad vsum transferenda sint ad restitutionem sanitatis, ac conseruationem corporis humani. In quo sanè consistit scopus præcipuus veri medici: hoc est,qui re ipsa talis sit,non toga,vel titulo tenus. Quæ omnia,

vt ritè atque perfectè pręstet:necesse est insuper, vt habeat perfectam quoque cognitionem anatomiæ non tantùm externæ atque superficiariæ, sed internæ atque vitalis, corporis humani,partiúmque eius vsum,sine quibus Chymia non ars, sed impudentissima est deceptrix, pestis execrāda, quam omnis bonus Princeps, & Respublica prudens extra ciuitates propellet atque exterminabit.Nec sanè minùs atque agyrtas,impostores, qui philosophorum titulum insigni impudentia sibi asciscentes atque vsurpantes,deceptores fiūt populi, qui noctuarum instar assident crumenis, quas emungant,vt sibi habeant priùs id, quod pari cōfidentia atque impudentia polliceri audent aliis. Hi, inquam, tanquam scorta publica, quæ voluptatis turpissimo prætextu corrumpunt, è ciuium tectis, & patriis sedibus sunt eiiciendi. Nunquid vides, vt audacissima isthæc notha,seu spuria temporum (dicam veriùs hominum iudicantium & ad Reipubl.clauum sedentium) incuria, arma sibi sūpserit legitimæ Chymiæ?Nec dignitate sua interim exuta atque orbata est vera hæres atque filia illa Magni Hermetis Trismegisti: Chymia,inquam, quam quotquot fuerunt & sunt vltimi huius seculi sublimioris genij atque ingenij philosophi,ac medici, eam vel intrò sectantur, amplectuntur,

ornant.

ornant. Hanc ſanè inter Europæ regna, & fortè orbis vniuerſi, Germania præ aliis vnicè veneratur: digniſſima profectò, quæ tot præclarorum ingeniorum,& ſolidæ doctrinæ ferax eſt, quam & ſcientiarum nobiliſſima, ornet ditétque. Et, vt ætate nihil manet incorruptum,quàm fœdè,quæſo,atque ſupinè ea Chymiæ pars(quam Pharmaciam vocant) hodie eſt contaminata? Notum eſt illud, & in deſpectu ob id habetur à prioris notæ medicis,vt amplius à me nunc perſtringi nihil attineat.

Conſuluimus in medium:videant modò illi,an habeant quoque reſipiendi animum. Ad quam rem ſi reſtituta noſtra pharmaceutica aliquid poſſit,felicem non me, (cuius opera atque induſtria prodiit in mediũ) ſed eos ter quatérque fortunatos dixero, qui cordati eam arripuerint, & ad vtilitatẽ publicam tranſtulerint.

Sed redeamus eò vnde ſumus digreſſi:& doceamus in negocio præſenti, pulchras aliquot præparationes ex vera Chymia depromptas: nempe ligni Guaiaci & mercurij,quę duo vera Alexipharmaca diximus luis venereæ,quorum pulchros præparationis modos, etiam ſecundùm modum vulgatum, ſed maiori, ni fallor, iudicio atque artificio factas iã propoſuimus. Sed res loquitur ipſa: nec multa eget cõmendatione.

Vera Guaiaci vulgaris præparatio.

Incipiamus à Guaiaco, quod minutè cõcisũ atq; raſpatũ, vti vocãt cũ cortice vulgò medici & pharmacopœi decoquunt in vaſe duplici, ac optimè clauſo. At cur id faciunt? nimirũ metuentes ne quid ſpirituũ vaporoſorũ exhalet. Neceſſe eſt igitur eidẽ aliquam tribuãt vĩ, quã ne perdãt, tãtoperè metuũt. Rectè: nã ita re vera ſe res habet. Eſt. n. ei vis maxima. Attamẽ decoquũt alij ad duas, tertias, ſi efficaciùs velint, alij ad medias: & ad minus ad cõſumptionem tertiæ partis. Nec vident interim hanc tertiæ partis aut medietatis conſumptionem fieri non poſſe, quin ſpiritus exhalent, aut quomodocunque conſumantur à calore per inſenſilem tranſpirationem. Atqui certum eſt hos ſpiritus, qui aqua relicta, longè ſunt tenuiores, ſubtilioréſq; primò omnium euaporari: ſed præcipuè guaiaci acetoſus ſpiritus, qui reperitur in omnibus etiam rebus, in mineralibus primò, hoc eſt in ſulphure vitriolo, & omni ſale: deinde in omnibus vegetabilibus, quæ ab eo ſuſtentantur, atque vegetantur, vt docuimus alibi. Denique in omnibus animalibus, quæ à vegetabilibus nutriuntur: Aciditas enim illa eſt rerũ omnium fermẽtum. Nam ſicut videmus tantillum fermenti acidi fermentare, hoc eſt attenuare, & eleuare vniuerſam paſtam, vt fiat panis leuiſſimus: qui alioqui fit grauis, niſi probè fuerit

rit fermentatus. Eadem fermẽtationis quoque vis est in ſpiritu acido atque vitriolato guaiaci, quem ſcit elicere vel mediocriter peritus chymicus ex eius ligno, (quẽadmodum & ex iuniperino, quercino & quouis alio) qui non minùs, ac ſpiritus vitrioli, corallos, atq, perlas diſſoluere poteſt. In hac, inquam, aciditate conſiſtit vera fermentatio, eleuatio, atque attenuatio humorum: & per conſequens huius beneficio quoque facilior fit eorundem expulſio, (quippe quod ab illa, humores attenuati faciliùs, ac promptiùs exhalent, per ſudores) quæ tenuiorum humorũ tantùm eſſe ſolet. Hinc videmus omnia acida eſſe ſudorifica, atque id, paucos ante me vel ſcriptis prodidiſſe, vel obſeruaſſe noui, tantò minus rationem reddidiſſe cur id fiat: quæ tamen (vt pulchra & ſcitu digna ſic & conſiderationem diligentiorem merentur. Quapropter eiuſmodi ſpiritus acidos elicere ſoleo ex guaiaco, iunipero, vitriolo, ſulphure, atque ex omnibus hydroticis ſpecificis ad diuerſi generis morbos, & ſanè hos ſpiritus longè conducibiliores eſſe ad ſanitatem corporum deprehendi, quàm decocta multa, quæ vulgò parari ſolent, à quibus (pro humorum conſumptione, quæ ſperatur,) magna ex parte catarrhi mouẽtur prioribus infeſtiores, quòd ſanguinem eiuſdémque officinam, calefaciendo ſublimationi

Omnia acida ſunt ſudorifica.

reddant aptiorem. Vnde fit, vt, aërea microcosmi regio (cerebrum, inquam,) vaporibus refertum, pluuiosum fiat, & catarrhosum. Præter iam dictam aciditatem, quæ vis est mercurialis, pars quoque sulphurea tenuior, maximéq; sudorifica guaiaci exhalatur, per communes illas decoctiones: hoc norũt vel obiter versati in arte destillatoria, qui vt oleum spirituale ex guaiaco extrahant, primũ illud minutissimè & in puluerulenta segmẽta torni beneficio comminuunt. Tum pro libra eiusdem scobis, affundunt sex vel octo libras aquæ, mox destillant per alembicum aut retortam, sic cum aqua, effluit pariter, substãtia sulphurea, aut oleaginosa, quæ maximè est spiritualis, & aquæ extillatæ innatat. Hi itaque duo liquores spirituales, nempe mercurialis acidus, (qui semper primus exit) & substantia illa oleaginosa itidem spiritualis, & per consequens eius virtus quæ maximè est sudorifica exhalantur, & necessario euanescunt in decoctionibus illis, quæ à vulgaribus pharmacopœis parantur. Hoc ne eueniat ars chymica festiuissimè cauere docet, modúmq; tradit prædictas duas substantias, quæ in guaiaco sunt, atque reperiũtur, separandi: simul ac conseruandi rationem insinuat.

Oleũ guaiaci.

Ergò scobs guaiacina indita in retortam atque affusa aqua quod sufficiat, aptandus est reci-

Vera guaiaci præparatio.

recipiens amplus, hermeticè obſignandus, ne quid exhalet. Tum admoto igne vel cinerum, vel ſolius tantùm balnei mar. vaporoſi, deſtillabitur aqua, & cum ea extillabit pariter, & acetoſitas mercurialis ſpiritualis, adeóque etiam ſpirituoſior portio ſulphurea, ſeu oleaginea, eiuſdem guaiaci. Sic nec quicquam amittitur, aut deperditur. Et erit hæc demũ vera, & artificioſa Guaiaci decoctio: & hauſtu gratiſsima: de qua ℥ ij. vel ℥ iij. plus efficiẽt, quàm vel libra integra decocti vulgi modo parati, quale & nauſeam facilè ciere compertum eſt. Poterit deſtillari tantum ad medias & cum decocto quod remanſit, prius tanſcolato, permiſceri: ſupra reſidentiam denuò maiorem aquę copiam affuſam, atque per duodecim horas digeſtam, denuò deſtillabis vt prius: & effluet liquor potui inter paſtus gratiſsimus: quem aromate aliquo, vt cinnamomo, atque ſaccaro ad maiorem gratiam condire licet: omni ita aqua deſtillata, humiditatéque mercuriali ſeparata, ſi admoueas ignem validũ, exibit oleum rubicundum, ſed fœtidum; cui tamen fœtor facilè adimi poſsit, vt fiat excellens remediũ ad gummata, cancros, vlcera ſordida, cãcroſa, & phagædemica luis venereę. Ex fœcibus reſiduis redactis in cinerem ſecundùm artẽ, cum aqua vltimæ decoctionis deſtillatæ, elicies ſal, quod mixtum cum prima deſtilla-

tione,eam magis efficiet ſudorificam,& quę preterea bis,vel ter aluum ciere poſsit, & ſoleat. Hac demum præparatione guaiaci extraordinaria, (quam nemo candidus, & in rebus naturæ æſtimandis verſatus non probabit) demum lues venerea, etiam cõfirmatior perfectè perſanabitur,ſi ritè omnia fuerint præparata, & ex artis præſcripto adminiſtrata.

Veræ mercurij præparationes.

Transeamus quoque ad præparationem argẽti viui, ſeu mercurij dicti, cuius aliquot præparationis modos elegantiores quam vulgi, quamuis ab eiuſdem methodo non multum alienos, iam ſuprà docui, quos tamen, ſi cãdidè quod res eſt fateri velim, approbare haud poſſum, quamuis præclaros ſæpiſsimè producere ſoleant effectus, ſi debitè ac ritè,pro vt docuimus adminiſtrẽtur. At mercurius præcipitatus vel cum oleis, ſolis & lunæ: vel cum ſolis auri foliis, ſine vlla alia additione : vel calcinatus, mediante agitatione quæ fit beneficio ſilicum alborũ fluuiatilium, cum quibus cõmiſcetur in matratio colli oblongi : vel cum ſimplici aqua ſtygia diſſo lutus,philoſophicè coagulatus & in ſalis naturam conuerſus: vel cum eadémmet aqua forti, communi modo, præcipitatus, reuerberatus, dulcoratus & cum aceto diſtillato eſſenſificatus,atque ab acetoſis illis ſpiritibus optimè ſpoliatus, vel in puluerem album

album redactus solo spiritu vitrioli, aut sulphuris, qui denuò separatur, ablutionibúsq; iteratis dulcoratur, atque fixus redditur, cum sale nitro: horum, inquam, mercuriorum ita præparatorum, vel paucula grana cum rebus conuenientibus commixta, nunc sudores, nunc aluum, atque vrinas mouent, & luis venereæ venenum, adhæc pestis quoque & febrium putridarum malignitates exterminant. Súntque hæc, si ritè præparata fuerint, vera & specifica remedia purificationis sanguinis, quem per commemoratas euacuationes purgant prout natura patientis ad expulsionem fuerit disposita: ídque minori longè perturbatione, quàm si vel ipsa māna fuisset exhibita. Quas mercurij præparationes verè anoëlicas apellare possumus, cum multi celebres medici (ac inter illos Nicola⁹ Massa in suo de morbo Gall. L.) mercurium vulgo præcipitatum puluerem angelicum appellent. Alium eiusdem mercurij excellentem præparandi modum docui iam ante 25. annos in mea pharmacopœa spagyrica, & turpetum minerale vocaui, vbi & vtilitatem eius exposui. Non dubito me à veris philosophis vbíque intelligi: quamuis & aliis, tum hic, tum deinceps me accommodare statuerim, ne habeant, quod de nostra obscuritate conquerantur ij,

quibus ſpagyrica vel exoſa ſunt, vel incognita: vt ingrati profectò ſint futuri, qui non aliqua ſaltem gratia dignos nos exiſtimabũt. Fit & mercurius vitæ, quem vocant: Qui nõ ex mercurio vulgari, ſed ex pręcipuis metallis extrahitur, verùm, artificum hæc opera ſunt nouitiis & ab arte alienis prorſus incognita. Et nė quid omittamus, quod ad diuerſam mercurij præparationem faciat, ex eodẽ diuerſimodè, diuerſi liquores parantur, atq; olea, & certè pari cum ſaccaro dulcedine, quæ & intus exhiberi, & extrinſecus applicari poſſunt. Solet & ab artis peritis aliter pręparari mercurius cum oleo ſalis armoniaci fixi, quod ſubitò mercurium reſoluit in ſpiritum (quem ſpiritum mercurij vocant) ſeu liquorem, quauis aqua fontana clariorem: ad hæc fragrantem & odoratum valdè inſtar moſchi alicuius. Huius vſus eſt, & intra corpus, & exterius nodis atque partibus dolentibus impoſitus: nam mira præſtat, gummi námque & tartareas nodoſitates, luem veneream pręſertim ſtipare ſolitas diſſoluere ſolet. Et certè negari non poteſt mirabiles effectus præſtitiſſe mercurium vel ſuperiùs conſignatis modis præparatum, idque in ſcrophulis & in lue etiam inueterata, & infinitis deploratíſque ſymptomatis ſtipata. Teſtes ſunt clariſsimi viri Dominus Seguinus profeſſor regius D. du Ionus medicus regius,

Spiritus Mercurij.

regius, atque dominus Guillemeau chirurgus itidem regius, viri inter Parisienses medicos & chirurgos celebratissimi, aliique plurimi. Neque hæc eo dico, vt aliorum encomia mihi velim esse ceu hædera suspensa: neutiquam verò: abhorret enim animus meus, vt φιλαυτίας nescius, ab eiusmodi adulatoriis, ostentationisq; titillationibus, quod norunt qui Quercetanum liberi candoris alumnum esse sciunt. Talia quippe, & his etiã minora, interim tamen & maiora domi parare soleo mihi atque amicis non auaritiæ causa sed amicorum egentium, & vt artis dignitatem, etiam apud exteros, ac primæ notæ homines, tuear, atque, quantum in me tali quali artifice situm est, promoueam: mereantur sanè ista quæ & omnes veros asclepiadas instruant, atq; ad inuestigãda his etiã maiora commoueantur. Sic demum fiet, ne vix ac ne vix quidem hac lue vexati & iam propè exanimati, è medicorum alioqui clarissimorum excidentes, in empiricorũ manus incidant, à quibus tamen præter omniũ expectationem (ac vtinam non & artis dedecore) curantur. Sed iusto iudicio id fit. Ignorant quippe illi, imò & ignorare volunt, quæ supra vulgus sunt: digni profectò, qui & à vulgo derideantur, quod ab infimæ etiam notæ empiricis (qui nihil ferè aliud norunt, quàm quasdam receptas hinc inde ex libris

ſcriptis, aut medicorum familiarium ore, neſcio quo iudicio, hauſtas) ſuperentur. Interim habete viri Aſclepiadei, quæ lubens, & ex candido pectore vobis offero veſtróque examini ſubiicio his etiam poſthac maiora, ſi Duus vitam largitus fuerit atque vires propediem daturus.

CONSILIVM QVARTVM.

Pro Nobili quadam virgine, morbo in immenſum complicato fatigata quippè grauiſsimis & ſæuiſsimis ſymptomatis, vertigine, cephalalgia, tinnitu aurium, catharro in varias partes, palpitatione cordis, ſyncope dyſpnæa tumore hypochondriorum atque pedum œdematoſo cachexia denique malorum lernæ ſtipante.

Ad celeberrimos viros Ioannem Hucherum ſcholæ medicorũ Monſpelienſiũ Cancellarium. Ioann. Saportani Ioann. Varandæum & Jacob. Pradilleum in eadem ſchola regios profeſſores ordinarios.

QVÆDAM nobiliſsima & honeſtiſs. virgo tot malorũ συνδρομαῖς quæ ſupra enarrata ſunt vndequaque & aſsiduè impetita: quum ſeſe conſilio meo ſubieciſſet & in manus meas curandam tradidiſſet: quod ſummo Dei beneficio

neficio ex votis illi fœlisſimè ſucceſsit: qua induſtria tandem, quibúſve rationibus, ſanitatem ſit conſequuta viſum eſt paucis explicare: vobíſque viri eminentiſsimi, qui in Academia totius orbis celeberrima & medicinã ſapientiſsimè docetis, & eam ſimul quàm fœliciſsimè facitis: vobis, inquam, medicorũ coryphæis conſilium hoc meum conſecrare: vt teſtimonium meæ ergo vos obſeruantiæ exhiberem: & ſimul ſi vobis probatum eſſe intellexero ad maiora compellar. Interim hunc meum tantulum laborem quem vobis exanimo voueo, æquis animis & candida fronte accipite legite, atque examinate.

Tria ſunt in omni morbo exploranda.

IN omni morbo tria cuiuis medico exploranda, animóque cõplectenda eſſe ex Galeno dogmaticorum illo corypħæo, & reliquis omnibus, eſt in cõfeſſo: nempe διάγνωσιν, πρόγνωσιν, & θεράπειαν: dignotionem vocant, prognoſticationem, & ſanationem. Quippe nullus affectus deleri, aut curari poteſt, niſi probè prius cognito morbo, vt tãtò magis in eiuſdem dignotionem veſtigãdam nobis ſit incumbẽdum. At ipſa διάγνωσις non tam morbi naturam, quàm partem affectam, affectioníſque cauſas demonſtrat & patefacit.

Hæc tria cognoſcuntur tribus διαγνωστικῶν ſignorũ generibus: quæ pathognomonica,

epigenomena, & epiphenomena à Græca ſchola dicũtur. Illa, quæ ſunt propria, & ἀχώριςα, morbi ſpeciem ſemper detegunt: hæc ſuperuenientia, & ſuperapparentia dicta, tũ magnitudinem indicant, tum morbi motũ: breuitatem nempe, aut longitudinem detegunt. Nec ſanè ſecus, ac effectum ipſum, vti dictum, & partem affectam dignoſci par eſt. Harum ſiquidem ratione diuerſa, nec rarò multum euarians inſtituitur curatio, vt ex Gal. de locis affectis in ſcholis docetur. Meritò ſanè: poſtulat enim illud partis natura, temperies, ſitus, ſenſus & præſtantia ſeu dignitas. Pars affecta ſpeciatim quinque ſignis quaſi notis, & propriis caracteribus (τεκμήρια Græci vocant logici) dignoſcitur actione læſa, ſitu doloris, proprietate, excretis, & accidentibus propriis: ita vt non parum in re medica profecerit, qui & affectũ, & partem affectam optimè dignouerit.

Nec tamen ſalis ſit medico morbũ, morbique ſubiectum, hoc eſt, partem affectam dignouiſſe, ſed vlterius progredi, & ad cauſarum tam externarum, quàm internarum, (ſub quibus antecedentes, & coniunctas cõprehẽdo) perueſtigationem penetrare eum deceat, ſi ſapiat. Nam vt antecedenti cauſæ debetur præcautio: ſic & coniunctæ curatio. Sed & etiamnum progrediendum vlterius in perueſtigatione qualitatis ipſius cauſæ, ſitne

sítne ſimplex,& nuda intẽperies(vt vocant) vel materialis, humoralis, terreſtris, vel ſpiritualis,nempe flatuoſa,halituoſa, vaporoſa, aut eiuſmodi. Et licèt, ſecundùm Galenum, omne tulerit punctum,qui affectum,affectã partem, affectúſque cauſam præclarè nouerit, non negligenda tamen, aut ſicco pede tranſeunda ſigna prognoſtica ex tribus fontibus hauſta:nempè à corporis habitu, aut à charactere,figura,& colore eiuſdem: potiſſimum verò faciei:ab actionibus naturalib. vitalibus,& animalibus:ab excrementis tam vniuerſalibus, hoc eſt ab vniuerſo corpore deriuatis,quàm particularibus.Horũ námq; ſignorum prognoſticῶν ope,tẽpeſtates præuidemus,& naufragia, quæ ægrotãtibus imminent,aut ſuperuenire queunt. Nec videmus tandem, ſed confidenter prædicimus, atque prognoſticamus de boni, & ſiniſtri iudicij euentibus: ad hæc calumnias declinamus maledicentium: noſtræ ſic conſulentes reputationi:ægri,aſsidentiúmque confidentiam interim erga nos magis, ac magis obfirmantes, remediorum denique dignitatẽ, qua par eſt ratione tuemur, néve noſtra incuria, vel oſcitantia ab imperitis, rerúmque ignaris profanẽtur. Nam,vt multis poſſunt eſſe præſidio,ſic deſperatis medicinam facere vetat, medicorum prudentiſsimus Hippocrates.

Ergo tam præclaram methodum referamus ad vſum rei præſentis, & nobis propoſitæ.

Antequam igitur deueniamus ad curationis ſcopos primùm particulatim, qua decet ſerie, ac ordine, ſymptomata ſunt recenſenda : tum partes affectæ, omniúmque cauſæ, & hoc per ſigna diagnoſtica ſuperiùs prælibata : non ſubticentes interim, ſi quid iudicij ferat modulus, quid de prognoſtico euentus decernendum videatur.

Morbi hiſtoria.

Nobilis itaque, egregia, atque honeſta virgo, annum nũc agens circiter decimumoctauum, optima corporis & partium figuræ ſymmetria, ad hæc, genio, intellectu, & ſenſu integro atque perſpicaciſſimo prædita, à parentibus vtriuſque proſapiæ vegetæ naturæ, ac integræ conſtitutionis oriunda, poſtquam primam ſuam ætatẽ omni morbo vacuam tranſegiſſet, ante quatuor vel quinque annos, ætatis nimirum duodecimo deſubitò, & ex inſperato ſyncope fuit correpta, & tali quidem, quę vſque adeò vires & mentem percuſſit, vt ſine loquela immota ibi, aut certè immotæ ſimillima, ac veluti demortua iaceret. Durauit interdum paroxiſmus ad quartæ horæ ſpatium. Syncopem hanc comitabatur inſignis atque enormis palpitatio cordis, ita vt neceſſe fuerit præcordia palmæ appreſſa magna vi cõtine-

tinere, atque, ne quid violentius eueniret, momētanea illa quasi ope præpedire. Redibant hi insultus per certa interualla. Nausea quædam his præibat insultibus, quæ instantium quasi pręcursor per vices sese ostentabat. Mali ęstus cōmotior, & quędā quasi indomita prehēsio per duodecī integros dies fatigabat atque exæstuabat. Ab his deinceps remissiores syncopes, & quædam velut lipothymiæ tātùm per octodecim ferè menses exercuerunt: itidem per interualla, quæ cum tempore etiam vehementiora reddita, misellam miserè defatigarunt.

Ab eo non multò pòst tempore febri fuit correpta, de genere epidemiarum, quas pestilentiales nuncupant. Pustulæ siquidem & maculę rubrę, ex superficie corporis, aliquot dierum interuallo, efflorescebant. Hanc insequutus est vomitus, excitatus à materia quadā atrabilaria, nigra, & picis ferè in modum adhærente. Vomitu peracto non exiguum leuamē sensit, ita atq; vtcumque salubriter aliquot transegit annos: vtcunque, inquam: etsi enim nullis symptomatum grauiorum insultibus conflictaretur, in integrū tamen nondum erat restituta, mali contumacia: quòd profundiùs radices fixerat, subinde obhærente, corpúsque quasi neutrum à perfecta sanitate etiamnum arcente.

Sesquianno vero pòst febre cōtinua cor-

repta, septima die euanuit, absq; manifesta, aut certè effatu digna crisi. Hæc febris post se reliquit totius corporis, sed potissimùm faciei pallorem non sine liuiditate. Tensio, atque inflatio vtriusque hypocondrij, sed maximè sinistri, oriebatur: crurum tumor œdematosus: lassitudo ingens, sitis assidua, cibi fastidium, & ἀπεψία, dypsnœa, palpitatio cordis, per vices in immensum adaucta, subinde remissior: dolor capitis continuus ferè, tinnitus aurium, vertigines frequentes, quamuis moderatiores oboriebátur. Hæc sunt symptomata, &, vt veriùs dicam, hæc est illa κακῶν ὀδυσσεία: hic malorum cumulus, quo nobilissima hæc adolescentula conflictata, atque ad extremum ferè fuit exercitata: ita vt, & partes animales & vitales, & naturales, harúmque œconomias & κράσεις primigenias, si non fractas, at certè oblæsas, & miris modis deprauatas esse certum sit.

Morbi qui caput obsident.

Nã vt de capite, parte eminentiori, principalioríque, adeóque Palladis illa arce, primùm verba faciamus. Dolor ille, qui cerebrum perpetuò ferè molestat, vertigine, auriúmque susurro stipatus, quem nec rarò, nec ita breues fluxiones supra maxillas primùm, atque dentes consequuntur: quæ vlteriùs pergentes scapulas, humerósque, & brachia, denique totum ferè corpus occupant,

pant,& dolorifico ſenſu affligunt.

Quæ ſanè ſingula ſymptomata procedere poſſunt à proprio idiopathico, & protopathico cerebri vitio, nempe intemperie plus æquo frigida, & humida, atque ob id imbecilliori, quàm quòd particularem, ſibíque propriam alimenti digeſtionem perficere poſſit. Hinc excrementorum in eo redundans copia: quibus obſecundant, & quaſi fomitem ſubminiſtrant exhalationes atque vapores continuò ſubleuati à partibus infernis: qui nec in alimentum conueniens ſubacti, nec diſſipati, aut per loca conuenientia reiecti ob eiuſdem cerebri intemperiem imbecillitatémque, & catharri materiam ingeminant, & cerebri œconomiam peruertunt: vnde poſtmodùm tot ſymptomatum incurſus, & tanti mali fructus: conatur ſiquidem calor natiuus, ac facultas concoctrix & expultrix, cerebri humores excrementitios, exhalationes & vapores omnes, vel in eodémmet cerebro generatos, vel aliunde tranſmiſſos diffundere & diſſoluere. Sed quia languet, tenuare ac diſſipare ipſos, ſeu per purgatoria ſua, ſeu per inſenſibilia foramina excernere cùm non poſſit, tantóque minùs ſubigere: nūc ſonis & tinnitibus implentur aures, propter halituoſos, aut flatulentos ſpiritus, qui egreſſum haud reperire poſſunt: nunc vertigo ſuboritur, dum fu-

Cauſæ.

liginosa euaporatio in cerebri cauitates insiliens, ac inæqualiter in iisdem circumacta, in plexu choroide humores variè impellit, spiritúsque animales agitat, vnde motus ille ac opinatio, ac si totum corpus in gyrũ conuertatur: nunc fit cephalalgia illa, aut capitis dolor, in anteriore præsertim capitis parte, dum halitus lẽtus, & difficulter dissipabilis, aut certè mordax, ac subinde succrescens, & non in syncipitis meatibus inclusus, coercitus, coactus, & velut impactus: aut denique pericranium, meuinges, partes exquisitissimi sensus acrimonia sua ferit, aut copia distendit. Hinc denique odontalgia, seu dentium, & maxillarum dolor, & variæ tum in os, tum in scapulas & brachia dolorificæ fluxiones promanant ex vaporibus frigiditate cerebri condensatis, & in aquam resolutis, qui tandem in subiectas illas corporis partes destillant. Perinde ac terrarum expirationes in nubes concrescentes mox dissoluuntur in imbrem: haud secus ac vaporarij, aut alembici halitus in sublime eleuatus, densatur in aquam. His itaque symptomatis, atq; his de causis affligitur caput.

Morbi thoracis.

Nec suis caret malis thorax, seu pectus, partésque respirationi dicatæ, tantóque ipso etiam cerebro præstantiores, quippe ad vitę vsum magis necessariæ. Respirationis enim fructu & opera, ne ad punctum quidem tẽporis

poris carere posse animal,quis nescit?Respiratio námque fouendo, ac reficiendo, refocillandóq; vitali spiritui, qui in sinistro cordis ventriculo generatur, eidémque temperando à natura est instituta: vt nihil respiratione optabilius, nihil viuificum sit magis. Huic itaque debetur laus prima vitæ, quandiu enim spirat animal,tandiu viuit.Hæc est illa vitæ officina,quam tam sæuissimis insultibus oppugnatã videmus, nempe dyspnœa difficillimam reddens respirationem, quam & febris lenta comitatur, & insignis palpitatio cordis. Hæc pectoris symptomata sunt,quorum causas antedictæ methodi nostræ memores,nunc paulò diligentiùs diducamus.

Causæ internæ.

Dyspnœa, δύσπνοια Græcis, nomẽ est generale,quod si etymologiam spectes,quemuis etiam affectum, cum difficili respiratione complicatum, larga, ampláque vocis vsurpatione,denotat.Eiusmodi sunt Asthma, & orthopnœa, secundùm Celsum nostrum. De qua multa passim Galenus, cuius plures constituit gradus,speciésque diuersas. Quarũ etsi(de qua hic sermo nobis est)dyspnœa minoris periculi asse videatur, quippe quæ segniùs nocendo,tardiùs suffocet: neutiquã tamen flocci facienda est, sed vel imprimis curam, diligentiámque nostram, etiámque singularem desiderat. Extat enim solemne

illud dictum Hippocr. omni medico, si sapiat, eximiè considerandum: liberam, & facilem respirationem, in omni morbo, acuto præsertim, maximum habere ad salutẽ momentum. Hæc dyspnœa symptoma est in genere motus imminuti tantùm, & debilitati: vt Asthma & orthopnœa symptomata sunt respirationis deprauatæ, & ἄπνοια deperditæ. Symptoma istud morbum sequitur organicum, obstructionem nempe pulmonum, seu per ἰδιοπάθειαν, nempè proprio pulmonum affectu, vt ab obstructione fiat, siue per συμπάθειαν aliarum partium id accidat, à quibus tum diaphragma, tum ipsi pulmones, & grauari, & opprimi possunt. Cuius dyspnœæ internæ causæ sunt, virium imbecillitas, vehemens in corde & pulmone calor, & viarum spiritus angustia seu obstructio, vt prudenter dogmaticorum ille coryphæus Gal. annotauit. Spiritus siquidem calórque tutissimus, fidissimúsque vitæ ianitor, interclusus via, obseptus humorum farctu, præpeditus transpirationis expirationísque libera, vitæque illa tantopere expetita facultate, agitat, commouet, sed coactus, & quodam quasi pondere oppressus, ecquin possit aliter? quàm impetu faciundo, si non vehementi, at qualiquali posit, cerebro suffracto, titubat, motitat, & non sine patientis angore, istud quicquid est, respirationis labascentis

bascentis molitur? Enimuerò sanè, sat sit in hoc nostro subiecto caloris immoderatioris imbecillitatem, hoc est impeditam exercendæ, obeundęque actionis ordinariæ facultatem, pro caussa dyspnœæ adduxisse. Nec opus sit nunc, pluribus in re tam manifesta doctissimis vestris auribus obstrepere. At verò quod ad obstructionem spectet, istud iudicij mei esto, causari potiùs à crasso vapore, vel exhalatione quadam fuliginosa halituosáve illa, sed spissa, seu turbida potiùs, quàm ab humore quodam crasso, glutinoso adhærente, vel pulmonium bronchiis, aut fistulis impacto. Et ratio est in promptu: nulla nec tussis, nec purulenta expuitio, vel anhelatio rauca hanc nostram infestat. Noti sunt sagacioribus eiusmodi fumigantium, exhalationum malignarum effectus: qui nõ debilem tantùm præbent respirationis motum, sed quasi penitus abolitum, vt abundè apparet in syncopes, & suffocationis matricis accessibus. Ecquid quæso mirum? cor siquidem viscus nobilissimum, impuram illã tabificámque auram nec trahit, nec verò trahere quit: quid fit? dura illa, & legis, & conditionis nescia necessitas, interea vrgens attrahere cogit inuitum, & vel reluctans. Hinc frequens, crebra, adeóque vitæ ardua illa respiratio. Sic venis plerúmque impuris succis, sanguinéque corrupto turgentibus,

videmus carnes contabeſcere: quia citiùs partes vitali ſuo balſamo, emphyto calore, & nectare illo cœleſti fraudari, vrgens cogit tantiſper benè viuendi neceſsitas, quàm impurum ſanguinem, aut peſtilentem ſpiritum trahendo ſub tanti antagoniſtæ tyrannide miſerè vitam tranſigere. Et cogitur tamen miſera hoc, & iam ab aliquot annis querula occlamitante nobiliſsima noſtra adoleſcentula.

Cauſæ externæ.

Internarum cauſarum hæc eſto ratio. Sed quid de externis dicemus, quæ eandem dyſpnœam creare poſſunt? Talis eſt vapor craſſus, vti dictum íſque metallicus prorſus, potiſsimùm argenti viui, quem penetrantiſsimum eſſe, & cuncta (vt liberè, quod ſentio loquar) peruadentem, notiùs eſt exercitatioribus, quàm id longa egeat demonſtrationum ſerie.

Nec vanè rationes ſubminiſtrat res, atq; diſcurſum. Quippè edocti ſumus, nobiliſsimam noſtram cùm nondum decimum tertium annum ſuperaſſet, temerario, ideóque deteſtando, & pernicioſo cuiuſdam vetulæ conſilio, laminam plumbeam argento viuo, ſeu mercurio abundè refertam, pectori appreſſam ſupra vnius integræ diei ſpatium retinuiſſe. Ecquid non audet temeraria ignorantia? quid non ſubit ſpei plena (licet vana) benè viuendi neceſsitas? Nempè ſic fit medicina,

dicina vt agnoſcatur,ſcilicet, ſi videatur experimenta feciſſe, per temeritates, per plagas,addam &,ſi lubet cum Plinio, per mortes. Mirum verò : vnicuíq; medicinam profitenti ſtatim credi,etiámque vetulę,ac alteri fortè proſerpinæ, cum in nullo mendacio periculũ ſit maius. Miſella hæc noſtra vberrimum huius peperit exemplum. Nam neſcio quo fato, ingenioſa alioqui, deteſtandũ conſilium grauiſsimis illis, & vel dictu grauioribus fuit tactæ.Symptomatis, omníſque eius diſpoſitio, & valendi conſuetudo, quæ prius bona, nunc abiit certè in deplorãdam, ſi non deploratam.Opportunè huc quadrat, quod Gal. alicubi refert de quodam, qui in cupreis laborans fornacib. in inſula Cipri ab exhalationibus ſuffocatus fuit. Idem alibi meminit cuiuſdam dyſpnœæ à refrigerantibus nimium præcordiis impoſito medicamento obortæ: vt non ampliùs reſtet nobis dubitandi occaſio, cur hoc idem acciderit in hac noſtra,cùm illud & occaſio,& cauſa ſufficiens, & rerum demõſtrator effectus abũdè declaret. Nam licèt externa tantùm videatur, valida tamen eſt, ac certè eiuſmodi, vt & difficilem reſpirationem, & ſyncopen, atque cordis palpitationẽ, reliquáque ſymptomata ſuperiùs enarrata produxerit, & quaſi poſt ſe traxerit, ex cauſarum pręter nauralium ſerie quadam, ſe mutuò conſequẽ-

tium. Primùm siquidem Mercurij ille vapor crassus (qua tamen est mobili penetratione præditus) intrò subiens, pulmonum ductus offarciebat: præterea maligna sua qualitate in syncopen misellam præcipitauit, adeóque priùs vegetã & sanam, nunc reddidit ægrã, nec vllam ferè facultatem probatam, & salubrem edentem. Non temerè itaque Arabes, imprimis Rhasis, & Auicennas inter alias difficilis respirationis causas resiccationem numerant, à qua considentes, & grauiores facti pulmones thoraci officiunt, molestiámque mouent, non morem gerunt: quæ resiccatio vt plurimum contingit ab aura fumóque metallorum crasso, & venenato, à quo & pulmones tabescere, & cerebri, vel potiùs, vt cũ Aristotele loquar, cordis vis motrix resolui, atque imminui potest.

Causa febris lentę.

Quod si causam rogites febris lentæ, palpitationísque cordis: ecce illam in promptu: nam difficilem respirationem communiter lenta quædam, & quasi occulta, intúsque delitescens febris comitari solet. Quippe à causis quæ syncopen pariunt, oppressis præcordiis, calor, qui intus agit, quod sufficiat, cùm euentilari nequeat, intus coërcitus excandescit, quare & spiritus: vnde eiusmodi febris.

Palpitatio quid sit.

Palpitationem quod attinet, quam Græci vocant καρδίας πάλμον, quæ creber, velox, vehe-

veheménſque quædam eſt cordis συστολὴ, καὶ διαστολὴ, ea non eſt operatio ſecundùm naturam, & à Galeno affectio dicitur πάθος, ſeu πάθημα. Ipſum enim cor dum liberè diſtendi, & conſtringi non poteſt, tremere, palpitaréque ſentitur. Siquidem ad vtrúmq; motum feſtinat, & neutrum benè peragit. Talis palpitatio in noſtra hac virgine perpetua ferè, quamuis interpolata quodammodò appareat, & periodica dici poſſit, quod accreſcat, & certis temporum interuallis multum intendatur: Remittit itaque palpitatio, non intermittit: nam per periodos quaſdam exacerbatur, vti dictum: quod antequam eueniat, oſcitationes quædam, pandiculationéſque, ceu præcurſores quidam ſeſe oſtentant: vires mox fathiſcũt & nõ mediocriter proſternuntur: caput quoq; debilitatur, & corporis proſternationẽ minitatur: nec tamen cadit in ſyncopen totalem: nec vllus vnquã motus inordinatus, præter iam dictos, in ea obſeruatus.

Periodicam hanc, inquam, palpitationem debilitatémque à fuliginoſis, malignis, & quodãmodò venenatis vaporibus oriri ſtatuimus, qui certis temporibus magis, quàm aliis, ex partibus inferioribus nutritioni dicatis ſubleuantur: nẽpè ex liene magna terreſtrium impuritatum colluuie farcto, vt dicetur poſtea: aut ex inteſtinis, & aluo per-

Palpitationis cauſæ.

petuò ferè in ea adſtricta: aut ex menſium retentione,quas nec ordine debito, nec copia legitima fluere in noſtra hac nobis conſtat. Hinc itaque ex diuerſis locis, & quaſi corporis cloacis maligni vapores ſublimati, cor tentant,ipſúmque adeò cerebrum inuadentes, vertigines, & motus quoſdam attonitos, mox totius corporis debilitatem adducunt. Cor verò fons,& origo ſpirituum vitalium,& vas illud precioſum nectaris vitæ noſtræ,tetros iſtos halitus, & cũ eo quaſi ex diametro pugnantes,diſcutere,atque repudiare tentans collectis viribus intentiùs mouetur in ſe,vt expellat,quod noxium eſt. Vnde palpitatio illa,aliàs vehementior,aliàs debilior, atque remiſsior: modò longior, modò breuior:nunc maiore virium iactura, nunc minùs vehementi proſtratione ſtipata, pro qualitatis vaporũ pernicie funeſtiori,& tolerabiliori, & pro eiuſdem quantitatis magis minúſve excedentis ratione. Nam quẽadmodum vaporoſæ ſubſtãtiæ ab odorabilibus corporibus fluentes, variè nos afficiunt: (ſuaues enim adeò familiares homini exiſtunt, vt ſpiritus reſtaurẽt, & in nutrimentum conuertantur: fœtidi è contrario, è rebus putrefactis exhalantes, ſpiritus inficiunt, atque nauſeam excitant) ita aſsidua halituum in nobis generatio diuerſimodè quoque nos afficit. quippe è ſanguine

guine optimo, laudato, nullóque ſuperfluo humore inquinato, placidi, & vtiles halitus cor ipſum ſpiritúſque noſtros reficientes & fouentes procreantur. Itémque ex halitibus ſuauibus (quos de nutrimento calor excitat) in cerebrũ ſublatis, placidus, & quietus cõciliatur ſomnus.

At ex vaporibus fuliginoſis peruſtis, ac retorridis fiunt è contrario ſomnia turbulenta, capitis dolores, vertigines, tinnitúſque aurium, & ſimilia iam à vobis commemorata ſymptomata: vt & à corruptis, & virulentis vaporibus ſuſcitatis (ſeu ab aliqua materia impura in ventriculo, liene, vtero, & aliis præcordiis congeſta, ſeu à putri vermium materie ſuborta) & per arterias ad cor tranſmiſſis, in ipſo corde illæ venenatæ prædictæ exhalationes, & lipothymias, & dyſpnœas, & palpitationes cordis cõmemoratas producunt. Et ſolent herclè eiuſmodi ſymptomata ſequi aut comitari menſium, hæmorrhoidúmve ſuppreſsiones: quemadmodum & melãcholias hypocõdriacas dictas & præ iſtis omnibus vel maximè etiam cachexias, id quod pleríſque ferè filiábus pica laborantibus ſeu pallidis colorib. euenire videmus. Vt non mirum ſit, ſi eadem ipſa, huic noſtræ nobiliſsimæ iuuenculæ acciderint, quæ eius ætatis, & conſtitutionis adoleſcentulis, vt plurimum euenire conſueuerunt.

Affectiones partiũ nutritioni dicatarũ variæ quæ ægrã torquebant.

Restat, vt de affectionibus partium nutritioni dicatarum aliquid etiam dicamus. Eę sunt, imbecillitas, & dolor oris, ventriculi, quem καρδιαλγίαν Græci nuncupant (vel à consensu, quem stomachi orificium habet cum corde, vel sanè, quòd ipsiúsmet cordis dolorem interdum mentiatur) Item obstructio hepatis & lienis, mẽstrua ex parte suppressa, inappetentia, cibíque fastidium, crura per vices œdematosa, pallor, & quædã quasi liuida faciei inflatio (*tout bouffi* nostri Galli vocant) hæc, inquam, sanè omnia signa sunt pathognomica, cachexiam, prauámque corporis habitudinem demõstrantia: Pallidum colorem (*des palles couleurs*) nostri nuncupant. Affectus adolescentulis fœmineis apprimè familiaris, vt dictum est antea. Huius causæ esse possunt & externæ, & internæ. Ad externas refero vsum, vel potius abusum fructuum crudorum, acetariorum, holeraceorúmque: intempestiuum frigidæ potum, & similis eiusmodi inordinata viuẽdi ratio.

Causæ externæ.

Causæ internæ.

Internas dico, crassos tartareos, viscidos atque terrestres humores, qui hepatis, splenis, atque mesenterij vasa, & ductus farcientes omnium naturalis œconomiæ bonitatẽ deprauant, ordinem peruertunt, functiones, facultatésque alteratricem, concoctricem, ipsámque adeo expultricem prosternunt, aut certè abundè vitiant. Hinc ex consequẽti, san-

ti, ſanguificatio deprauata, denique cachexia prędictis ſymptomatis quaſi ſatellitibus ſtipata procedit. Cuius cachexiæ cauſas ſpeciatim alibi ex profeſſo perquiremus. Hæc de affectuum & partium affectarum cauſis cauſarúmque diagnoſi abundè propoſita mihi videntur. Tranſeamus ad prognoſticum, vt quid boni ſperari, quid mali poſsit metui, ea de re noſtrum conſtet iudicium.

Prognoſtic.

Dicam in genere: Symptomatum, & eorum quidem grauiſſimorum, ad hæc partium offenſarum nobilitas morbum hunc complicatum reddunt, difficillimæque curationis: eóque id magis dico, quod plurium doctiſſimorum expertiſſimorúmque medicorum conſilio (abſque tamen ſucceſſu aut effectu effatu digno) ſit vſa. Ad hæc ventriculus eius tot medicamentorum importunitatibus fatigatus eſt atque proſtratus, vt vel dictu tantùm medicamina faſtidiat abhorreátque. Nihilominus tamen, quia vel ſecundùm Celſum ſpes licèt dubia in medico ſemper laudabilior vtiliórq;, quàm deſperatio certa: nobíſque res ſit cum ægra florentis ætatis, & quæ ſana ſuadentibus, nec nimis faſtidienda medicamenta, morigeram atque obtemperantem ſe ſit præbitura, auxilio diuino confidentes, priſtinæ ſanitati perfectæ reſtitui poſſe indubiè affirmare auſim. Quam vt conſequatur, nul-

lis non precibus ad Deum factis, nec laboribus, aut industria, quam idem impertiat, fatigati, fidelem operam, omnésque ingenij conatus pollicemur, & re ipsa præstabimus.

Curatio. Ergo vt πρὸς τὸ δέον, ad id quod est opus hoc est, θεράπειαν tandem accedamus, orgåna quibus nobilissimæ nostræ ægræ subueniendum, ex triplici fonte desumi possunt: ex diæta, seu viuendi lege: ex chirurgia, seu manuali operatione: denique ex pharmacia, seu legitima medicinarum administratione.

Diæta. Diæta seu vitæ consuetudo legitima versatur in sex rebus, quas medici non naturales appellãt, ritè administratis. Quoniã verò ęgra nostra in viuẽdi cõsuetudine, & in plerisq; suis actionib. moderatissimá p̃bere cõsueuerit, cũq; de viuẽdi ratione iã pl' satis à nobis sit edocta, magísq; etiã porrò, si ita videatur, quæ vitare, quæ itẽ amplecti debeat, & sequi, sim' docturi, iccirco minutiùs nũc singula pẽsitare, nobis nõ videtur consultũ.

Chirurgia Similiter silentio præterimus remedia è chirurgico fonte deprompta cum apud nos stet sententia, ad eradicandam cachexiam, qua cum nobis erit propugnandum, plus conferre purgationes, quàm sanguinis missiones. Ad hæc, nec cucurbitis, aut ventosis maximoperè fuerit opus, cùm nulla defluxio impetuosior in nobiliores partes decumbat: tantóque etiam minus ruptoriis ad reuul-

reuulſiones deriuationéſque opus eſſe putamus. Si quod tamen inſtrumẽtorum chirurgicorum vtilitatem aliquã adferre poſſe nobis videbitur, nos illud ἐν καιρῷ quod aiũt, & debita occaſione ac modo ad vſum tranſferre haud intermittemus. Hoc fortè, vt velut obiter, & velut per tranſennam addam, venæ malleoli ſectione pro menſibus in legitimum ordinem redigendis præſtari poterit. Quod ſi quid fortè (vt eſt nulla calamitas diu ſola) nouo mali genere aliquo fuerit cõflictata: & tum quid facto ſit opus, conſilio non deſtituemur.

Pharmacia.

Nihil itaque ſupereſt amplius, quàm tertium curationis organum, nempe Pharmacia, quæ conſiſtit in debita conuenientíque medicamentorum tam internorum, quàm externorum adminiſtratione atque applicatione. Iam verò in tanto malorum concurſu ſymptomatúmque diuerſitate, quis tenendus modus, quæ ratio, quæ via ineunda, vt ad ſcopum, ad quem intendimus, ſanitatem fœlicibus auſpiciis collimemus? Nimirum ita procedendum. Diuerſæ indicationes curatiuæ nobis ſunt proponendæ: ſed ea lege atque omine, vt tendant omnes ad cauſarum tãtorum ſymptomatum euulſionem: ſed qualem? Talem, inquam, quæ nec violenta, nec naturam iam plus iuſto fatigatam omninò deſtruere ſit potis. Atta-

men sufficiant ad earūdem quæ firmiùs infixa sunt, & quasi radices iam egerunt, eradicationem festiuissimè moliendam.

Prima indicatio. Primùm ergo quæ cruda sunt indigestáque, digerenda discutiendáque: viscida & crassa attenuanda: compacta, & quasi coagulata, liquefacienda atque dissoluenda: hęrētia atque impacta, incidenda, segreganda, extirpanda. Haud secus, ac tartarum vinorum cadis siue doliis firmiùs adhærescēs, ita in hoc subiecto fœces humorales affixæ radicitus exturbandæ. Sed continuato opus est vsu, nec intermissioni hic locus, vt ritè sufficientérque materia digeratur, atque ad expulsionem faciliorem præparetur. Crassa namque difficulter mouentur, ex omnium rectè sentientium medicorum dogmate. Concocta quinetiam medicari & mouere, non cruda, scripsit summus medicinę dictator Hippocrates.

Secunda. Secundò per interualla mitè, & absque vlla commotione purgandam suaserim: humores quippe debitè præparati medicamēto etiam familiariori cedent faciliùs, quin vel solius naturę beneficio, aut certè leui artis adminiculo, hostiles, si qui restabunt, morborum, symptomatúmque insultus superabimus.

Tertia. Tertiò ac vltimò partes omnes animales, vitales, naturalésque sunt corroborandæ,

dæ, firmandæque, eæ potissimùm quarum œconomiam vitiatam esse diximus: cuiusmodi sunt, cor, ventriculus, lien, hepar, & de quo primò fuit sermo, ipsum quoque cerebrum. Interim non omittenda propria & specifica antidota, quæ fuliginosorum malignorúmque vaporum, & qualitatum tabum refrænare, obtundere, atque emendare, vel etiam supprimere possint. Haud secus námque, ac fermenti exigua quantitas totam pastæ molem in suam naturam conuertit, ita causarum malignarum vis, & qualitas symptomatum proteruiam conseruare, & in insultibus obfirmare potest.

Has omnes indicationes, intentionésque curatiuas, qua fieri poterit cura, atque prudentia, benignis, conuenientibus interim, specificísque remediis expediemus. Ea denique tam interna, quàm externa ita accommodabimus, atque dirigemus, vt causas euellere, & morbos emendare, & symptomatum incursum arcere pari efficacia, felicitatéque posint. Subinde verò temperamenti, & nobilisimæ adolescentulæ complexioni studentes, tempore, loco, occasione, arte denique, ac methodo singula ita aptabimus, vt & delicatæ eius naturæ, (siue temperamentũ spectes, siue ætatem) &, quod in primis statuendum, stomacho iam prostrato, & medicamentorum vsum prorsus fastidienti con-

ſulamus. Ita enim comparata eſſe videtur, vt ſi pluribus remediis, maximè, quæ in communi ſunt vſu, magis exerceatur, metuendũ ſit, ne vna & ægram, & ægritudines tollamus: &, quod prouerbio dici ſolet, *Oleum perdamus, & operam.* Huic incommodo ita præueniemus, ſi alterius formæ, & qualitatis medicamenta, quæ tamen ad eundem ſcopũ colliment proponamus, quæque præparatione ſola, guſtu ſint gratiora, virtute efficaciora, & in minima doſi exhiberi poſsint.

Quomodo in præſenti cura ſit procedendum.

Nunc itaque ſerie quadam de ſingulis acturus, quid in principio, quid poſtea, quid denique in fine agendum, declaremus: Curationis initium lubenter à clyſtere ordiremur, niſi certo nobis conſtaret, hos illam mirificè abhorrere. Quapropter minoratiui, & longarum præparationum loco, quæ attenuando, digerendo, incidendo, tergendo, ac viciſsim roborando iulepis, apozematis, compoſitis ex radicib. herbis, ſeminibus, fructib. & florib. ſimpliciũ, perfici ſolent. Itẽ vacuationũ, quæ vel ſimplici aliqua infuſione, vel decoctione ſyrupíſve, & his vel ſimplicib. vel lõgis & magiſtralibus dictis, aliíſque ex rhabarbaro, foliis ſennæ, agarico, & his ſimilib. vulgaribus præſtari poſſent: nos illa omnia prætermittentes ad gratiora ſelectioráq; recurremus. Et ſi verò iã dicta medicamẽta præ cæteris ferè tutiora benignioráque

ráq; habeantur, ita tamen virgo hæc noſtra ex diutino illorũ vſu abhorret, vt vel mortẽ oppetere vltro malit, quàm iis, aut talibus potionibus, alteriúſve vulgatæ formæ medicamẽtis vlteriùs moleſtari, aut obrui. Igitur par eſt, inquam, vt nobiliſsimæ patient noſtræ & morem geram, & nihilominus interim noſtris remediis illã neutiquã deſtitutam eſſe reipſa, hoc eſt, arte atque induſtria noſtra comprobemus. Hoc fiet ſi dulciſsima, benigniſsima, gratiſsimáq; nec vel odore vel guſtu nauſeã mouentia delegerimus. Purgationi ſufficere arbitror, eã ipſã medicinã, qua iã ter ſatis fœliciter eſt vſa, qua tamen, & iucundè, & ſufficienter fuit purgata. Iſtud remediũ purgationis communis loco accõmodari poteſt, ita vt omnib. intẽtionibus requiſitis abũdè ſufficiat. Paratur autem ex eſſentia Aloës per balneũ mar. calens, extracta cũ aqua endiuiæ, in quã illa tincturam rubini inſtar trãsfundit, fœceſq; in fundo vt inutiles ſubſidẽt, Sic purũ ab impuro ſeparatũ, aquã ſeu liquorẽ tinctũ in patella argentea, aut alẽbico exhalare permittimus: vnde reſidet aloës extractũ cõſiſtẽtia mellea, colore rutilo inſtar rubini, atque perfectiſsimè dilutũ, purificatúmque. Hæc Aloës eſſentia baſis eſt dictæ noſtræ medicinæ purgantis, quam ſic paramus.

℞ eſſentiæ aloës eo modo, quo iam di-

Pilulæ catholicæ Quercetani.

ctũ,paratæ ℥ iiij. adde ſucci florũ violarum, ſucci florũ perſicorũ,atque roſarũ pallidarũ. itémq; ſucci florũ cichorij,bugloſsi, calẽdulæ,primulę veris(omnium debito tẽpore,ac modo, hoc eſt longa digeſtione à terreſtri ſubſtantia,ſeu fœcali, artificioſa ſeparatione depuratorũ, vt velut in ſyrupũ ferè abeant, qui abſque ſaccaro,abſque melle diutiùs cæteris vulgarib.ſyrupis cõſeruari poſſunt: adhæc viribus longè ſuperiores) ſingulorum ℥ iiij. extracti Rhabarbari, extracti ſennæ ana ℥ ij.ß. eſſentiæ croci ℈ j. ß. olei myrrhæ ℈ j.olei cariophillor.& cinnamomi ana guttas viij.cremoris tartari in tenuiſſimũ, atque adeo impalpabilem puluerẽ redacti quantũ ſufficit ad prædictarũ omniũ eſſentiarũ reliquorúmq; inter ſe miſtorũ proportionẽ, vt ex arte fiat maſſa pillularum. præſtãs eſt hæc medicina,& verũ catholicũ: iucũdè admodum purgat, nullas perturbationes mouet, ſtomachũq; firmat ac roborat, ita vt tutò etiã delicatiſsimæ naturæ,ac debiliſsimi ventriculi tũ hominibus tũ mulierib. cuiúſq; ſexus,ac ętatis exhiberi poſsit. Datur pilula vnica, & ſola, quã cũ ſpiritu vitrioli genuino omniũ purgãtiũ correctiuo malaxamus,aut ab ipſo ſtatim principio,dum paratur maſſa. Nolui eximiã harũ pilularũ præparationem particulariùs deſcribere,cum & in promptu nobis ſint ſemper in noſtrum, & amicorum

vſum,

vſum,& cùm tẽpus nũc nõ ſit eas pręparandi,& deniq; quod modus parandi eas, addiſcatur potiùs αὐτοψία, & ꝓpria inſpectione, quàm ex ſimplici & nuda deſcriptione,& ſi vel curioſior ea ſit. Non leue quippe artificiũ eſt in depurgandis ritè ſuccis per digeſtiones,decoctiones,ſeparationéſq;,id quod ſolis tantùm artificib.& re nõ nomine talib. notũ eſt,& manifeſtum. Cæteri qui hæc aut neſciunt,aut nõ curant,ideóque neſcire malunt,digni profectò ſunt, qui neſciant atque ob id tales laudes in curationibus(veriùs dixerim ægrorũ tractationibus)reportẽt,quales pleróſq; ſuperciliosorũ iſtorũ reportare, notiùs eſt,quã vt à me hoc loco ironico luſu prædicetur. Nõ vident nimirum,aut videre nolunt,in illa nobis propoſita præparatione artẽ imitari naturã,quæ & ipſa in omnibus, quę ſub cœlo ſunt,quod craſſum fœculentũ, ingratũ,atq; inutile eſt propria,conſuetáque digeſtione ſeparat.Sic vinũ depuratum ſapidius, ſic panẽ fermẽtatũ ſuauiorẽ, ſic cætera omnia ritè digeſta gratiora ſuauioráque eſſe vulgus nouit:& nos,qui medici eſſe, aut haberi volumus iſta ignoremus, aut ſcientes negligamus?

Porrò præparationis loco, iuleporum, ac apozematum vice,ſuadeo, vt ſingulo mane iuſculum hauriat ex gallinarum, pullorum, cæterorúmve volatilium, aut etiam arietina *Iuſculum.*

aut vitelina carne elicitum, quæ omnia farciri poſſunt capparibus, paſſulis Corinthiacis: in quo incoxerint radices dentis canis, aſparagi: Item herbæ acetoſæ, pimpinellæ, boraginis, buglosſi cũ tãtillo hyſſopi, & thymi: ſatis deniq; magna copia florum calēdulę, qui omni ferè tẽpore habẽtur recẽtes. Fugiãtur braſſicæ, aut his ſimilia herbarum genera. Præterea amaræ, & nauſeoſum guſtum creantes. Iuſculo benè coctò, & carne cæteríſque ritè cõſumptis, colatíſq, addẽdus noſter cremor ſeu cryſtallus tartari, cuius deſcriptionem trademus in noſtra pharmacopœa dogmaticorũ reſtituta. Hunc criſtallũ elicim⁹ ex tartaro vini optimi per ſolã ebullitionẽ, qui, quod criſtalli cãdorẽ, & luciditatẽ ſortiatur, tali à nobis appellatur nomine, Guſtu quidẽ eſt inſipido, ſed ſi drachmæ ſemis põdere iuſculo permiſceatur, ſuccum ei cõciliat acidũ, atq; gratiſsimũ. Excellens remediũ ad purificandum vẽtriculũ, ad expurgãdum hepar, lienem, meſenterium à craſſis, terreſtribus. & mucilaginoſis: vel, vt veriùs loquar & exactiùs, à fœcibus tartareis, quæ ductibus obhærentes, viſcera prædicta obſtruunt, atq; offerciunt, adeóq; ſeminaria infinitorum propemodum morborum ingenerant. Idem cryſtallum noſtrum inſigne diureticum eſt: nam vrinas feſtiuiſsimè prouocat, & doſi prædicta ſumptum, vnã aut alteram

Chriſtallũ tartari.

rã ſedem, pæter conſuetam, benignè admodum excitat.

Eiuſdem cryſtalli vice interdùm prædicto iuſculo ad maiorẽ deterſionem addi poſſunt ſalia abſynthij, artemiſiæ, meliſſæ cetherach cum aquis propriis extracta. His ſalibus ritè paratis, communis ſalis loco condiri poſſunt iuſcula. Ex quorum vſu continuato, bonus & ſalutaris effectus digeſtionis & roborationis viſcerum prædictorum, ipſiúſque adeò nutricationis indubiè conſequetur. Sal itẽ extractum è cinerib. corticum arantiorum, aut citriorum cum aquis ſuis ꝓpriis ad eoſdẽ vſus, eodẽq; modo adminiſtratum mirificè confert. Nã & cachexias potẽter diluit, & pica laborãtes virgines in integrum reſtituit. Sed ac mẽſibus ciẽdis nobiliſsimæ huic virgini plurimũ ꝓſtabũt: maximè ſi eò, quo fluere, (licet imperfectè) ſolent tempore, aut paulò antè aliquot guttulæ eſſẽtiæ croci adiiciãtur: poterunt quinetiã in eoſdẽmet vſus hydromellitatũ præparãtia tũ purgantia ex reb. cõueniẽtib. præparari, Hoc de præparãtib. & purgãtibus noſtrũ iudiciũ eſto. Deinceps ad roborãtia ſpecifica trãſeũdũ. Scimus in vſu cõmuni, nec ſine profectu, eſſe tabellas, cõdita, opiatas, ſingula peculiari alicui viſceri deſtinata: atq; ex pulucrib. cordialibus, corallis, margaritis præparatis, raſura eboris & ſimilib. itẽq; ex cõfectionib, de hyacintho

Roborãtia.

alkermes,trociſcis dialacca,de eupatorio,de Alchekē. de rhabarb. ac reliquis eius generis,quib.vti dictū,nō infœlici ſucceſſu ad infarct⁹ prædictorū viſcerū liberādos, eadēq; roborāda artificioſè cōcinnatis formulis vulgò medici vtūtur. At cū cōſtet nobis ægram hanc talia & eiuſmodi planè abhorrere, alia deinceps ineūda eſt via,& ex gratiſsimis aliquid cōficiēdum, quod ei & morē gerat, & operā noſtrā non ludat,ſed multùm etiā adiuuet. Quare ſequentiū tabellarū,nullo nauſeoſo guſtu præditarum vſum ſuadeo.

Tabellæ. ℞ eſſentiæ coralli, & margarit. ana ℥ j. ambræ griſiæ ℈ j. limaturæ chalibis ritè paratæ ʒ iij.ſpodij ʒ j.ß.flor. ſulphuris itidē legitimè,& ex arte paratorū ʒ ß.ſalis baccarū iuniperi, abſynthi & ſaluiæ ana ℈ j. conf. alkermes ʒ ij. ſaccari roſ. diſſol. in aqua cinnam.q.ſ. vt fiat electuariū per tabellas pond. ʒ j.extra ignem illinantur cū oleo aniſi. Aut ſi iſtud aduerſetur, alio quodam liquore,vel oleo ipſi grato, vt cinnamomi, fœniculi,aut aliqua ſimili.Capiet tabellā vnā ſingulo mane,quando aliis remediis ea die nō vtitur.

Tabellarum prædictarū loco ſequēti aqua theriacali interdū vtetur: eſt.n.ꝑſtās ſpecificū ad omnia ſupra poſita ſymptomata: Roborat partes nobiles, cor præcipuè, quod cum aſsidua ferè palpitatione fatigetur, imprimis tali eget auxilio.

℞ rad.

℞ rad.angel.pœoniæ, cariophillatæ,barbæ hirci, tormentillæ,petasites, visci querni an.℥ ij.sátali citr. ligni aloës an. ℥ ß. seminis cardui benedicti,acetos.citri, & cort. eiusdẽ an.℥ j.bacca.iunip.℥ j.ß.epithim.flor.calẽd. anthos an. p.j. flor. viol. nympheæ borrag. bugl.cichor.ros.rub.ana p.j.ß. vlmariæ m.j. macerẽtur in lib.iiij.hydromel. vel vini albi generosi per iiij.dies ad ignẽ bal.mar. calid. dein exprimantur fortiter.Huic expreßioni adde theriac.Alex.℥ iiij.croci ʒ j. cinnamomi cariophill.an. ʒ ij.spec.lætif. Gal. vel Gabriel.specier.diamarg.frigidi & diacorall. ana ʒ ij.s. macerentur denuò per duos trésve dies ad ignẽ bal. dein destillẽtur per cineres ad siccitatẽ.fiat aqua theriacalis.Vt pstãtior, & efficacior.fiat hęc nostra aqua theriacalis, extrahẽdus est sal ex fœcib. resıdẽtib.cã quã decet arte, atq; cũ aqua pdicta cõmiscẽdus. Dosis est cochleare argẽteum,media tãtum parte repletum.Eximia sic euadit hæc aqua, & mirifica ad omnia plibata symptomata,& ad omnes morbos,in quib.malignæ alicuius putrilaginis,aut venenatæ qualitatis vis, vel suspicio emicat, & quãuis ad omnes ferè alios affect⁹ similes vsurpari poßit: imprimis tamẽ cor respicit,& partes respirationi dicatas queadmodum & caput atq; cerebrũ. His itaque roboratio vniuersalis perfici potest.

Aqua theriacalis.

Nũc speciatim partib.ad nutritionẽ faciẽ-

tib.proſpiciēdum.vinum noſtrum chalibeatum iſtud egregiè p̄ſtabit. Tale etiā aduerto neotericos etiā quoſdā maximopere cōmēdare ad obſtructiones & cachexias, fœliciſſimíſq; auſpiciis,& nos quoq; vtimur ad cachecticas,& pallidulas iuuēculas reſtituēdas. Sed debita opus eſt p̄paratione atq; diſpēſatione.Nā temerè adeóq; nimis cōfidēter video ferri limaturā ſimplicē iniici,q̄ profectò craſſa, dicā liberè,nō medica, ſed fabrilis eſt eius p̄paratio.quæq; nō poſsit,nō multū offendere vētriculum.Nihilominus tamē non deſunt,qui & in tabellas cōcinnāt, & opiatis immiſcēt & exhibēt,ídq; aliquādo cum fœlici ſucceſſu. Lōgè nobilior eſt crocus noſter martis debitè parat⁹: aut quod plus etiā in hoc negocio pōt,ſal extract⁹ex ferro.Tutiùs, conuenientiùs,feliciúſque & in minori quātitate talia exhibētur iſtis malis oppreſſis.Deſcriptio vini noſtri chalibeati hæc eſt.

Vinū chalibeatum Quercet.

℞ limaturæ chalibis cum ſulphure p̄paratæ ℔ ß.rad.ering. filicis, valerianæ,ſerpent. maior. & corticis cappar. an. ℥ j. rad. acori ſantal.citr.an.℥ ß.coral.rub.raſur. ebor. ana ʒ vj.ceterach,chamæd. chamæpyt. ana m.j. flor.geniſt.anthos,epith.an.p.ij.cinnamomi macis carioph. an. ʒ iij. vini albi vel hydromelitis. ℔ vj. macerentur per octiduum ad minimum extra ignē. Dein trāſcolētur per manicā Hippocr. & dulcorentur ſaccaro, vt

fiat

fiat vinum guſtui gratum. Doſis ℥ j. aut altera ſingulo matutino.

Mira iſtud vinum præſtat in omnib. cachexiis, opilationibus hepatis, ſplenis, aliarúmque œconomiæ nutritiuæ partium: cit vrinas, & menſtrua, prædictáque membra mirificè roborat.

Præter vniuerſalia p̃dicta roborãtia, recurrẽdum etiã ad particularia, & topica remedia, cuiuſmodi ſunt cucuphæ, ſacculi, ſcuta, epithemata, frontalia, cerebro & cordi roborãdo adhiberi ſolita. Horum omnium loco vnica fomẽtatione vẽtris inferioris, & vtriúſque hypocõdrij, regioniſque ſplenis, hepatis ac meſẽterij, ad infarct⁹ diſſoluẽdos, liberãdóſq;, mucilaginoſas impuritates eradicandas, q̃ ferè ſunt reliquorum ſymptomatum ſeminaria. Vſus potiſſimum eſſe poteſt horis matutinis.

℞ cort. med. frax. & rad. ebuli ana ℥ iij. corticis cappar. thamariſci ana ℥ j. ß. ſantali citrini, rad. cyperi, filicis, polip. querni, eringij ana ℥ ij. rad. brion. alth. ana ℥ j. cupat. ceter. chamæd. chamæpyt. meliſſ. menth. abſinth. pont. ana m. j. abrotani, praſſij albi, ſãbuci ana m. ß. ſem. carth. contuſi, baccar. iunip, ana ℥ ij. ß. coriandr. ʒ vj. ſemin. alth. lini, cardui benedicti ana ℥ j. ß. epith. ſpicæ nard. roſar. rub. flor. geniſtæ. ſambuc. chamæmel. ana p. ij. fiat omnium decoctio in aquæ chalibeatę q. ſ. adde ſub finẽ vini albi odori ℔ ij.

Fomentatio.

aceti rof. ℔. ß. cũm filtris infufis & exprefs. foueantur prædictæ partes manè.

Fomentatione peracta eadẽ ipfa hora exhiberi põt modò iufculũ cũ cremore noftro tartari & fale abfynthij modò vinũ chalibeatũ paulò antè defcriptũ. At fexto quoque die fuprà citatæ noftræ pilulæ erunt exhibendæ, vel puluis diafennę noftrę defcriptionis. His ꝑparationib. purgationib. & roborationib. cùm internis, tũ externis fatis longo tẽpore ꝓcedẽdum effe fuadeo. Sed cõtinuato opus fuerit vfu, vt mali cõtumacia induftrię, ac artis natura adiuta, efficaciùs, atq; radicitus extirpetur. Interim perpetuò quoq; laudabili illa fibi cõfueta vict⁹ ratione vtetur. Hęc fũt remedia ex vegetabilium familia deprõpta: quib. nobilifsima noftra ægra, quod maximopere fuadem⁹, vti põt ac debet, modo & ratione dicta in fuũ bonũ, hoc eft, ad fanitatẽ, & corporis vigorẽ recuperãdũ, quod vnicè optamus, atq; vouemus. Quod fi fortè mali tãta fit cõtumacia, (quod neutiquã futurum fperamus) vt his artib. atq; remediis domari, atque euinci nequaquã pofsit: nõ ideò ꝓtinus ad thermas aut aquas metallicas Niuernẽfes, Leodicẽfes, aut alias fimiles vitriolatas, alteriúfve qualitatis ablegandã noftrã ægrã cẽfuerim: (licet haud nos fugit hoc fieri folitũ in morborũ deploratiffimorum declinationibus, vel curationib. imperfectis, &

qui

qui nullis mediis perfectè emendari potuerũt)sed potiùs ad eorundẽ metallorum artificiosam, atq; debitã p̃parationẽ recurrendum existimarim. In iis.n.vis,& δύναμις est specifica ad ꝓfligãdos tales hostes, exturbãdáq; antè dicta symptomata: atq; omnib.& singulis intẽtionib.curatiuis appropriari,accõmodaríq; possunt. hæc genuina est veræ & legitimæ medicinæ τέκμαρσις:hic ille Herculeus tãtis mõstris superãdis sufficiẽs,denique, vt vno dicã verbo, hoc opus hic labor totius negocij. Quapropter inter purgãtia specifica metallica,aliáq; quæ à summis artis magistris adinuẽta,multáq; experiẽtia comprobata sunt, magni facimus terrã sanctam, aquã aureã,& Panaceã, de quib. tum expertus ille medicus Martinus Rullãdus tum p̃stãtes alij medici mirifica p̃dicãt in suis scriptis.Quæ remedia cùm nobis nota esse credamus,illustris genij,atq; ingenij nostrę patiẽtis gratia lubẽs ipsemet p̃parabo,aut fidelis ammanuensis ope parari curabo.Horum tamẽ remediorum descriptiones trademus in nostra Pharmacopæa spagyrica.

Pilulæ benedictę Quercetani.

Nec minus tamen probantur nobis pilulæ nostræ benedictæ,sic appellatę propter periucundam,& perbenignam, interim efficacissimã purgandi rationẽ:quarũ basis est Mercurius ex purioribus metallis elicitus, & in essentiam redactus: vel arcanũ tartari, & magisteriũ vitrioli simul iuncta atq; vni-

ta:eximias enim virtutes,& pari iucunditate atque efficacia purgantes obtinent:maximè ad extirpandas cachexias mitissimæ, si quæ alia vacuationis genera, & per ventrem, & per vrinas naturã expurgãtia, haud secus ac ab aliquib. aquis metallicis euenire videm'. Vt non temerè à doctis atq; expertis medicis, diuturnis morbis fracti ad eas ablegentur. His, inquã, nostris præparationibus, præ istis tamẽ facilè primas cõcesserim, artificio nempe in iis, si in qua re alia naturam superante. Tantóque magis quòd eas & nobiscum domi habere possimus; & omni tempore atque occasione ad vsum transferre.

Specifica roborãtia.

Roborans specificum ad prædicta cordis symptomata efficax est essentia auri, extracta cum oleo iuniperino: ad cerebri, robur oleũ argẽti cũ oleo saluiæ elicitũ:lac sulphuris ꝑ pulmonibus:aqua vitæ, essentia & tinctura corallorũ, itémq; essentia, oleũ & magisteriũ perlarum: arcanũ tartari, pro hepatis & partium naturalium corroboratione: deniqe ad dolores sedãdos, spiritúsque reficiendos nostrum laudanũ, quod ab insigni virtute Nepenthes appellamus. Hæc, inquã, sola summa, vera atque specifica sunt remedia, ad quæ nostrum erit refugiũ, si antedictis votis atque intentioni nostrę superiora non satisfacient. Ad hæc dico, tanquam ad sacram ancoram, extremúmq; refugiũ, quæ extrema dicimus, non violentia, aut agendi

importunitate, (cũ his nihil ſit, cordi atque adeò vitæ benignius atque familiarius) ſed excellentia & potiendi facultate.

Laudanũ ſeu Nepẽthes Quercetani.

Et quoniã de Nepenthe ſeu laudano noſtro mentio incidit(quod à laudabili effectu verè laudanum dico. Nepenthes verò à ſimilitudine, quam habet cum Nepẽthe Helenæ, qua omnes langores tollebat, vt eſt apud Homerũ)medicinarũ quotquot hactenus nouimus ſumma, & incomparabili: non pœnitebit, ſpero(quæ noſtra eſt iuuãdæ poſteritatis voluntas) eius deſcriptionem hoc loco ſubieciſſe. Et ſi verò iam ante viginti quinq; annos de eo aliquid dixerimus in libello noſtro *In Aubertum* : volo tamen, vt ſpecialiùs id nunc extet, ne fruſtrà mirentur (quod faciũt multi) à tam exigua, & tã nullæ quãtitatis vnius grani piperis doſi, tam admirandos effectus, cuiuſmodi ſunt : omnes dolores atque lãgores mirificè, ac velut incantamento ſedare citò, tutò, iucũdè cõpeſcere hæmorragias, atque fluxiones nimias cuiuſcũque generis: vegetare atq; roborare ſpiritus, inordinatè vagantes cõpeſcere, idq; ſicut dictum, pari prõptitudine atque fœlicitate. Et boni iſti opij virib⁹ tribuũt, quod laudani noſtri præcipuũ ingrediens eſſe ſibi imaginãtur. Sed imaginentur quantũ volẽt, modò ſciãt nunc, aut diſcant, nullũ in eo eſſe nec opiũ, nec opij vim, quãuis opium debitè præparatum(vt ſoli noſtri fideles nõrunt di-

ſcipuli)nõ omninò repudiemus: vt ideò temerè à multis habeatur ſuſpectũ, tãtóq; incõſiderãtius, quod cõſtet vel medico ſemeſtri, illud haud infimũ eſſe ingrediẽs theriacæ, ſummã philonij baſim, & aliorũ plurimorũ, nunc paſſim in officinis primas tenẽtiũ. Quin has potius naſutuli reprehendunt cõpoſitiones, ꝙ eas opium nulla arte, nulla præparatione caſtigatũ ingrediatur. Sed ſapiunt quantum poſſunt, nõ quãtum volunt. Nos verò & his modò dictis, ſed aliter & magis ad ꝓpoſitũ præparatis vti nouimus.

Præcipua vis Nepẽthes in quo conſiſtat.

Pro certo tamen affirmamus, præcipuam vim narcoticã, quã Nepenthes noſtra poſſidet, deprõptã eſſe ex vitrioli ſulphure dulci, ex ſulphure argẽti, tinctura coralli, eſſentiis croci & camphoræ. Nec deſunt, ſcio, qui rideant, quod ſulphur quoddã dicã narcoticũ, cũ hãc vim ſtupefactiuã immẽſæ frigiditati tribuãt omnes. Sulphur è cõtrà, quod rẽ putant oleaginoſã, nihil minùs, quàm talẽ virtutẽ obtinere poſſe. At nõ vidẽt tales, cùm ſint luſci, pręter odorẽ ingratũ, etiã maximã partẽ oleaginoſam eſſe ſeminum papaueris, hioſciami & cicutę, imò nihil ferè eſſe aliud, quàm oleũ. Hic illorũ certè odor, vel abſq; ſubſtantiæ inſpectione repſentat nobis ſubſtãtiã quãdã oleaginoſã, atq; ſulphureã. Hãc feſtiuiſſimè, & manifeſtiſsimè inuenire docet ars deſtillatoria. Hæc & alia multa certis

& in-

& infallibilib. demõſtrationib. publico ſcripto patefaciemus: vbi cõſtabit vim narcoticã, ſeu ſtupefactiuã, longè alteri & contrariæ quoque qualitati, quã nudæ & ſoli frigiditati exceſſiuæ eſſe tribuẽdam: cùm nihil ſit aqua ſimplici & elemẽtali frigidius, quæ tamẽ nõ ſtupefacit: nã ſulphurea & vaporoſa illa qualitate careat, cerebrũ haud facilè occupet, & narcoſi ſepeliat. Ecquid hoc manifeſtiùs docet vino? quid promptiùs vapore croci? quid efficacius fumo carbonũ, aliorúmque plurimorum ſulphurea & vaporoſa qualitate ſcatẽtium? vtiq; ergo vim narcoticam calidã æquè ſtatuẽdã, ac impẽsè frigidã (vt illi aiunt) putarim. Hæc quippe ſola, atq; potiſſimum tales effectus ꝑducere poſsũt, & ſolẽt, quos narcoticis omnis ſchola medicorum tribuit. Sed vt redeamus tãdem ad id, vnde digreſſi ſumus, Nepenthes noſtra, cuius ſpẽ fecimus ex ſequẽtib. paratur. Nẽpe: ex extracto radicũ angelicæ, tormẽtillę, Zedoarię, cariophillatæ, peoniæ, viſci quercini, parato cum aqua cinnamomi. Ex ſalib. cranij hominis, & cornu cerui, extractis cũ aqua deſtillationis tenellorum cornuum ceruorum: Itẽ ex extractis omnium aromatum, vulgari modo cõfectis: ex eſſentiis, cõfectionis de hyacintho, Alchermes factis cum aqua theriacali: ex tractis myrrhę & mumię cum aqua vitę cõmuni ex ſulphure dulci vitrioli, oleo auri, oleo argenti, oleo croci, oleo camphuræ: ex

Nepẽthes Quercetani deſcriptio.

tinctura coral.omnibus cum proprio menstruo exprompt is, quæ vera & genuina sunt narcotica magni huius magisterij. Ex oleis ambrę flauę aut succini, nucis musc. Cariophyll.cinnamomi,anisi, corticum citri, cõmuni ratione extractis.His omnibus ritè & artificiosè, sicut decet, mixtis, addimus essentias perlarum,corallorũ. Cum vero bezoardico in puluerem redacto, ea dosi ac proportione, vt iustam pilularum consistẽtiam acquirat: cui ab igne semotæ affundo essentiam ambræ gryseæ atque musci. Ac parte quadam seorsim seruata, eam moschi essentiam non inficio,vt Nepenthes nostrę vsus mulierculis à matrice suffocatis, possit esse tutus ac laudabilis. Dosis tantæ nostræ medicinæ quàm exigua est, nec granum piperis magnitudine excedit,interim effectus reddens admirãdos,vt notum est tum huic nostræ nobilissimæ virgini multoties, tum infinitis aliis, qui viderunt, vel ipsimet experti sunt, quorum tot sunt in hodiernam vsque diem salubriter adhuc viuentes,vt in re nota gloriam aliquam quærere,aut pompam aucupari pigeat.

Varias laudani opiatici præparationes, eásque non vulgares docebimus in nostra Pharmacopœa dogmaticorum restituta.

FINIS.